

DEURNSCHE PEEL, MARIAPEEL EN GROOTE PEEL

Concept-Ontwerp Beheerplan Natura 2000

Ministerie LNV, Provincie Noord-Brabant en provincie Limburg

Versie september 2010

**landbouw, natuur en
voedselkwaliteit**

dienst landelijk gebied
voor ontwikkeling en beheer

COLOFON

Dit is een uitgave van Dienst Landelijk Gebied, september 2010

Opdrachtnemer:	Dienst Landelijk Gebied Vestiging Regio Zuid Professor Cobbenhagenlaan 125 Postbus 1180 5004 BD Tilburg Tel. 013-595 0 595 Faxnummer 013-595 0 500 www.dienstlandelijkgebied.nl	Staatsbosbeheer Vestiging Regio Zuid Spoorlaan 444 Postbus 330 5000 AH Tilburg Tel. 013-7074800 Faxnummer 013-7074888 www.staatsbosbeheer.nl
----------------	--	---

Bevoegd gezag Ministerie van Landbouw, natuur en voedselkwaliteit
Provincie Noord-Brabant en provincie Limburg

Teamhoofd: Edo Dijkman

Projectteam: Chris Tönissen
Hester Berns
Margo Cadée
Ton Geensen
Michel Nieuwelink
Hans Weinreich

Adviseurs: Karen Zwerver
Jacqueline Jonkers
Jac Hendriks (Staatsbosbeheer)

Status: Concept-Ontwerp Beheerplan Natura 2000
Versie/inboeknummer: 8
Collegiale toets: nvt
Review communicatie: Adviesgroep
Vrijgave: intern/extern/vrij te verspreiden

In opdracht van ministerie van LNV Programmadirectie Natura 2000; Programmateam Beheerplannen

**landbouw, natuur en
voedselkwaliteit**

Inhoudsopgave

Samenvatting beheerplan Natura 2000 Groote Peel en Mariapeel & Deurnsche Peel	7
1 Inleiding	13
1.1 Inleiding	13
1.2 Wat is Natura 2000?	13
1.3 Peelgebieden behouden en ontwikkelen	15
1.4 Beheerplan geeft kaders voor de natuur en gebruikers van de Peelgebieden	16
1.5 Status en vaststellingsprocedure van het beheerplan	17
1.6 Rijk en provincies verantwoordelijk voor de uitvoering	20
1.7 Leeswijzer	21
1.8 Meer informatie	22
2 Uitgangssituatie natuur	23
2.1 Inleiding	23
2.2 Abiotiek	24
2.2.1 Geohydrologie en geomorfologie Deurnsche Peel en Mariapeel	24
2.2.1.1 Geohydrologie	24
2.2.1.2 Geomorfologie	25
2.2.1.3 Bodem	27
2.2.1.4 Grondwatersysteem	27
2.2.1.5 Oppervlaktewatersysteem	28
2.2.1.6 Aanvoer van water door de kanalen	29
2.2.2 Geohydrologie en geomorfologie Groote Peel	30
2.2.2.1 Geohydrologie	30
2.2.2.2 Geomorfologie	30
2.2.2.3 Bodem	31
2.2.2.4 Grondwatersysteem	31
2.2.2.5 Oppervlaktewatersysteem	32
2.2.3 Stikstofdepositie in de Peelregio	32
2.2.4 Ecologische samenhang Peelgebieden en omgeving	35
2.2.4.1 Ecologische relaties tussen Groote Peel en Mariapeel/Deurnsche Peel	36
2.2.4.2 Ecologische relaties tussen Groote Peel en overige gebieden	36
2.2.4.3 Ecologische relaties tussen Mariapeel/Deurnsche Peel en overige gebieden	36
2.3 Ingrepen in verleden	37
2.3.1 Effecten van maatregelen van de afgelopen 10 jaar in Deurnsche Peel en Mariapeel	37
2.3.2 Effecten van maatregelen van de afgelopen 10 jaar in Groote Peel	37
2.4 Voorkomen habitattypen	38
2.4.1 Huidig voorkomen habitattypen in Deurnsche Peel en Mariapeel	38
2.4.1.1 Staat van instandhouding herstellende hoogvenen (H7120)	39
2.4.1.2 Staat van instandhouding actieve hoogvenen (H7110_A)	39
2.4.1.3 Staat van instandhouding droge heiden (H4030)	40
2.4.2 Huidig voorkomen habitatype in Groote Peel	40
2.4.2.1 Staat van instandhouding herstellende hoogvenen (H7120)	40
2.4.2.2 Staat van instandhouding droge heiden (H4030)	41
2.5 Typische soorten	41
2.6 Voorkomen Vogelsoorten	41
2.6.1 Broedvogels	41
2.6.1.1 A004 Dodaars (art. 4.2 Vogelrichtlijn)	41
2.6.1.2 A008 Geoorde Fuut (art. 4.2 Vogelrichtlijn)	42
2.6.1.3 A119 Porseleinhoen (art. 4.1 Vogelrichtlijn)	42
2.6.1.4 A224 Nachtzwaluw (art. 4.1 Vogelrichtlijn)	42
2.6.1.5 A272 Blauwborst (art. 4.1 Vogelrichtlijn)	43
2.6.1.6 A276 Roodborsttapuit (art. 4.2 Vogelrichtlijn)	43
2.6.2 Niet-broedvogels	44
2.6.2.1 A039 Taigarietgans (art. 4.2 en art. 7.2 Vogelrichtlijn)	44
2.6.2.2 A039 Toendrarietgans (art. 4.2 en art. 7.2 Vogelrichtlijn)	45
2.6.2.3 A041 Kolgans (art. 4.2, art. 6.3 en art. 7.3 Vogelrichtlijn)	45
2.6.2.4 A127 Kraanvogel (art. 4.2, art. 6.3 en art. 7.3 Vogelrichtlijn)	45

2.7	Sleutelprocessen en ecologische vereisten	48
2.7.1	Processen die leiden tot hoogveenvorming van een goede kwaliteit	48
2.7.1.1	Standplaatsschaal – wat is er nodig om hoogveenvorming op gang te brengen.....	50
2.7.1.2	Systeemschaal.....	50
2.7.1.3	Landschapsschaal	50
2.7.1.4	De rol van stikstof in het systeem	51
2.7.2	Ecologische vereisten habitattypen	52
2.7.2.1	Habitatype H7110_A Actieve hoogvenen (hoogveenlandschap)	52
2.7.2.2	Habitatype H7120 Herstellende hoogvenen	52
2.7.2.3	Habitatype H4030 Droge heiden (bron profielendocument).....	53
2.7.3	Ecologische vereisten soorten	53
3	Uitgangssituatie Bestaande activiteiten.....	57
3.1	Inleiding	57
3.1.1	Bestaand gebruik en andere activiteiten	57
3.2	Beheer en onderhoud natuur	58
3.2.1	Uitgangssituatie huidig beheer en onderhoud natuur in en om de Peelgebieden.....	59
3.3	Faunabeheer	61
3.3.1	Uitgangssituatie huidig faunabeheer in en om de Peelgebieden	61
3.4	Landbouw	61
3.4.1	Uitgangssituatie en trends van landbouw in en om de Peelgebieden.....	62
3.5	Recreatie	64
3.5.1	Uitgangssituatie en trends van recreatie in en om de Peelgebieden.....	64
3.6	Overige bestaande activiteiten.....	67
4	Instandhoudingsdoelstellingen	69
4.1	Inleiding	69
4.2	Kernopgaven.....	69
4.3	Instandhoudingsdoelstellingen aanwijzingsbesluit	71
4.3.1	Habitattypen en Vogelsoorten	71
4.3.2	Doelen Beschermde Natuurmonumenten	73
4.3.2.1	Groote Peel	75
4.3.2.2	Mariapeel	75
4.3.2.3	Grauwveen.....	76
4.3.2.4	Deurnsche Peel	76
4.3.2.5	Bestaande activiteiten en voormalige beschermde natuurmonumenten	77
4.3.2.6	Vergunningverlening voormalige beschermde natuurmonumenten	77
4.3.3	Bijdrage Peelgebieden aan landelijke staat van instandhouding	77
4.4	Uitwerking van instandhoudingsdoelstellingen in omvang, ruimte en tijd.....	78
4.4.1	Perspectief en strategie voor de Peelgebieden	78
4.4.2	Conditie voor realisatie van het belangrijkste doel, hoogveen	78
4.4.3	De watercondities.....	79
4.4.4	De luchtkwaliteit, met name stikstof	80
4.4.5	Het beheer	83
4.4.6	Rust en ruimte voor vogels	83
4.4.7	Doelen Habitattypen voor Deurnsche Peel, Mariapeel en Groote Peel.....	83
4.4.8	Ruimtelijke uitwerkingen opgaven Deurnsche Peel en Mariapeel	84
4.4.9	Ruimtelijke uitwerkingen opgaven Groote Peel	87
4.4.10	Opgaven vogelsoorten.....	88
5	Beoordeling bestaande activiteiten.....	89
5.1	Inleiding	89
5.2	Formeel Toetsingskader, uitwerking bestaand gebruik	89
5.2.1	Uitwerking van het begrip bestaand gebruik	89
5.3	Uitwerking bestaande activiteiten voor de Peelgebieden.....	90
5.3.1	Beheer en onderhoud in Natura 2000 gebied.....	92
5.3.2	Faunabeheer.....	94
5.3.3	Landbouw.....	95
5.3.4	Recreatie.....	102
5.3.5	Overige bestaande activiteiten	106
5.4	Procedures toekomstige activiteiten	110

6	Maatregelen	113
6.1	Inleiding	113
6.2	Kansen en knelpunten voor de instandhoudingsdoelstellingen.....	114
6.2.1	Kansen	114
6.2.2	Knelpunten	114
6.2.3	Hydrologische kansen en knelpunten Deurnsche Peel, Mariapeel en de Bult	115
6.2.4	Hydrologische kansen en knelpunten Groote Peel	115
6.2.5	Vogelsoorten.....	116
6.3	Maatregelen, een introductie	116
6.4	Landinrichtingsplan Herinrichting Peelvenen	117
6.5	Akkoord van Venlo	118
6.6	Hydrologische maatregelen Deurnsche Peel, Mariapeel en de Bult	119
6.6.1	Nieuw Limburgs Peil Mariapeel	119
6.6.2	GGOR Deurnsche Peel Noord-Brabant	119
6.6.3	GGOR de Bult Noord-Brabant	120
6.7	Hydrologische maatregelen Groote Peel uit GGOR proces.....	120
6.7.1	Nieuw Limburgs Peil Groote Peel.....	120
6.7.2	GGOR Groote Peel Noord-Brabant.....	121
6.8	Maatregelen ter beperking van de stikstofdepositie	121
6.9	Inrichtings- en beheermaatregelen.....	122
6.10	Recreatiemaatregelen.....	124
6.11	Beoogd resultaat van de maatregelen.....	125
6.11.1	Resultaten van de maatregelen voor de Habitattypen.....	125
6.11.2	Resultaten van de maatregelen voor de (vogel)soorten	127
6.12	Sociaal-economische gevolgen van de maatregelen.....	127
6.12.1	Het gevolgde proces	128
6.12.2	Landbouw.....	128
6.12.3	Recreatie	128
6.12.4	Drinkwaterwinning	129
6.12.5	Wonen & werken	129
7	Uitvoeringprogramma	131
7.1	Uitvoering maatregelen: verantwoordelijkheden en kosten.....	131
7.2	Communicatie: verantwoordelijkheden (voor uitvoering) en kosten	132
7.2.1	Doelstellingen voor de communicatie	132
7.2.2	Rolverdeling in communicatie en educatie.....	133
7.3	Monitoring en evaluatie instandhoudingsdoelstellingen en maatregelen.....	133
7.3.1	Monitoring van het beheerplan	133
7.3.2	Verantwoordelijkheden van de bevoegde gezagen	133
7.3.3	Taakverdeling en opzet monitoring	134
7.3.4	Evaluatie van het beheerplan	139
7.4	Financiering van gehele uitvoering beheerplan.....	140
7.4.1	Interne terreinbeheermaatregelen	140
7.4.2	Extern hydrologisch beheer.....	140
7.4.3	Uitvoering Stikstofbeleid.....	142
7.5	Handhaving.....	142
	Literatuur.....	145
	Bijlage 1 Organisatiestructuur Beheerplanproces.....	149
	Bijlage 2 Instandhoudingsdoelstellingen.....	151
	Bijlage 3 Beschrijving habitattypen en soorten.....	157
	Bijlage 4 De rol van klimaat	163
	Bijlage 5 Beschermd Natuurmonumenten	165
	Bijlage 6 Relevante plannen en regelgeving.....	173
	Bijlage 7 Synopsistabel	175
	Kaarten	181
	Kaart 1 Toponiemen	183
	Kaart 2 Huidige ligging habitattypen.....	185
	Kaart 3 Verspreiding kwalificerende (vogel)soorten	187
	Kaart 4 Opgaven instandhoudingsdoelstellingen.....	189
	Kaart 5 Bodem en grondwatertrappen	191
	Kaart 6 Geomorfologie.....	193
	Kaart 7 Bestaand gebruik.....	195

Samenvatting beheerplan Natura 2000 Groote Peel en Mariapeel & Deurnsche Peel

Dit beheerplan

Meer natuur, vitale natuur. Dat is de kern van het natuurbeleid van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Een mooi landschap om met plezier in te wonen, werken en recreëren. En ook het leefgebied van 40.000 soorten dieren en planten. Nederland heeft 162 gebieden die behoren tot de top van de Europese natuur. Samen met natuurgebieden in andere lidstaten van de Europese Unie vormen zij het netwerk 'Natura 2000'. De prachtige Peelgebieden, bestaande uit de Deurnsche Peel & Mariapeel en Groote Peel behoren hier ook bij. Voor Natura 2000-gebieden zijn zogenaamde instandhoudingsdoelen geformuleerd: doelen die aangeven welke natuurwaarden moeten worden behouden of verbeterd.

Dit beheerplan geeft aan welke doelstellingen er gelden voor de Peelgebieden, hoe deze doelstellingen op termijn bereikt kunnen worden en welke maatregelen daarvoor moeten worden genomen. Het plan geeft gebruikers en beheerders inzicht in welke activiteiten zij mogen uitoefenen en waarvoor een eventuele vergunning nodig is. Veel maatregelen zijn niet nieuw, maar borduren voort op bestaande plannen en bestaand beleid.

Uitzicht over de Peelgebieden.

Dit beheerplan kon alleen tot stand komen dankzij de enorme inzet van velen. Om tot werkbare afspraken te komen, hebben betrokken partijen zich de afgelopen jaren enorm ingespannen. Belangrijk uitgangspunt is steeds geweest dat natuurbehoud samen moet gaan met economische activiteiten in de omgeving. Want niet alleen de natuur, ook sectoren als landbouw, recreatie en drinkwaterwinning zijn belangrijk voor de streek. Het is de insteek van dit beheerplan dat mensen hun activiteiten in en rond de Peelgebieden zo veel mogelijk kunnen continueren. Er moet een goede balans worden gevonden tussen mens en natuur. Zo blijft het een prettige omgeving om te wonen, te werken én van de natuur te genieten. Ontwikkeling van natuur én economie: het kan!

De Peelgebieden en Natura 2000

De Peelgebieden liggen op de grens tussen Noord-Brabant en Limburg. De weidse en waterrijke gebieden zijn een restant van wat ooit een uitgestrekt hoogveenmoeras was. Dat hier hoogveen kon ontstaan, komt door de bijzondere waterhuishouding in het gebied. In de ondergrond liggen kleiige lagen, die heel slecht water doorlaten, waardoor regenwater zich verzamelde. Al vele duizenden jaren terug, begon op deze natte plaatsen veenmos te groeien. Gevoed door het voedselarme regenwater, groeiden de mosplantjes uit tot dikke pakketten hoogveen. Door turfwinning en de daarop volgende ontginning tot landbouwgrond, is het gebied van karakter veranderd en de echte veenvorming grotendeels verdwenen. Wat resteert, is een natuurgebied van internationale klasse, rijk aan vele soorten planten en dieren. Dit is zo uniek, dat de Peelgebieden zijn aangewezen als Natura 2000-gebied en daarmee ook op Europees niveau beschermd zijn. Voor de Peelgebieden zijn de volgende habitattypen (leefgebieden) en vogels beschermd:

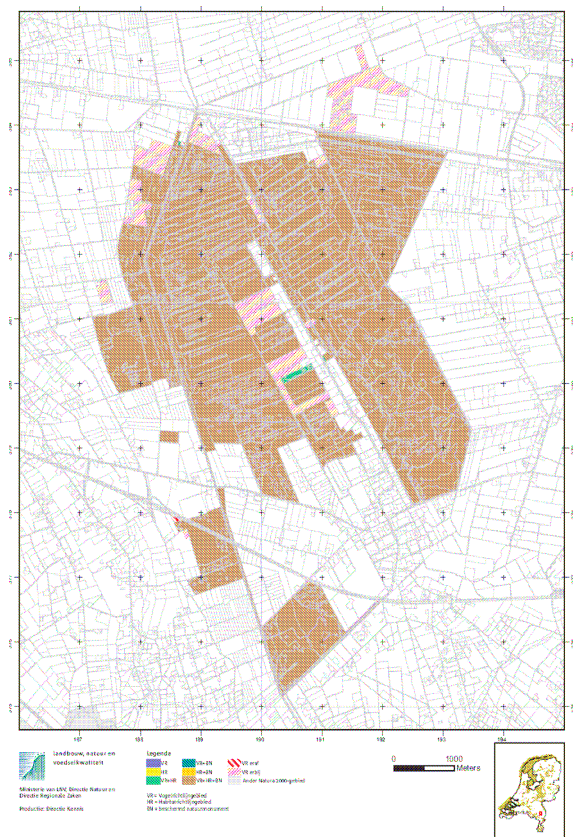
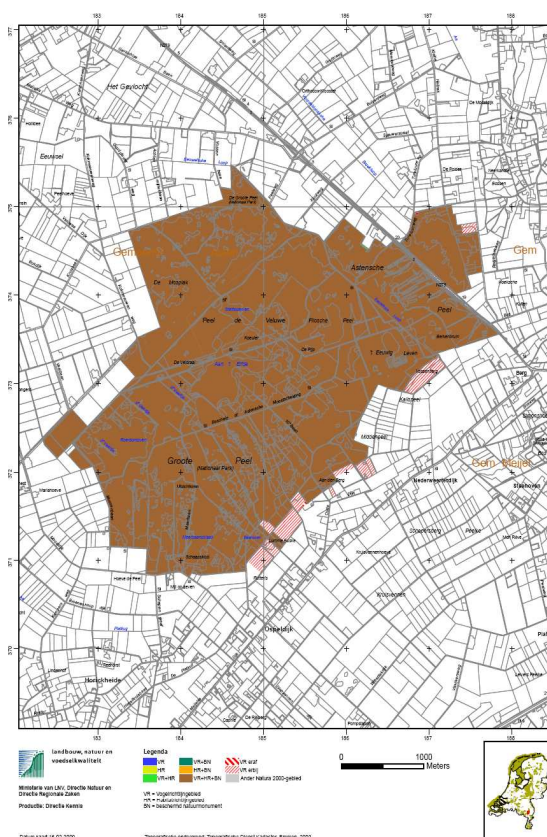
- Actieve hoogvenen. Dit is een zeldzaam en zeer bedreigd habitatype, waar nog actief hoogveen ontstaat. In de Peelgebieden liggen nog enkele actieve hoogveenkernen in de veenputten. Het instandhoudingsdoel is 'uitbreiding van het areaal en verbetering van de kwaliteit'.

- Herstellende hoogvenen. Dit is een habitatype dat bestaat uit restanten hoogveen, waar het proces van actieve hoogveenvorming lokaal kan worden hersteld. Doel is om het areaal te behouden en de kwaliteit te verbeteren.
- Droge heiden. Deze komen voor op de zandruggen in het veenlandschap en zijn voor Nederlandse begrippen vrij goed ontwikkeld. Er komen soorten voor als het heideblauwtje, levendbarende hagedis en de roodborsttapuit. Doelstelling is om het areaal en de kwaliteit van dit habitatype te behouden.
- Zes soorten broedvogels (dodaars, geoorde fuut, porseleinhoen, nachtzwaluw, blauwborst, roodborsttapuit) en vier vogelsoorten die er niet broeden maar een deel van het jaar verblijven (taigarietgans, toendrarietgans, kolgans, kraanvogel). Doel voor het porseleinhoen is het uitbreiden van de omvang van het leefgebied en het verbeteren van de kwaliteit. Voor de andere soorten geldt dat de omvang en kwaliteit van het leefgebied moet worden behouden.

Benodigde condities en knelpunten

Het behalen van deze doelen gaat niet zomaar. Voor behoud en herstel van de beschermde habitattypen, moet eerst de uitgangssituatie worden verbeterd: de waterhuishouding en de luchtkwaliteit.

- Voor hoogveenontwikkeling moeten de waterstanden voldoende hoog zijn en weinig fluctueren. Deze situatie is nog niet optimaal. Door drinkwaterwinning en landbouw, zijn de natuurgebieden lokaal verdroogd en zijn er sterke wisselingen in de grondwaterstand. Wel wordt er hard gewerkt aan het verbeteren van de situatie. Waterschappen hebben bijvoorbeeld recent hydrologische condities geformuleerd in het Gewenste Grond- en Oppervlaktewater Regime (GGOR). Dat is het streefbeeld van het watersysteem dat is afgestemd op de ruimtelijke functies in het gebied. Ook maatregelen uit het Landinrichtingsplan Peelvenen, zoals compartimentering, dragen bij aan een betere hydrologische situatie.

Natura 2000-begrenzing Groote Peel (links) en Deurnsche Peel en Mariapeel (rechts).

- De luchtkwaliteit is niet goed genoeg; er komt teveel stikstof in het gebied terecht. Dat is het gevolg van zowel bronnen in de regio (bv intensieve veehouderij, verkeer) als buiten de regio (bv industrie en verkeer). De bodem en het water zijn daardoor te voedselrijk voor een goede ontwikkeling van hoogveen. Soorten als pijpenstrootje en berk overwoekeren het veenmos. Tijdens het opstellen van dit beheerplan is daarvoor met de landbouwsector afgesproken om de ammoniakuitstoot aanzienlijk te verminderen binnen drie beheerplanperioden (achttien jaar) waarbij de ontwikkeling van individuele bedrijven mogelijk blijft. De afspraken daarvoor zijn vastgelegd in het convenant 'Stikstof en Natura 2000'; de provincies zetten dit convenant om in provinciale regels. De vier pijlers van de stikstofaanpak zijn: toepassing van extra technieken die de emissie van stikstof reduceren, het uitplaatsen/ afbouwen van een aantal agrarische bedrijven die op het natuurgebied een belasting van >200 mol veroorzaken, saldering van stikstofdeposities en monitoring van de depositievermindering per Natura 2000-gebied.
- Voor vogels is het belangrijk dat er voldoende rust in het gebied is tijdens het broedseizoen en de winterperiode.

Intensief gebruik

De natuurdoelstellingen voor de Peelgebieden zijn niet los te zien van het menselijk gebruik. De mens en de natuur zijn hier immers altijd nauw verweven geweest. Bij de totstandkoming van dit beheerplan zijn eerst activiteiten op een rijtje gezet die invloed zouden kunnen hebben op de natuurdoelen:

- Beheer- en onderhoudswerkzaamheden, met als doel om de bijzondere natuur van de Peelgebieden te behouden en te herstellen. In de praktijk komt dat neer op vegetatiebeheer (bijvoorbeeld door vegetatie te begrazen), op werkzaamheden aan de infrastructuur zoals wegen, paden maar ook stuwen en dammen en op monitoring van dier- en plantensoorten.
- Beheer van de fauna. Dit omvat de bestrijding van dieren die schade veroorzaken, zoals muskus- en beverratten en soms wilde zwijnen. Jacht is niet toegestaan.
- Landbouw. De Peelgebieden liggen in een van de belangrijkste landbouwgebieden van Nederland. In een straal van 30 kilometer rond de Peel wordt ongeveer 40% van de Nederlandse varkens gehouden, 30% van de kippen en 10% van het rundvee. Dat brengt uitstoot van stikstof (ammoniak) met zich mee. Voor de berekening van landbouwgewassen wordt grondwater gebruikt.
- Recreatie. Dagelijks komen vele wandelaars, fietsers en andere natuurliefhebbers de weidse landschappen, de verstilde vennen en de rijkdom aan vogels ervaren. Voorbeelden van andere vormen van recreatie zijn kanovaart, paardrijden, hufkartochten, schaatsen en vissen.
- Overige activiteiten, zoals grondwaterwinningen, brandbestrijding, verkeer, wonen, kleine luchtvaart en zandwinning.

Wandelen in de Peelgebieden.

Vervolgens is beoordeeld welke effecten deze activiteiten hebben op de natuurdoelen. Uit deze 'toets' blijkt welke activiteiten mensen in en om de Peelgebieden zonder meer mogen uitoefenen, waarvoor aanvullende voorwaarden gelden en in welke gevallen een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 nodig is. Grofweg komt het er op neer dat huidige (legale) activiteiten die de rust in de natuurgebieden niet verder verstoren en de waterhuishouding en luchtkwaliteit niet verder verslechteren, op de huidige wijze kunnen worden voortgezet. Voor enkele activiteiten stelt het beheerplan voorwaarden die er vooral op neerkomen dat mensen zich niet buiten de wegen en paden mogen begeven zonder expliciete toestemming van Staatsbosbeheer. Bij andere activiteiten, en dan vooral de agrarische activiteiten, is al een groot aantal afspraken gemaakt; deze nemen de negatieve effecten van drainage, beregening en stikstofdepositie weg.

Voor activiteiten die negatieve effecten hebben op de doelstellingen, is een vergunning nodig. In die vergunning kunnen nadere voorwaarden worden gesteld aan de betreffende activiteit.

Als er nieuwe activiteiten gepland zijn, die niet in het beheerplan zijn opgenomen, zullen deze opnieuw worden getoetst op de effecten voor de grondwaterstanden, stikstofdepositie en rust. Daarna kan worden beoordeeld wat de mogelijkheden zijn. Het is aan te bevelen dat de initiatiefnemer hierover in een vroeg stadium overleg heeft met het bevoegd gezag. Dit is in de meeste gevallen de provincie; zij informeren u verder over de procedure.

Maatregelen

De kern van dit beheerplan is dat de stikstofuitstoot en het waterpeil zodanig worden aangepast dat er volgens alle partijen een goede balans ontstaat tussen natuurbelangen en menselijke activiteiten. De betrokken partijen hebben daarvoor afgesproken om de vereiste condities over een periode van 18 jaar (drie beheerplanperioden) goeddeels te realiseren. De meeste maatregelen zijn niet nieuw en bouwen voort op het Landinrichtingsplan Herinrichting Peelvenen. Ook het bestaande beleid zoals de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en de uitvoering van het Nationaal Bestuursakkoord Water (GGOR, NLP) dragen bij aan het realiseren van de doelstellingen voor Natura 2000. De belangrijkste maatregelen:

- **Water:** Komende jaren zullen de maatregelen worden voortgezet die ervoor zorgen dat het waterpeil in de Peelgebieden stabiel en hoger wordt. Voorbeeld is het (al bestaande) verbod op het slaan van nieuwe beregeningsputten en peilgestuurde drainage. Randvoorwaarde daarbij is dat het waterpeil rond woningen niet hoger wordt. Want het is niet de bedoeling dat bewoners te maken krijgen met wateroverlast.
- **Stikstof:** Er zijn verschillende sporen om de luchtkwaliteit te verbeteren, en zo de stikstofdepositie te beperken. Op nationaal niveau is er wetgeving om de emissies vanuit onder andere industrie en verkeer te reduceren. Voor de Peelgebieden en omgeving geldt het convenant 'Stikstof en Natura 2000'. Voor de agrarische sector komt het er op neer dat bedrijfsontwikkeling mogelijk blijft, terwijl de stikstofemissies toch dalen.
- **Beheer:** Staatsbosbeheer zal het beheer binnen de Peelgebieden (blijven) richten op de ontwikkeling van hoogveen- en heide. De maatregelen die daarbij horen zijn onder andere het compartimenteren van grotere plassen om afslag van veenmossen door golven te beperken en het lokaal verwijderen van bos. Op sommige plekken zullen proeven worden uitgevoerd met het stimuleren van hoogveenontwikkeling. Recreanten zullen hier niet al te veel van merken. Het uitgangspunt blijft dat mensen optimaal kunnen genieten van de prachtige natuur.
- **Recreatie:** Voor recreatie zullen de maatregelen worden uitgevoerd, die zijn beschreven in het Landinrichtingsplan Herinrichting Peelvenen en het Beheers- & Inrichtingsplan Nationaal Park de Groote Peel. Het gaat hierbij om bijvoorbeeld het aanleggen van rustpunten, informatiepanelen en visvoorzieningen en het lokaal wijzigen van de routes. Nachtelijke bezoeken zullen niet langer worden toegestaan, omdat deze verstorend werken voor bijvoorbeeld ganzen en kraanvogels.

Door de uitvoering van de maatregelen ontstaat er op middellange termijn in Mariapeel en Deurnsche Peel op meer plekken hoogveen. De kwaliteit van de het hoogveen-landschap en de droge heiden neemt toe. Ook de vogelsoorten zullen profiteren van een beter leefgebied.

Communicatie

Gebruikers, ondernemers, omwonenden, maatschappelijke organisaties en overheden: iedereen moet goed op de hoogte zijn van de maatregelen die worden getroffen en waarom ze worden getroffen. Duidelijk moet zijn dat menselijke activiteiten in veel gevallen goed verenigbaar zijn met Natura 2000-doelstellingen. Betrokkenen moeten goed inzicht hebben wat de regelgeving uit het beheerplan precies betekent voor 'hun' activiteiten. Ze moeten bovendien weten waar ze terecht kunnen voor informatie en vragen. Alleen zo ontstaat er draagvlak voor het actief uitvoeren van de maatregelen in het beheerplan. Daarom speelt communicatie een centrale rol bij het uitvoeringprogramma. Een goede manier om draagvlak te krijgen voor de bijzondere natuur van de Peelgebieden, is door mensen het gebied 'zelf te laten ervaren'. Mensen kunnen bijvoorbeeld in grote delen van het gebied vrij wandelen of fietsen (op wegen en paden), deelnemen aan een excursie of een bezoek brengen aan het bezoekerscentrum Mijl op Zeven van de Groote Peel. Het nationaal park De Groote Peel organiseert bovendien informatiebijeenkomsten met omwonenden over het nationaal park, waarbij ook Natura 2000 en de gevolgen van het beheerplan ter sprake komen.

De provincies Noord-Brabant en Limburg zijn verantwoordelijk voor de communicatie over het proces van de vergunningverlening op grond van de Natuurbeschermingswet. Deze provincies geven hierover informatie via nieuwsbrieven, folders en via de provinciale websites.

Monitoring en evaluatie

Als maatregelen zijn uitgevoerd, is het natuurlijk belangrijk om te weten of ze effectief zijn voor de beschermde habitattypen en soorten, voor de waterhuishouding en voor de kwaliteit van water en lucht. Monitoring en evaluatie van deze aspecten zijn dan ook essentieel. Dit kan leiden tot aanpassing en/of bijstelling van de maatregelen. Over ongeveer zes jaar, wanneer de geldigheid van dit beheerplan eindigt, zullen het ministerie van LNV en de beide provincies evalueren of het beheerplan ook voor een volgende planperiode voldoet. Als dat zo is, dan kan het met zes jaar verlengd worden. Om een vinger aan de pols te houden, zal na de eerste drie jaar met de betrokken partijen een tussenevaluatie van de uitvoering van de maatregelen worden georganiseerd.

Financiering

Voor wat betreft de financiering van de maatregelen geldt dat de waterdoelen in dit beheerplan onderdeel zijn van het Gewenste Grond- en Oppervlaktewater Regime (GGOR). Het waterschap is daarmee verantwoordelijk voor het uitvoeren van de voorgestelde maatregelen en de kosten ervan behoren tot de reguliere financiële verplichtingen van het waterschap. Hierover zijn bindende afspraken gemaakt in het huidige Bestuursakkoord Water, alsmede in het Landinrichtingsplan Peelvenen.

De kosten die verbonden zijn aan de uitvoering van het convenant 'Stikstof en Natura 2000' komen vooral voort uit het uitplaatsen of afbouwen van een aantal agrarische bedrijven die op het natuurgebied een belasting van >200 mol veroorzaken. Dit kan worden gefinancierd via het reguliere Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG-budget) en aanvullende provinciale regelingen. Bedrijven die willen uitbreiden zullen daarvoor investeringen moeten doen om schonere stallen te bouwen die deels door de overheid gesubsidieerd worden (GLB-regeling).

Het beheer van de Peelgebieden door Staatsbosbeheer worden gefinancierd uit de reguliere middelen. Maatregelen voor het regelen van waterpeilen in het natuurgebied zijn opgenomen in het ILG-budget en de budgetten van de Waterschappen.

De uitvoering zal aansluiten bij de dynamiek van beleidsombuigingen die de overheden momenteel voorbereiden.

1 Inleiding

Op de grens tussen Noord-Brabant en Limburg liggen de prachtige natuurgebieden Deurnsche Peel & Mariapeel en Groote Peel: de Peelgebieden in één adem gezegd. De weidse en waterrijke gebieden zijn een restant van wat ooit een uitgestrekt hoogveenmoeras was. Door turfwinning en de daarop volgende ontginning tot landbouwgrond, is het gebied van karakter veranderd en de echte veenvorming grotendeels verdwenen. Wat resteert, is een natuurgebied van internationale klasse, rijk aan allerlei soorten planten en dieren. Dit is zo uniek, dat de Peelgebieden ook op Europees niveau beschermd zijn en zijn aangewezen als Natura 2000-gebied. Dat zijn gebieden die deel uitmaken van een Europees netwerk van natuurgebieden, die belangrijk zijn om speciale leefgebieden en planten en dieren te beschermen. Voor alle gebieden gelden 'instandhoudingsdoelen' die aangeven welke natuurwaarden moeten worden behouden of verbeterd. De kern van de doelstelling voor de Peelgebieden is het op gang brengen of continueren van het unieke proces van hoogveenvorming en het beschermen van het nog aanwezige hoogveenlandschap. Verder zijn er doelen voor het behoud van droge heiden en diverse vogelsoorten.

Hoe deze doelstellingen op termijn bereikt kunnen worden en welke maatregelen daarvoor moeten worden genomen, vormt onderwerp van voorliggend beheerplan. De maatregelen in het beheerplan zijn vaak niet nieuw, maar borduren voort op bestaande plannen en bestaand beleid. Het plan brengt de maatregelen samen en geeft gebruikers en beheerders inzicht in welke activiteiten zij mogen uitoefenen en waarvoor een eventuele vergunning nodig is.

Dit beheerplan kon alleen tot stand komen dankzij de enorme inzet van velen. Om tot werkbare afspraken te komen, hebben betrokken partijen zich de afgelopen jaren enorm ingespannen. Belangrijk uitgangspunt is steeds geweest dat natuurbehoud samen moet gaan met economische activiteiten in de omgeving. Een vitaal platteland is immers heel erg belangrijk voor de regio. Bovendien moeten mensen kunnen blijven genieten van deze prachtige gebieden. Ontwikkeling van natuur én economie: het kan!

1.1 Inleiding

Meer natuur, vitale natuur. Dat is de kern van het natuurbeleid van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Een mooi landschap om met plezier in te wonen, werken en recreëren. En ook het leefgebied van 40.000 soorten dieren en planten. Nederland heeft 162 gebieden die behoren tot de top van de Europese natuur. Samen met natuurgebieden in andere lidstaten van de Europese Unie vormen zij het netwerk 'Natura 2000'.

1.2 Wat is Natura 2000?

De lidstaten van de Europese Unie hebben afgesproken om de achteruitgang van de biodiversiteit te stoppen. Belangrijke instrumenten om dit doel te realiseren, zijn de Europese Vogelrichtlijn en Europese Habitatrichtlijn. In deze richtlijnen is bepaald dat er een netwerk gerealiseerd moet worden van natuurgebieden van Europees belang: Natura 2000. Dit netwerk heeft als hoofddoelstelling het waarborgen van de biodiversiteit in Europa. De lidstaten wijzen daarvoor natuurgebieden aan voor de meest kwetsbare soorten en habitattypen: Natura 2000-gebieden. Dit zijn gebieden die belangrijk zijn om het duurzaam voortbestaan van de meest bedreigde soorten en habitattypen te verzekeren. Het behoud en ontwikkelen van de natuurwaarden in de Natura 2000-gebieden leidt niet alleen tot kwaliteitsverbetering van deze natuurwaarden ter plekke. Het biedt soorten ook de mogelijkheid om zich te verspreiden naar andere gebieden, waardoor de biodiversiteit bevorderd wordt.

Nederland draagt met 162 gebieden bij aan het Natura 2000-netwerk. Het Nederlandse Natura 2000-netwerk heeft een totale omvang van circa één miljoen hectare, waarvan tweederde open water is (inclusief kustwateren). Al deze gebieden vallen al onder de

Habitatrichtlijn of de Vogelrichtlijn – óf beide. De gebiedsgerichte bepalingen vanuit de Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn zijn vanaf 1 oktober 2005 verwerkt in de Natuurbeschermingswet 1998. Sindsdien is de wettelijke bescherming van de Natura 2000-gebieden geregeld in de wet.

Nederland is verantwoordelijk om voor 95 vogelsoorten (Vogelrichtlijn) en 31 andere diersoorten, 5 plantensoorten en 51 habitattypen (allen Habitatrichtlijn) een 'gunstige staat van instandhouding' te bereiken en te behouden. Hiermee wordt bedoeld dat het habitatype of de soort duurzaam moet blijven voortbestaan. Elk Natura 2000-gebied is aangewezen voor de bescherming van één of meerdere habitattypen en/of soorten. Voor elk gebied zijn vervolgens specifieke doelen – instandhoudingsdoelstellingen – geformuleerd voor wat betreft de oppervlakte en kwaliteit van de habitattypen of leefgebieden van soorten. Voor veel soorten is daarnaast aangegeven voor welke populatiegrootte het leefgebied minimaal geschikt moet zijn. Soms is het voldoende om de oppervlakte en/of kwaliteit van een habitatype of leefgebied van een soort te behouden, maar in andere gevallen is het nodig om de oppervlakte te vergroten en/of de kwaliteit te verbeteren.

De minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV), wijst elk Natura 2000-gebied aan door middel van een aanwijzingsbesluit. In dit besluit wordt aangegeven waarom het gebied is uitgekozen, voor welke habitattypen en/of soorten het gebied is aangewezen, welke instandhoudingsdoelstellingen gelden en wat de begrenzing van het gebied is. Vervolgens wordt voor elk Natura 2000-gebied een beheerplan opgesteld, waarin beschreven wordt welke maatregelen genomen worden om de instandhoudingsdoelen te bereiken. Daarom leggen Rijk en provincies in het beheerplan vast welke activiteiten, op welke wijze mogelijk zijn. Uitgangspunt is het realiseren van ecologische doelen, maar in een zorgvuldige balans met wat particulieren en ondernemers willen. Het opstellen gebeurt daarom in overleg met direct betrokkenen, zoals beheerders, gebruikers, omwonenden, gemeenten, natuurorganisaties en waterschappen. Samen geven zij invulling aan waar het in Nederlandse Natura 2000-gebieden om draait: beschermen, gebruiken en beleven.

Zorg voor de natuur (beschermen)

Met het aanwijzen van 162 gebieden draagt Nederland bij aan het netwerk van beschermde natuurgebieden in de lidstaten van de Europese Unie. Natuur om trots op te zijn en om te beschermen. Want in zo'n dichtbevolkt land als Nederland heeft de natuur dat hard nodig. In een beheerplan wordt aangegeven hoe beschermen, gebruiken en beleven in het gebied samen gaan. Het streven is om bestaande activiteiten zoveel mogelijk te blijven voortzetten, maar: niet alles kan.

Economie en ecologie verenigd (gebruiken)

Het natuurbeleid in Nederland is erop gericht om mensen actief van de natuur te laten genieten. Het creëren van een mooi landschap om in te wonen, werken en recreëren staat daarbij voorop. Daarnaast is het van groot belang om het leefgebied voor 40.000 soorten planten en dieren optimaal te beschermen, te onderhouden en waar mogelijk uit te breiden. Tien procent van het Nederlandse oppervlak is als Europees belangrijk natuurgebied aangemerkt. In deze gebieden komen allerlei soorten economisch gebruik voor, zoals landbouw, zandwinning, scheepvaart en visserij. De gebruiksfuncties bestaan, net als de aanwezige natuur vaak al jaren en hebben zich soms zelfs gezamenlijk ontwikkeld. Het is vaak goed mogelijk om bij deze Natura 2000-gebieden de balans tussen wonen, werken en recreëren te behouden. Een instrument om dat te realiseren is het opstellen van een Natura 2000-beheerplan.

Ruimte voor recreatie (beleven)

Veel mensen bezoeken natuurgebieden voor rust, ruimte en natuurschoon. Ruimte voor recreatie betekent recreëren en natuurontwikkeling samen laten gaan. Daarvoor zijn afspraken nodig tussen overheden, beheerders en gebruikers. Bijvoorbeeld de afspraak

om in een deel van een Natura 2000-gebied paden aan te leggen en een ander deel af te sluiten. Zo kunnen mensen de natuur beleven, kunnen dieren er hun jongen groot brengen en kunnen planten worden beschermd. De afspraken zijn afhankelijk van de mogelijkheden van het gebied en van datgene dat nodig is om de waardevolle natuur in het gebied te behouden of zich te laten ontwikkelen.

1.3 Peelgebieden behouden en ontwikkelen

De Natura 2000-gebieden Deurnsche Peel (inclusief de Bult en 't Zinkske) & Mariapeel (incl. Grauwveen) (totale oppervlakte 2.736 ha), en de Groote Peel (oppervlakte 1.410 ha) zijn hoogveengebieden in Zuidoost Nederland. Deze unieke natuurgebieden liggen op de grens van de provincies Noord-Brabant en Limburg. De gebieden zijn niet alleen uniek in de regio maar ook op internationaal niveau. Daarom maken ze deel uit van het Europese netwerk van natuurgebieden Natura 2000.

Het zijn restanten van wat eens een uitgestrekt oerlandschap was van levend hoogveen. De hoogvenen zijn gedeeltelijk afgegraven tot op de zandgrond waardoor er variatie is ontstaan in vegetatie en landschap. Er resteren nu kleine kernen die nog deels bestaan uit achtergebleven veen. Vogels broeden en overnachten er, veenmossen groeien in de oude turfputten en waterpartijen, en de mens geniet van een wandeling door het rustige gebied.

In dit beheerplan worden de Natura 2000-gebieden aangeduid als 'de Peelgebieden' of met de namen 'Deurnsche Peel & Mariapeel' en 'Groote Peel' ¹.

Dit beheerplan is tot stand gekomen na inspanning van zeer velen. Immers, de Peelgebieden zijn door Minister Veerman aangewezen als pilotgebied om de problematiek rond stikstofdepositie op natuurgebieden op te lossen in één gezamenlijk beheerplan. Er is de afgelopen jaren allereerst door de mensen uit de streek, via de adviesgroep zeer veel werk verzet. Partijen zijn tot elkaar gekomen met respect voor verschil in belang en standpunt. Daarnaast zijn er onderzoeken gedaan en adviezen geformuleerd door onder meer het project 'een gebiedsaanpak voor Ammoniak en Natura 2000-doelen voor de Peelgebieden en het omringende gebied', de commissie Trojan en adviesgroep Huys. Vanaf eind 2009 wordt zowel gewerkt aan een provinciale verankering als een Programmatische Aanpak Stikstof (PAS). Ook zijn de waterschappen bezig met de implementatie van het (grond)waterbeleid.

In dit beheerplan is het resultaat opgenomen waaruit blijkt dat natuurontwikkeling samengaat met een sociaal-economisch vitale regio waarin plaats blijft voor activiteiten zoals landbouw en recreatie. Naast een plan voor het beschermen van de natuurwaarden zijn de afwegingen in het beheerplan op het gebied van de economische waarden en aspecten minstens net zo belangrijk. De afwegingen die op dit vlak gemaakt zijn, komen terug in hoofdstuk 4. In bijlage 1 leest u welke partijen deel hebben uitgemaakt van de adviesgroep, stuurgroep en projectgroep².

De Deurnsche Peel & Mariapeel en Groote Peel zijn hoogvenen die uniek zijn vanwege het voorkomen van een aanéenschakeling van zeldzame hoogveengerelateerde vegetatietypen met natte en vochtige heide, berkenbroekbossen, open water en moerassen waarin veenmossen zich ontwikkelen. De hoogveengebieden herbergen een verscheidenheid aan diersoorten zoals vogels, amfibieën, reptielen, vleermuizen, libellen en vlinders. Kenmerkend voor het (actieve) hoogveenlandschap is een afwisselend reliëf, heideterreinen en open water. Waar het hoogveen deels afgegraven is (aangetast hoogveen), zijn grassen dominant en raken verdroogde delen bebost.

In het kader van de Natura 2000 zijn de Peelgebieden aangewezen voor een aantal vogelsoorten zoals de roodborsttapuit, dodaars en blauwborst maar ook de toendrarietgans vanwege het voorkomen van belangrijke leefgebieden. Rondom de Peelgebieden zijn ook belangrijke natuurwaarden te onderscheiden zoals voedselzoek-

¹ In dit beheerplan wordt met de benaming van de Peelgebieden verwezen naar de gebieden zoals opgenomen in het aanwijzingsbesluit, Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit 2009, inclusief deelgebieden.

² In dit plan is beleid en wetgeving zoals bekend op half mei 2010 verwerkt.

gebieden voor vogels, plantengemeenschappen en terreinen die waardevol zijn voor grond- en oppervlaktewater. Belangrijke waarden in en om de Peelgebieden voor de mens zijn de rust, de weidsheid van het landschap, de ruigheid, de landbouwgronden, de cultuurhistorische dorpen en de informatiecentra en musea. De balans tussen menselijk gebruik en natuur is gevoelig. Dit beheerplan laat zien welke afwegingen tussen natuurbeheer en menselijk gebruik zijn gemaakt.

De visie voor de Peelgebieden is dat natuurbehoud samen moet gaan met economische activiteiten in de omgeving waarbij een vitaal platteland essentieel is én mensen de gelegenheid hebben om van deze prachtige gebieden te genieten.

Om deze natuurwaarden te behouden en/of te verbeteren zijn instandhoudingsdoelstellingen³ voor de Peelgebieden geformuleerd. Een goed beheer is niet alleen van belang voor de regio maar ook voor de biodiversiteit in Nederland en Europa. De kern van de doelstelling is het op gang brengen of continueren van hoogveenvorming in herstellende hoogvenen met het oog op de ontwikkeling van actieve hoogvenen. Daarnaast worden huidige relicten in stand gehouden voor diersoorten en worden grote veengebieden met voldoende rust voor diverse broed- en trekvogels hersteld.

Welke maatregelen er nodig zijn om de instandhoudingsdoelstellingen te bereiken van de soorten en habitattypen, is uitgewerkt in dit beheerplan. Daarbij zijn bestaande plannen zoals het Landinrichtingsplan Herinrichting Peelvenen uitgangspunt.

Ter onderbouwing is een beschrijving van de abiotische terreincondities (bodem, water lucht) opgenomen. Deze geven de randvoorwaarden die de ontwikkeling van hoogveen mogelijk maken.

Naast de instandhoudingsdoelstellingen zoals in het aanwijzingsbesluit zijn opgenomen, zijn er natuurlijk nog meer plant- en diersoorten die het beschermen waard zijn. Dit beheerplan richt zich in hoofdzaak op de doelstellingen voor soorten en habitattypen die in het aanwijzingsbesluit zijn opgenomen. Andere soorten profiteren daar ook van de voorgestelde maatregelen. Daarnaast blijft er in het dagelijks beheer aandacht voor de gehele diversiteit van de natuurgebieden.

Er worden al jaren inspanningen geleverd om in de Peelgebieden de hoogveenrestanten te ontwikkelen tot een functionerend hoogveenlandschap. Deze inspanningen werpen ook hun vruchten af. Om op de langere termijn levend hoogveen te realiseren is het nodig om de waterstand en de nutriëntenlast op een goed niveau te hebben.

Naast de bestaande afspraken en maatregelen zijn in dit beheerplan daarom ook een aantal nieuwe aanvullende maatregelen opgenomen. De maatregelen in voorliggend beheerplan zijn met bestaande plannen en regelgeving afgestemd.

1.4 Beheerplan geeft kaders voor de natuur en gebruikers van de Peelgebieden

Dit beheerplan is het kader voor het bereiken en handhaven van de instandhoudingsdoelstellingen van de Deurnsche Peel & Mariapeel en de Groote Peel. Het beheerplan beschrijft de maatregelen die in de planperiode (6 jaar) moeten worden genomen om de instandhoudingsdoelstellingen van habitattypen en soorten in het gebied te realiseren en hoe dit zich verhoudt tot bestaande en toekomstig activiteiten in het gebied.

Het beheerplan Peelgebieden brengt alle geldende en nieuwe afspraken voor natuurbescherming bij elkaar en geeft gebruikers en beheerders inzicht welke menselijke activiteiten op welke plaatsen en gedurende welke perioden van het jaar, uit het oogpunt van de instandhoudingsdoelstellingen, wel of niet zijn toegestaan.

Met betrekking tot het behoud van de beschreven doelstellingen gelden zo nodig beperkingen voor activiteiten die de grond- en oppervlaktewaterstand en waterkwaliteit

³ Zie aanwijzingsbesluit.

negatief beïnvloeden; voor activiteiten die de neerslag van ammoniak in stand houden of bevorderen; voor activiteiten die vogels en hun leefgebied verstoren; en voor overige activiteiten die van negatieve invloed zijn op de instandhoudingsdoelstellingen.

Het beheerplan geeft ook aan welke bestaande activiteiten niet schadelijk zijn in relatie tot het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen met betrekking tot de natuurwaarden waarvoor het gebied is aangewezen.

Voor activiteiten met beperkte negatieve effecten geldt dat er voorwaarden kunnen worden verbonden aan de activiteit om de negatieve effecten te beperken. Voor nieuwe activiteiten of veranderingen / uitbreidingen van bestaande activiteiten, projecten en/of handelingen geldt een toetsing aan de instandhoudingsdoelstellingen in het beheerplan. Dit beheerplan is voor de NB-wet dan het toetskader.

Het onderzoek naar de gevolgen van menselijke activiteiten in relatie tot de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied is uitgevoerd in de vorm van een voortoets⁴.

1.5 Status en vaststellingsprocedure van het beheerplan

Aanwijzing van de gebieden

De aanwijzing van een Natura 2000-gebied vindt plaats door middel van een aanwijzingsbesluit⁵: Deurnsche Peel & Mariapeel (gebied 139) en Groote Peel (gebied 140). In dit besluit staan de exacte begrenzingen van het gebied en de instandhoudingsdoelstellingen voor beschermde soorten en leefgebieden.

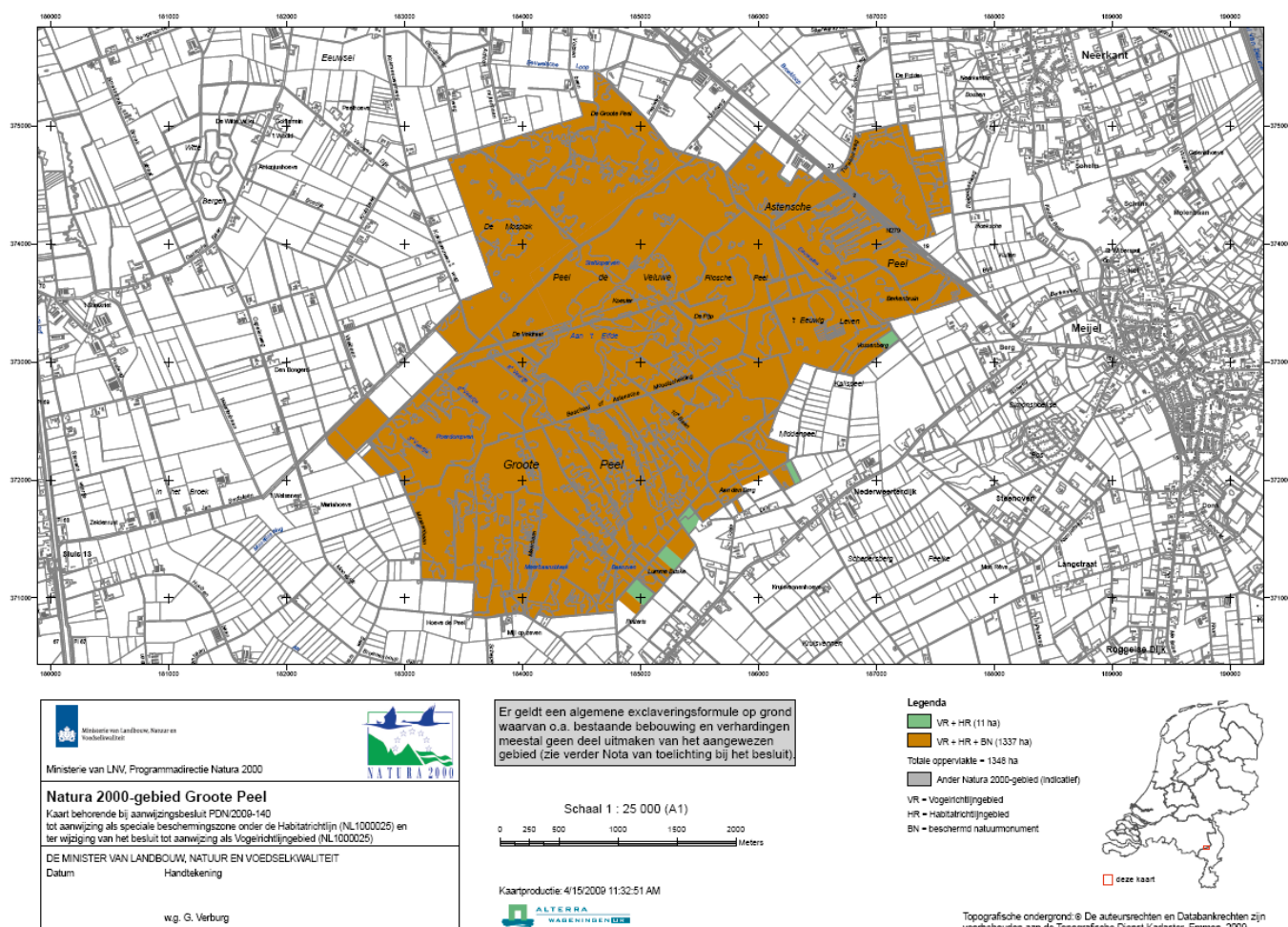
De begrenzing van beide gebieden en de ligging ervan in Nederland is te zien in onderstaande figuur 1.1 en 1.2. In bijlage 1, achter in het beheerplan, is voor beide gebieden een toponiemenkaart opgenomen.

⁴ Voor enkele onderdelen is dieper onderzoek gedaan en is sprake van een passende beoordeling, zoals bij de hydrologische maatregelen voor het Nieuw Limburgs Peil. Ten behoeve van het onderdeel stikstof is ook gebruik gemaakt van de laatste wetenschappelijke inzichten met betrekking tot hoogveenvorming en stikstof.

⁵ Op 10 september 2009 heeft minister Verburg beide Natura 2000-gebieden definitief aangewezen.

Figuur 1.1 Begrenzing Natura 2000-gebied Deurnsche Peel en Mariapeel.

Natura 2000-gebied #140 Groote Peel

Figuur 1.2 Begrenzing Natura 2000-gebied Groote Peel.

Met de aanwijzing van de Deurnsche Peel & Mariapeel en Groote Peel als onderdeel van het Europese netwerk van natuurgebieden Natura 2000 dragen de Peelgebieden in grote mate bij aan de landelijke gunstige staat van instandhouding voor de instandhoudingsdoelstellingen waarvoor de gebieden zijn aangewezen. Het behoud en ontwikkelen van de natuurwaarden van de Peelgebieden leidt niet alleen tot robuustere waarden ter plekke, maar geeft ook de mogelijkheid tot verspreiding van soorten naar andere gebieden waardoor de biodiversiteit bevorderd wordt. De Europese Vogel- en Habitatrichtlijn zijn in Nederland vertaald in de Natuurbeschermingswet 1998 voor de bescherming van gebieden en in de Flora- en Faunawet voor de bescherming van soorten.

De bescherming van vogels in de Groote Peel en Mariapeel is sinds 1986 geregeld middels de Vogelrichtlijn en de aanmelding als Habitatrichtlijngebied was in 2003 definitief. De Deurnsche Peel is in 1992 aangewezen als Vogelrichtlijngebied en de aanmelding bij de Habitatrichtlijn was in 2003 definitief.

De Natuurbeschermingswet 1998 vereist dat voor alle Natura 2000-gebieden een beheerplan wordt opgesteld. Het beheerplan werkt de instandhoudingsdoelstellingen nader uit en benoemt concrete maatregelen om deze doelen te realiseren.

Opstellen en vaststellen van het beheerplan

Het bevoegd gezag is verantwoordelijk voor het vaststellen van het beheerplan. De minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) is bevoegd gezag voor die

delen van de Peelgebieden die eigendom zijn of beheerd worden door Staatsbosbeheer. Voor de overige delen van de Peelgebieden zijn Gedeputeerde Staten (GS) van de provincies Noord-Brabant en Limburg bevoegd gezag. Bestuurlijk is afgesproken dat LNV het voortouw neemt in het opstellen van het beheerplan voor de Deurnsche Peel & Mariapeel en Groote Peel.

De minister van LNV en GS van de provincies Noord-Brabant en Limburg stellen het beheerplan Peelgebieden vast voor hun deel van het beheergebied. Zij maken daarbij afspraken over gezamenlijk optreden, waar nodig.

De minister en/of GS zijn verplicht om uiterlijk 3 jaar na de definitieve vaststelling van het aanwijzingsbesluit een beheerplan voor het betreffende gebied vast te stellen. Voor de Deurnsche Peel & Mariapeel en Groote Peel is een afzonderlijke afspraak gemaakt door voormalig Minister van LNV, de heer Veerman, tijdens een bestuurlijk amonniakoverleg eind 2006. Daarin heeft de heer Veerman toegezegd het beheerplan voor de Peel als een van de eerste plannen gereed te hebben. Over het ontwerp-beheerplan voeren rijk en provincies overleg met de gemeenten en waterschappen in het gebied waar het beheerplan betrekking op heeft en met eigenaren, gebruikers en andere belanghebbenden.

Inspraak en beroep

De minister van LNV en Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant en Limburg bieden het ontwerp-beheerplan ter inspraak aan. Tijdens de inspraakperiode van zes weken, ligt het ontwerp-beheerplan ter inzage en kunnen belanghebbenden hun zienswijzen over het beheerplan naar voren brengen. Na afronding van de inspraak stellen rijk en provincies het definitieve beheerplan vast. Tegen het besluit om het beheerplan vast te stellen, is beroep mogelijk bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. Voor de exacte periode waarin dit beheerplan ter inspraak ligt, wordt verwezen naar de publicaties van het bevoegd gezag (www.minlnv.nl).

Looptijd, monitoring en evaluatie

Het beheerplan heeft een maximale geldigheidsduur van zes jaar. Gedurende deze zes jaar worden de effecten van de maatregelen op het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen gemonitord. Tegen het einde van deze periode wordt het beheerplan door het bevoegd gezag geëvalueerd en wordt beoordeeld of de maatregelen de beoogde resultaten opleveren. De ontwikkeling van de hoogveendoelen en voortgang van de maatregelen en vergunningverlening worden aan het einde van de beheerplanperiode (na 6 jaar) geëvalueerd.

Afhankelijk van de uitkomst van de evaluatie kan de geldigheid van het beheerplan met nog eens zes jaar worden verlengd of wordt een nieuw beheerplan met nieuwe maatregelen vastgesteld.

1.6 Rijk en provincies verantwoordelijk voor de uitvoering

Dit beheerplan gaat de komende jaren uitgevoerd worden. Het is de (eind)verantwoordelijkheid van het Rijk om ervoor te zorgen dat de natuur in Nederland in een goede staat van instandhouding verkeert. Voor het realiseren van de doelstellingen in het kader van Natura 2000, is de Minister van LNV verantwoordelijk omdat deze belast is met de uitvoering van het natuurbeleid. De bescherming van Natura 2000 is echter een gezamenlijke opgave voor het Rijk, de provincies, gemeenten, waterschappen, natuurbeschermingsorganisaties, terreinbeheerders, eigenaren, ondernemers, maatschappelijke organisaties, gebruikers en andere belanghebbenden.

Het noodzakelijke beheer in het Natura 2000-gebied vindt plaats op basis van vrijwillige medewerking. Het bevoegd gezag dat het beheerplan heeft vastgesteld is er wel aan gehouden om de voorgeschreven instandhoudingsmaatregelen te realiseren. In het uiterste geval kan het bevoegd gezag (de provincie of de Minister van LNV) deze maatregelen zelf treffen. De partijen die verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de instandhoudingsmaatregelen die in dit beheerplan zijn opgenomen, zijn:

- De Minister van LNV voor de uitvoering van instandhoudingsmaatregelen waar Staatsbosbeheer in opdracht van het Rijk het beheer uitvoert van het Natura 2000-gebied.
- De provincies Noord-Brabant en Limburg voor het uitvoeren van beheermaatregelen in die (deel)gebieden waar niet de Minister van LNV bevoegd is. Hierbij is de provincie geen terreinbeheerder en heeft zij dus geen rechtstreekse zeggenschap over het beheer van het gebied. Door ervoor zorg te dragen dat er draagvlak bestaat voor de uitvoering van het beheer en daarover afspraken te maken met terreinbeheerders, gemeenten en ondernemers zetten de provincies zich in om de maatregelen die in het beheerplan vermeld staan te realiseren. Daarnaast zijn de provincies verantwoordelijk voor het realiseren van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS).
- Waterschappen Aa en Maas en Peel en Maasvallei voor het uitvoeren van maatregelen gericht op waterkwaliteit en waterkwantiteit zoals opgenomen in de eigen waterbeheerplannen. De provincie Limburg heeft de taak van grondwaterbeheer gedelegeerd aan Waterschap Peel en Maasvallei. De waterschappen hebben een eigen verantwoordelijkheid voor wat betreft de inrichting en het beheer van alle regionale oppervlaktewateren.

Voor (nieuwe) activiteiten die niet zijn opgenomen in dit beheerplan en activiteiten die niet overeenkomstig de voorwaarden in dit beheerplan worden verricht, zijn de provincies Noord-Brabant en Limburg in de regel bevoegd voor vergunningverlening op grond van de Natuurbeschermingswet 1998. In de Natuurbeschermingswet 1998 zijn een aantal gevallen genoemd waarin niet de provincie bevoegd is maar de Minister van LNV. Men kan zich in alle gevallen voor advies wenden tot de provincie, die in voorkomende gevallen zal doorverwijzen naar de Minister van LNV.

Het uitvoeren van de maatregelen brengt kosten met zich mee. Een deel van de kosten is gebonden aan maatregelen die onderdeel zijn van bestaande werkzaamheden. Denk hierbij aan vergunningverlening, peilbeheer en het beheer van natuurgebieden. Er zijn ook kosten als gevolg van nieuwe maatregelen of het versneld uitvoeren van beleid. De financiering vindt zoveel mogelijk met bestaande middelen plaats.

1.7 Leeswijzer

Voor u ligt het eindconcept beheerplan Peelgebieden. Het beheerplan bevat 7 hoofdstukken, een literatuurlijst, een verklarende woordenlijst, bijlagen en kaarten. Ieder hoofdstuk begint met een kader met een samenvatting van het hoofdstuk.

In dit hoofdstuk, de inleiding, heeft u kunnen lezen waarom, op welke wijze en door wie dit beheerplan is opgesteld en vastgesteld. Hoofdstuk 2 geeft een specialistisch technische weergave van de aanwezige natuurwaarden in de Peelgebieden. Vooral de teksten in de kaders zijn bedoeld voor de deskundigen en specialisten. De huidige activiteiten in en om de Natura 2000-gebieden Deurnsche Peel & Mariapeel en Groote Peel worden beschreven in het derde hoofdstuk. Hoofdstuk 4 werkt de instandhoudingsdoelstellingen voor de habitattypen en diersoorten uit, zoals deze in het aanwijzingsbesluit voor de Peelgebieden zijn vastgesteld. Ook dit hoofdstuk is specialistisch van aard. Vervolgens worden in hoofdstuk 5 de bestaande activiteiten beoordeeld, waaruit op te maken valt of de betreffende activiteit kan worden voortgezet of dat een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 (NB-wet) vereist is, omdat de activiteit strijdig is met de instandhoudingsdoelstellingen. Hoofdstuk 6 bevat de maatregelen, de verantwoording en onderbouwing waarom de maatregelen zullen leiden tot het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen. Het zevende en laatste hoofdstuk beschrijft op welke wijze de afspraken in dit beheerplan uitgevoerd en bekostigd worden en wie verantwoordelijk is voor communicatie, monitoring en evaluatie van het beheerplan.

Vervolgens treft u de literatuurlijst en een verklarende woordenlijst aan.

Bijlage 1 geeft een overzicht van de organisatiestructuur rondom het beheerplanproces. Bijlage 2 geeft een overzicht van de instandhoudingsdoelstellingen. De beschrijving van de habitattypen en van dier- en plantensoorten die, naast de aangewezen habitattypen en doelsoorten in het kader van Natura 2000, eveneens van belang zijn voor de Peelgebieden staan in bijlage 3 vermeld. De rol van het klimaat in het Natura 2000-proces staat in bijlage 4 beschreven. In bijlage 5 worden de doelen van de oude Beschermende Natuurmonumenten uitgebreid beschreven en in bijlage 6 staat een opsomming van relevante wet- en regelgeving waarmee dit beheerplan is afgestemd. Bijlage 7 bevat de synopsistabel met een overzicht van de doelen en maatregelen. De kaarten waarnaar in de tekst verwezen wordt zijn achter de bijlagen opgenomen.

1.8 Meer informatie

Dit beheerplan Peelgebieden is opgesteld door de Dienst Landelijk Gebied en Staatsbosbeheer in opdracht van het Ministerie van LNV, in samenspraak met de provincies Limburg en Noord-Brabant.

Meer informatie is verkrijgbaar bij:

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Provincie Noord-Brabant
Directie Ecologie, Bureau Natuurverkenningen
Postbus 90151
5200 MC 's-Hertogenbosch
073 - 681 2812

Provincie Limburg
Afdeling Landelijk Gebied
Postbus 5700
6202 MA Maastricht
043-389 9999

Een digitale versie van het beheerplan is te raadplegen op de site van het ministerie van LNV: www.minlnv.nl

2 Uitgangssituatie natuur

De Peelgebieden zijn één van de weinige gebieden in Nederland waar nog hoogveen te vinden is. Dat hier hoogveen kon ontstaan, komt door de bijzondere waterhuishouding in het gebied. In de ondergrond liggen kleiige lagen, die heel slecht water doorlaten, waardoor regenwater zich verzamelde. Al vele duizenden jaren terug, begon op deze natte plaatsen veenmos te groeien. Gevoed door het voedselarme regenwater, groeiden de mosplantjes uit tot dikke pakketten hoogveen. Het huidige landschap weerspiegelt de gevolgen van de winning van het veen, met veenbulten, veenputten en sloten. De Peelgebieden zijn aangewezen als Natura 2000-gebied voor de volgende habitattypen (leefgebieden) en vogels:

- Actieve hoogvenen. Dit is een zeldzaam en zeer bedreigd habitatype waar nog actief hoogveen ontstaat. In de Peelgebieden liggen nog enkele actieve hoogveenkernen in de veenputten. Het instandhoudingsdoel is 'uitbreiding van het areaal en verbetering van de kwaliteit'.
- Herstellende hoogvenen. Dit is een habitatype dat bestaat uit restanten hoogveen, waar het proces van actieve hoogveenvorming lokaal kan worden hersteld. Doel is om het areaal te behouden en de kwaliteit te verbeteren.
- Droge heiden. Deze komen voor op de zandruggen in het veenlandschap en zijn voor Nederlandse begrippen vrij goed ontwikkeld. Er komen soorten voor als het heideblauwtje, levendbarende hagedis en de roodborsttapuit. Doelstelling is om het areaal en de kwaliteit van dit habitatype te behouden.
- Verder zijn de Peelgebieden aangewezen voor zes soorten broedvogels (dodaars, geoorde fuut, porseleinhoen, nachtzwaluw, blauwborst, roodborsttapuit) en vier vogelsoorten die er niet broeden maar een deel van het jaar verblijven (taigarietgans, toendrarietgans, kolgans, kraanvogel). Doel voor het porseleinhoen is het uitbreiden van de omvang van het leefgebied en het verbeteren van de kwaliteit. Voor de andere soorten geldt dat de omvang en kwaliteit van het leefgebied moet worden behouden.

Maar het behalen van deze doelen gaat niet zomaar. De natuurwaarden zijn om verschillende redenen niet optimaal ontwikkeld. Eén van de knelpunten voor hoogveenvorming is de waterhuishouding. Door drinkwaterwinning en landbouw, zijn de natuurgebieden lokaal verdroogd en zijn er sterke wisselingen in de grondwaterstand. Daarnaast is de luchtkwaliteit niet goed genoeg; er komt teveel stikstof in het gebied terecht. Dat is het gevolg van zowel bronnen in de regio (bv intensieve veehouderij, verkeer) als buiten de regio (bv industrie en verkeer). De bodem en het water zijn daardoor te voedselrijk voor een goede ontwikkeling van hoogveen. Soorten als pijpenstrootje en berk overwoekeren het veenmos.

2.1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft de uitgangssituatie van de natuur in en in de omgeving van de Deurnsche Peel, Mariapeel en Groote Peel. Voor de uitgangssituatie van de natuur is de staat van instandhouding beschreven van de soorten en van de habitattypen waarvoor de Natura 2000-gebieden Deurnsche Peel & Mariapeel en Groote Peel zijn aangewezen en de trends die daarin zichtbaar zijn. Daarbij is de ligging en verspreiding van habitattypen en doelsoorten beschreven en is weergegeven hoe de opbouw van de bodem en het watersysteem in de Peelgebieden er uit ziet. Deze beschrijvingen van de uitgangssituatie in de Peelgebieden zijn de basis voor het formuleren van maatregelen voor het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen voor het gebied.

In de Natura 2000-gebieden Deurnsche Peel & Mariapeel en Groote Peel gelden in totaal instandhoudingsdoelstellingen voor 3 habitattypen (actieve hoogvenen, herstellende hoogvenen en droge heiden) en 10 doelsoorten. In dit hoofdstuk volgt een nadere beschrijving van de habitattypen en soorten in de huidige staat van instandhouding en de waargenomen trends in de Peelgebieden.

In de beschrijving worden specialistische termen gebruikt, een uitleg van deze termen is te vinden in de verklarende woordenlijst achter in het beheerplan en in de tekstkaders in dit hoofdstuk.

2.2 Abiotiek

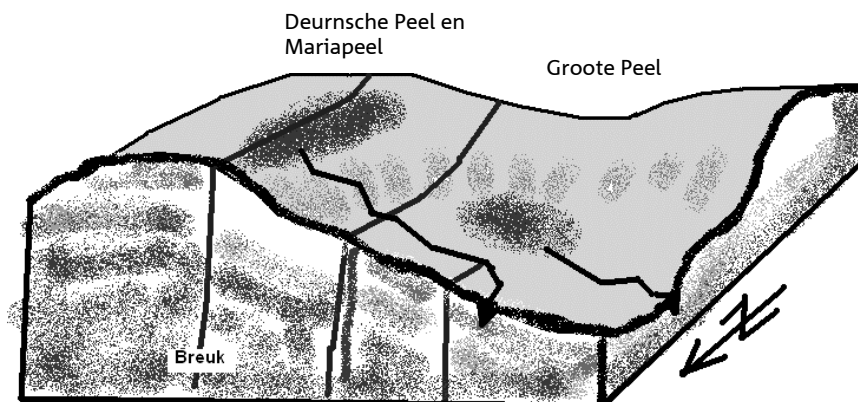
De opbouw van de bodem en het watersysteem zijn van essentieel belang voor de mogelijkheden om habitattypen in stand te houden en te ontwikkelen.

Eerst wordt de geohydrologie en geomorfologie van de Peelgebieden geschetst. Vervolgens wordt inzicht gegeven in het bodem- en (grond)watersysteem van beide gebieden. De luchtkwaliteit is een zeer belangrijk aspect. Hieraan is een aparte paragraaf gewijd. De natuurwaarden die typerend zijn voor de Peelgebieden en daarmee de staat van instandhouding weergeven, staan genoemd in paragraaf 2.4 en 2.6. Informatie over de recente ontwikkelingen en de relatie met de landbouw is te vinden onder het kopje *water en landbouw*.

2.2.1 Geohydrologie en geomorfologie Deurnsche Peel en Mariapeel

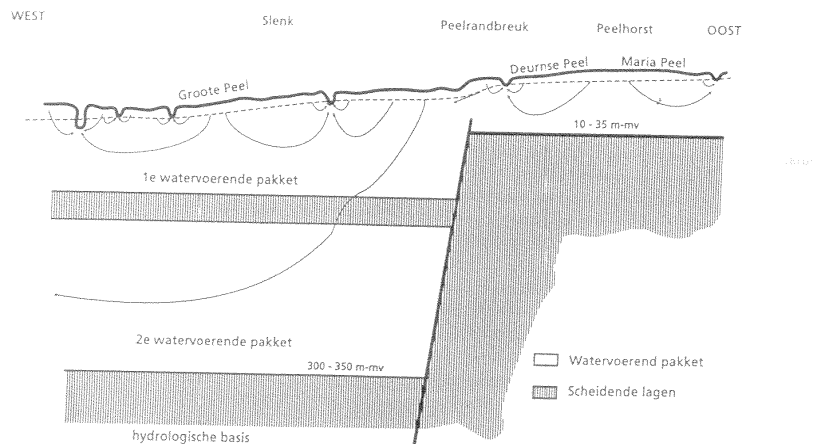
2.2.1.1 Geohydrologie

Het Natura 2000-gebied Deurnsche Peel & Mariapeel bevindt zich op de Peelhorst die in het westen door de Peelrandbreuk en in het oosten door de Tegelenbreuk wordt begrensd (zie figuur 2.1). De Peelrandbreuk vormt de overgang tussen de Peelhorst en de Centrale Slenk. De Peelrandbreuk is mede dankzij versmering⁶ van de aanwezige kleilagen langs het breukvlak, zeer slecht waterdoorlatend en heeft daardoor het karakter van een damwand. Als gevolg hiervan vindt er nauwelijks ondergrondse wateruitwisseling plaats tussen de Peelhorst en de Centrale Slenk (zie figuur 2.2). Bij Liessel bevindt zich een gat in de damwand als gevolg van uitschuring door de Soeloop.

Figuur 2.1 Ligging Groote Peel en Deurnsche Peel en Mariapeel.

⁶ Door verschuiving is de in de grond aanwezige klei langs de breuklijn uitgesmeerd. Deze versmering van klei vormt een obstakel voor het grondwater.

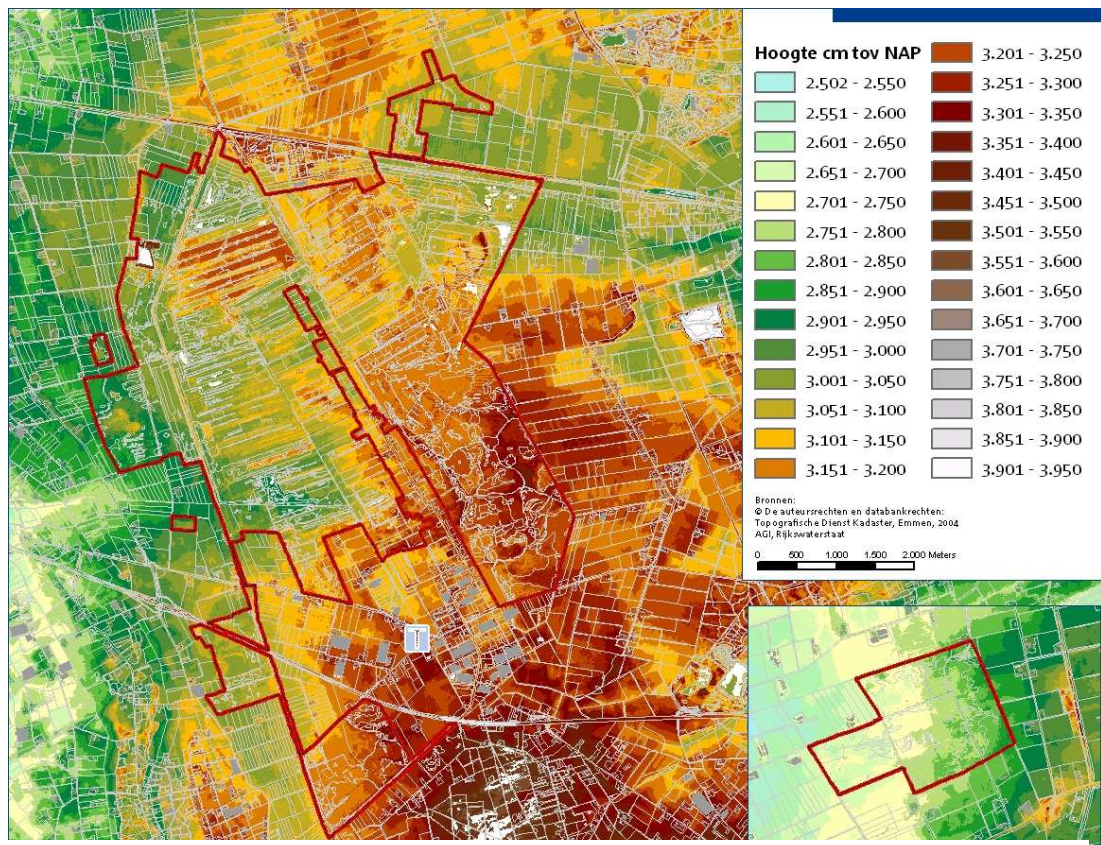
Figuur 2.2 Opbouw bodem en grondwaterstroming (Bron: Landinrichtingsplan).

In tegenstelling tot de Centrale Slenk waar tot een diepte van ruim driehonderd meter verschillende watervoerende pakketten voorkomen, is er op de Peelhorst slechts sprake van een maximaal enkele tientallen meters dik watervoerend pakket. Daaronder bevindt zich een zeer slecht doorlatende kleilaag die de hydrologische basis vormt. De deklaag bestaat uit dekzandafzettingen met plaatselijk een geringe dikte van minimaal ongeveer 1 meter, met daaronder fijne fluvioglaciale afzettingen en lemlagen. Vooral in het Limburgse deel komt in de deklaag ook de Formatie van Asten voor. Deze formatie bestaat uit een veenlaag of venige leemlaag van enkele centimeters tot enkele meters dik. De dikte van de deklaag varieert van enkele meters tot ruim 10 meter. Het zich onder de deklaag bevindende watervoerende pakket bestaat voornamelijk uit de fijne tot zeer grove grindhoudende zanden van de Formaties van Veghel en Eindhoven en heeft vrijwel overal een dikte van 10-20 meter.

2.2.1.2 Geomorfologie

Voor de veenvorming in de Holocene periode bleek het reliëf van het bovenliggende zandpakket van groot belang. Dit zandpakket heeft een golvend oppervlak. De hoogte van het zandpakket varieert van 28 tot 33 meter in Mariapeel en Deurnsche Peel (zie figuur 2.3).

In de laagste terreindelen verzamelde zich het water en kon de veenvorming aanvangen. Hier zijn nu vaak nog de dikste restveenpakketten terug te vinden. Het begin van de ontwikkeling van veen loopt samen met het begin van het Holoceen, een relatief warme periode vanaf 10.000 v.Chr tot op de dag van vandaag. Door de hogere temperaturen en een toename van de neerslag trad er een groot aantal veranderingen op in het landschap. De afvoeren van beken en rivieren namen toe, grondwaterstanden stegen en er was een sterke uitbreiding van vegetaties (Witteveen + Bos, 2009).

Figuur 2.3 Hoogteligging Deurnsche Peel en Mariapeel.

De grootschalige verveningsmethoden in de 19^e en 20^e eeuw hielden weinig rekening met het reliëf van de zandondergrond. Het huidige bodemoppervlak kan daarom bestaan uit zand en veen (vaak in relatie tot de hoogte van de zandondergrond) en heeft afhankelijk van de verveningsmethode die toegepast werd veel of weinig reliëf. Zo zijn er veenbulten met boerenkuilen, vlakke terreinen met geen tot meer dan 2 meter dik veen. Oude sloten, wijkpatronen en verveende delen vormen de laagste punten in het terrein.

Een opvallend fenomeen in het landschap is een zandrug die loopt van de Marisberg in het zuiden naar de Paardekop (bij IJsselstein) in het noorden⁷. De westelijke rand valt samen met een ongeschonden erosierand uit de IJstijd.

Deze vormen in het landschap zijn mede bepalend voor het voorkomen van veen en potenties voor de verdere ontwikkeling.

⁷ De Marisberg is een inzijsgebied en vormt de voeding van het zandpakket dat zich onder het veen in de Deurnsche Peel bevindt. Voor de ontwikkeling van hoogveen zijn stabiele grondwaterstanden en een wegzijging van minder dan 40 cm/jaar nodig. Hiervoor is het belangrijk dat de stijghoogte van het grondwater in dit zandpakket permanent tot in de veenbasis staat. Voorkomen moet worden dat sloten door het veen heen gaan en het zandpakket aansnijden en zodoende een negatief effect op de stijghoogte hebben. Daar waar dit al gebeurd moeten deze sloten afgedicht worden.

2.2.1.3 Bodem

Zie kaartbijlage 5 en 6.

De bodem in Deurnsche en Mariapeel bestaat deels uit veengronden. Het veenpakket varieert van 0 – 4 meter. De dikste veenlagen treffen we aan in het zuiden van de Mariapeel, in het noordelijk deel van de Mariapeel, in Driehonderd Bunders, in delen van de Horsterdriehoek, in grote delen van de Deurnsche Peel, in de Heitraksche Peel, een deel van 't Zinkske en onder de Bult.

Er komen ook andere bodemtypen voor zoals moerige gronden (Daar zitten minder afgestorven plantenresten in dan bij de veenbodems) en veldpodzolgronden (bij vochtige terreinomstandigheden).

Heel bijzonder is het voorkomen van gyttja en gliede⁸. Dit zijn beide lagen in de bodem die slecht waterdoorlatend zijn. Als gevolg van de slechte doorlatendheid is hier de wegzijging gering, één van de voorwaarden voor hoogveenvorming.

2.2.1.4 Grondwatersysteem

Zie kaartbijlage 6.

Op de kaart is het grondwatersysteem aangegeven. Uit de kaart kan opgemaakt worden dat het grondwater niet één systeem vormt. Dat is het gevolg van de breuken in de ondergrond. In het gebied is een zogenoemde waterscheiding aanwezig. De waterscheiding loopt vanaf de Marisberg in noordelijke richting over de Mariapeel door het dorp Griendtsveen en verder in noordelijke richting. Ten oosten van de waterscheiding stroomt het grondwater in noordoostelijke tot oostelijke richting naar de Maas. Het water dat in westelijke richting stroomt, wordt opgevangen door een aantal kleine waterlopen die vervolgens in noordwestelijke richting verder stromen en uitmonden in de beek de Aa.

De volgende deelsystemen kunnen ten westen van de waterscheiding onderscheiden worden:

- stroomgebied van de Soeloop;
- stroomgebied van de Astense Aa;
- stroomgebied van de Oude Aa/De Vlier.

Ten oosten van de waterscheiding kunnen de volgende stroomgebieden worden onderscheiden die uiteindelijk uitmonden in de Maas:

- stroomgebied van de Kabroekse beek;
- stroomgebied van de Groote Molenbeek/Peelloop.

Binnen de deelstroomgebieden verloopt de oppervlaktewaterstroming globaal gezien in dezelfde richting als de grondwaterstroming. Als gevolg van bijvoorbeeld bemalingen, lokale stroming richting beekdal en infiltratie vanuit kanalen, wijkt de ondiepe grondwaterstroming plaatselijk af van de globale stromingsrichting binnen het deelstroomgebied.

Het Mariaveen en de Marisberg liggen grotendeels enkele meters hoger dan de rest van het gebied en vormen dan ook een belangrijk inzigingsgebied. Een belangrijk kwelgebied bevindt zich ten oosten van de Peelrandbreuk waar het water gedwongen wordt langs de breukzone omhoog te stromen. Ook in de landbouwgebieden aan de randen van de natuurgebieden en in de natuurgebieden zijn kwelgebieden aanwezig. Hierdoor zijn er in het natuurgebied 't Zinkske en rond de Heitrakse Loop potenties voor hoogveenontwikkeling. In het westelijk deel van 't Zinkske komt namelijk een laag veen in de ondergrond voor, dit wijst op een vermindering van de wegzijging.

⁸ Zie verklarende woordenlijst.

2.2.1.5 Oppervlaktewatersysteem

Afwatering

In de Deurnsche Peel en Mariapeel ligt een uitgebreid stelsel van waterlopen. De bronnen hiervan liggen in de hooggelegen Peelgebieden nabij de waterscheiding. Een aantal kleine waterlopen watert af naar het noordwesten en monden uit in de Aa (Oude Aa, Soeloop, Astense Aa). In het oostelijke deel wateren de Kabroekse beek en de Groote Molenbeek af richting de Maas. Sommige van deze natuurlijke waterlopen zijn tijdens de ontginningswerkzaamheden stroomopwaarts doorgetrokken voor de verbetering van de afwatering van de moerassige veengebieden. Tevens werd een stelsel van nieuwe waterlopen gegraven om het gebied te ontwateren.

Tijdens de vervening is in het gebied ten behoeve van het turftransport een stelsel van zogenaamde wijken gegraven die in (open) verbinding met de kanalen stonden. De wijken zijn gegraven in de vorm van vorken met 3 tanden. Vanuit de wijken werden sloten in het veen gegraven. Later werd het ontwateringssstelsel afgesloten van het wijkenstelsel en er via houten sifons onderdoor geleid. De afwatering van deze waterlopen verliep oorspronkelijk grotendeels (deels onder de Helenavaart of kanaal van Deurne door) naar de Soeloop of Oude Aa; het oosten van Mariapeel waterde af via de Horster Driehoek naar de Kabroeksebeek. In het kader van het Waterconserveringsplan Mariapeel zijn de sloten ten oosten van de Helenavaart die naar het westen afwaterden, in de jaren negentig afgedamd. De Mariapeel is opgedeeld in een groot aantal omdijkte compartimenten waar vanuit het overtollige water naar de Kabroeksebeek in het noorden stroomt. In het zuiden van de Mariapeel wateren enkele compartimenten naar het zuiden af via het Broemeerkanaal. In grote delen van de Deurnsche Peel zijn in de loop der jaren de ontwateringssloten ook afgedamd.

Water en de landbouw

De landbouwgronden tussen de Mariapeel en de Deurnsche Peel wateren af op de Soeloop en het waterpeil van deze waterloop is dan ook afgestemd op de landbouwkundige eisen. De bodem van de Soeloop ligt in de zandondergrond, waardoor de waterloop een sterk drainerende werking heeft op het grondwater in de omgeving. Een deel van de gebieden watert af op de Helenavaart.

Als gevolg van optimalisering van de waterhuishouding voor landbouw is er in de loop van de tijd steeds meer drainage aangelegd. Deze intensievere ontwatering in landbouwgebieden heeft geleid tot een verdergaande verdroging in omliggende gebieden en in de landbouwgebieden zelf. Voor beregening maakt de landbouw nu voornamelijk gebruik van grondwater. Dit leidt tot een verlaging van de grondwaterstand in de zomer. Deze trend van verlaging van het grondwater wordt gekeerd door allerlei plannen en projecten die bijdragen aan verhoging van grondwaterpeil zoals Nieuw Limburgs Peil (NLP), het Gewenste Grond- en Oppervlaktewater Regime (GGOR) en Landinrichtingsplan Herinrichting Peelvenen.

Nieuw Limburgs Peil

In het Nieuw Limburgs Peil (de Limburgse GGOR) is het effect onderzocht van grondwateronttrekkingen ten behoeve van kunstmatige beregening in de landbouw. Daarnaast zijn vele individuele maatregelen (bv peilgestuurde drainage) en maatregelpakketten onderzocht, zowel rondom de Peelgebieden als maatregelen op de rand en in de Peelgebieden. Het NLP geeft een gebiedsdekkend overzicht van het streefbeeld voor het grond- en oppervlaktewaterregime (kwantiteit en kwaliteit) met als tijdshorizon 2015, inclusief een totaal pakket van maatregelen. Het NLP heeft als insteek het herstel van het functioneren van het watersysteem als geheel. Het NLP wordt medio 2010 vastgesteld door het algemeen bestuur van het Waterschap Peel en Maasvallei, bij de vaststelling moeten de financiële verplichtingen van zowel het waterschap als derden geregeld zijn.

Naast grondwateronttrekkingen door de landbouw wordt de grondwaterstand in deze regio niet beïnvloed door industriële of grondwaterwinningen. Vanuit het nationale waterbeleid zijn de waterschappen verplicht om te onderzoeken op welke wijze de grond en oppervlaktewateren zo beheerd kunnen worden dat er een optimale situatie ontstaat voor de gebruiksfuncties waaronder landbouw en natuur.

Voor de Brabantse Peelgebieden de Groote Peel en de Bult (onderdeel van Deurnsche Peel) heeft Waterschap Aa en Maas een GGOR opgesteld. Het GGOR is het streefbeeld van het watersysteem dat is afgestemd op de ruimtelijke functies in het gebied. Het heeft betrekking op zowel het grondwater als het oppervlaktewater. In deze GGOR is de invloed van bestaande beregeningsputten onderzocht.

Voor de Deurnsche Peel is Waterschap Aa en Maas momenteel bezig met de bouw en calibratie van het model. Daarbij wordt expliciet onderzocht of de bestaande activiteiten voldoende gemitigeerd wordt door de maatregelen van het GGOR. Het resultaat van dit onderzoek is verwerkt in paragraaf 5.3.3.

Specifieke situaties

Ten noorden van de weg Griendtsveen-America en ten zuiden van de spoorlijn ligt de zijtak Kabroekse Beek die ooit gegraven is om Griendtsveen richting Limburg te ontwateren. De sloot loopt door een smalle beboste strook; het Kanaalbos. Omdat deze sloot diep door de natuurlijke waterscheiding heen gegraven is, werd de Horster Driehoek er door gedraineerd. Om dit tegen te gaan is het Kanaalbos onder water gezet. Hiervoor is een gemaal "Lavendel" geplaatst dat afvoerwater van het dorp Griendtsveen en landbouwgebied in het Kanaalbos pompt.

In het middengebied staan al decennia de (zgn. Fortiss) bemalingen van groepen huizen en kassen. Medio jaren negentig zijn de dorpen Helenaveen en Griendtsveen in een aparte bemaling opgenomen. Het water van de bemalingen te Helenaveen wordt veelal uitgemalen op de Helenavaart.

Tevens komen in het gebied verspreid enkele particuliere onderbemalingen voor (b.v. bij kassen en vollegrondstuinbouwpercelen); deze hebben een relatief lager waterpeil dan de omgeving. Er komen ook particuliere opmalingen voor, waarbij water een hoger peil heeft dan de omgeving.

2.2.1.6 Aanvoer van water door de kanalen

Het huidige wateraanvoerstelsel bestaat uit kanalen die oorspronkelijk zijn gegraven ten behoeve van de ontginning van de Peel (vervoer van turf). Het gaat om de Helenavaart, het Kanaal van Deurne en het Griendtsveenkanaal. De kanalen hebben een relatief hoog waterpeil en werken over grote trajecten infiltrerend. In infiltratiegebieden als de Marisberg (en ook 't Zinkske en de Bult) draineren de kanalen echter. De kanalen, behalve het Griendtsveenkanaal en Defensiekanaal, maken sinds begin 70-er jaren deel uit van een wateraanvoersysteem waarmee Maaswater naar de verdroogde landbouwgebieden in Noord- en Midden-Limburg en het oosten van Noord-Brabant wordt

gevoerd. Het water in deze kanalen is afkomstig uit de Maas. Via de Noordervaart wordt het water naar het Kanaal van Deurne en de Helenavaart geleid.

De wijken die in het verleden in rechtstreekse verbinding met de Helenavaart stonden, werden afgedamd toen Maaswater door de Helenavaart werd aangevoerd. Op bepaalde punten werd echter nog kanaalwater ingelaten om de wijken op peil te houden (Driehonderd Bunders '73-'97; Visvijver Helenapeel). Door het grote peilverschil tussen het wijkenstelsel en de afwateringssloten deed zich waarschijnlijk een stroming voor van water vanuit de wijken via de zandondergrond naar de afvoersloten. In de huidige situatie zijn de wijken afgedamd en wordt alleen kanaalwater ingelaten t.b.v. de visvijver. In het Landinrichtingsplan Herinrichting Peelvenen is overeengekomen hiermee te stoppen. De Kaweise Loop direct ten noorden van De Bult wordt deels gevoed door Maaswater dat wordt ingelaten vanuit het Peelkanaal. Het inlaatwater van de Kaweise Loop stroomt langs De Bult en is met name bestemd voor agrarische doeleinden. De natuurlijke waterstroming ter plaatse is van De Bult naar de Kaweise Loop.

2.2.2 *Geohydrologie en geomorfologie Groote Peel*

2.2.2.1 Geohydrologie

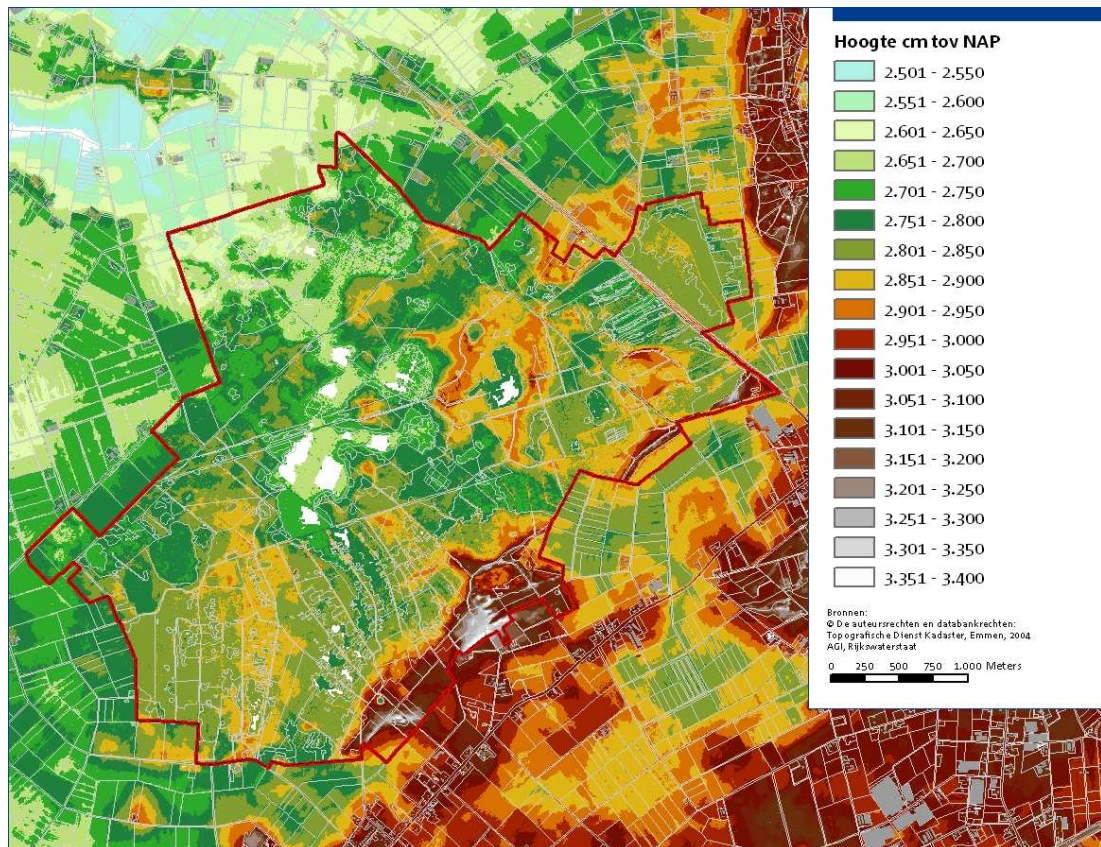
De Groote Peel ligt in de Centrale Slenk (zie figuur 2.2). De hydrologische basis ligt op ca. 300 meter beneden maaiveld. Onder de Groote Peel bevinden zich echter op geringe diepte tamelijk slecht doorlatende veenlagen die in de laatste tussenijstijd gevormd zijn. Deze is ter hoogte van de Groote Peel enige decimeters tot ca. 2 meter dik. Gedurende de laatste ijstijd werden leemlagen afgezet, die de doorlatendheid van de Groote Peel verder verslechterde.

2.2.2.2 Geomorfologie

In warme perioden van de ijstijd werden brede smeltwaterdalen uitgesleten. Deze vormen nu nog de laagste delen van de Groote Peel. Op de diepste plekken in het huidige Elfde, het Steltlopersven en de Meerbaansblaak kwam de veenvorming al op het einde van de ijstijd op gang. Na de ijstijd trad er een stijging van het (grond)water op. Hierdoor breidden de veenvormende moerassen zich uit, aanvankelijk alleen in de diepere dalen. Hierdoor werden de afwateringsgeulen afgedamd, waardoor het achterland vernatte. Rond 3000 voor Christus kon als gevolg van een klimaatsverandering van warm-vochtig naar koel-droog door regenwater gevoed hoogveen ontstaan. Langzaam bedekten de hoogveengemeenschappen de lagere zandopduikingen en groeide de verschillende deelgebieden aaneen tot één groot hoogveencomplex.

Vanaf eind 15e eeuw is het veen ontgonnen. Kijken we naar het landschap, dan zien we een verschil in veenontginning vanaf de 19e eeuw. Aan de Noord-Brabantse zijde is door een grootschalige veenderij veen gestoken t.b.v. een turfstrooiselfabriek. De turf werd afgevoerd via vaarten en later via smalspoor. Door middel van een slotenstelsel tussen de vaarten werd het gebied ontwaterd. Aan de Limburgse zijde is het veen gestoken in een groot aantal particuliere veenputten. Deze zijn uitgegraven dwars op noord-zuid lopende peelbanen. De mate van ontgraving is zeer verschillend. Ten behoeve van de ontwatering is een slotenstelsel aangelegd met telkens één sloot tussen de peelbanen, die afwaterden op een verzamelsloot dwars op de peelbanen.

Het hoogste punt van de Groote Peel ligt in het zuidoosten (zie figuur 2.4). Hier ligt de uitloper van een dekzandrug. Ook de Vossenbergh is een restant van een dekzandrug. De hoogte is hier ca. 33 m + NAP. Er komen een aantal dekzandwelingen voor, o.a. ter hoogte van de Meerbaansblaak, Aan het Elfde en Peel de Veluwe. Deze hebben een hoogte van ca. 29 m + NAP. Hiertussen bevinden zich brede laagtes, die grofweg in noordelijke richting lopen naar het laagste punt van 25 m + NAP.

Figuur 2.4 Hoogteligging Groote Peel.

2.2.2.3 Bodem

Op de bodemkaart in kaartbijlage 5 zien we een duidelijke tweedeling. De hogere delen zijn podzolgronden. Hier vindt dus een neerwaartse waterbeweging plaats. In de laagtes liggen Vlierveengronden. Voor het oostelijk deel geeft de bodemkaart "Veen in ontginning" aan.

In de jaren '80 is de veendikte gekarteerd. Er is een duidelijk verschil tussen Limburg en Noord-Brabant. Dit hangt samen met de wijze van ontginning. In Noord-Brabant is de veendikte op grote delen tussen de 0 en 15 cm. Voor een deel valt dit samen met de podzolgronden. Aan de noordzijde van het gebied is wel een laag veen achter gebleven. Deze is ca. 50 cm dik. Ook ten oosten van de N279 (Meijel – Deurne) is de veenlaag 50 – 100 cm dik.

Aan Limburgse zijde is het oppervlakte met een veendikte tussen de 0 en 15 cm beperkt. In de depressies vinden we nog veenresten tot 3 meter dik.

Gegevens over het voorkomen van gytja en gliede zijn niet bekend.

2.2.2.4 Grondwatersysteem

De Peelrandbreuk ligt ten oosten van de Groote Peel. Ten noorden van de Groote Peel bij Asten ligt nog een breuk. Of deze ten westen van de Groote Peel nog voorkomt en doorloopt tot in het maaiveld is onbekend. Bij Asten loopt de breuk niet tot in het topsysteem door en heeft daar ook geen invloed op.

De grondwaterstroming in het 1^e watervoerend pakket is in noordwestelijke richting.

2.2.2.5 Oppervlaktewatersysteem

Er zijn een drietal deelsystemen te onderscheiden. Het gebied rond Ospeldijk watert af op de Aa. Door de aanleg van (ondergrondse) kades en folieschermen wordt voorkomen dat water uit de Groote Peel hier het gebied verlaat. Het landbouwgebied rond de Kalispeel watert af op de Eeuwselse Loop. Ook deze komt aan Brabantse zijde in de Aa uit. De waterloop zal niet direct water afvoeren uit het gebied. Wel snijdt de Eeuwselse Loop een zandkop aan ten zuidoosten van de Filosche Peel. Langs de N279 liggen aan beide zijden afwateringssloten. Onbekend is wat deze voor invloed hebben op waterkwantiteit en – kwaliteit.

Het gebied De Mosplak aan Brabantse kant watert in noordelijke richting af op de Eeuwselse Loop. Door middel van twee LOP-stuwtdjes (Landbouw Ontwikkelingsplan) wordt het peil gereguleerd.

In de jaren '90 is een plan ontwikkeld om door middel van wateraanvoer het water in de sloten van het landbouwgebied aan Limburgse zijde op peil te houden. Ook kon dit dienen om de negatieve effecten van de drinkwaterwinning bij Ospel (deels) te compenseren. Modelberekeningen hadden aangetoond dat lage peilen in het landbouwgebied een negatieve invloed op de Groote Peel hebben. Dit plan is inmiddels verlaten. Onderzoek in het kader van Nieuw Limburgs Peil toont aan dat de inzichten zijn gewijzigd en ingezet wordt op maatregelen in het top-systeem. Deze kunnen worden onderscheiden in interne maatregelen, lokale maatregelen en gebiedsdekkende maatregelen. De gebiedsdekkende maatregelen zijn inmiddels expliciet opgenomen in de Keur Waterschap Peel en Maasvallei (dit geldt niet alleen voor Groote Peel maar gebiedsdekkend in Limburg dus ook voor Mariapeel).

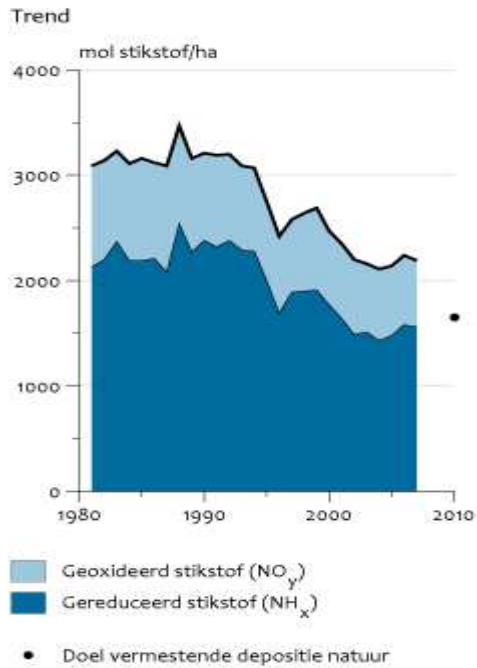
De in te stellen peilen én spelregels van zowel peilgestuurde drainage, boerenstuwen (OWL), stuwende kracht (DSK) en stuwen van het waterschap staan in het waterbeheerplan van het waterschap én/of in de keur van waterschap. Het nieuwste waterbeheerplan is in de vergadering van 22 december 2009 van het Algemeen Bestuur definitief vastgesteld. Ook de naar aanleiding van de waterwet aangepaste nieuwe Keur is op 22 december 2009 definitief. In dit beheerplan wordt daarom expliciet verwezen naar het waterbeheerplan en Keur van het waterschap zoals definitief per 1 januari 2010. Het tussendoel blijven de GHG (Gemiddelde hoogste grondwaterstand)- en GLG (Gemiddeld laagste grondwaterstand)-kaarten zoals vastgesteld in het Nieuw Limburgs Peil. Om deze doelen te bereiken hebben partijen zich vastgelegd om in komende beheerplanperiode de maatregelen uit te werken die in hoofdstuk 6 genoemd staan (dit geldt gebiedsdekkend ook voor de Mariapeel).

2.2.3 Stikstofdepositie in de Peelregio

De luchtkwaliteit op een locatie wordt beïnvloed door activiteiten in de directe omgeving maar ook door activiteiten die op grote afstand plaatsvinden. Stikstof is naast water de belangrijkste (beperkende) component die van invloed is op de kwaliteit van de hier gewenste habitattypen.

De Peelgebieden liggen in een van de belangrijkste landbouwgebieden van Nederland. In een straal van 30 km rond de Peel vindt ongeveer 40% van de productie van Nederlandse varkens, 30% van de kippen en 10% van het rundvee plaats. Het houden van vee brengt uitstoot van stikstof (ammoniak) met zich mee.

Vermestende depositie

Figuur 2.5 Verandering stikstofdepositie in Nederland (PBL, 2008).

Sinds de jaren '70-'80 is het besef gekomen dat de economische ontwikkelingen gepaard gaan met belasting van het milieu wat zich onder meer uitte in een achteruitgang van natuurwaarden. In diverse sectoren is sinds die tijd gewerkt aan het verbeteren van de luchtkwaliteit. Was de stikstofdepositie ca. 10 jaar geleden nog gemiddeld 4000 mol/ha/jr, in 2008 is deze gedaald naar gem. 3200 mol/ha/jr (Alterra/ECN, 2007). Nog steeds geen ideale situatie maar een stap in de goede richting.

Het Planbureau voor de leefomgeving (PBL) heeft in april 2010 nieuwe cijfers voor de depositie van stikstof gepubliceerd. Deze cijfers zijn gemiddeld 20% lager dan de tot dan toe bekende gegevens. Die verlaging is niet het gevolg van plotseling afgenomen emissies maar van veranderend inzicht in het gedrag van stikstof en het aanpassen van modellen. Er komt bijvoorbeeld minder ammoniak op de bodem terecht dan altijd werd aangenomen.

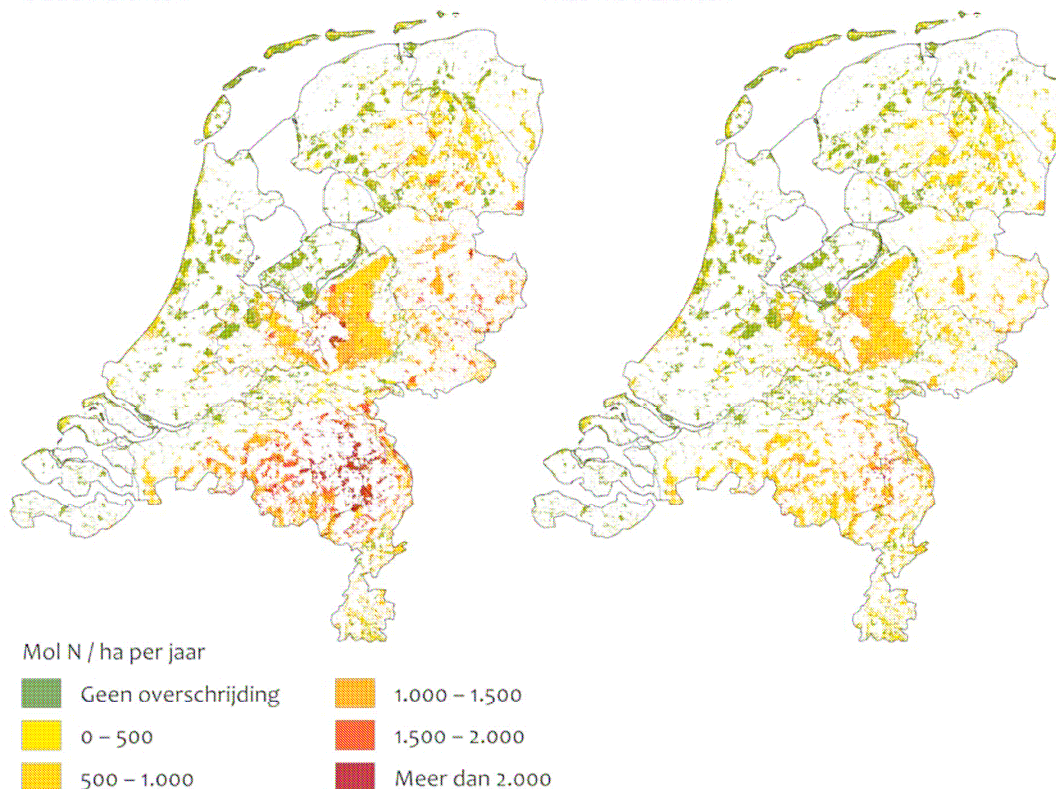
De depositiewaarden waarboven verandering in vegetatie optreedt, veranderen niet. Wel kan gesteld worden dat de nieuwe cijfers een hogere gevoeligheid van de natuur voor de overschrijding van stikstofniveaus betekenen (Aben, 2010).

Onderstaande kaart illustreert het verschil voor heel Nederland tussen de oude en nieuwe berekeningen. Uit de kaart kan opgemaakt worden dat de modellen nu een lagere depositie laten zien voor de Brabants-Limburgse regio waarin de Peelgebieden liggen.

Overschrijding kritische stikstofdepositie op natuur, 2009

Oude inzichten

Nieuwe inzichten

Bron: PBL, GCN.

www.planbureauvoordeleefomgeving.nl

Cijfers zoals gebruikt voor de voorlopige PBL gegevens van april 2010

Tijdens het beheerplanproces is in 2008 onderzocht wat de herkomst was van de depositie op de Peel. Daartoe is gekeken naar een straal van 30 kilometer rond de Natura 2000-gebieden. Op basis van dit onderzoek is met de regio gewerkt aan een oplossing voor deze problematiek.

Tabel 2.1 Bronnen van stikstofdepositie op de Peel (in mol/ha/jr) (Uit: Wing, 2008).

	NH ₃ achtergrond	NOx dep tot	NH ₃ stal (30km)	NH ₃ aanwending (30km)	N dep tot
Groote Peel	783	654	1571	262	3269
D&M Peel	785	670	1450	294	3199

De regionale landbouw (in een gebied van 30 km rond de Peelgebieden) draagt in 2008 ongeveer 55 % bij aan de totale stikstofdeken boven de Peel (zie tabel 2.1; NH₃ stal (30km) en NH₃ aanwending (30km)). Het grootste deel hiervan komt uit stal- en mestopslag. De overige 45 % wordt gedeponeerd door bronnen buiten de 30 kilometerzone. Deze bronnen zijn naast de landbouw buiten de regio ook industrie en verkeer in binnen- en buitenland.

De voorlopige PBL-cijfers van april 2010 laten zien dat de verhouding tussen de verschillende bronnen niet veel verschilt maar het totaal aan depositie is wel lager. De totale depositie in de Peelgebieden in 2010 is 1850 mol/ha/jr. Binnen de gebieden is de depositie niet overal gelijk. De verschillen zijn enerzijds het gevolg van de ligging van bedrijven die stikstof uitstoten en anderzijds van de terreincondities waardoor meer of minder stikstof ingevangen zal worden. Voor de meest recente inzichten wordt verwezen naar de (kaarten van) het PBL.

Voor de Deurnsche en Mariapeel is modelmatig onderzocht wat de situatie is in 2010 en 2030. De situatie voor de Groote Peel is door het PBL nu (mei 2010) niet doorgerekend vanwege de geringere omvang van het natuurgebied. Uit de tabel 'herkomst per sector' blijkt dat de landbouw in 2010 voor ca 45% bijdraagt aan de totale depositie in de Deurnsche & Mariapeel. Als de invloed van het buitenland buiten beschouwing wordt gelaten is de bijdrage zelfs ongeveer 80%. De verwachting is dat de cijfers voor de Groote Peel in dezelfde orde van grootte liggen.

Uit de voorlopige PBL cijfers kan ook afgeleid worden dat de bijdrage van de verschillende sectoren in de toekomst niet een gelijke neerwaartse trend vertonen. Op dit moment zijn voor de verkeerssector meer maatregelen voorzien.

De gevolgen van afspraken zoals inmiddels in de provinciale verordening stikstof van provincie Noord-Brabant zijn vastgelegd, zijn nog niet in de modelberekeningen betrokken (zie voor de afspraken verder § 4.4.4).

Deurnsche Peel & Mariapeel Herkomst naar regio	Bijdrage van				
	<u>Totaal</u>	<u>Nederland</u>	<u>buitenland</u>	<u>Noordzee</u>	<u>Bijtelling</u>
jaar 2010	1850	1020	580	12	240
jaar 2030	1590	870	465	12	240

Deurnsche Peel & Mariapeel Herkomst naar sector	Bijdrage van				
	<u>NL</u>	<u>Enina⁹</u>	<u>Verkeer</u>	<u>Landbouw</u>	<u>Overig</u>
jaar 2010	1010	29	120	815	48
jaar 2030	870	36	59	725	49

In 2030 zal de totale depositie met ongeveer 260 mol/ha/jr zijn afgenomen als gevolg van generiek beleid in binnen- en buitenland (vooral op het gebied van verkeer en NEC-plafonds).

2.2.4 *Ecologische samenhang Peelgebieden en omgeving*

De achtergrond van Natura 2000 is het realiseren van samenhangend netwerk van beschermde natuurgebieden. In dit kader is het van belang aandacht te besteden aan de wijze waarop deze samenhang kan worden ingevuld. In dit beheerplan worden maatregelen weergegeven ten behoeve van de habitattypen en de Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijnsoorten waarvoor de Peelgebieden zijn aangewezen. Bij de maatregelen wordt niet nadrukkelijk gekeken naar het verbinden van de Peelgebieden met elkaar en/of met de omgeving. Daarvoor zijn inrichtingsplannen of robuuste ecologische verbindingzones meer geëigende instrumenten. De onderstaande tekst kan gelezen worden als kansen voor de toekomst.

⁹ Energie, Industrie en Afvalverwerking.

2.2.4.1 Ecologische relaties tussen Groote Peel en Mariapeel/Deurnsche Peel

De huidige samenhang tussen Groote Peel enerzijds en Mariapeel/Deurnsche Peel anderzijds kan nog verder versterkt worden. Door het creëren van ecologische verbindingzones tussen Groote Peel en Deurnsche Peel kan de uitwisseling van flora en fauna verbeterd worden.

De kortste route loopt via het gebied tussen Neerkant en Meijel (Hoekse Kuilen en 't Molentje) naar het Kanaal van Deurne en 't Zinkske en vandaar naar de Deurnsche Peel. Een andere, drogere route loopt via de Neerkantse Bossen richting Liessel en via de Heitrakse Peel eveneens naar het Kanaal van Deurne en de Deurnsche Peel. Deze route omvat een deel van het object Astense Aa. Beide verbindingen kennen nogal wat barrières in de vorm van bebouwing en wegen, waaronder de autosnelweg A67. Ten westen van de Heitrakse Peel is door Rijkswaterstaat een verbindingzone aangelegd onder de A67. Er zijn echter nog aanvullende maatregelen nodig om een goede verbinding te realiseren tussen de Heitrakse Peel en Deurnsche Peel.

2.2.4.2 Ecologische relaties tussen Groote Peel en overige gebieden

Ook ecologische relaties tussen Groote Peel en andere nabijgelegen gebieden zijn relevant. Hoewel de gebieden om de Groote Peel heen allen ontgonnen zijn en grotendeels in intensief landbouwkundig gebruik zijn, zijn er toch duidelijke ecologische waarden in deze gebieden aanwezig. Zo functioneren ze nog goeddeels als pleisterplaats voor ganzen (taiga- en toendrarietgans en kolgans) en deels ook voor kraanvogels. Veelal zijn dit de oude hoogveenontginningen. De grondwaterstanden zijn er relatief hoog en het zijn nog steeds overwegend open, onbebouwde en rustige gebieden.

Het zijn tevens de gebieden waar het afwateringssysteem van de Aa begint, of de bovenloop ervan doorheen loopt. Ook in die zin liggen er belangrijke ecologische relaties met het hoogveengebied. Die zijn tweeledig: enerzijds beïnvloedde (en beïnvloedt) het hoogveengebied deze gebieden door kwel en afstroming van veenwater. Het zijn gebieden met vegetaties van berken- en elzenbroekbossen met permanent hoge grondwaterstanden. Ze vormen een zeer wezenlijk onderdeel in de natuurlijke landschapsecologische gradiënten tussen hoogvenen en hun omgeving. Anderzijds, nu deze gebieden ontgonnen en in agrarisch gebruik zijn, werkt het grondgebruik als een ecologische barrière tussen het ontgonnen landschap en het vroegere hoogveengebied.

Ten zuiden van De Groote Peel liggen de natuurgebieden: Kleine Moost (Waterbloem), Groote Moost, Kruisvennen, De Zoom en Sarsven/De Banen (Natura 2000-gebied). Momenteel wordt gewerkt aan de aanleg van een verbindingzone tussen de Groote Peel en de genoemde natuurgebieden.

2.2.4.3 Ecologische relaties tussen Mariapeel/Deurnsche Peel en overige gebieden

De Bult heeft momenteel weinig relatie met de Mariapeel & Deurnsche Peel. Er zijn wel mogelijkheden. Door het creëren van een natuurzone langs het Defensiekanaal en het samensmeden van de verschillende deelcomplexen (Bult en delen Heidse Peel) kunnen uitwisselingsmogelijkheden voor planten en dieren worden vergroot.

De noordzijde van de Mariapeel (Horsterdriehoek) kan worden verbonden met de gebieden Schadijkse Bossen en Castenrayse Vennen. Vanuit deze gebieden kan een relatie worden gelegd met het Maasdal.

Bij het realiseren van verbindingen wordt bedoeld dat soorten van schrale open landschappen kunnen migreren. In de Schadijkse Bossen bijvoorbeeld zijn grote delen al omgevormd tot korte, heideachtige vegetaties. Door een goede inrichting van de genoemde natuurgebieden kan er een betere uitwisseling tot stand worden gebracht voor bijvoorbeeld insecten als libellen en sprinkhanen, diverse soorten vlinders, amfibieën en reptielen. De Maas is een belangrijke migratieroute voor tal van organismen. Het is belangrijk dat getracht wordt om een goede aansluiting te realiseren met de Maas.

De Molenbeek ontspringt ten zuidoosten van de Mariapeel en werd vroeger gevoed door water uit de Peel. Via inrichtingsmaatregelen is het waarschijnlijk mogelijk om de relatie met het huidige Molenbeekdal (deels) te herstellen. Ook via deze weg kan een relatie worden gelegd met het Maasdal.

2.3 Ingrepen in verleden

2.3.1 *Effecten van maatregelen van de afgelopen 10 jaar in Deurnsche Peel en Mariapeel* *Interne maatregelen*

In de afgelopen jaren zijn voornamelijk maatregelen binnen de natuurgebieden Deurnsche Peel en Mariapeel getroffen. Het doel van de maatregelen was het omhoog brengen van de Gemiddeld Laagste Grondwaterstand (GLG). In de Deurnsche Peel zijn vaarten en sloten met veendammen in kleinere stukken verdeeld. Dat is gebeurd in de tachtiger jaren door Stichting Werkgroep Behoud de Peel toen de Peel nog in eigendom was van de gemeente Deurne. Hierdoor is de waterstand op veel plaatsen gestegen. Vooral aan de luwe zijde van de dammen is veenmosgroei opgetreden. Dit is ook gebeurd in sloten, wijken, in de waterplassen en daarbuiten. De Soeloop is door het Waterschap Aa en Maas van kades voorzien waardoor instroom van voedselrijk water voorkomen wordt en tegelijkertijd het peil in de veengebieden met gebiedseigen water hoog gehouden wordt. In de Mariapeel zijn in 1997 door het Waterschap Peel en Maasvallei aan de buitenkant kades aangelegd om uitstroom van water te voorkomen. In het daarop volgende Overlevingsplan Bos en natuur (OBN)-project is door het waterschap en Staatsbosbeheer door interne dammen een compartimentering aangebracht, zodat in elk afzonderlijk compartiment een maximale hoogte van de waterstand kan worden ingesteld. De compartimenteringsmaatregelen hebben tot doel in de wintermaanden water vast te houden. Om te zorgen dat de peilfluctuaties niet te groot worden, heeft elk compartiment zijn eigen overlaat. Hiermee wordt voedselrijk water in de winter afgevoerd. De waterconservering in de winter zorgt ervoor dat peilen in de zomer minder ver uitzakken. In de Mariapeel is geconstateerd dat er geen kwaliteitsprobleem voor het laagste compartiment is. De ideale situatie t.a.v. peilfluctuaties wordt nog niet helemaal bereikt. Een aantal plantensoorten reageert sterk op grondwaterstanden. Bij stijging van de GLG komen deze soorten meer voor. Door Staatsbosbeheer is in 2005 een vegetatiekartering (Boom, et al., 2006) gedaan in het gebied. Deze is vergeleken met de vegetatiekartering die in 1995 is gedaan (Molenaar, et al., 1996; Holtland, 2007a+b). Een vergelijking van beide karteringen laat zien dat in de Mariapeel en de Horsterdriehoek de GLG sterk is gestegen. Lag de GLG in 1995 nog rond de 50 cm – mv, in 2005 lag de GLG in grote delen net onder of zelfs boven maaiveld. In grote delen van de Mariapeel is de GLG 20 cm gestegen, in de Horsterdriehoek is de GLG op een aantal plaatsen met 10 cm gestegen. In de zuidoosthoek bij de Kerkkuilen laat de vergelijking van de vegetatiekarteringen een achteruitgang zien.

In Driehonderd Bunders is de GLG nauwelijks veranderd.

In de Deurnsche Peel heeft in het centrale deel en oostelijke deel een stijging van de GLG van ca. 20 cm plaatsgevonden. Ook in 't Zinkske is de GLG in het westelijk deel met 20 cm gestegen. Mede op basis van de GLG stijging kunnen gebieden aangewezen worden die kansrijk zijn voor de ontwikkeling van hoogveen.

Ook buiten het Natura 2000-gebied zijn een aantal maatregelen getroffen om de waterhuishouding te verbeteren. De maatregelen die aan de oostzijde van de Mariapeel zijn genomen door de agrariërs voor het verkrijgen van een beter hydrologische situatie zijn tevens goed voor de natuur. Concrete projecten zijn "Boeren met water" en "Optimaal water in de landbouw (OWL)".

2.3.2 *Effecten van maatregelen van de afgelopen 10 jaar in Groote Peel* *Interne maatregelen*

In de jaren '80 is de Groote Peel in compartimenten onderverdeeld en is het waterpeil opgezet, onder meer door het afdammen en opstuwen van kleine waterlopen. Verder zijn grote oppervlakten met naaldbout gekapt en is de dam bij de Mussenbaan opgehoogd om het water beter vast te houden en overlast voor aanliggende landbouwgronden tegen te gaan. Eerdere plannen waarbij water via sloten aangevoerd werd, zijn inmiddels verlaten. Door Staatsbosbeheer is in 2005 een vegetatiekartering gedaan in het gebied (Daniels, 2007). Deze is vergeleken met de vegetatiekartering die in 1995 is gedaan (Vogel, et al., 1996). Een aantal plantensoorten reageert sterk op grondwaterstanden. Bij stijging van de GLG komen deze soorten meer voor.

In 1995 lag voor het grootste deel van het toen gekarteerde gebied de GLG op 45 – 55 cm – mv. Interne maatregelen (en mogelijk ook de invloed van een aantal natte jaren) laten in grote delen van het gebied effect zien. Ten westen van de 10^e baan tot aan de Mussenbaan ligt de GLG nu tussen de 25 en 35 cm – mv. Tussen de N279 en de Eeuwse Loop ligt een groot areaal waar deze standen nu bereikt worden. In de hoge rug aan de zuidkant is geen verandering opgetreden. Dit geldt ook voor het gebied rondom en ten noorden van de Filosche Peel. De Mosplak is in 1995 niet gekarteerd. Over het algemeen ligt de GLG hier op 35 – 45 cm – mv of dieper.

Voor de Bult zijn in het verleden geen grootschalige ingrepen gedaan.

2.4 Voorkomen habitattypen

Een uitgebreide omschrijving van de habitattypen staat in bijlage3, inclusief tabellen met typische soorten. Criteria over welke vegetatietypen wel of niet behoren tot de betreffende habitattypen zijn vooraf gedefinieerd door LNV en gelden voor heel Nederland, waar dat relevant is¹⁰. Kaart 2 in de bijlage laat zien waarop dit moment de habitattypen voorkomen (Boom, et al., 2006; Daniels, 2007).

Het voorkomen van de habitattypen, met onderscheid in matige en goede kwaliteit, in de verschillende gebieden staat weergegeven in tabel 2.2.

Tabel 2.2 Overzicht voorkomen habitattypen met goede en matige kwaliteit.

Gebied	Habitatype	Opp totaal (ha)	Kwaliteit matig (ha)	Kwaliteit goed (ha)	Kwaliteit onbekend (ha)
De Bult	Geen habitatype (H0000)	19	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
	Herstellende hoogvenen (H7120)	98,4	97,3	0,6	0,5
	Habitatype onbekend (H9999)	0,21	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Mariapeel	Geen habitatype (H0000)	720	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
	Droge heiden (H4030)	71,0	23,7	47,3	-
	Actieve hoogvenen (H7110_A)	1,06	-	1,06	-
	Herstellende hoogvenen (H7120)	341	271	70	-
	Habitatype onbekend (H9999)	2,55	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Deurnsche Peel	Geen habitatype (H0000)	812	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
	Droge heiden (H4030)	26,6	12,5	14,1	-
	Herstellende hoogvenen (H7120)	476	389	87	-
	Habitatype onbekend (H9999)	165	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Groote Peel	Geen habitatype (H0000)	576	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
	Droge heiden (H4030)	115	10	104	0,6
	Herstellende hoogvenen (H7120)	647	622	11	14
	Habitatype onbekend (H9999)	8,88	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

2.4.1 Huidig voorkomen habitattypen in Deurnsche Peel en Mariapeel

Uit kaartbijlage 2 valt onder meer af te lezen dat de habitattypen op veel plaatsen tot bij de rand van het Natura-2000-gebied liggen. De gebieden tussen de betreffende habitattypen zijn vegetaties die strikt genomen dus niet tot actieve hoogvenen (H7110_A), herstellende hoogvenen (H7120) of droge heiden (H4030) behoren. Er komen wel elementen voor die behoren bij het hoogveenlandschap: bossen, plassen e.d..

¹⁰ Deze criteria zijn terug te vinden op de Vertaallijst Habitattypen-Staatsbosbeheertypen, versie september 2008.

2.4.1.1 Staat van instandhouding herstellende hoogvenen (H7120)

Een groot deel van het habitatype herstellende hoogvenen in de Mariapeel bestaat uit vegetatietypen die in kwalitatief opzicht een matige vorm van het habitatype zijn. In goed ontwikkelde vorm komt het habitatype vrij veel voor in de randzone van het Mariaveen en in de Deurnsche Peel vrij veel in de Vlake van Minke (centraal deel). Het oppervlak herstellend hoogveen is 915 ha waarvan 98 ha in De Bult, 476 ha in de Deurnsche Peel en 341 ha in Mariapeel.

Belangrijke delen van Mariapeel, Deurnsche Peel en Groote Peel kunnen gerekend worden tot het habitatype herstellend hoogveen (H7120). Voor een groot deel gaat het om:

- RG Pijpestrootje-Veenmos-[Klasse van hoogveenslenken/Klasse der hoogveenbulten en natte heiden]
- RG Pijpestrootje-[Klasse der hoogveenbulten en natte heiden/Klasse der heischrale graslanden]
- RG Pitrus - Veenmos-[Klasse van hoogveenslenken]
- RG Pijpestrootje-[Verbond der berkenbroekbossen]

Deze vegetatietypen zijn in kwalitatief opzicht een matige vorm van het habitatype herstellend hoogveen. In deze typen komen wel in bepaalde mate veenmossen voor. Voor het grootste deel waterveenmos (*Sphagnum cuspidatum*), in mindere mate ook fraai veenmos (*Sphagnum fallax*).

In delen komt het habitatype ook in goed ontwikkelde vorm voor. Vegetatietypen die hiertoe gerekend worden zijn:

- RG Waterveenmos-[Klasse van hoogveenslenken]
- RG Veenpluis-Veenmos-[Klasse der kleine Zeggen/Klasse van hoogveenslenken]

Trend: +

De kwaliteit van het habitatype herstellende hoogvenen is in de afgelopen jaren verbeterd maar is over grote delen nog verdroogd. Het aandeel veenmossen is aanmerkelijk toegenomen (Boom, et al., 2006).

2.4.1.2 Staat van instandhouding actieve hoogvenen (H7110_A)

Het habitatype actieve hoogvenen, hoogveenlandschap (H7110_A) komt voor in een drietal boerenputtencomplexen in de zuidoosthoek van het Mariaveen. Op beperkte delen is het habitatype hier kwalitatief goed ontwikkeld. Er is hier in zekere mate sprake van de aanwezigheid van een acrotelm. De waterstanden zijn in deze situaties stabiel.

De totale oppervlakte bedraagt 1,06 ha. Tussen de goed ontwikkelde terreindelen komen vegetaties voor die niet voldoen aan de eisen van het habitatype. Op de habitatkaart in kaartbijlage 2 is aangegeven welk gedeelte gerekend kan worden tot het habitatype.

In de Bult zijn enkele veenputjes waar veenmossoorten voorkomen. Deze zijn alleen zeer klein en beperkt van kwaliteit.

Veenmossen groeien hier niet alleen in de veenputten, maar ook op de randen van de veenputten. Vegetatiekundig kunnen deze terreindelen gerekend worden tot de associatie van gewone dophei en veenmos (subassociatie van witte snavelbies). Bultvormende veenmossoorten zijn hier: wrattig veenmos (*Sphagnum papillosum*) en hoogveenmos (*Sphagnum magellanicum*). Andere hoogveensoorten zijn hier: lavendelhei (*Andromeda polifolia*), kleine veenbes (*Vaccinium oxycoccos*), witte snavelbies (*Rhynchospora alba*), kleine en ronde zonnedauw (*Drosera intermedia* en *Drosera rotundifolia*). Er zijn ook overgangen aanwezig met de associatie van veenmos en snavelbies.

Trend: +

De kwaliteit van het habitatype actieve hoogvenen is verbeterd, waarbij de groeiplaatsen van hoogveenmos duidelijk zijn verbeterd (Boom, et al., 2006).

2.4.1.3 Staat van instandhouding droge heiden (H4030)

Op een zandrug (met bodemtype veldpodzol), in het verder uit venige bodems bestaande gebied, is in het middendeel van de Deurnsche Peel ('t Zinkske) en het zuidelijke deel van de Mariapeel het habitatype droge heiden (H4030) aanwezig. Verreweg het grootste deel van de oppervlakte kan gerekend worden tot een goed ontwikkelde vorm van het habitatype. In beperkte mate gaat het in kwalitatief opzicht om matig ontwikkelde vormen van het habitatype.

De totale oppervlakte droge heiden bedraagt 98 ha waarvan 27 ha in de Deurnsche Peel en 71 ha in Mariapeel.

De droge heiden zijn onderdeel van het hoogveenlandschap en komen in mozaïek met andere habitatypen/ vegetatietypen voor. De landelijke staat van instandhouding is zeer ongunstig. Dit heeft onder meer te maken met de achteruitgang van de fauna die bij dit habitatype hoort.

In beperkte mate gaat het om in kwalitatief opzicht om matige ontwikkelde vormen van het habitatype. Het vegetatietype RG Pijpestrootje-[Klasse der hoogveenbulten en natte heiden/Klasse der heischrale graslanden] behoort hiertoe.

Verreweg het grootste deel van de oppervlakte kan gerekend worden tot een goed ontwikkelde vorm van het habitatype. Gekarteerde vegetatietypen – die in deze categorie vallen – zijn:

- Associatie van Struikhei en Stekelbrem, soortenarme subassociatie
- Associatie van Struikhei en Stekelbrem, subassociatie van Tandjesgras

In een aantal gevallen is sprake van vergrassing (meestal pijpenstrootje). Struikhei (*Calluna vulgaris*) is in deze gevallen wel aspectbepalend. Gewone dophei (*Erica tetralix*) kan ook aanwezig zijn.

Trend: +

Na een sterke achteruitgang in de vorige eeuw door bebossing en verdroging, hebben herstelmaatregelen de afgelopen 2 decennia geleid tot verbetering van de kwaliteit.

2.4.2 Huidig voorkomen habitatype in Groote Peel

Uit kaartbijlage 2 valt onder meer af te lezen dat de habitatypen op veel plaatsen tot bij de rand van het Natura-2000-gebied liggen. De gebieden tussen de betreffende habitatypen zijn vegetaties die strikt genomen dus niet tot herstellende hoogvenen (H7120) behoren. Het zijn echter wel elementen die behoren bij het hoogveenlandschap zoals bossen, plassen, e.d.. Deels zijn het ook hoger gelegen delen in het gebied waar de zandondergrond boven het veen uitsteekt.

2.4.2.1 Staat van instandhouding herstellende hoogvenen (H7120)

Groote delen van het habitatype herstellende hoogvenen in de Groote Peel zijn van matige kwaliteit. In goed ontwikkelde vorm komt het habitatype voor in het zuidwestelijke deel van het natuurgebied.

In totaal is er 647 ha herstellende hoogvenen aanwezig in de Groote Peel.

Trend: +

Net als in Deurnsche Peel en Mariapeel is het aandeel veenmossen de afgelopen jaren toegenomen (Boom, et al., 2007).

2.4.2.2 Staat van instandhouding droge heiden (H4030)

Het habitatype droge heiden (H4030) komt voor op veldpodzolgronden in het oosten en zuiden van het gebied met een oppervlakte van 115 ha, onder andere nabij "Aan den Berg" waar een zandrug boven het veen uit komt. Verreweg het grootste deel van de oppervlakte kan gerekend worden tot een goed ontwikkelde vorm van het habitatype. In beperkte mate gaat het in kwalitatief opzicht om matig ontwikkelde vormen van het habitatype.

Trend: +

Na een sterke achteruitgang in de vorige eeuw door bebossing, verdroging en versnippering, hebben herstelmaatregelen de afgelopen 2 decennia geleid tot verbetering van de kwaliteit.

2.5 Typische soorten

Habitattypen bestaan niet alleen uit vegetatietypen. De kwaliteit wordt ook bepaald door het voorkomen van verschillende planten- en diersoorten. Elk habitatype heeft zijn eigen typische soorten. In bijlage 3 zijn per habitatype tabellen opgenomen van de typische soorten waarbij aangegeven staat of deze in de Peelgebieden voorkomen (LNV, 2008). Bij monitoring van maatregelen kan het voorkomen van deze soorten als indicator voor de voor- of achteruitgang van een habitatype gebruikt worden.

Voor actieve hoogvenen en herstellende hoogvenen zijn blauwborst, sprinkhaanzanger, levendbarende hagedis en venwitsnuitlibel kenmerkend. Deze soorten hebben jaarlijks territoria in het habitatype. Voor watersnip en wintertaling gaat het om toevaltreffers. De typische soorten van droge heiden die hier voorkomen zijn het heideblauwtje, levendbarende hagedis en de roodborsttapuit.

2.6 Voorkomen Vogelsoorten

Hieronder volgt een korte omschrijving van de soorten waarvoor de Peelgebieden zijn aangewezen in het kader van Natura 2000.

De omschrijving van de trends is gebaseerd op gegevens van SOVON & CBS 2005; Trends van vogels in het Nederlands Natura 2000-netwerk (SOVON, 2005).

2.6.1 Broedvogels

2.6.1.1 A004 Dodaars (art. 4.2 Vogelrichtlijn)

De dodaars (*Tachybaptus ruficollis*) broedt in ondiepe of dicht begroeide delen van zoetwatermoerassen, plassen, vennen, sloten, meren en infiltratiegebieden in de duinen met voldoende ondergedoken vegetatie. De soort tolereert ook vegetatie boven water zolang dit het duiken niet belemmert. In de broedtijd worden grote open watervlakten vermeden, maar buiten de broedtijd komt de soort ook veel voor op de grotere meren en in de estuaria, maar vrijwel nooit op open zee. De soort leeft vooral van insecten, weekdieren, kreeftachtigen en vis (Krijgsveld, et al., 2008).

Staat van instandhouding in Deurnsche Peel en Mariapeel:

In het onderzoeksgebied is de dodaars een bewoner van ondiep en beschut water. De soort heeft profijt van de peilverhoging die in het onderzoeksgebied is toegepast. Eén tot twee procent van de landelijke broedvogelpopulatie komt voor in de Peelgebieden.

Trend: +

Tellingen van de dodaars in 1990 en 1998 leverden 16 paren op. Het gemiddelde in de periode 1999-2003 wordt geschat op 33 territoria (SOVON, 2005).

Staat van instandhouding in Groote Peel:

De dodaars komt verspreid voor in het gehele gebied, in de omgeving van kleine waterpartijen.

Trend: +

Er is in de afgelopen jaren een positieve trend te zien. Tellingen leverden steeds tenminste 40 paren op. In 2004 werden 57 territoria geteld. In het droge jaar 1996 werden de laagste aantallen geteld.

2.6.1.2 A008 Geoorde Fuut (art. 4.2 Vogelrichtlijn)

Geoorde futen (*Podiceps nigricollis*) broeden in ondiepe, kleinschalige wateren, waar een drijvend nest van rottende plantenresten gebouwd wordt. De soort nestelt vaak in de nabijheid van kokmeeuwen of andere kolonievogels. Het voedsel bestaat hoofdzakelijk uit insecten, weekdieren en kreeftachtigen.

In sommige jaren ontbreekt de soort bijna geheel, terwijl in andere jaren enkele honderden paren tot broeden komen.

Staat van instandhouding in Deurnsche Peel en Mariapeel:

Soort is niet aangewezen als instandhoudingsdoel voor de Deurnsche Peel en Mariapeel.

Staat van instandhouding in Groote Peel:

Vanaf het begin van de 90-er jaren is de soort een jaarlijkse broedvogel.

Trend: +

De aantallen zijn sterk toegenomen tot maxima van 42 paren in 1999 en 49 in 2003. Dit niveau ligt boven het niveau van het gewenste aantal van een sleutelpopulatie (> 40 territoria).

2.6.1.3 A119 Porseleinhoen (art. 4.1 Vogelrichtlijn)

Het porseleinhoen (*Porzana porzana*) is een schuchtere moerasvogel, die leeft van plantendelen en klein gedierte. Het voedsel bestaat grotendeels uit insecten en weekdieren, die worden gevangen in de slikranden. Het porseleinhoen preferiert natte en moerassige terreinen, zoals hoogvenen, natte graslanden, zoetwatermoerassen, geïnundeerde uiterwaarden en verlandingszones van kleiputten, met langdurig plas-dras staande gras-, russen- of zeggenvegetatie in liefst open landschap met ondiep (max. 15 cm diep), voedselrijk water. De soort broedt ook wel in rietmoerassen en dichtbegroeide oevers van grachten en sloten.

Het huidige aantal broedparen wisselt sterk van jaar tot jaar, deels als gevolg van waterpeilschommelingen.

Staat van instandhouding in Deurnsche Peel en Mariapeel:

Soort is niet aangewezen als instandhoudingsdoel voor de Deurnsche Peel en Mariapeel.

Staat van instandhouding in Groote Peel:

Het porseleinhoen is van oudsher een onregelmatige broedvogel in dit gebied, die in menig jaar ontbreekt.

Trend: ?

Het porseleinhoen is wisselend aanwezig in het gebied. In 1999 werden minstens 7 territoria gevonden. In andere jaren 1998, 2000, 2001 ontbraken geldige waarnemingen. De aangegeven positieve trend door SOVON & CBS 2005 geeft een vertekend beeld.

2.6.1.4 A224 Nachtzwaluw (art. 4.1 Vogelrichtlijn)

De nachtzwaluw (*Caprimulgus europaeus*) is gebonden aan droge, zandige gebieden zoals randen van zandverstuivingen, zandige heidevelden en duinen met verspreide opslag, open vlaktes ontstaan door kaalslag, storm of brand, hoogvenen en jonge houtaanplant of open bossen. De soort foerageert in de directe omgeving van het nest in vergelijkbare biotopen en langs bosranden (Krijgsman, et al., 2008).

Staat van instandhouding in Deurnsche Peel en Mariapeel:

Aangezien de nachtzwaluw meer een broedvogel is van drogere heidevelden is de soort schaars. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

Trend: -

Jaarlijks broeden enkele paren nachtzwaluwen, met als maximum 7 in 1996. Het maximum van 7 territoria in 1996 wordt al lange tijd niet meer gehaald. Het gaat in de afgelopen jaren waarschijnlijk om enkele territoria. Een neerwaartse trend is dus wel reëel te noemen.

Staat van instandhouding in Groote Peel

De nachtzwaluw is niet aangewezen als instandhoudingsdoel voor de Groote Peel.

2.6.1.5 A272 Blauwborst (art. 4.1 Vogelrichtlijn)

De blauwborst (*Luscinia svecica*) is gebonden aan vochtige gebieden met plaatselijk dichte, struikenrijke vegetatie, zoals moerassen, vennen, rivieren, beken, kanalen en sloten, voormalige getijdengebieden, natte heidegebieden, hoogveengebieden, maar ook akkergebieden (koolzaad), braakliggende terreinen en spoorbanen. Een slikkige oever of anderzijds kale bodem biedt goede foerageermogelijkheden, terwijl plaatselijk dichte vegetatie dienst doet als nestgelegenheid en als zangpost.

Staat van instandhouding in Deurnsche Peel en Mariapeel:

De blauwborst komt verspreid in het gehele onderzoeksgebied voor.

Trend: ?

Tellingen van de Blauwborst in 1990 en 1998 leverden respectievelijk 200 en 352 paren op. Daarmee lag in 1998 het aantal paren al ver boven het gewenste niveau voor een sleutelpopulatie. In de periode 1999-2003 wordt het aantal paren geschat op gemiddeld 350. Er zijn onvoldoende gegevens om voor deze soort een trend aan te geven voor het laatste decennium.

Staat van instandhouding in Groote Peel:

Voor de periode 1999 – 2003 wordt de populatie op gemiddeld 200 paren geschat. De soort komt verspreid in het gehele gebied voor.

Trend: +/-0

Tot het begin van de jaren '90 was er een sterke groei van de populatie blauwborst. In 1972 waren er 23 territoria, in 1992-1993 waren er 316 territoria in het gehele gebied te vinden. Het lijkt erop dat de populatie in de laatste jaren tamelijk stabiel is.

2.6.1.6 A276 Roodborsttapuit (art. 4.2 Vogelrichtlijn)

De broedbiotoop van de roodborsttapuit (*Saxicola rubicola*) bestaat uit redelijk open gebieden met een ruige vegetatie en verspreide opslag van struiken of bomen, zoals heidevelden, duinen en jonge bosaanplantingen. De soort broedt ook in ruige wegbermen en sloottaluds. Daarnaast vormen kleinschalige, extensief beheerde agrarische gebieden een belangrijk broedbiotoop. Grootschalige en open agrarische gebieden worden echter gemeden. Noodzakelijk voor het voorkomen van de soort is de aanwezigheid van zangposten (bomen, struiken of andere opgaande elementen) en de aanwezigheid van overjarige verdroogde vegetatie voor de nestbouw, ter beschutting, en om te foerageren.

Staat van instandhouding in Deurnsche Peel en Mariapeel:

De soort komt verspreid in het gehele gebied voor.

Trend: ?

De soort in het onderzoeksgebied is sterk toegenomen sinds de jaren tachtig. Tellingen in 1983, 1990 en 1998 leverden respectievelijk 10, 16 en 40 broedparen op. Voor de periode 1999-2003 wordt het aantal paren op gemiddeld 120 geschat. Er zijn onvoldoende gegevens om voor deze soort trends aan te geven voor het laatste decennium.

Staat van instandhouding in Groote Peel:

De soort komt verspreid in het gehele gebied voor.

Trend: ?

Vanaf 1980 namen de aantallen van jaar op jaar toe tot 129 paren in 1997; een niveau ruim boven het gewenste aantal voor een sleutelpopulatie. Sinds 1997 worden er minder territoria waargenomen. Voor de periode 1999 – 2003 wordt de populatie ingeschat op 80 paren. Rekolonisatie van het agrarisch gebied vanuit de natuurkernen heeft in Noord-Brabant en Limburg het belang van de natuurgebieden voor het voortbestaan van de roodborsttapuit overigens weer minder cruciaal gemaakt.

2.6.2 *Niet-broedvogels*

Trends voor de niet-broedvogels zijn moeilijk aan te geven. Deze aantallen kunnen jaarlijks sterk wisselen.

2.6.2.1 A039 Taigarietgans (art. 4.2 en art. 7.2 Vogelrichtlijn)

De taigarietgans (*Anser fabalis*) komt vooral in strenge winters in grote aantallen en op een zeer beperkt aantal pleisterplaatsen in ons land voor. De pleisterplaatsen liggen in natte heide- en hoogveengebieden in het oosten van het land. De slaapplekken bevinden zich in vennen binnen de heide- of hoogveenreservaten, op vloeivelden, in veenplassen en in de stroomdalen van de rivieren en van beken. De voedselgebieden liggen doorgaans binnen een straal van 15 km van de slaapplekken en bestaan voornamelijk uit grasland. Alleen in strenge winters worden ook akkers met wintergranen, maïsstoppels, suikerbieten en aardappelen gebruikt. In normale jaren overwintert ongeveer 5 % van de wereldpopulatie taigarietganzen in ons land.

Staat van instandhouding in Deurnsche Peel en Mariapeel:

Soort is niet aangewezen als instandhoudingsdoel voor de Deurnsche Peel en Mariapeel. De taigarietgans wordt regelmatig als wintergast waargenomen in het gebied.

Staat van instandhouding in Groote Peel:

Aantallen taigarietganzen zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als slaapplek. Na Kampina & Oisterwijkse Vennen en het Bargerveen levert de Groote Peel de grootste bijdrage aan het Natura 2000-netwerk.

2.6.2.2 A039 Toendrarietgans (art. 4.2 en art. 7.2 Vogelrichtlijn)

De toendrarietgans (*Anser serrirostris*) overwintert in veel grotere aantallen in ons land en heeft een ruimere verspreiding dan de Taigarietgans. De rustgebieden bevinden zich op verschillende types open water (zoet, brak of zout) en op zandbanken (Krijgsveld, et al., 2008).

Staat van instandhouding in Deurnsche Peel en Mariapeel:

De aantallen toendrarietganzen zijn van nationale en internationale betekenis. De aantallen overwinterende toendrarietganzen zijn erg variabel (afhankelijk van het wel of niet voorkomen van strenge winters).

Staat van instandhouding in Groote Peel:

Idem als in Deurnsche Peel en Mariapeel.

2.6.2.3 A041 Kolgans (art. 4.2, art. 6.3 en art. 7.3 Vogelrichtlijn)

De kolgans (*Anser albifrons*) is een wintergast die pas in november in Nederland arriveert. Het overgrote deel foerageert op grasland en daarnaast op akkerland (wintergraan, bieten, aardappelen, koolzaad en stoppelvelden). Als slaappleeds worden ofwel de foerageergebieden, of allerlei wateren (zoet of zout), en zand- en modderbanken gebruikt, die op enkele tientallen kilometers van de foerageergebieden kunnen liggen (Krijgsveld, et al., 2008).

Staat van instandhouding in Deurnsche Peel en Mariapeel:

Soort is niet aangewezen als instandhoudingsdoel voor de Deurnsche Peel en Mariapeel. De kolgans is een regelmatige wintergast in dit gebied. De aantallen fluctueren sterk.

Staat van instandhouding in Groote Peel:

Het gebied heeft voor de kolgans o.a. een functie als slaappleeds.

2.6.2.4 A127 Kraanvogel (art. 4.2, art. 6.3 en art. 7.3 Vogelrichtlijn)

Kraanvogels (*Grus grus*) broeden in uitgestrekte moerasbossen en hoogvenen. De meeste kraanvogels worden trekkend over Nederland en vooral in het oostelijke gedeelte van het land waargenomen, voornamelijk in maart en in oktober-november. De vogels pleisteren in enkele gebieden in Nederland: de Peel, het Dwingelderveld en het Leersumse veld zijn bekende pleisterplaatsen. De slaappleeds bestaan uit vennen en ondiepe plassen. Overdag foerageert de soort in omringende akkerbouwgebieden. De aantallen kraanvogels zijn van grote nationale betekenis. De Groote Peel, Deurnsche Peel en Mariapeel, de Engbertsdijkerven en de Strabrechtse Heide leveren de grootste bijdrage binnen het Natura 2000-netwerk.

Staat van instandhouding in Deurnsche Peel en Mariapeel:

Gebied wordt regelmatig gebruikt als slaappleeds.

Staat van instandhouding in Groote Peel:

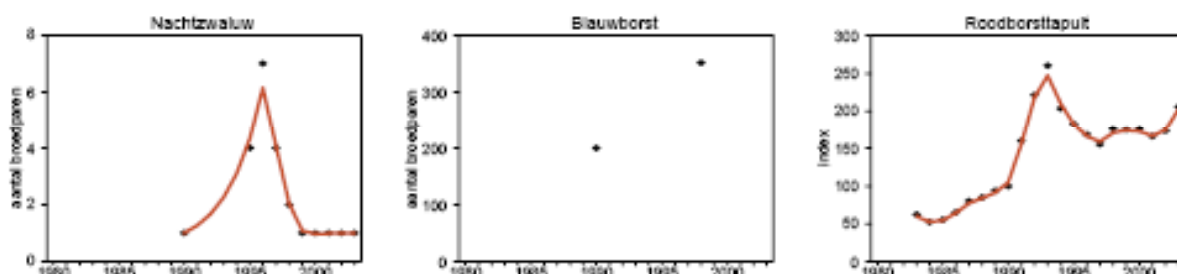
Gebied wordt regelmatig gebruikt als slaappleeds.

De trend van genoemde vogelsoorten in de Deurnsche Peel, Mariapeel en Groote Peel is te zien in onderstaande figuren. De gegevens zijn ontleend aan het door SOVON & CBS uitgebrachte rapport Trends van vogels in het Nederlandse Natura 2000-netwerk (SOVON, 2005).

(139) Deurnsche Peel & Mariapeel

Broedvogels (aantallen in paren)

Soort	Startjaar trend	Trend vanaf startjaar	Trend vanaf 1994	Gemiddelde 79-83	Gemiddelde 99-03
Dodaars					33
Nachtzwaluw	1990	?	-		1
Blauwborst	1990	?	?		350
Roodborsttapuit	1983	+	?		120

(139) Deurnsche Peel & Mariapeel

Niet-broedvogels (aantallen in exemplaren)

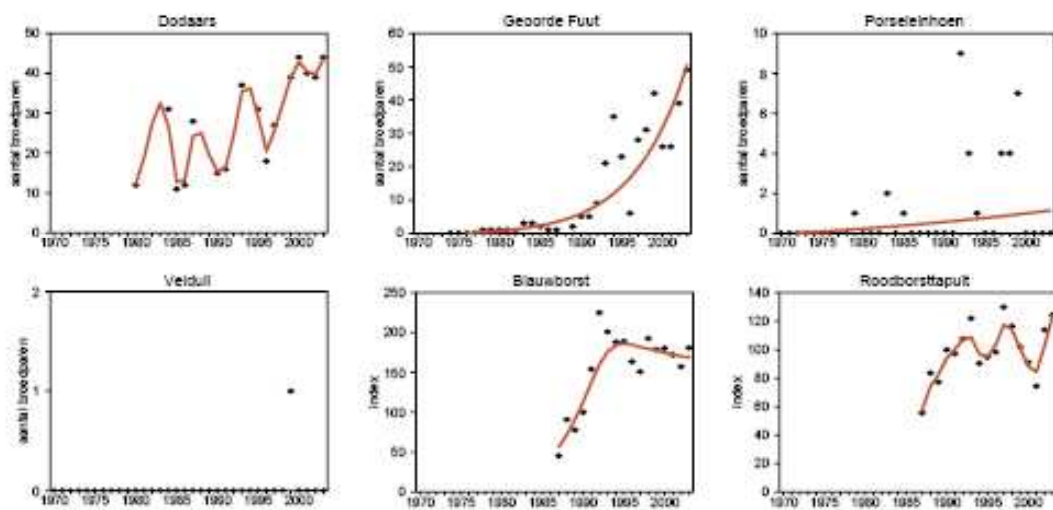
Soort	Functie: foerage en/of slapen	Startjaar trend	Trend t.o.v. startjaar	Trend t.o.v. 94/95	Gemiddeld seizoen gemiddelde 99/00-03/04	Gemiddeld seizoen maximum 99/00-03/04
Toendrarietgans	s					6.000
Kolgans	s					4.000

Figuur 2.6 Trends van de kwalificerende soorten in Deurnsche Peel en Mariapeel.

(140) Groote Peel

Broedvogels (aantallen in paren)

Soort	Startjaar trend	Trend vanaf startjaar	Trend vanaf 1994	Gemiddelde 79-83	Gemiddelde 99-03
Dodaars	1981	+	+	12	41
Geoorde Fuut	1981	++	+	1	38
Porseleinhoen	1981	?	++	1	1
Velduil					0
Blauwborst	1987	++	0	27	200
Roodborsttapuit	1987	+	?		80

(140) Groote Peel

Niet-broedvogels (aantallen in exemplaren)

Soort	Functie: foerage en/of slapen	Startjaar trend	Trend t.o.v. startjaar	Trend t.o.v. 94/95	Gemiddeld seizoen gemiddelde 99/00-03/04	Gemiddeld seizoen maximum 99/00-03/04
Taigarietgans	s					100
Toendrarietgans	s					11.000
Kolgans	s					6.000
Kraanvogel	s					120

Figuur 2.7 Trends van de kwalificerende soorten in Groote Peel.

2.7 Sleutelprocessen en ecologische vereisten

De beoogde kwaliteitsverbetering, de vorming van actief hoogveen en de ontwikkeling van een hoogveenlandschap zijn primair afhankelijk van de verbetering van de hydrologische situatie over een uitgestrekte oppervlakte en een verbetering van de luchtkwaliteit. Dit kan samengevat worden in de volgende meest ideale voorwaarden voor de realisering van actieve hoogvenen en herstellende hoogvenen (Kiwa, 2007):

- Een Optimaal Grond- en Oppervlaktewater Regime (het OGOR);
 - een juiste waterkwaliteit (zie paragraaf 2.6.2). Géén instroom van gebiedsvreemd (voedselrijk) water, afwezigheid van interne eutrofiëring;
 - in de zomerperiode moet buiten de veenputten het water nog net aan maaiveld staan (plas – dras);
 - de maximale jaarlijkse fluctuatie van *grondwaterstanden* bedraagt twee decimeter buiten de veenputten;
 - voorafgaand aan het bereiken van de OGOR situatie is voor veengroei in de veenputten de volgende hydrologische situatie noodzakelijk:
 - in de winterperiode bedraagt de maximale waterdiepte in veenputten en plassen gemiddeld maximaal 30 cm i.v.m. lichttoetreding tot veenmossen op de bodem;
 - de afwezigheid van golfslag.
- Voldoende ontwikkeling CO₂ ter bevordering van opdrijvend vermogen van drijftillen.
- Een verlaging van de stikstofdepositie, idealiter tot 400 mol/ha/jaar (Van Dobben en van Hinsberg, 2008).

In de paragraaf Ecologische vereisten wordt dit verder uitgewerkt.

Deze paragraaf geeft verder gedetailleerd weer welke factoren en processen bijdragen aan het herstel van hoogveen en onder welke omstandigheden de vogelsoorten zich het beste thuisvoelen. De tekstkaders zijn vooral bedoeld voor specialisten.

2.7.1 *Processen die leiden tot hoogveenvorming van een goede kwaliteit*

Het hoogveenlandschap heeft ten gevolge van de historie van de bescherming van de Peelgebieden en de aard van de ligging in het omringende landschap eigen specifieke processen en daarmee verschillende 'knoppen waaraan gedraaid kan worden'. Hierdoor wordt een meer duurzame bescherming van de gebieden en een meer gunstige staat van instandhouding van de habitattypen en soorten gerealiseerd. Op basis van deze draaiknoppen of sleutelprocessen zijn de kernopgaven geformuleerd (§ 4.1 Kernopgaven). Voor de beoogde kwaliteitsverbetering, de vorming van actief hoogveen en de ontwikkeling van een afwisselend hoogveenlandschap geldt dat ze zeer afhankelijk zijn van een goede hydrologische situatie over een uitgestrekte oppervlakte en voedselarme bodem, vandaar dat er naast een beschrijving van hoe hoogveen zich ontwikkelt, aandacht is voor hydrologie, klimaat en stikstof (LNV, 2006c; LNV, 2008).

Het essentiële verschil tussen actieve en herstellende hoogvenen is de aanwezigheid van een acrotelm (zie kader). Daar waar een actief-veenvormende toplaag aanwezig is, is sprake van actieve hoogvenen. Actieve hoogveenvorming houdt in dat er meer organisch materiaal wordt gevormd en opgeslagen dan afgebroken.

Het levende hoogveen houdt veel regenwater vast en in het natte zure hoogveen milieu verteren afgestorven plantendelen heel erg langzaam. Het systeem groeit dus omhoog. Kenmerkend zijn veenmossen, een reliëf met bulten en slenken en permanent hoge waterstanden. Waterveenmos is een duidelijke indicatie voor de aquatische tot zeer natte standplaatscondities. Vooral de bultvormende veenmossen (*Sphagna*) zijn veenvormend.

Voor de instandhouding van lenshoogveen en de ontwikkeling van hoogveenrestanten zijn de begrippen acrotelm (witveen) en catotelm (zwartveen) van wezenlijk belang.

De *acrotelm* (witveen) is de toplaag van een hoogveen met een dikte van ca. 0,10 m tot maximaal 0,50 m. De veenvormende laag bestaat voornamelijk uit levende veenmossen en weinig gehumificeerd plantenmateriaal (< 4 op de Von Post-schaal). Hierdoor heeft de acrotelm specifieke hydrologische eigenschappen:

- een groot waterbergend vermogen (bergingscoëfficiënt $\mu > 0.4$);
- zelfregulerende afvoer, afhankelijk van stijgende of dalende waterstand neemt de afvoer toe of af;
- groot lateraal doorlaatvermogen (50- 1000 m²/dag).

Om de zeer natte standplaatscondities voor de veenmossen te behouden zijn daarom een geringe hellingshoek van het veenoppervlak en lange afvoerweg van water over het veen van essentieel belang voor de instandhouding van een hoogveen. De netvormige structuur van poelen-slenken-bulten heeft daarbij ook een regulerende invloed op deze afvoer. In het acrotelm vindt de sterkste afbraak van biomassa plaats waarbij zowel CO₂ als CH₄ vrijkomen.

De *catotelm* (zwartveen) bestaat uit dood plantenmateriaal en het overgrote deel van het veenlichaam bestaat hieruit. Deze sterk gehumificeerde en compacte veenlaag heeft slecht tot zeer slecht doorlatende eigenschappen, waardoor de wegzijging niet meer bedraagt dan 10 tot 40 mm/jaar. Dit is dan ook de belangrijkste reden, waarom een hoogveen boven het omringende landschap kan uitgroeien.

(Pers. Med. J. Streefkerk)

De uitgangssituatie in de Peelgebieden is een afgegraven hoogveen, waardoor de acrotelm is vernietigd. Het veenvormend vermogen is volledig tot stilstand gekomen en de typische (acrotelm) eigenschappen zijn verdwenen. Door de afgraving is tevens de weerstandbiedende laag (catotelm) sterk aangetast. De eerste opgave is het veenvormende deel van het hoogveen (acrotelm) voor de hoogveen-habitattypen te herstellen.

Via empirische weg is in de jaren '80 begonnen aan herstel van de hoogveenrestanten, zoals de Peelgebieden. Deze maatregelen moesten leiden tot een regeneratie van hernieuwde veengroei. De resultaten waren van plaats tot plaats sterk wisselend. Op veel plaatsen in kleinere waterpartijen werd een initiële fase van veengroei bereikt door verlanding met waterveenmos. Op het zwartveen is slechts op zeer beperkte schaal veengroei waargenomen. Het onderzoek van het OBN-deskundigenteam hoogvenen heeft vanaf 1998 de sleutelfactoren voor een succesvolle veenontwikkeling vanuit verschillende uitgangssituaties in beeld gebracht en ook succesvol toegepast in diverse hoogveengebieden (Smolders, et al., 2004).

Bij de Nederlandse hoogveenrestanten wordt daarbij de volgende strategie voor herstel nagestreefd:

Het creëren van de juiste standplaatsomstandigheden voor veengroei, met daarin in eerste instantie een groei van 'slenk' veenmossen gedomineerd door waterveenmossen en slank veenmos vervolgens een doorgroei met ook bultvormende veenmossen. In deze fase zullen ook de eerste specifieke insecten terugkeren dan wel uitbreiden. Vervolgens herstel van het hoogveensysteem en tenslotte herstel op landschapsschaal (laggzones) (kwaliteitsverbetering).

Deze strategie geldt dus ook voor Deurnsche Peel, Mariapeel en de Groote Peel.

2.7.1.1 Standplaatschaal – wat is er nodig om hoogveenvorming op gang te brengen.

Het regeneratieproces in de Peelgebieden bevindt zich aan het beginfase van hoogveenherstel, waarbij op standplaatsniveau het initiële proces van de veenvorming weer op gang moet worden gebracht.

Bij deze initiële fase van veenvorming op zwartveen is voor de Peelgebieden in het verleden de volgende strategie beoordeling gemaakt. Zwartveen is sterk gehumificeerd, waardoor over het jaar alleen onder strenge hydrologische randvoorwaarden (wegzijing nul of licht kwel) permanente plas/dras situatie met een geringe peilfluctuatie kunnen worden gerealiseerd. Dit stelt zware eisen aan de hydrologische inrichting van de omgeving. In het huidige beheer is niet voor deze invulling gekozen, omdat een groot deel van de hydrologische inrichting van de omgeving nog plaats moet vinden, onder meer na volledige verwerving van de EHS.

Daarom is voorlopig gekozen voor een andere strategie. **Om acrotelmeigenschappen te creëren wordt veenmosontwikkeling nagestreefd via drijftilvorming in (niet te diep) open water.** Dit open water is aanwezig in sloten en vaarten. Er wordt waar mogelijk ook afgegraven veen onder water gezet. De waterdiepte moet daarbij gering zijn (maximaal 0,30 m) omdat anders door de aanwezigheid van veel humuszuren in het water het doorzicht te gering is voor fotosynthese van onder water groeiende veenmossen. Open water mag ook niet te groot van oppervlakte zijn, want dan belemmert golfslag door wind de veenontwikkeling. Het is ideaal als er pollen pijpenstrootje of pitrus in het geïnundeerde gebied aanwezig zijn om de golfslag te breken (pollenbuffering). Om deze standplaatscondities te bereiken, zijn de Peelgebieden in compartimenten ingedeeld. Ieder compartiment heeft een eigen peilregime.

Verder is gebleken, dat inundatie van zwartveen het snelste tot vorming van drijftillen kan leiden, wanneer er nog witveen aanwezig is dat kan opdrijven. Dit type veen ontbreekt helaas nagenoeg in de Peelgebieden.

Om de drijftilvorming in voldoende mate opgang te brengen via opdrijvend witveen of via omhoog groeiende ondergedoken veenmossen, speelt methaanproductie een essentiële rol. De zure omstandigheden van het zwartveen remmen de microbiële activiteit voor methaanproductie, waardoor verlanding via drijftilvorming in beperkte mate zou kunnen optreden. De zuurgraad van het veen kan worden verhoogd door de aanwezigheid van gebufferd grondwater in de veenbasis. Daartoe zou de grondwaterstand in de minerale ondergrond permanent boven de veenbasis moeten reiken om drijftilvorming en verlanding mogelijk te maken.

2.7.1.2 Systeemschaal

Zolang er drijftillen bestaan kunnen er grotere peilfluctuaties in de compartimenten optreden, waarbij de compartimenten overigens niet mogen droogvallen (veenmossen gaan dan dood door verdroging). In de fase met verlanding van open water naar veen moet het waterpeil stabiel worden. Een hoge en zeer stabiele waterstand is van cruciaal belang voor de verdere ontwikkeling naar hoogveenvegetaties op systeemschaal. Om dit te bereiken zijn de standplaatscondities voor hoogveenvegetaties vereist. Hiertoe moeten op systeemschaal de peilverschillen tussen de compartimenten (zoveel mogelijk) verdwijnen (verkleining hellingshoek, vergroting afvoerweg) en moet de wegzijing naar de ondergrond worden verkleind naar minder dan 40 mm/jaar.

2.7.1.3 Landschapsschaal

Klimaat

De Peelgebieden behoren tot het verspreidingsgebied van *lenshoogvenen*, die voorkomen binnen het suboceaanisch klimaat van West-Europa. Dit type hoogveen is gebonden aan een neerslaghoeveelheid van 700 tot 1050 mm/jaar en een gemiddelde jaartemperatuur tussen 8 tot 12 °C. Hoewel de klimatologische veranderingen voorlopig gunstig zijn voor de hoogveenontwikkeling in Nederland (grotere jaarlijkse neerslaghoeveelheid en beperkte temperatuurstijging), moet de klimaatsverandering bij de doelrealisatie worden gevolgd en aan het einde van planperiodes worden geëvalueerd. Vooral de invloed van de

frequentere droge perioden moet daarbij bekeken worden (zie verder Bijlage 4 De rol van Klimaat).

Voedselarme omstandigheden

Een hoogveen wordt uitsluitend gevoed vanuit de neerslag, hierdoor zijn de zure en voedselarme omstandigheden te verklaren. In lenshoogvenen wordt het overgrote deel van het neerslagoverschot lateraal afgevoerd door de acrotelm en over maaiveld. Hierdoor is de kern het meest voedselarm en zijn de randen iets minder voedselarm.

Omdat veel hoogveensoorten gebonden zijn aan zeer voedselarme omstandigheden is een lage atmosferische depositie van stikstof en zwavel vereist. Veenmossoorten van hoge bulten zijn extreem gevoelig voor atmosferische depositie.

2.7.1.4 De rol van stikstof in het systeem

Deposities in het traject vanaf de kritische depositiewaarde (KDW) van 400 mol (ca. 5 kg) N/ha/jr tot ongeveer 3.000 mol (ca. 40 kg) N/ha/jr (Van Dobben en van Hinsberg, 2008) hebben in hoogveenvegetaties voornamelijk effect op de concurrentieverhouding tussen de gewenste veenmossen enerzijds en ongewenste vaatplanten (met name pijpenstrootje en berk) anderzijds. Hoe meer de KDW wordt overschreden, hoe sterker de ongewenste planten gaan domineren. Daardoor verminderen en verdwijnen de vegetaties van goede kwaliteit en de daarbij behorende typische soorten veenmossen en vaatplanten. De aantasting van de vegetatie kan langzaam gaan (en soms zelfs tot stilstand komen), maar kan ook sprongsgewijs gaan (bijvoorbeeld na perioden van extreme droogte). Daarnaast zorgen hoge stikstofgehalten voor 'vergiftiging' en afsterving van Sphagnum tapijten.

De genoemde concurrentieverhouding hangt echter ook samen met o.a. de beschikbaarheid en de kwaliteit van water. Op plekken met een goede vochtvoorziening en met naar verhouding veel kooldioxide en/of methaan in het water, ontwikkelen veenmossen een grotere concurrentiekracht en krijgen pijpenstrootje en berk minder kans om te gaan domineren. Bij deposities van ca. 1200 - 1400 mol is op plaatsen met een goede (en waarschijnlijk bovengemiddelde) koolstofvoorziening sprake van een goede veengroei. Er zijn voorbeelden in het Bargerveen (mondelinge mededelingen van Staatsbosbeheer op basis van karteringsvergelijkingen) dat bij een depositie van 1200 - 1400 mol bultvormende veenmossen zich kunnen ontwikkelen uit waterveenmos tapijten (voorlopige inschatting depositie Bargerveen).

Samengevat zijn hoogveenvegetaties van een goede kwaliteit gebaat bij een zo laag mogelijke stikstofdepositie. Ontwikkeling van hoogveen vindt niet pas plaats bij een depositie van 400 mol/ha/jr, maar kan bij goede hydrologische omstandigheden ook bij een depositie van 1200 - 1400 mol/ha/jr tot ontwikkeling komen.

Die veengroei is echter niet de enige relevante factor voor de habitatkwaliteit, want op de genoemde plekken met goede veengroei blijkt de fauna nog steeds onder druk te staan. Hoogveendieren uit bijvoorbeeld de soortgroepen libellen en vlinders reageren veel sneller op een overmaat aan stikstof dan veenmossen en (gewenste) vaatplanten. Dus ook in situaties met een goede vegetatie kan er sprake zijn van een aantasting van de kwaliteit van het habitatype (onderdeel fauna) en daarvoor is tot voor kort weinig oog geweest. Oorzaken hiervan zijn concurrentie door diersoorten die van meer stikstof houden (bij libellen aangetoond) en gebrek aan essentiële aminozuren (waarschijnlijke oorzaak bij veenvlinders).

2.7.2 Ecologische vereisten habitattypen

In deze paragraaf worden per habitat(sub)type en per soort de ecologische vereisten beschreven. De ecologische vereisten beschrijven een ideale situatie. Bij deze situatie is het zeker dat doelstellingen bereikt kunnen worden (Aggenbach en Jalink, 1998; Van der Schaaf en Streefkerk, 2002; Tomassen, et al., 2002; Kiwa, 2007; Van Dobben en van Hinsberg, 2008).

2.7.2.1 Habitatype H7110_A Actieve hoogvenen (hoogveenlandschap)

Vereisten op standplaatsschaal

- Kernbereik¹¹;
- poelvegetaties: aquatisch, gemiddelde waterstand minimaal 10 cm boven veenoppervlak, inundatieduur 70 tot 100 % over het jaar, seizoensfluctuatie < 30 cm;
- slenkvegetaties: zeer nat, gemiddelde watertand 0 tot 10 cm boven veenoppervlak, inundatieduur 30 tot 70 % over het jaar, seizoensfluctuatie < 30 cm;
- bultvegetaties: zeer nat tot nat, gemiddelde waterstand 0 tot -20 cm beneden veenoppervlak, inundatieduur 0-30 % over het jaar, seizoensfluctuatie < 30 cm;
- kernbereik zuurgraad pH-H₂O < 4,5; aanvullend bereik¹² zuurgraad pH-H₂O 4,5-5,5;
- voldoende productie van CO₂ en methaan in het veen en drijvende veenmosmatten;
- kernbereik voedselrijkdom zeer voedselarm, aanvullend bereik voedselrijkdom (in laggzone en meerstallen) matig voedselarm.

Vereisten op systeemschaal

- Voeding in veenlens door neerslagwater, in laggzone kwel van veenwater en nutriëntenarm, sulfaatarm grondwater uit het minerale watervoerende pakket;
- verticale wegzijging minder dan 40 mm/jr;
- aanwezigheid acrotelm met dikte 10 tot 50 cm, hoge bergingscapaciteit (bergingscoëfficiënt > 0,4), zelfregulerende afvoer, waarbij afvoerintensiteit toe of afneemt bij respectievelijk stijgende dan wel dalende veenwaterstand, relatief groot lateraal doorlatend vermogen afhankelijke van de berging (range = 50-1000 m²/d);
- om de aquatisch tot zeer natte omstandigheden in de kern van het hoogveensysteem te behouden moet de hellingshoek van het veenoppervlak in de beginsituatie zeer klein zijn (enkele cm/100 m) en bij vorming van lensvormig veenlichaam niet groter zijn dan 20 cm/100 m; in de veenlens bedraagt de minimale lengte van de afvoerweg ca. 250 tot 350 m;
- de kern van het hoogveen omvat een microreliëf met bult-slenk-poel vegetaties en aanwezigheid van hoge bulten (30-50 cm hoogte);
- systeemgebonden afvoer voor voedingsstoffen via laterale wegzijging en afvoer van oppervlaktewater.

Vereisten op landschapschaal

- Aanwezigheid van een laggzone met mesotrofe grondwaterafhankelijke veenvormende kleine zeggen-begroeiingen en berkenbroekbos;
- maximale stikstofdepositie van 400 mol per hectare per jaar.

2.7.2.2 Habitatype H7120 Herstellende hoogvenen

Vereisten op standplaatsschaal

- Kernbereik ten behoeve van initiële veenvorming en verlanding op zwartveen gemiddeld waterpeil 30 cm boven maaiveld, aanvullend bereik tot maximaal 50 cm boven maaiveld;
- kernbereik in droge periodes geen droogvallende veenbodem. Seizoensfluctuatie waterstand < 30 cm;
- kernbereik zuurgraad pH-H₂O < 4,5, aanvullend bereik zuurgraad pH-H₂O 4,5-5,5;

11 Kernbereik: ecologisch bereik waarbij goed ontwikkelde vormen van voor het habitatype zeer kenmerkende vegetaties kunnen voorkomen. Het kernbereik dient te worden gerealiseerd of te worden gehandhaafd om te zorgen voor de duurzame instandhouding of de ontwikkeling van goed ontwikkelde vormen van het habitatype.

12 Aanvullend bereik: Het aanvullende bereik geeft condities weer waarbij het habitatype niet duurzaam in goed ontwikkelde vorm in stand kan worden gehouden, maar die wel een waardevolle aanvulling leveren omdat hier voor het habitatype minder kenmerkende vegetaties voor kunnen komen.

- voldoende productie van CO₂ en methaan in het veen en drijvende veenmosmatten;
- kernbereik voedselrijkdom zeer voedselarm; aanvullend bereik voedselrijkdom matig voedselarm.

Vereisten op systeemschaal

- Hydrologische voeding voornamelijk door regenwater, plaatselijk door nutriëntenarm en sulfaatarm grondwater;
- ten behoeve van de hoogveenontwikkeling zijn stabiele waterpeilen noodzakelijk en moet de wegzijging < dan 40 mm bedragen;
- bij zwartveen met te lage methaanproductie moet basenhoudend grondwater permanent boven de veenbasis reiken, waardoor de methaanproductie kan worden gestimuleerd voor de drijftilvorming en verlanding met veenmossen;
- systeemgebonden afvoer voor voedingsstoffen via laterale wegzijging en afvoer van oppervlaktewater;
- open wateren moeten klein zijn om golfslag door windwerking klein te houden.

Vereisten op landschapschaal

- Open landschap (kern van hoogvenen) t.b.v. lage verdamping en geringe invangen van NH₄ door bomen;
- maximale stikstofdepositie van 400 mol per hectare per jaar.

2.7.2.3 Habitatype H4030 Droge heiden (bron profielendocument)

Vereisten op standplaatsschaal

- Matig zure tot zure, zeer voedselarme bodem op zandgrond (pH<5);
- vochttoestand mag variëren van droog tot matig droog.

Vereisten op systeemschaal

- Dominantie van dwergstruiken (> 25%);
- aanwezigheid van hoge, oude heidestruiken;
- gevarieerde vegetatiestructuur;
- lage bedekking van grassen (< 25%) en struweel (< 10%);
- optimale functionele omvang: vanaf tientallen hectares.

Vereisten op landschapsschaal

- Open landschap;
- zeer gevoelig voor stikstofdepositie (KDW 1100 mol/ha/jr).

2.7.3 Ecologische vereisten soorten

De ecologische vereisten van de soorten uit de Natura 2000-aanwijzingsbesluiten staan beschreven in § 2.7.2. De vereisten van de soorten uit de oude aanwijzingsbesluiten (zie § 4.3.2) komen hier aan de orde¹³. De Peelgebieden hebben verschillende functies voor vogels. In het algemeen gelden de volgende voorwaarden waarbij de nadruk ligt op voldoende broedgelegenheid, voedsel en rust. De vorm waarin, is soortafhankelijk:

- Een open landschap met heide, veenmoerassen, berkenbroek en waterplassen. Verspreid komen enkele struiken, grote eiken en solitaire berken voor ten behoeve van roodborsttapuit, blauwborst en nachtzwaluw; De eerste twee zijn grondbroeders die deels dichte struweelvegetaties nodig hebben.
- Rust, met name voor overnachtende ganzen en kraanvogels. Voor vestiging van de kraanvogel als broedvogel (oud NB-wet doel) is permanent rust noodzakelijk in het potentiële vestigingsgebied.

¹³ De Natura 2000-gebieden omvatten een aantal beschermde natuurmonumenten. De status van deze beschermde / staatsnatuurmonumenten is met het aanwijzingsbesluit vervallen. Echter als de doelstellingen geen Natura 2000-waarden betreffen, houden deze doelstellingen zoals de bescherming van het natuurschoon hun zelfstandige betekenis.

De soorten genoemd in de besluiten tot aanwijzing van beschermde of staatsnatuurmonumenten:

- Heikikker (Grauwveen, Deurnsche Peel, Groote Peel)
- Gladde slang (Grauwveen, Deurnsche Peel, Groote Peel)
- Aan hoogveenmilieu gerelateerde libellen (Deurnsche Peel en Groote Peel)
- Aan hoogveenmilieu gerelateerde vlinders (Deurnsche Peel en Groote Peel)
- Kenmerkende watervogels en andere belangrijke en zeldzame broedvogels (Grauwveen, Deurnsche Peel, Groote Peel)

Heikikker

Gedurende de periode op het land bewonen heikikkers (*Rana arvalis*) in hoogveengebieden alleen de randen en ontbreken ze in de hoogveenkernen. In deze randen bewonen ze delen met dophei en pijpenstrootje (vochtige heide). De afstand tussen het land- en voortplantingshabitat bedraagt maximaal 500 meter en wordt bij voorkeur niet door ontsluitingswegen doorsneden. Heikikkers hebben in gebieden waar ze zich voortplanten in de vennen een voorkeur voor voortplantingswateren met een grote oppervlakte en grote bedekking aan moerasvegetatie. Hierbij geldt des te groter de oppervlakte en bedekking met moerasvegetatie des te groter de populaties heikikkers zijn (minimale oppervlak 0,5 ha met 25% bedekking moerasvegetatie).

Verzuring van het voortplantingswater van de heikikker is een reële bedreiging voor de soort omdat de eiklommen dan door schimmels aangetast worden. Dit is inherent aan de verdere ontwikkeling van het hoogveengebied. Bij een gelijkmatige ontwikkeling van het gebied zullen er naar verwachting voldoende alternatieven ontstaan en in stand blijven (m.n. in de randzone) (Bureau Waardenburg, 2007).

Gladde slang

De gladde slang (*Coronella austriaca*) komt in het gebied voor op de droge delen van de heide- en hoogveengebieden en in open bossen en bosranden. Zijn biotoop wordt gekenmerkt door veel zoninstraling en vaak zijn hogere droge structuren aanwezig zoals begroeide stuifduintjes of dijkjes in het veen, taluds van greppels en sloten en maaisel- en plagselhopen. De gladde slang zont graag op op het zuiden gesitueerde hellinkjes. Ook bij liggende boomstammen en takkenbossen houdt de soort zich graag op.

De bodemvegetatie bestaat meestal uit structuurrijke, oude heide, maar zwaar vergraste delen zijn ook zeer in trek. Deze slang houdt zich schuil en verplaatst zich het liefst onder de vegetatie. Een bodem of bodemlaag met een losse structuur, waarin zich veel holen en gaten bevinden, heeft dan ook de voorkeur. Dikke, vervilte vegetaties van bochtige smele en pijpenstrootje vormen een prima leefgebied. In de Peel zijn veel waarnemingen gedaan aan randen van dichte pijpenstrootjevegetaties. Waarschijnlijk heeft de gladde slang meer last van beheermaatregelen tegen vergrassing dan van de vergrassing zelf.

De soort is zeer gevoelig voor versnippering van het leefgebied. De gladde slang wordt dan ook voornamelijk aangetroffen in de grotere complexen van natuurgebieden met droge heide, hoogveen, droge schrale graslanden en open bossen.

Specifiek voor de hoogveenrestanten is de vochtigheid van het gebied. Hoewel gladde slangen soms op zeer vochtige plaatsen worden aangetroffen en zelfs kunnen zwemmen, zijn zij voor een belangrijk deel van het jaar afhankelijk van droge landschapselementen. Die zijn in de (vernatte) hoogveenrestanten relatief schaars. Deze Peelbanen, dijkjes, zandruggen, greppelkanten en dergelijke hebben daarmee een grote waarde voor de gladde slang en dienen heel gericht grotendeels vrij van opslag gehouden te worden. De langgerekte elementen vormen ook een geschikte migratieroute.

Plagsel, takken en stammen kunnen in beperkte mate in hopen en wallen als extra structuurgevend en droog element worden achtergelaten. In een van de Brabantse hoogveenrestanten is een plagselwal, die is achtergebleven nadat een groot plagseldepot werd afgevoerd, een van de rijkste vindplaatsen van de gladde slang in dat gebied (RAVON, 2006).

Libellen gerelateerd aan hoogveenmilieu's

Een belangrijk deel van de libellenfauna van het hoogveen is (nog) aanwezig in de Deurnsche Peel en Groote Peel. Het gaat hierbij om soorten als: Noordse venwitsnuitlibel (*Leucorrhinia dubia*), watersnuffel (*Enallagma cyathigerum*) +

x, zwarte heidelibel, venwitsnuitlibel, venglazenmaker. Alleen de hoogveenglanslibel en de Noordse glazenmaker blijken er niet voor te komen. De habitateisen per soort kunnen enigszins van elkaar verschillen.

Bij de meeste soorten ligt de verspreiding bij open water met veenmos. Meestal komen de grootste aantallen voor in gebieden waar het voortplantingswater in een beschutte omgeving ligt. Voorplantingswateren zijn bij voorkeur ondiep; deze wateren warmen snel op. Bovenstaande impliceert dat grote schommelingen in de waterstand ongunstig zijn voor de hoogveensoorten (Slaats, 2003; Slaats, 2004).

Aan hoogveenmilieu's gerelateerde vlinders (Deurnsche Peel en Groote Peel)

In Nederland komt slechts een gering aantal soorten dagvlinders uitsluitend in hoogvenen voor. Het gaat hierbij om: veenhooibeestje, veenbesblauwtje en veenbesparelmoervlinder. Deze soorten komen niet voor in de Deurnsche Peel en Groote Peel. Wel zijn er soorten van natte of droge heiden, namelijk; bont dikkopje, heivlinder en heideblauwtje en in de beboste randzone van hoogveen, spiegeldikkopje.

Instandhouding en verdere ontwikkeling van het hoogveenmilieu is essentieel voor deze soorten. In de Peelgebieden zijn er duidelijke potenties voor het veenhooibeestje. Deze vlinder komt vooral voor op licht verrijkte delen van hoogveen met een kleinschalig mozaïek van bulten en slenken. Deze plekken zijn vooral in de lagg-zone (randzone) van de hoogvenen te vinden. De vegetatie waar het veenhooibeestje in Nederland voorkomt kan worden gerekend tot de veenbloembies-associatie (*Caricetum limosae*) en het draadzeggeverbond (*Caricion lasiocarpae*) van de klasse der hoogveenslenken (Scheuchzerietea) (Schaminée, et al., 1995). Het bultslenkmozaïek van de recente vliegplaatsen vertoont vaak het karakter van de rompgemeenschap van eenarig wollegras (*Oxycocco-Sphagnetum*), waarin onder invloed van verdroging grasachtigen tot dominantie komen. Eenarig wollegras is een belangrijke waardplant (Van Swaay en Wallis de Vries, 2001).

Kenmerkende watervogels en andere belangrijke en zeldzame broedvogels (Grauwveen, Deurnsche Peel, Groote Peel)

In de besluiten tot aanwijzing van beschermde of staatsnatuurmonumenten worden een groot aantal vogelsoorten genoemd. Vermelde watervogels in Groote Peel zijn; fuut, wilde eend, zwarte stern, zomertaling en slobbeend. Vermelde moerasvogels zijn; roerdomp, waterral, kokmeeuw, kleinst waterhoen en kleine karekiet. Andere belangrijke en zeldzame broedvogels in de Groote Peel zijn; grutto, scholekster, rietgors, bruine kiekendief, wulp, ransuil, paapje, pijlstaart, buizerd, tureluur, boomvalk en havik.

Met betrekking tot de Deurnsche Peel is de aanwezigheid van ruim tienduizend vogelparen, verdeeld over ongeveer honderd soorten van belang. Bijzondere broedvogels in dit gebied zijn: sprinkhaanrietzanger, roerdomp, wintertaling, watersnip, wespandief, bruine kiekendief, boomvalk, korhoen, waterral, tureluur, wulp, visdief, velduil, ijsvogel, paapje, geelgors en wielewaal. Belangrijke broedvogels in het Grauwveen die aandacht behoeven zijn: goudvink, kramsvogel, sperwer, spotvogel, tuinfluiter en zwartkop. Een aantal broedvogels komen in 2009 niet meer voor (o.a. korhoen). De verwachting is dat een grote verscheidenheid in milieuomstandigheden in de Peelgebieden zal blijven bestaan. Bij voldoende rust zal het merendeel van de genoemde vogels een plaats blijven behouden in het gebied.

3 Uitgangssituatie Bestaande activiteiten

De Peelgebieden zijn niet alleen belangrijk voor de natuur. De mens en de natuur zijn hier altijd nauw verweven geweest en de natuurdoelstellingen zijn dan ook niet los te zien van het menselijk gebruik. In de directe omgeving van de prachtige natuurgebieden is veel bedrijvigheid, vooral landbouw. Zowel de natuurgebieden als het agrarische landschap en de dorpsgezichten daaromheen zijn belangrijke trekpleisters voor recreanten en toeristen. Bij de totstandkoming van dit beheerplan zijn eerst activiteiten op een rijtje gezet die invloed zouden kunnen hebben op de natuurdoelen:

- beheer- en onderhoudswerkzaamheden, met als doel om de bijzondere natuur van de Peelgebieden te behouden en te herstellen. In de praktijk komt dat neer op vegetatie-beheer (bijvoorbeeld door vegetatie te begrazen), op werkzaamheden aan de infrastructuur zoals wegen, paden maar ook stuwen en dammen en op monitoring van dier- en plantensoorten.
- beheer van de fauna. Dit omvat de bestrijding van dieren die schade veroorzaken, zoals muskus- en beverratten en soms wilde zwijnen. Jacht is niet toegestaan.
- landbouw. De Peelgebieden liggen in een van de belangrijkste landbouwgebieden van Nederland. In een straal van 30 kilometer rond de Peel wordt ongeveer 40% van de Nederlandse varkens gehouden, 30% van de kippen en 10% van het rundvee. Dat brengt uitstoot van stikstof (ammoniak) met zich mee. Voor de berekening van landbouwgewassen wordt grondwater gebruikt.
- recreatie. Dagelijks komen vele wandelaars, fietsers en andere natuurliefhebbers de weidse landschappen, de verstilte vennen en de rijkdom aan vogels ervaren. Voorbeelden van andere vormen van recreatie zijn kanovaart, paardrijden, huifkartochten, schaatsen en vissen.
- overige activiteiten, zoals grondwaterwinningen, brandbestrijding, verkeer, wonen, kleine luchtvaart en zandwinning.

3.1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft de uitgangssituatie van de activiteiten die plaatsvinden in en in de omgeving van de Deurnsche Peel, Mariapeel en Groote Peel. Hiervoor zijn de verschillende activiteiten onderzocht en beschreven die bij de vaststelling van het beheerplan in het gebied plaatsvonden en de trends die zich daarin voordoen.

3.1.1 *Bestaand gebruik en andere activiteiten*

Voor het beheerplan is het van belang om die activiteiten te beschrijven waarvan redelijkerwijs (op basis van onderzoeksgegevens of expert-judgement) aangenomen kan worden dat ze van invloed zijn op de wettelijk beschermde waarden van een Natura 2000-gebied. Het bereiken van de instandhoudingsdoelen wordt immers beschreven mede in samenhang met de bestaande activiteiten.

Volgens de wet beschrijft een beheerplan de beoogde resultaten in een Natura 2000-gebied "mede in samenhang met het bestaande gebruik in dat gebied en, voor zover relevant voor het bereiken van de instandhoudingsdoelstelling, daarbuiten"¹⁴. De reden dat de wet het begrip "bestaand gebruik" apart heeft benoemd heeft te maken met het feit dat daarvoor een bijzondere wettelijke regeling geldt. Het is de bedoeling dat bestaand gebruik door het beheerplan wordt gereguleerd, omdat het beheerplan het aangewezen instrument is om de beoordeling van gebruik en ontwikkelingen en instandhoudingsdoelen in samenhang te bezien. Voor bestaand gebruik geldt in die gevallen geen afzonderlijke vergunningplicht¹⁵. Voor die gevallen waarin bestaand gebruik onverhoopt niet in het beheerplan is opgenomen, beschikt het bevoegd gezag over een

¹⁴ Artikel 19a, derde lid, onder a, van de Natuurbeschermingswet 1998.

¹⁵ Artikel 19d, derde lid, van de Natuurbeschermingswet 1998. Als sprake is van bestaand gebruik dat kan worden aangemerkt als een project dat afzonderlijk of in combinatie met andere projecten of plannen significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied geldt deze uitzondering niet. Een dergelijk project is vergunningplichtig.

zogenaamde aanschrijvingsbevoegdheid. Hiermee kan het bevoegd gezag passende maatregelen treffen ten aanzien van bestaand gebruik dat de natuurlijke kenmerken van een Natura 2000-gebied aantast¹⁶. De aanschrijvingsbevoegdheid voor bestaand gebruik is slechts een vangnetconstructie voor gevallen dat bestaand gebruik niet in het beheerplan is opgenomen.

Onder "bestaand gebruik" wordt op grond van artikel 1, onder m, van de Natuurbeschermingswet 1998 het volgende verstaan:

- 1°. iedere handeling die op 1 oktober 2005 werd verricht en sedertdien niet of niet in betekenende mate is gewijzigd.
- 2°. Iedere handeling die op het moment van aanwijzing van een gebied als beschermd natuurmonument of ter uitvoering van richtlijn 79/409/EEG dan wel op het moment van aanmelding bij de Europese Commissie van een gebied ter uitvoering van artikel 4, eerste lid, van richtlijn 92/43/EEG werd verricht en sedertdien niet of niet in betekenende mate is gewijzigd, voor zover die aanwijzing of aanmelding plaatsvindt na 1 oktober 2005.

De Natuurbeschermingswet 1998 beoogt dus om gebruik dat op 1 oktober 2005 in of, voor zover relevant, buiten een Natura 2000-gebied plaatsvond in het beheerplan te beschrijven. Deze datum geldt ook voor beschermde natuurmonumenten.

In dit beheerplan worden die activiteiten beschreven, die bij het vaststellen van dit beheerplan bekend zijn en in redelijke mate toetsbaar zijn binnen het kader van het beheerplan. Deze beoordeling strekt zich dus uit tot "bestaand gebruik" zoals dat is gedefinieerd in de Natuurbeschermingswet 1998 en bestaande activiteiten zoals die op het moment van vaststelling van het beheerplan plaatsvinden. Op deze manier wordt ook voor gebruik dat ná 1 oktober 2005 is aangevangen duidelijk of dit schade toebrengt aan de natuurwaarden in de Peelgebieden¹⁷. Voor dit gebruik is dan misschien een vergunning nodig.

De bestaande activiteiten in dit beheerplan zijn onderverdeeld naar:

- Bestaande activiteiten mbt beheer en onderhoud natuur
- Bestaande activiteiten mbt faunabeheer
- Bestaande activiteiten mbt de landbouw
- Bestaande activiteiten mbt recreatie
- Overige bestaande activiteiten

De activiteiten waarvan de uitgangssituatie en de trend bekend is, zijn opgenomen in een tabel. Van de categorie "Overige bestaande activiteiten" is het niet altijd even goed mogelijk om de huidige situatie en de ontwikkelingen daarin overzichtelijk in een tabel op te nemen.

3.2 Beheer en onderhoud natuur

De beheer- en onderhoudswerkzaamheden gericht op de instandhoudingsdoelstellingen in het gebied worden uitgevoerd door Staatsbosbeheer en de waterschappen.

Het beheerbeleid van Staatsbosbeheer en de waterschappen is gericht op het herstel en behoud van het hoogveenvormende proces en de daaraan verbonden hoogveennatuur. Gezien de lange ontwikkelingsduur van met name levend hoogveen komt dit neer op het realiseren van de vereiste abiotische condities zoals waterstanden, fluctuaties in waterstanden en waterkwaliteit. De veenmoerassen zijn niet alleen van groot belang voor de flora, maar ook voor de rijke fauna. Bij dit beheer en onderhoud gaat het om periodiek uitgevoerde werkzaamheden waarin geen sprake is van een trend.

¹⁶ Artikel 19c, van de Natuurbeschermingswet 1998.

¹⁷ Alle plannen en projecten die na 1 oktober 2005 zijn gestart dienen al getoetst te zijn aan de Nb-wet.

Verdroging wordt actief bestreden met dammen en dijken, die het water zo lang mogelijk vasthouden. Hoogveenregeneratie vraagt een zo stabiel mogelijke, hoge waterstand. De aangrenzende landbouw heeft behoefte aan een minder hoge waterstand.

In de Deurnsche Peel, Mariapeel en Grootte Peel liggen grote heidevelden. Grazers zijn erg nuttig bij het open houden van het peellandschap.

Landschap en cultuurhistorie is een belangrijke gegeven in het plangebied. Invulling van de cultuurhistorie vindt met name plaats in het middengebied tussen Helenaveen en Griendtsveen. Dit gebied is ook een aangewezen Belvédèregebied. Elementen als behoud en herstel van het wijkensysteem, behoud beleving koningshoeven, behoud en herstel lanenstructuur zijn van belang.

Bij beheer en onderhoud wordt door de instanties gewerkt op basis van een interne gedragscode¹⁸ die door de bevoegde instanties (provincies, Rijk) is geaccordeerd (zie verdere toelichting gedragscodes in § 5.3.1).

De volgende reguliere beheer en onderhoudactiviteiten worden verricht volgens de gedragscodes:

- Vegetatiebeheer (begrazing, bomenkap en bosomvorming)
- Onderhoud Waterwegen en Kunstwerken
- Monitoring
- Onderhoud wegen, paden en voorzieningen

3.2.1 Uitgangssituatie huidige beheer en onderhoud natuur in en om de Peelgebieden

In onderstaande tabel 3.1 staan de huidige beheer- en onderhoudsactiviteiten in de Peelgebieden weergegeven.

¹⁸ Een gedragscode is een uitvloeisel van de Ffwet, en heeft daarom een ander doel dan de Nb-wet. De Ffwet gaat uit van het niet verstoren van individuen van soorten. De Nb-wet beschermt ook hun leefgebied. Voorbeeld: op basis van de gedragscode kan een bos gekapt worden zolang er geen broedende vogels aanwezig zijn. In de winter zijn hier geen beperkingen aan. Dus 's winters kappen ipv in het broedseizoen. De Nb-wet gaat hierin verder: als door de ingreep van het kappen van bos een leefgebied verloren gaat waardoor minder broedparen in het gebied kunnen vertoeven, is dit een handeling die de instandhoudingsdoelstellingen raakt en dus getoetst moeten worden.

Tabel 3.1 Overzicht huidig beheer en onderhoud in en om de Peelgebieden.

Activiteit	Periode / duur	Frequentie	Locatie
Vegetatiebeheer <ul style="list-style-type: none"> ➤ Begrazing aangevuld met branden, plaggen en maaien t.b.v. de openheid ➤ Bomenkap 		Permanent/ jaarlijks Jaarlijks (bos verwijderen incidenteel)	Op de drogere terreindelen waarvan 10-30% onbegraasd blijft. Verspreid over de heide worden enkele struiken en grote eiken gehandhaafd voor roodborsttapuit en nachtzwaluw. Berkenopslag bestrijden in hele gebied, prioriteit bij het openhouden bij potentiegebieden hoogveenontwikkeling en omringend gebied. Geen kap in goed ontwikkeld berkenbroekbos, hier en daar solitaire boom en struweel sparen voor blauwborst.
Onderhoud Waterwegen en Kunstwerken	Jaarrond	Jaarlijks	Onderhoud wateren, kanalen en infrastructuur zoals stuwen, dammen, kades, duikers, peilbuizen waar nodig
Monitoring		Jaarlijks	Gehele gebied
Onderhoud paden, wegen en voorzieningen		Jaarlijks	
Bestrijding trosbosbes			Zuidzijde Mariapeel

Toelichting op de activiteiten

Vegetatiebeheer

Handelen volgens gedragscode Natuurbeheer, gedragscode Bosbeheer en gedragscode Flora- en faunawet.

Onderhoud en beheer Waterwegen en Kunstwerken in bestaande natuur

Hieronder wordt verstaan onderhoud van de infrastructuur zoals stuwen, dammen, kades, duikers en peilbuizen.

Naar aanleiding van de Flora- en Faunawet heeft het waterschap een gedragscode opgesteld (vastgesteld door bestuur WPM d.d 23 mei 2007 en Waterschap Aa en Maas dd 23 augustus 2006).

Het waterschap voert volgens de goedgekeurde gedragscode Flora- en faunawet¹⁹ voor waterschappen haar werkzaamheden uit. Hierdoor is gegarandeerd dat zorgvuldig met planten en dieren wordt omgegaan.

Voor het beheer van wateren en kanalen geldt eveneens dat het waterschap zich aan de gedragscode Flora- en faunawet voor waterschappen houdt. Alle oppervlaktewateren vallen onder het beheer van de waterschappen; Het Noord-Brabantse deel van het Kanaal van Deurne, de Soeloop en Eeuwseloop zijn in beheer en eigendom van Waterschap Aa en Maas. Het Kanaal Helenavaart, het Griendtsveenkanaal (beheer WPM) en Zijtak Kabroekse beek (eigendom en beheer WPM) en het Limburgse deel van het Kanaal van Deurne zijn in eigendom en/of beheer van Waterschap Peel en Maasvallei. Het Defensiekanaal is eigendom van Staatsbosbeheer, maar in beheer van Waterschap Peel en Maasvallei.

¹⁹ Goedgekeurd door de minister van LNV op 10 juli 2006. De goedkeuring geldt voor een periode van vijf jaar. Op basis van een door de Unie van Waterschappen uitgevoerde evaluatie van de doeltreffendheid en werkbaarheid van de gedragscode, zal de minister van LNV na die periode een besluit nemen over verlenging van de goedkeuring (Goedkeuringsbesluit gedragscode voor waterschappen (TRC2006/3652), ministerie van LNV, 2006).

Monitoring

Monitoring van aanwezige dier- en plantensoorten is niet gebonden aan seizoenen, maar wel aan de wijze van uitvoering. Ook hier geldt dat er gehandeld moet worden volgens de gedragscode Natuurbeheer waarmee zorgvuldigheid is gegarandeerd en negatieve effecten op de doelstellingen voorkomen worden.

Onderhoud paden, wegen en voorzieningen

Handelen volgens gedragscode Natuurbeheer en indien nodig toetsen aan NB-wet.

Bestrijding trosbosbes

Staatsbosbeheer onderzoekt welke wijze van bestrijden van binnenuit zinvol is en of daarvoor een vergunning in het kader van de NB-wet is vereist. In het kader van de vergunningverlening moet de provincie Limburg aangeven of de bestrijdingsvorm wel of niet schadelijk is in relatie tot de instandhoudingsdoelstellingen.

3.3 Faunabeheer

De faunabeheerwerkzaamheden gericht op de instandhoudingsdoelstellingen in het gebied worden uitgevoerd door Staatsbosbeheer en het waterschap.

3.3.1 Uitgangssituatie huidig faunabeheer in en om de Peelgebieden

In tabel 3.2 staat het huidige faunabeheer weergegeven.

Tabel 3.2 Overzicht huidig faunabeheer in en om de Peelgebieden.

Activiteit	Periode / duur	Frequentie	Locatie
Faunabeheer			
➤ Jacht	Niet	Niet	Nergens
➤ Schadebestrijding - muskus- en beverrattenbe- strijding - wilde zwijnen	15 juli tot 15 oktober en van 1 december tot 15 maart	2 perioden per jaar	Deurnsche Peel, Mariapeel en Groote Peel

Toelichting op de activiteiten

Jacht

Handelen volgens Ff-wet en interne instructie.

Schadebestrijding

Uitvoering door Waterschap Peel en Maasvallei volgens de landelijke Gedragscode voor bestrijding van muskus- en beverratten. Voor wilde zwijnen geldt in de provincies Noord-Brabant en Limburg een 'nulstand', met uitzondering van het Meinweg gebied; waar nodig worden wilde zwijnen bestreden (zie verder § 5.3.2).

3.4 Landbouw

De landbouw rond het Natura 2000-gebied Deurnsche Peel en Mariapeel wordt gekenmerkt door grote, moderne bedrijven. Het merendeel bestaat uit veeteeltbedrijven met bijbehorende akkerbouw. Er is glastuinbouw en intensieve veehouderij aanwezig. De intensieve veehouderij bestaat uit varkens-, pluimvee- en overige hokdierbedrijven. Daarnaast komen er intensieve teelten voor zoals aardbeienteelt, blauwe bessen teelt, boomteelt en bollenteelt (Bron: Landinrichtingsplan).

In het Natura 2000-gebied Deurnsche Peel en Mariapeel zijn geen agrarische bedrijven meer aanwezig. Deze bedrijven waren gelegen in de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en in opdracht van het Rijk aangekocht ten behoeve van de realisatie van de EHS. Dit is

uitgevoerd middels het Landinrichtingsplan voor de Peelvenen; "Het onverenigbare verenigd".

In het Natura 2000-gebied de Groote Peel komen 2 stroken met landbouwgronden voor (begrensd als Groene Hoofd Structuur (GHS) nieuwe natuur). Het omliggende gebied van de Groote Peel wordt gekenmerkt door rundveebedrijven en een enkele intensieve veehouderij.

De trend is dat de schaalvergroting van de bedrijven doorgaat, maar dat het aantal bedrijven vermindert. Deze ontwikkeling heeft de afgelopen jaren al plaatsgevonden bij de glastuinbouw en intensieve veehouderij en deze zet door (Bron: ZLTO).

Het gaat niet alleen om bedrijven in de directe omgeving van de Natura 2000-gebieden maar om bedrijven in de regio. In een straal van 30 km rond de Peelgebieden zijn ongeveer 6900 grotere en kleinere zelfstandige bedrijven. Men verwacht dat de sector zich middels schaalvergroting blijft ontwikkelen. Vooral kleinere bedrijven (ca 2600) zullen binnen 10 jaar gestopt zijn. De grotere bedrijven (3150) willen verder groeien. De resterende bedrijven zullen op de huidige voet hun bedrijf blijven voeren (Wing en IAR, 2008). Een groot deel van deze bedrijven behoort tot de categorie intensieve veehouderij. De rundveehouderij die grondgebonden is, maakt een kleiner deel uit van het geheel.

3.4.1 *Uitgangssituatie en trends van landbouw in en om de Peelgebieden*

In tabel 3.3 staan de landbouw activiteiten in de Peelgebieden weergegeven.

Tabel 3.3 Overzicht landbouw in en om de Peelgebieden.

Landbouwactiviteit	Periode / duur	Trend
Normale agrarische bedrijfsvoering op percelen met bestemming landbouw	Jaarrond	Toename areaal per bedrijf (schaalvergroting), stoppen kleine bedrijven
Gebruik van teeltondersteunende voorzieningen (TOV)	Jaarrond	Toename
Glastuinbouw: lichtuitstraling uit kassen en watergebruik	Jaarrond	Toename areaal kassen (schaalvergroting)
Activiteiten mbt water die genoemd zijn in de Gewenst Grond- en Oppervlaktewater Regime (GGOR); wateronttrekkingen en drainages	Jaarrond	Toename
Teelt van trosbosbes	Jaarrond	Stabiel

Toelichting op de activiteiten

Normale agrarische bedrijfsvoering

- Transport (aan- en afvoer) van producten en dieren;
- het verzorgen van dieren en gewas;
- alle groundbewerkingen die geen invloed hebben op de grondwaterstand zoals ploegen, egaliseren, zaaien, oogsten;
- gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen;
- scheuren van grasland;
- vrije gewaskeuze;
- geluidproductie als gevolg van normale bedrijfsvoering, zoals door landbouwmachines, ventilatoren, laden en lossen van producten en dieren.

Agrarische bedrijfsvoering en dan vooral de veeteelt leidt tot uitstoot van stikstof (in de vorm van ammoniak). In paragraaf 2.2.3 staat beschreven hoe de situatie in de regio is en wat daarin de bijdrage van de landbouwsector is. Veel activiteiten op agrarische bedrijven vallen onder 'normaal agrarisch gebruik'. De genoemde lijst is een samenvatting van het gebruik zoals in de sectornotitie is omschreven.

Gebruik van teeltondersteunende voorzieningen (TOV).

Er wordt geen gebruik gemaakt van TOV in de Natura 2000-Peelgebieden.

Zie verder "de Nota TOV provincie Noord-Brabant september 2007".

Provincie Limburg heeft in 2005 de beleidsregel teeltondersteunende voorzieningen opgesteld. Hierin worden ook regels gegeven. In beide beleidsnota's wordt de aanwezigheid en het gebruik van TOV in of nabij natuurgebieden niet expliciet genoemd.

Onder TOV worden verstaan:

- lage tijdelijke TOV (bv folies en lage tunnels);
- lage TOV met een meer permanent karakter (containerteelten);
- hoge TOV met een tijdelijk karakter (bv regenkappen, menstoegankelijke tunnels);
- hoge TOV met een permanent karakter (bv ondersteunende kassen, stellingen);
- overige TOV (bv vraatnetten en boomteelthekken).

Glastuinbouw

Er zijn momenteel geen glastuinbouwgebieden aanwezig in de Natura 2000-gebieden.

De huidige glastuinbouw ligt op enige afstand van de Peelgebieden.

Gezien de ontwikkelingen zal het aantal kassen toenemen, maar gehouden aan de beleidsregels zal het effect van de lichtuitstraling op de omgeving afnemen²⁰.

Activiteiten mbt water die genoemd zijn in het GGOR; wateronttrekkingen en drainages

Limburgse deel Peelgebieden:

- peilgestuurde drainages conform Keur;
- grondwateronttrekkingen als opgenomen in het register van het WPM, doorgerekend in NLP en handhaafbaar en/of vergunning verleend in het kader van de NB-wet. Regels zijn opgenomen in de Keur en bijbehorende algemene regels.

Noord-Brabantse deel Peelgebieden:

- grondwateronttrekkingen met vergunning Grondwaterwet;
- peilgestuurde drainage op alle landbouwgronden conform Keur en bijbehorende algemene regels.

De landbouw gebruikt grondwater voor de beregening van de akkers in droge perioden. Er zijn enkele honderden putten binnen een straal van 500- 1000 m rond de Peelgebieden bekend. De beide provincies hebben een stand-still beginsel afgekondigd. Dit betekent dat er geen nieuwe beregeningsputten meer aangelegd mogen worden²¹.

Teelt van trosbosbes

De teelt van trosbosbes is stabiel. Deze landbouwactiviteit wordt hier apart genoemd, omdat de trosbosbes ook in het wild in het gebied voorkomt. Deze wilde vorm van de trosbosbes dreigt de veenputten te verstikken, deze wordt nu niet meer geteeld. Er is geen verspreiding naar de Peelgebieden van het ras (blauwe bes) dat nu geteeld wordt. De teelt bevindt zich aan de zuidzijde van de Mariapeel in de provincie Limburg.

20 Vanaf januari 2008 zullen alle kassen een donkerperiode van zes uur houden. Tuinders schermen dan het licht uit hun kassen voor 95 procent af, of zij gebruiken geen assimilatiebelichting (groeilicht). De donkerperiode in de maanden november t/m maart duurt van 18.00 uur tot 24.00 uur. In de maanden april, september en oktober duurt deze periode van 20.00 uur tot 02.00 uur. Na de donkerperiode wordt het scherm zoveel als mogelijk benut, echter dusdanig dat géén teelttechnische complicaties optreden. Hiertoe wordt een protocol opgesteld dat onder normale omstandigheden streeft naar een afscherming van 85 procent. Deze afspraken zullen opgenomen worden in het landelijke Besluit Glastuinbouw en krijgen hiermee een wettelijke status.

21 Ook mogen geen beregeningsputten worden verplaatst van buiten de bufferzones naar binnen. Binnen de bufferzones mogen putten worden verplaatst waarbij de afstand ten opzichte van het natuurgebied gelijk of groter moet zijn. Buiten de bufferzones mogen de putten ook worden verplaatst. Het een en ander is vastgelegd in de Keur van het waterschap en bijbehorende algemene regels.

3.5 Recreatie

Binnen de begrenzing van de Natura 2000-Peelgebieden ligt een beperkt aantal dag- en verblijfrecreatiebedrijven. Het aantal bedrijven in de directe omgeving is ook heel beperkt.

Het beleid van de gemeenten en Staatsbosbeheer is gericht op een kwalitatief goede opvang en ontspanning van recreanten. Opgemerkt moet worden dat er in dit beheerplan een relatie wordt gelegd tussen recreatief gebruik en de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen. In die relatie kan het zo zijn dat er geen bezwaren zijn in de acceptatie van bepaalde vormen van recreatief gebruik. Tevens kan het zo zijn dat naast de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen er ook andere natuurdoelstellingen zijn die in dit plan verder niet genoemd staan. Deze natuurdoelstellingen zouden voor Staatsbosbeheer reden kunnen zijn om beleidsmatig bepaalde vormen van recreatief gebruik niet toe te staan terwijl ze in het kader van de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen wel geaccepteerd zouden kunnen worden. Het zou ook om praktische en/of technische redenen niet geaccepteerd kunnen worden (zie verder hoofdstuk 5 Beoordeling bestaand gebruik).

De macrozonering in de Peelgebieden is erop gericht om de meeste bezoekers naar de Groote Peel te leiden. Daar is het bezoekerscentrum Mijl op Zeven aanwezig en daar worden ook de educatieve programma's georganiseerd. De recreatie in de Groote Peel speelt zich, door een zeer sterke zonering en de natuurlijke gesteldheid van het gebied (drassigheid van paden bijvoorbeeld), goeddeels af op een gedeelte in het zuidwesten van het gebied.

Uit tellingen van bezoekers van het bezoekerscentrum en van geparkeerde auto's kan geconcludeerd worden dat het bezoek toeneemt. Lag dit in het begin van de jaren '90 op ca. 100.000 mensen per jaar, in 2002 werd het geschat op ca. 130.000 (Beheerinrichtingsplan Groote Peel, 2002).

De opvang in de Deurnsche Peel is in belangrijke mate gericht op natuurvorsers; in de Mariapeel zijn er ook mogelijkheden voor andere doelgroepen zoals wandelaars en fietsers. Het recreatieve gebruik in Mariapeel is extensief en in de Deurnsche Peel zeer extensief. Grote delen in de Deurnsche Peel zijn fysiek niet of nauwelijks toegankelijk. Het agrarisch landschap, de natuurgebieden en de dorpsgezichten zijn belangrijke trekkers voor de recreatie en toerisme. De eigenschappen van de Deurnsche Peel en Mariapeel, zoals de ruigheid, bijzondere flora en fauna en het landelijke karakter dragen hieraan bij. Ook de Peelontginningsdorpen Griendtsveen en Helenaveen en de informatiecentra/musea in het Peelgebied worden intensief bezocht door de lokale en regionale bevolking, alsmede door de verblijfsrecreanten uit de omgeving. Het toeristisch / recreatief-ontwikkelingsgebied Peelbergen nabij de Middenpeelweg heeft mede tot doel grote bezoekersstromen naar de Mariapeel en Deurnsche Peel te voorkomen c.q. af te leiden. In het DorpsServiceCentrum Helenaveen worden bezoekers geïnformeerd over de recreatieve mogelijkheden in de Deurnsche Peel en Mariapeel. Het aantal wandelaars en fietsers in de Deurnsche Peel en Mariapeel wordt de laatste decennia geschat op 150.000 personen per jaar. De verwachting is dat de toename van de algehele recreatie-intensiteit zich zal voortzetten.

De Peelgebieden zijn alleen opengesteld op wegen en paden. Daarnaast zijn gebieden gedurende bepaalde jaargetijden geheel afgesloten. De Groote Peel is gesloten voor publiek tijdens het broedseizoen (15 maart – 15 juli) en tijdens de kraanvogeltrek in het najaar (15 oktober tot 30 november).

3.5.1 *Uitgangssituatie en trends van recreatie in en om de Peelgebieden*

In onderstaande tabel 3.4 staat een overzicht van de verschillende vormen van recreatie in de Peelgebieden.

*Tabel 3.4 Overzicht recreatie in en om de Peelgebieden.
(Bron: inschatting Staatsbosbeheer en bekende landelijke trends)*

Recreatievorm	Intensiteit	Periode	Locaties	Trend
Aangespannen wagens/huifkartochten	Onbekend	Jaarrond	Bepaald Wegenverkeerswet	Toename
Activiteiten in en om Bezoekers centrum incl. natuurtheater	70.000-100.000 bezoekers per jaar	Jaarrond	Groote Peel	Toename
Activiteiten in en om Biologisch station	Afhankelijk van aantal excursies	Jaarrond	Mariapeel	Toename
Excursies (te voet)	300 excursies	Jaarrond	Beide Peelgebieden olv. Staatsbosbeheer	Toename
Fietsen	10.000 personen	Jaarrond	Aangewezen fietsroutes	Toename
Hond uitlaten	Onbekend	Jaarrond	Opengesteld gebied	Afname
Kamperen	Onbekend	Kampeerseizoen (april-oktober)	Buiten de Peelgebieden	Toename
Kanovaart	Onbekend	Jaarrond	Kanaal van Deurne en Helenavaart	Onbekend
Paardrijden	Onbekend	Jaarrond	Langs Kanaal van Deurne en openbare verharde wegen in Deurnsche Peel en Mariapeel	Onbekend
Schaatsen	Onbekend	Seizoengebonden	Op plassen in beide Peelgebieden	Onbekend
Vakantiewoning / Bed&Breakfast	Onbekend	Jaarrond	Groote Peel	Stabiel
Vissen	Onbekend	Jaarrond	In Kanaal van Deurne en in Helenavaart	Stabiel
Wandelen (incl. rolstoelgebruik; nachtelijke wandelingen en droppings)	150.000 personen	Jaarrond	Overdag in opengesteld gebied; 's nachts alleen in Deurnsche Peel en Mariapeel	Toename

Toelichting op de activiteiten

Aangespannen wagens/ huifkartochten

Er mag gereden worden met een aangespannen wagen en/of huifkar op wegen waar dit is toegestaan volgens de Wegenverkeerswet. Dit is het geval in de Groote Peel aan de zuidzijde. Een klein deel van het ruiters- en menpad betreft een eigen weg van Staatsbosbeheer die via eigen bebording is opengesteld. Daarnaast heeft Staatsbosbeheer aan het bedrijf Rooijakkers uit Helenaveen een vergunning gegeven om met een huifkar (20 tochten per jaar) te rijden in 't Zinkske (Deurnsche Peel).

Activiteiten in en om Bezoekerscentrum inclusief natuurtheater

Het bezoekerscentrum Mijl op Zeven is gelegen buiten het Natura 2000-gebied de Groote Peel. De volgende activiteiten vinden (vanuit) daar plaats:

- excursies onder leiding van deskundige Peelgidsen starten hier;
- er worden regelmatig kinderactiviteiten georganiseerd;
- de drie gemarkeerde wandelroutes beginnen hier;
- er is een permanente expositie over het ontstaan van het gebied en de geschiedenis;
- men kan er meer te weten komen over de aanwezige natuur en het beheer van het gebied;
- er is allerlei informatiemateriaal verkrijgbaar om het gebied te ontdekken;
- in de Peelkiosk kan men terecht voor een hapje en een drankje;
- er is een speelweide met picknickplaatsen rond het centrum.

Activiteiten in en om Biologisch station

Het Biologisch Station wordt niet meer als zodanig gebruikt. Het wordt momenteel gebruikt door een zorginstelling en doet dienst als startpunt voor excursies. Er is een diaruimte aanwezig. Het gebouw is gelegen bij een belangrijke ingang van de Mariapeel waar ook een parkeerplaats aanwezig is. Vanuit deze optiek heeft het gebouw een gunstige ligging. Het voormalige Biologisch Station heeft ook een cultuurhistorische waarde. Het is een restant van één van de drie werkkampen die hier in het begin van de veertiger jaren van de vorige eeuw zijn gebouwd. Voor dit gebouw wordt momenteel een functie gezocht.

Excursies (te voet)

Excursies vinden plaats onder begeleiding van ervaren gidsen van Staatsbosbeheer.

Fietsen

Er wordt gefietst op de aangewezen paden en op onverharde wegen.

Hond uitlaten

Dat vindt plaats volgens de gestelde regels van Staatsbosbeheer; aangelijnd en op de opengestelde paden en wegen.

Kamperen

Kamperen komt alleen voor op bestaande campings. Deze zijn gelegen binnen de ecologische hoofdstructuur (EHS) en buiten de begrenzing van de Natura 2000-gebieden.

Kanovaart

Kanovaart in Kanaal van Deurne en de Helenavaart is toegestaan met een vergunning van Waterschap Peel en Maasvallei.

Paardrijden

Paardrijden vindt plaats langs Kanaal van Deurne en openbare wegen in Deurnsche Peel, Mariapeel en Groote Peel. In de Groote Peel loopt een klein deel van de ruiterroute over een eigen weg van Staatsbosbeheer.

Schaatsen

Vindt plaats op de open wateren. Het schaatsen wordt gedoogd, want het gebied mag eigenlijk alleen op wegen en paden betreden worden.

Vakantiewoning/ Bed & Breakfast

De vakantiewoningen zijn gelegen binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied. Het gaat hierbij om een vakantiewoning in Ospel (tegenover Bezoekerscentrum Mijl op Zeven) en in het middengebied tussen Deurnsche Peel en Mariapeel. Het zijn genoemde Buitenlevenwoningen die verhuurd worden aan vakantiegangers. Een Bed & Breakfast accommodatie is gelegen aan de Soemeersingel tussen de Deurnsche Peel en Mariapeel.

Vissen

Vindt plaats in Kanaal van Deurne en in Helenavaart.

Wandelen (incl rolstoelgebruik; nachtelijke wandelingen en droppings)

In de Groote Peel zijn er drie gemarkeerde wandelroutes van twee kilometer (gele paaltjes), drie kilometer (rood) en zes kilometer (blauw). Ze beginnen bij het bezoekerscentrum Mijl op Zeven en voeren alle drie langs de plas Meerbaansblaak, ontstaan door uitbaggeren van turf. Het Peellandpad (langeafstandswandelpad) loopt met een paralleltraject door de Groote Peel en kan gebruikt worden in de periodes dat het gebied is opengesteld.

In de Mariapeel starten twee wandelroutes vanaf het biologisch station. Door de stichting "Knopen Lopen" (gemeente Sevenum) is hier een systeem van wandelknooppunten ingericht. De wandelroute die start in de bajonetbocht zal worden opgeheven als de

nieuwe route Halte in de Deurnsche Peel bij Griendsveen is aangelegd (conform Landinrichtingsplan). In het zuidelijke deel van de Deurnsche Peel bevindt zich een door SRE aangelegd wandelknooppuntensysteem en een wandelroute van Staatsbosbeheer in het Broomeerbos.

3.6 Overige bestaande activiteiten

Hieronder worden de activiteiten verstaan die niet onder een van de andere categorieën verdeeld kunnen worden. Verder is er van deze activiteiten niet altijd even goed aan te geven wat de intensiteit is en periode waarin activiteit plaatsvindt en of er sprake is van een toe- of afname (de trend).

- Kalkzandsteenfabriek nabij Deurnsche Peel en Mariapeel: Xella Kalkzandsteenfabriek Hoogdonk BV in Liessel (hiervoor is een NB-wet vergunning afgegeven).
- Kleine luchtvaart
- Laagvliegen militair
- Verkeer (weg en rail)
- Grondwaterwinningen tbv drinkwatervoorziening (zie tabel 3.5).

Tabel 3.5 Overzicht grondwaterwinningen.

Grondwaterwinning	Locatie	Vergund miljoen m ³ per jaar	Feitelijke onttrekkingen per jaar in miljoen m ³
Deurnsche Peel en Mariapeel			
Drinkwaterwinning Vlierden	6,4 km ten westen in de Centrale Slenk	4,5	2005 2.8 2006 3.4 2007 3.4 2008 3.45
Drinkwaterwinning Breehei	5,8 km ten noordoosten in de Peelhorst	2	2006 1.86 2007 1.88
Groote Peel			
Drinkwaterwinning Ospel	4 km ten zuiden van gebied	2	2006 1.65 2007 1.4
Drinkwaterwinning Someren	10 km buiten Peelgebieden	4	2005 2.7 2006 2.8 2007 2.3 2008 2.3 2009 2.42

4 Instandhoudingsdoelstellingen

Niet alleen de natuur, maar ook sectoren als landbouw, recreatie, verkeer en drinkwaterwinning zijn belangrijk voor de streek. De insteek van dit beheerplan is dan ook uitdrukkelijk om de menselijke activiteiten in en rond de Peelgebieden zo veel mogelijk te continueren. Er moet een goede balans worden gevonden tussen mens en natuur. Zo blijft het een prettige omgeving om te wonen, te werken én van de natuur te genieten. Voor wie van rust, openheid, planten en dieren houdt, wordt het gebied in de toekomst nog aantrekkelijker. Daarvoor moeten wel de natuurdoelen bereikt worden maar dat kan stap voor stap. Dit beheerplan onderscheidt doelen voor de middel/lange termijn (10 à 20 jaar) en voor de korte termijn 1e beheerplan (6 jaar).

Voor behoud en herstel van de beschermde habitattypen, moet eerst de uitgangssituatie worden verbeterd: de waterhuishouding, de luchtkwaliteit én voldoende rust voor vogels.

- Voor hoogveenontwikkeling moeten de waterstanden voldoende hoog zijn en weinig fluctueren. Aan het verbeteren van de situatie wordt hard gewerkt. Waterschappen hebben bijvoorbeeld recent hydrologische condities geformuleerd in het Gewenste Grond- en Oppervlaktewater Regime (GGOR). Dat is het streefbeeld van het watersysteem dat is afgestemd op de ruimtelijke functies in het gebied. Ook maatregelen uit het Landinrichtingsplan de Peelvenen, zoals compartimentering, dragen bij aan een betere hydrologische situatie. Maar de optimale watersituatie is nog niet bereikt.
- Bovendien moet de stikstofdepositie omlaag. Tijdens het opstellen van dit beheerplan is daarvoor met de landbouwsector afgesproken om de ammoniakuitstoot aanzienlijk te verminderen binnen drie beheerplanperioden (achttien jaar) waarbij de ontwikkeling van individuele bedrijven mogelijk blijft. De afspraken daarvoor zijn vastgelegd in het convenant 'Stikstof en Natura 2000'; de provincies zetten dit convenant om in provinciale regels. De vier pijlers van de stikstofaanpak zijn: toepassing van extra technieken die de emissie van stikstof reduceren, het uitplaatsen/ afbouwen van een aantal agrarische bedrijven die op het natuurgebied een belasting van >200 mol veroorzaken, saldering van stikstofdeposities en monitoring van de depositievermindering per Natura 2000-gebied.
- Voor vogels is het verder belangrijk dat er voldoende rust in het gebied is tijdens het broedseizoen en de winterperiode.

Zolang de watercondities en de luchtkwaliteit nog niet goed genoeg zijn, zal Staatsbosbeheer aanvullend beheer moeten uitvoeren, om de openheid in het gebied te behouden.

4.1 Inleiding

In het aanwijzingsbesluit voor de Peelgebieden zijn instandhoudingsdoelstellingen voor de habitattypen en een aantal diersoorten vastgesteld. Deze doelstellingen zijn in dit hoofdstuk verder uitgewerkt en worden vervolgens vergeleken met de uitgangssituatie en trends voor natuur en menselijke activiteiten (zie Hoofdstuk 2 en 3). Deze vergelijking resulteert in een aantal kansen en knelpunten tussen menselijke activiteiten en de instandhoudingsdoelstellingen. Deze staan beschreven in § 6.2.

4.2 Kernopgaven

Ten behoeve van de formulering van de doelen op landelijk en op gebiedsniveau zijn per landschap, in dit geval het hoogveenlandschap kernopgaven geformuleerd. Elk gebied heeft één of meer kernopgaven toebedeeld gekregen. Elk Natura 2000-landschap én elk Natura 2000-gebied levert nu en op termijn een eigen specifieke bijdrage aan de instandhouding van de biodiversiteit van de Europese Unie. De kernopgaven zijn geformuleerd op basis van de bijdragen, de belangrijkste verbeteropgaven, de aangewezen habitattypen en soorten en de 'knoppen waaraan gedraaid kan worden'. Aan de kernopgaven van de Peelgebieden is een wateropgave toegekend, omdat de kernopgaven afhankelijk zijn van de watercondities van het gebied. Dit betekent dat voor

het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen optimale watercondities nodig zijn. De Groote Peel, de Deurnsche Peel en de Mariapeel zijn aangewezen als TOP-gebieden. In deze gebieden wordt de verdroging bij voorrang opgepakt. Provincies en Rijk hebben de afspraak dat voor deze gebieden de verdroging in 2015 is opgeheven.

Tabel 4.1 Kernopgaven Deurnsche Peel en Mariapeel (bron: essentietabel).

Opgave landschappelijke samenhang en interne compleetheid (Hoogvenen)	Voor herstel en kwaliteitsverbetering van de resten hoogveenlandschap is een essentiële randvoorwaarde dat de hydrologie (zowel intern als extern) op orde komt. Vorming van functionerende hoogvenen door kwaliteitsverbetering hoogveenresten en herstel randzones én vergroting van de interne en externe samenhang ten behoeve van fauna. Herstel keten van komvenen langs de Duitse grens.	
Kernopgave 7.02 Initiëren hoogveenvorming	Op gang brengen of continueren van hoogveenvorming in herstellende hoogvenen H7120 in kansrijke situaties, met het oog op ontwikkeling van actieve hoogvenen (hoogveenlandschap) *H7110_A (waar nodig uitbreiding oppervlakte H7120). Instandhouding van huidige relictten als bronpopulaties fauna. Herstel van grote veengebieden met voldoende rust onder andere voor de niet-broedvogel kraanvogel A127.	Wateropgave
Kernopgave 7.03 Overgangs-zones grote venen	Ontwikkeling van overgangszones van actieve hoogvenen (hoogveenlandschap) *H7110_A incl. laggzones (met o.a. hoogveenbossen)	Wateropgave

Tabel 4.2 Kernopgaven Groote Peel (bron: essentietabel).

Opgave landschappelijke samenhang en interne compleetheid (Hoogvenen)	Voor herstel en kwaliteitsverbetering van de resten hoogveenlandschap is een essentiële randvoorwaarde dat de hydrologie (zowel intern als extern) op orde komt. Vorming van functionerende hoogvenen door kwaliteitsverbetering hoogveenresten en herstel randzones én vergroting van de interne en externe samenhang ten behoeve van fauna. Herstel keten van komvenen langs de Duitse grens.	
Kernopgave 7.02 Initiëren hoogveenvorming	Op gang brengen of continueren van hoogveenvorming in herstellende hoogvenen H7120 in kansrijke situaties, met het oog op ontwikkeling van actieve hoogvenen (hoogveenlandschap) *H7110_A (waar nodig uitbreiding oppervlakte H7120). Instandhouding van huidige relictten als bronpopulaties fauna. Herstel van grote veengebieden met voldoende rust onder andere voor de niet-broedvogel kraanvogel A127.	Wateropgave

4.3 Instandhoudingsdoelstellingen aanwijzingsbesluit

De instandhoudingsdoelstellingen zoals opgenomen in de aanwijzingsbesluiten voor de Natura 2000-gebieden (habitattypen en (vogel)soorten) staan hieronder in tabel 4.3 kort vermeld en verder uitgewerkt in bijlage 2. De beschrijving van de doelen zoals opgenomen in de oude besluiten vastgesteld voor de natuurmonumenten staat eveneens hieronder opgenomen. In § 4.4 zijn de instandhoudingsdoelstellingen verder uitgewerkt.

4.3.1 *Habitattypen en Vogelsoorten*

Voor de Groote Peel en Deurnsche Peel & Mariapeel zijn instandhoudingsdoelstellingen²² opgesteld. Voor de habitattypen bestaat de doelstelling uit uitbreiding of behoud van de huidige oppervlakte en verbetering of behoud van de huidige kwaliteit.

Op één soort na geldt voor alle genoemde vogelsoorten een behoudsdoelstelling van omvang en kwaliteit leefgebied. Het doel voor het porseleinhoen bestaat uit uitbreiding van de omvang en verbetering van de kwaliteit van het leefgebied.

Welke huidige en toekomstige relatieve bijdrage de aangewezen habitattypen en de (vogel)soorten leveren aan de landelijke instandhoudingsdoelstellingen (belang en staat van instandhouding) staat in tabel 4.3 weergegeven. Deze tabel geeft een overzicht van de doelen en trends zoals opgenomen in de aanwijzingsbesluiten en essentietabellen. De laatste kolom maakt inzichtelijk voor welke doelstellingen naast de al gemaakte afspraken, extra inspanningen moeten worden gepleegd.

²² Aanwijzingsbesluit, Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2009. Wordt er in dit beheerplan het woord "doelstellingen" gebruikt dan wordt hiermee verwezen naar de instandhoudingsdoelstellingen zoals verwoord in de besluiten.

Tabel 4.3 Overzicht habitattypen en soorten (LNV, 2009a; LNV, 2009b).

Habitattype code	Habitattype	SVI (landelijk)	Bijdrage gebied aan landelijk SVI	Trend gebied (vanaf 1994)	Doel A-besluit Oppervlak of leefgebied (uitbreiding/behoud)	Doel A-besluit Kwaliteit of populatie (verbetering/behoud)	Behalen doel zoals in dit beheerplan verwoord met huidige afspraken?*
Mariapeel / Deurnsche Peel							
H4030	Droge heiden	--	+	?	B	B	Waarschijnlijk wel
H7110_A	Actieve hoogvenen	--	+	(*)	U	V	Zeker niet
H7120	Herstellende hoogvenen	+	++	(*)	B	V	Waarschijnlijk wel
Broedvogels							
A004	Dodaars	+	-	+	B	B Ten minste 35 paren	Zeker wel
A224	Nachtzwaluw	-	-	-	B	B Ten minste 3 paren	Zeker wel
A272	Blauwborst	+	+	?	B	B Ten minste 350 paren	Zeker wel
A276	Roodborsttapuit	+	-	?	B	B Ten minste 120 paren	Zeker wel
Niet-broedvogels							
A039	Toendrarietgans	+	S+	?	B	B	Zeker wel
A0421	Kolgans	+	S-	?	B	B	Zeker wel
A127	Kraanvogel	--	S++	0	B	B	Waarschijnlijk wel
Groote Peel							
H4030	Droge heiden	--	+	?	B	B	Waarschijnlijk wel
H7120	Herstellende hoogvenen	+	+	(*)	B	V	Waarschijnlijk wel
Broedvogels:							
A004	Dodaars	+	-	+	B	B Ten minste 40 paren	Zeker wel
A008	Geoorde fuut	+	+	+	B	B Ten minste 40 paren	Waarschijnlijk wel
A119	Porseleinhoen	--	-	?	U	V Ten minste 5 paren	Onduidelijk
A272	Blauwborst	+	-	0	B	B Ten minste 200 paren	Zeker wel
A276	Roodborsttapuit	+	-	?	B	B Ten minste 80 paren	Zeker wel
Niet-broedvogels							
A039	Toendrarietgans	+	S+	?	B	B	Zeker wel
A039	Taigarietgans	+	S+	?	B	B	Zeker wel
A0421	Kolgans	+	S-	?	B	B	Zeker wel
A127	Kraanvogel	--	S++	0	B	B	Zeker wel

Legenda behorende bij tabel 4.3.

Staat van instandhouding (landelijk)	Bijdrage gebied aan landelijk netwerk	Trend gebied (SOVON)	Oppervlak of leefgebied (uitbreiding/behoud)	Kwaliteit of populatie (verbetering/behoud)	Behalen doel zoals in dit beheerplan verwoord met huidige afspraken?*
- - Zeer ongunstig	- Beperkt	? Onbekend	B Behoud	B Behoud	Onduidelijk
+ Gunstig	+ Groot	0 Stabiel	U Uitbreiding	V Verbetering	Zeker wel
	++ Zeer groot	+ Lichte toename	(*) Kwaliteitsverbetering		Waarschijnlijk wel
	S+ Slaapplaats groot	- Lichte afname			Waarschijnlijk niet
	S- Slaapplaats beperkt				Zeker niet
	S++ Slaapplaats zeer groot				

*"Huidige afspraken" betekent het huidige beheer en de afspraken van NLP en Landinrichting. Deze kolom geeft aan voor welke doelstellingen een extra inspanning noodzakelijk is, naast de al gemaakte afspraken.

4.3.2 Doelen Beschermde Natuurmonumenten

Al onder de Natuurbeschermingswet 1967 werden natuurgebieden beschermd door het aanwijzen van Staats- en Beschermde Natuurmonumenten. Met de inwerkingtreding van de Natuurbeschermingswet 1998 vervalt het onderscheid tussen Staats- en Beschermde Natuurmonumenten, beide worden nu Beschermde Natuurmonumenten genoemd. Waar Beschermde Natuurmonumenten samenvallen met Natura 2000-gebieden, zoals hier het geval is, vervalt bij definitieve aanwijzing als Natura 2000-gebied het oude besluit met dien verstande dat de doelstellingen met betrekking tot natuurschoon e.d. binnen de instandhoudingsdoelstellingen van het betreffende Natura 2000-gebied vallen en hun zelfstandige betekenis houden.

Eind jaren zeventig en begin jaren tachtig zijn m.b.t. het plangebied verschillende besluiten vastgesteld. Het gaat hierbij om:

- Besluit Staatsnatuurmonument Mariapeel (21 september 1976)
- Besluit Beschermde Natuurmonument Deurnesepeel (11 december 1980)
- Besluit Staatsnatuurmonument Deurnesepeel (8 mei 1981)
- Besluit Beschermde Natuurmonument Grauwveen (26 maart 1984)
- Besluit Staatsnatuurmonument Groote Peel (13 november 1990)
- Besluit Beschermde Natuurmonument Groote Peel (13 november 1990)

In bijlage 5 staan de natuurwaarden van de beschermde natuurmonumenten uitgebreid beschreven.

Natuurwaarden (tussen haakjes staat de verwijzing naar het betreffende besluit):

- Het beschermen van bijzondere plantensoorten (b,c,d,e,f) en aandacht voor lagere plantensoorten veenmossen en korstmossen in Deurnsche Peel en Grauwveen (b,c,d).
- Het beschermen van de talrijke soorten zoogdieren, insecten, reptielen en amfibieën (b,c,d,e,f).

3. Het beschermen van enigszins verstoorde oligotrofe milieus met veenmossen, eenarig wollegras, veenpluis en diverse zeggesoorten. Daarnaast rietvegetaties met wilgenopslag en moerasstruwelen met vuilboom, grauwe en geoorde wilg (e,f). In de Deurnsche Peel dient aandacht te zijn voor het behoud van droge en vochtige heidevegetaties (b,c). In het Grauwveen dienen vegetaties van vochtige heiden met dophei, pijpenstrootje en struikheide aandacht krijgen (d).
4. De overgang van een voedselrijk naar voedselarm milieu verloopt in de Mariapeel geleidelijk, waardoor een veelheid aan biotopen is ontstaan. In verband daarmee is het natuurmonument niet alleen botanisch, maar ook zoölogisch, ornithologisch, entomologisch en hydrobiologisch van betekenis (a). Behoud van overgangen tussen verschillende milieus is van belang.
5. Het beschermen van kenmerkende watervogels en andere belangrijke en zeldzame broedvogels (b,c,d,e,f).

Landschappelijke kwaliteiten en abiotische kenmerken (tussen haakjes staat de verwijzing naar het betreffende besluit):

1. Instandhouding van geologische en geomorfologische elementen en structuren in de Groote Peel en Grauwveen(d,e,f). Het oorspronkelijke hoogveenreliëf in de Groote Peel is door het afgraven grotendeels gewijzigd. Het Brabantse deel is nagenoeg geheel vergraven. De Groote Peel wordt gedomineerd door hoger gelegen wijkdijken en peelbanen met de uitgeveende laagten ertussen. In het Limburgse deel is de kenmerkende kleinschalige structuur van de veenputten dominant. Op een gering aantal weinig of niet vergraven peelvelden en peelbanen komt nog jong veenmosveen (grauwveen) voor. M.b.t. de Deurnsche Peel wordt melding gemaakt van het uitgebreide stelsel van kanalen en wijken (b,c).
2. Instandhouding en versterking van de landschappelijke openheid voor zover dit niet in strijd is met natuurbehoudsaspecten en -mogelijkheden (e,f). Er is een grote landschappelijke betekenis van het natuurmonument de Groote Peel door de uitgestrektheid en de landschappelijke openheid. Ook in de Deurnsche Peel is een tekst met vrijwel gelijke strekking terug te vinden (b,c).
3. Handhaving van variatie in begroeiingstypen in Mariapeel, Groote Peel, Grauwveen en Deurnsche Peel voor zover dit niet tegenstrijdig is met de instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000 (a,b,c,d,e,f).
4. In de Mariapeel, Groote Peel en Grauwveen dient aandacht te zijn voor de voor de fauna noodzakelijke rust (a,d,e,f).
5. De waarde van de Groote Peel en Grauwveen voor het archeologisch en paleo-oecologisch onderzoek dient in stand te worden gehouden (d,e,f).

In deze besluiten is een grote overlap aanwezig met de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen zoals die zijn beschreven in dit Natura 2000-beheerplan. Een aantal aspecten genoemd in bovengenoemde besluiten dienen echter expliciet te worden vermeld. In het rapport 'Beschermde Natuurmonumenten in de Natura 2000-Peelgebieden' (Arcadis, 2010) staat welke doelen overlappen en welke niet. De doelen die niet overlappen zijn geclusterd. Voor deze clusterwaarden zijn de volgende behoudsdoelstellingen geformuleerd:

Tabel 4.4 Overzicht doelstelling clusterwaarden.

Beschermde Natuurmonument	BNM-clusterwaarde	Instandhoudings- doelstelling
Natura 2000-gebied: Groote Peel		
Groote Peel	Leefgebied voor (broed)vogels	Behoud
	Natuurschoon	Behoud
Natura 2000-gebied: Deurnsche Peel & Mariapeel		
Mariapeel	Landschappelijke waarden	Behoud
Grauwveen	Natuurschoon	Behoud
Deurnsche peel	Ecologische samenhang met andere gebieden	behoud
	Cultuurhistorische en landschappelijke waarden en natuurschoon	Behoud
	Leefgebied voor broedvogels	Behoud

4.3.2.1 Groote Peel

Leefgebied voor (broed)vogels:

Het gebied fungeert als rust- en verzamelplaats voor waadvogels, steltlopers, grutto, groenpootruiter, zwarte ruit, kempiaan, kievit, reiger en eenden. Naast de kokmeeuw moeten worden genoemd de vele watervogels (fuut, wilde eend, zwarte stern, zomertaling, slobeend) en moerasvogels (roerdomp, waterral, kleinst waterhoen, kleine karekiet). Andere belangrijke en zeldzame broedvogels zijn: grutto, scholtekster, rietgors, bruine kiekendief, ransuil, pijlstaart, tureluur, sprinkhaanrietzanger en boomvalk.

De Groote Peel is zeer geschikt als leefgebied voor bovengenoemde (broed)vogels. De aanwijzing als vogelrichtlijngebied versterkt dit voor de aangewezen vogels. Hierdoor is door het waarborgen van voldoende rust- en foerageerareaal de Groote Peel ook geschikt als leefgebied voor bovengenoemde vogelsoorten. Daarnaast draagt de beperking in de openstelling gedurende de nacht en de zonering van de recreatie in de Groote Peel bij aan de rust in de gebieden. Door de uitvoering van het Natura 2000-beheerplan wordt de waarde van de Groote Peel als leefgebied voor bovengenoemde (broed)vogels versterkt.

Natuurschoon:

"De Groote Peel" is door de variatie in begroeiingstypen, de uitgestrektheid en landschappelijke openheid van betekenis uit een oogpunt van natuurschoon. De afwisseling in open droge en vochtige heideterreinen, pijpestrootjesavannen, waterplassen, struwelen, moerasige laagten met veenputten en plaatselijk bossen is hier mede van wezenlijk belang.

De Groote Peel is een restant van wat eens een uitgestrekt oerlandschap was van levend hoogveen. De hoogvenen zijn gedeeltelijk afgegraven tot op de zandgrond waardoor er variatie is ontstaan in vegetatie en landschap.. De ontwikkeling van de Groote Peel van de afgelopen jaren is gericht op ontwikkeling van een afwisselend hoogveenlandschap dat een grote variatie aan begroeiingstypen, uitgestrekt en openheid kent. De langetermijndoelstelling van het Natura 2000-beheerplan is het open landschap met een afwisseling van vegetaties van heide en pijpenstrootje met open water, berkenbosjes en wilgenstruwelen te behouden. Plaatselijk zal nieuwe hoogveenvorming plaatsvinden, voornamelijk in niet droogvallende kleinere wateren..Bovengenoemde waarden zijn aanwezig in de Groote Peel. Met de uitvoering van het Natura 2000-beheerplan worden ook deze waarden behouden.

4.3.2.2 Mariapeel

Landschappelijke waarden:

De grote mate van rust, die in het betrokken gebied heerst, draagt in belangrijke mate bij aan de natuurwetenschappelijke waarden in het gebied. Het landschap kenmerkt zich eveneens door een rijke afwisseling van onder andere hogere, droge en lage, vochtige heideterreinen en moerasachtige gedeelten, open en gesloten bossen, veenputten, wijken en open water.

De Mariapeel is een restant van wat eens een uitgestrekt oerlandschap was van levend hoogveen. De hoogvenen zijn gedeeltelijk afgegraven tot op de zandgrond waardoor er variatie is ontstaan in vegetatie en landschap. Er resteren nu kleine kernen die nog deels bestaan uit achtergebleven veen. Vogels broeden en overnachten er. De ontwikkeling van de Mariapeel van de afgelopen jaren is gericht op ontwikkeling van een afwisselend hoogveenlandschap dat een grote variatie aan begroeiingstypen, uitgestrekt en openheid kent. De langetermijndoelstelling van het Natura 2000-beheerplan is het open landschap met een afwisseling van vegetaties van heide en pijpenstrootje met open water, berkenbosjes en wilgenstruwelen te behouden. Plaatselijk zal nieuwe hoogveenvorming plaatsvinden, voornamelijk in niet droogvallende kleinere wateren. Het Landinrichtingsplan draagt bij aan de doelstellingen "rust en ruimte t.b.v. flora en fauna". Daarnaast is rust ook een expliciet aandachtspunt in het Natura 2000-beheerplan. Bovengenoemde waarden zijn aanwezig in de Mariapeel. Met de uitvoering van het Natura 2000-beheerplan worden ook deze waarden behouden

4.3.2.3 Grauwveen

Natuurschoon:

Het gebied is door zijn differentiatie en variatie in begroeiingsvormen/ -typen van belang uit een oogpunt van natuurschoon. De waarden 'differentiatie in begroeiingsvormen/ variatie in begroeiingstypen' hebben betrekking op een complex van fragmenten levend hoogveen, beginstadia van regenererend hoogveen, droge en vochtige heide, moeras en opgaand loofbos. Wezenlijk kenmerk is de voor fauna noodzakelijke rust. De belevingswaarde komt des te sterker tot uiting door de ligging in het omringende vlakke landbouwgebied.

De langetermijndoelstelling van het Natura 2000-beheerplan is het open landschap met een afwisseling van vegetaties van heide en pijpenstrootje met open water, berkenbosjes en wilgenstruwelen te behouden. Plaatselijk zal nieuwe hoogveenvorming plaatsvinden, voornamelijk in niet droogvallende kleinere wateren. Het Landinrichtingsplan draagt bij aan de doelstellingen "rust en ruimte t.b.v. flora en fauna". Daarnaast is rust een expliciet aandachtspunt in het Natura 2000-beheerplan. De visie van het Natura 2000-beheerplan op het gebied is dat natuurbehoud samen moet gaan met economische activiteiten in de omgeving waarbij een vitaal platteland essentieel is én mensen de gelegenheid hebben om van deze prachtige gebieden te genieten. Dit draagt ook bij aan de belevingswaarde van Grauwveen omringd door landbouwgebied.

4.3.2.4 Deurnsche Peel

Ecologische samenhang met andere gebieden:

Het natuurmonument vormt een samenhangend geheel en staat in nauwe relatie met het natuurreservaat de Ospelse Peel (=Grote Peel). De Deurnese Peel vormt een belangrijk onderdeel van het Peelgebied, dat de zuidelijkste representant in Europa is van de vlakke hoogvenen. O.a. door de nabijheid van andere grootschalige hoogveengebieden, wordt in de Deurnse Peel een groot aantal diersoorten aangetroffen.

De huidige samenhang tussen Grote Peel enerzijds en Mariapeel/Deurnsche Peel loopt hoofdzakelijk via twee routes. De kortste route loopt via het gebied tussen Neerkant en Meijel (Hoekse Kuilen en 't Molentje) naar het Kanaal van Deurne en 't Zinkske en vandaar naar de Deurnsche Peel. Een andere, drogere route loopt via de Neerkantse Bossen richting Liessel en via de Heitrakse Peel eveneens naar het Kanaal van Deurne en de Deurnsche Peel. Deze route omvat een deel van het object Astense Aa. Met het landinrichtingsplan Peelvenen is al een weg ingezet richting verder ontwikkelen van het hoogveenlandschap. Samen met het Natura 2000-beheerplan worden deze waarden verder versterkt.

Cultuurhistorische en landschappelijke waarden en natuurschoon:

Het gebied is als vertegenwoordiger van het hoogveenlandschap door zijn uitgestrektheid en afwisseling van grote betekenis en van belang uit oogpunt van natuurschoon. Een wezenlijk kenmerk is de voor fauna noodzakelijke rust. Als gevolg van de grote uitgestrektheid en de verscheidenheid van het gebied, de nog betrekkelijk grote rust, wordt in de Deurnse Peel een groot aantal diersoorten aangetroffen. Vanuit cultuurhistorische waarden moet ook de invloed van het vroegere cultuurpatroon worden

genoemd, die met name tot uitdrukking komt in een uitgebreid stelsel van kanalen en wijken.

In het verleden zijn een aantal kanalen en wijken aangepast om de hydrologische situatie voor ontwikkeling van H7110_A te verbeteren. Desondanks zijn kanalen en wijken nog ruimschoots in het gebied aanwezig. Rust voor aangewezen soorten en habitattypen is in het Natura 2000-beheerplan een expliciet aandachtspunt. Hiermee is ook de rust van andere diersoorten gewaarborgd.

Leefgebied voor broedvogels:

Om enige indruk te geven van de verscheidenheid aan broedvogels worden de volgende soorten genoemd: roerdomp, bruine kiekendief, boomvalk, waterral, tureluur, visdief, velduil, ijsvogel, wielewaal.

De Deurnsche Peel is zeer geschikt als leefgebied voor bovengenoemde broedvogels. De aanwijzing als vogelrichtlijngebied versterkt dit voor de aangewezen vogels. Hierdoor is door het waarborgen van voldoende rust- en foerageerareaal de Groote Peel ook geschikt als leefgebied voor bovengenoemde vogelsoorten. Het Landinrichtingsplan draagt bij aan de doelstellingen "rust en ruimte t.b.v. flora en fauna". Daarnaast is rust ook een expliciet aandachtspunt in het Natura 2000-beheerplan. Door de uitvoering van het Natura 2000-beheerplan wordt de waarde van de Groote Peel als leefgebied voor bovengenoemde (broed)vogels versterkt.

4.3.2.5 Bestaande activiteiten en voormalige beschermde natuurmonumenten

Veel doelen vanuit de voormalige Beschermde Natuurmonumenten vallen onder de instandhoudingsdoelstellingen waarvoor het gebied vanuit de Vogel- en Habitatrichtlijn is aangewezen (zie Arcadis, 2010) en de toets van bestaande activiteiten op deze instandhoudingsdoelstellingen. De overige doelen zijn voldoende aanwezig in het gebied. Er is niet geconstateerd dat bestaande activiteiten schadelijk zijn voor de vanuit de voormalig Beschermde Natuurmonumenten geformuleerde behoudsdoelstellingen. In en rond de Peelgebieden zijn daarmee vergunningvrij op basis van de Natuurbeschermingswet 1998.

4.3.2.6 Vergunningverlening voormalige beschermde natuurmonumenten

Waar beschermde natuurmonumenten samenvallen met Natura 2000-gebieden, zoals in de Peelgebieden het geval is, vervalt bij definitieve aanwijzing als Natura 2000-gebied het oude besluit met dien verstande dat de doelstellingen met betrekking tot natuurschoon e.d. binnen de instandhoudingsdoelstellingen van het betreffende Natura-2000 gebied vallen en hun zelfstandige betekenis houden (artikel 15a Natuurbeschermingswet 1998). Artikel 19ia van de Natuurbeschermingswet 1998 gaat in op vergunningverlening voor voormalige beschermde Natuurmonumenten die overlappen met Natura 2000-gebieden. Wanneer er een vergunningaanvraag (o.g.v. artikel 19d) wordt ingediend en voor het betreffende gebied, vanwege de vroegere status van Beschermde Natuurmonument, ook oude doelen gelden, heeft deze aanvraag ook betrekking op een vergunning ingevolge artikel 16 (regime voor beschermde natuurmonumenten); zie artikel 19ia lid 2.

4.3.3 *Bijdrage Peelgebieden aan landelijke staat van instandhouding*

In de Deurnsche Peel en Mariapeel streven we naar een uitbreiding van het actieve hoogveen. De ontwikkelingen van de afgelopen jaren stemmen positief over de mogelijkheden. Voor het deelgebied de Bult is de uitgangssituatie niet geschikt om te streven naar grootschalig actieve hoogvenen. In de Bult zal de nadruk liggen op de habitattypen herstellende hoogvenen en droge heiden in het hoogveenlandschap.

In de Groote Peel is het doel de hoogveenvorming weer op gang te brengen waardoor op de lange termijn mogelijk plaatselijk hoogveen ontstaat. Het hoogveenlandschap waarin een mozaïek van droge heiden voorkomt met bijbehorende soorten draagt bij aan de landelijke doelstelling.

Voor de meeste vogelsoorten geldt een 'behoudsdoelstelling'. Dat betekent dat er niet gestreefd hoeft te worden naar specifieke verbetering en/of vergroting van leefgebieden.

Een uitzondering hierop is de instandhoudingsdoelstelling voor het porseleinhoen. Doelstelling is om voor deze soort het leefgebied in de Groote Peel uit te breiden.

4.4 Uitwerking van instandhoudingsdoelstellingen in omvang, ruimte en tijd

4.4.1 *Perspectief en strategie voor de Peelgebieden*

De Natura 2000-gebieden Groote Peel, Deurnsche Peel en Mariapeel zullen in de toekomst een grotere verscheidenheid aan plant- en diersoorten herbergen. Mensen kunnen hiervan blijven genieten. Ook de omgeving van de natuurgebieden zijn prettige gebieden om te wonen en te werken waardoor de regio een aantrekkelijke locatie blijft. Op basis van deze visie is de keuze gemaakt de bestaande activiteiten in en rond de Peelgebieden zo veel mogelijk te continueren. Ook betekent dit dat de doelstellingen in de tijd gefaseerd worden in de wetenschap dat economische activiteiten ook tijd nodig hebben om zich aan te passen aan nieuwe gewenste situatie. Immers we hebben te maken met een maatschappij waarin veranderingen mogelijk zijn maar niet allemaal op de korte termijn.

De doelstellingen zoals in de aanwijzingsbesluiten zijn genoemd, kunnen en hoeven niet in de eerste beheerplanperiode gerealiseerd te worden. Enerzijds omdat de verbetering van de milieucondities tijd vergt, anderzijds omdat de ontwikkeling richting hoogveen tijd nodig heeft. Voor elke habitatype is daarom een korte termijn doel en een lange termijn doel puntsgewijs geformuleerd. Belangrijk is wel om op korte termijn die maatregelen te nemen waardoor een achteruitgang van het hoogveen voorkomen wordt.

Bij het formuleren van deze doelen is rekening gehouden met de specifieke situatie, 'waar is een habitatype mogelijk vanwege het potentieel voorkomen van goede abiotische condities', de ecologisch-inhoudelijke wensen op grond van de vanuit Natura gewenste ontwikkelingen en de gemaakte afspraken op water en stikstofgebied.

Er wordt al jaren gewerkt aan de verbetering van de condities voor het realiseren en in stand houden van het hoogveenlandschap met bijbehorende planten en dieren. Met dit beheerplan wordt voortgeborduurd op de ingeslagen weg van het verbeteren van drie pijlers te weten het beheer, de luchtkwaliteit en de watercondities. Inzet op alle drie de pijlers is noodzakelijk. Daarnaast blijft er specifieke aandacht voor soorten.

De instandhoudingsdoelstellingen worden in omvang, ruimte en tijd uitgewerkt. Daarbij wordt onderscheid gemaakt voor doelen voor de middel/lange termijn (10 à 20 jaar) en voor de korte termijn 1e beheerplan (6 jaar). Achter in dit beheerplan staan de kaarten opgenomen waarop de huidige ligging van de habitatypen en de verspreiding van de soorten te zien is. Bovendien is op kaart aangegeven waar de doelen gerealiseerd worden (Opgaaf).

De strategie is er dus op gericht om de doelen te realiseren binnen de huidige sociaal economische context van de streek. Samen met de streek is de keuze gemaakt om al gemaakte afspraken (zoals de landinrichting) te continueren. In paragraaf 4.4.3. en 4.4.4 wordt hier verder op ingegaan. Sectoren zoals de landbouw, recreatie, rail- en wegverkeer en drinkwaterwinning hebben allemaal hun specifieke functie. Zonder deze sectoren zou de streek minder leefbaar zijn of worden essentiële voorzieningen geschaad (drinkwatervoorziening)²³.

4.4.2 *Conditie voor realisatie van het belangrijkste doel, hoogveen*

De belangrijkste instandhoudingsdoelstelling is om in de Peelgebieden ontwikkeling van hoogveen te bereiken op landschapsschaal (dit betekent echter niet dat overal binnen de begrenzing hoogveen voor zal komen). Dit zal niet binnen de eerste beheerplanperiode gerealiseerd kunnen worden. Hoogveenvorming is een heel langzaam proces en de abiotische omstandigheden zijn nog niet optimaal. Wat die omstandigheden zijn, staat in hoofdstuk 2 beschreven.

²³ Dit wil niet zeggen dat er geen maatregelen nodig zijn om negatieve gevolgen van gebruik te beperken, dit komt in hoofdstuk 5 en 6 aan de orde.

Het habitatype "actieve hoogvenen" is nu op kleine schaal aanwezig rondom de veenputten. Het doel is om de kwaliteit te verbeteren en het areaal uit te breiden. Het habitatype "herstellende hoogvenen" komt op grote schaal voor. Het bevat op veel plaatsen aanzetten voor de ontwikkeling van actief hoogveen. De verwachting dat beginnende hoogveenvorming kan uitgroeien tot actief hoogveen, is vooral in de Deurnsche Peel en Mariapeel aanwezig met uitzondering van het deelgebied de Bult. Vanwege de geologische opbouw in de ondergrond is het verwachtingspatroon voor de Groote Peel wat minder maar niet ondenkbaar. In de Groote Peel wordt het habitatype herstellende hoogvenen nagestreefd, welke ongeveer dezelfde eisen stelt aan de omstandigheden wat betreft water, lucht en beheer.

Voor hoogveenontwikkeling moeten in de eerste plaats de waterstanden voldoende hoog zijn, weinig fluctueren en het water moet voedselarm zijn. Aan dat aspect is al enige tijd gewerkt en gaandeweg worden de eerste resultaten zichtbaar (zie paragraaf 2.6.1), al is de optimale situatie nog niet bereikt en moet er nog veel gebeuren. Hieronder (4.4.3) wordt dit verder uitgewerkt.

Voor hoogveenontwikkeling is het ook nodig dat de huidige depositieniveaus van ammoniak en stikstof dalen. Tussen actuele en gewenste depositie is een grote discrepantie en dat heeft tot effect dat de echte kwaliteiten van actief hoogveen (w.o. bult- en slenkvorming met typische hoogveenveenmossen) nu niet tot ontwikkeling komen. Het gewenste resultaat (de instandhoudingsdoelen) is, zoals beschreven, nu ook in toenemende mate afhankelijk van verbetering van de luchtkwaliteit. Hoewel de verbetering van de luchtkwaliteit urgent is en van aanzienlijke omvang is, is er wel ruimte om de gewenste verbetering over drie beheerplanperioden te spreiden. Immers vegetatieontwikkelingen vergen tijd. Daarnaast zijn er ook bij depositieniveaus tussen de huidige depositie en de gewenste maximale depositie hoogveenontwikkelingen mogelijk die voor de Peel een verbetering van oppervlakte en kwaliteit zouden betekenen. Depositieniveaus van rond de 1200 - 1400 mol N/ha/jr (voorlopige inschatting depositie Bargerveen) komen immers voor in het noordoosten van het land, waarbij in het Natura-gebied Bargerveen het habitatype actief hoogveen in betere kwaliteit dan de Peel aanwezig is en zich verder ontwikkelt. De wijze waarop de verbetering van de luchtkwaliteit in de Peel wordt bereikt is verder uitgewerkt in § 4.4.4..

Zolang de watercondities en de luchtkwaliteit nog niet op orde zijn zullen er ontwikkelingen optreden die verband houden met het ontbreken van deze gewenste abiotische condities. Het gaat dan vooral om de sterke groei van pijpenstrootje en berken. Daarvoor zullen komende beheerplanperioden niet zonder een aanvullend beheer kunnen dat deze effecten bestrijdt. Dit wordt verder uitgewerkt in § 4.4.5..

Het hoogveenlandschap kenmerkt zich door een relatieve openheid en een mozaïek van verschillende vegetaties. Aansluitend op deze doelen zullen de leefgebieden voor een aantal broedvogels in stand worden gehouden (§ 4.4.6).

De te bereiken doelen zijn uiteengezet in § 4.4.8 (Deurnsche Peel en Mariapeel) en § 4.4.9 (Groote Peel).

4.4.3 De watercondities

Uit de paragraaf over ecologische vereisten (§ 2.6) blijkt dat voor de actieve en herstellende hoogvenen een stabiel hoog (grond)waterpeil noodzakelijk is.

Het zal binnen deze beheerplanperiode niet mogelijk blijken om de potenties van de gebieden al volledig te benutten. We richten ons op het realiseren van de juiste terreincondities en dat op zoveel mogelijk plaatsen. Na de realisatie van de EHS (uiterlijk 2018) zijn er meer mogelijkheden om de situatie langs de rand van de Natura 2000-gebieden, in voor natuur positieve zin, te beïnvloeden.

De Peelgebieden liggen als eilanden in een overwegend agrarische omgeving. De laatste decennia zijn gronden aangewezen als buffergebied om de hydrologische situatie niet te laten verslechteren. De standstill afspraak van de provincies moet nageleefd en gehandhaafd worden om de situatie niet te laten verslechteren.

De waterschappen zijn verantwoordelijk voor de regulering van het oppervlaktewater²⁴. De afgelopen jaren zijn er al diverse maatregelen getroffen en/of voorbereid (zie § 2.3). De strategie is om die ingeslagen weg voort te zetten en alleen waar noodzakelijk extra maatregelen te nemen of bij te sturen. Landinrichtingsplan Peelvenen wordt daarom geheel conform plan uitgevoerd²⁵. Dit betekent dat de waterschappen hydrologische condities geformuleerd hebben in het NLP / GGOR die voortbouwen op het Landinrichtingsplan Herinrichting Peelvenen waarbij rekening is gehouden met diverse gebruikers in de streek (NLP / GGOR proces).

De optimale situatie is niet hetzelfde als de in praktijk mogelijke situatie. De waterschappen hebben de hydrologische condities geformuleerd zowel op optimaal niveau (OGOR) als het gewenste niveau waarbij rekening is gehouden met de diverse gebruikers in de streek (GGOR). De waterstanden in de Peelgebieden zullen verbeteren door de maatregelen die in het GGOR-proces zijn afgesproken.

Voldoende water op de juiste plaats is niet genoeg om het hoogveen verder te laten groeien. Hiervoor is water van goede kwaliteit nodig, namelijk voedselarm water. In de Mariapeel is dit aan de noordzijde van het gebied een beperkende factor door instroom van voedselrijk water. Griendtsveen, inclusief bemeste landbouwgronden, watert met een gemaal af op de Mariapeel, vanwaar het soms doorlekt naar de Horster Driehoek. De effecten van deze manier van afwateren en de nut en noodzaak van wijziging wordt in het kader van het Integrale gebiedsuitwerkingsproject Peelvenen (IGU Peelvenen Limburg) onderzocht. In alle Peelgebieden wordt de waterkwaliteit negatief beïnvloed door de hoge stikstofdepositie. De ammoniak heeft niet alleen een verzurende werking op het water via mineralisatie in de bodem, maar lost ook op in water waardoor het water zuurder wordt.

4.4.4 *De luchtkwaliteit, met name stikstof*

De huidige luchtkwaliteit voldoet niet. De stikstofbelasting is te hoog voor de realisatie van actief hoogveen en een goede kwaliteit van herstellend hoogveen en droge heiden. Zoals in hoofdstuk 2 uiteengezet is, is deze belasting van verschillende bronnen afkomstig zowel lokaal/ regionaal als (inter)nationaal. Het verbeteren van de luchtkwaliteit en daarmee terugdringen van de stikstofdepositie gebeurt via verschillende sporen. De industrie wordt via de Nederlandse emissierichtlijn lucht gestimuleerd om de hoeveelheid stoffen die uitgestoten worden te verminderen. Schonere motoren als onderdeel van het zogenoemde Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) en het aanpassen van de rijstijl zorgen er ook voor dat de uitstoot van stikstofoxiden uit het verkeer af zal nemen. Dit zijn twee voorbeelden van nationale regelgeving. Deze landelijke maatregelen voor industrie en verkeer zijn opgenomen in het op 1 juli 2010 aan de Tweede Kamer toegestuurde voorlopige Programmatische Aanpak Stikstof (vPAS)²⁶. Al deze ontwikkelingen kosten tijd. Hierin wordt de daarmee gepaard gaande aanzienlijke mate van daling van stikstof in de komende twee decennia inzichtelijk gemaakt. Het is daarom niet mogelijk om binnen één beheerplanperiode een optimale situatie te bereiken. Tijdens het opstellen van dit beheerplan is een strategie ontwikkeld om in Limburg en Noord-Brabant een haalbare en betaalbare reductie binnen 3 beheerplanperioden te realiseren. Dit is ook de aanjager geweest voor het proces rond de PAS.

Dit is vastgelegd in een convenant (zie hieronder). Deze strategie en meer specifiek de daaruit voortvloeiende maatregelen zullen in het proces tot vaststelling van het definitieve PAS worden betrokken als gebiedsgerichte maatregelen.

In het convenant stikstof en Natura 2000 hebben de samenwerkende partijen de volgende doelstellingen geformuleerd.

1. Emissiereductie in alle sectoren in de veehouderij, om daarmee proportioneel bij te dragen aan een verlaging van de stikstofdepositie in Natura 2000-gebieden in de provincies Limburg en Noord-Brabant tot een niveau van ca. 1200 - 1400 mol N/ha/jr of daaronder, in combinatie met emissiereductie uit andere bronnen als

²⁴ Het Waterschap Aa en Maas regelt het waterbeheer in de Deurnsche Peel en het noordelijk deel van de Grootte Peel.

Waterschap Peel en Maasvallei beheert de wateren aan de Limburgse zijde (Mariapeel en zuidelijk deel van de Grootte Peel).

²⁵ Het Landinrichtingsplan Peelvenen draagt bij aan de realisatie van de Natura 2000-doelen.

²⁶ De Programmatische aanpak Stikstof is in ontwikkeling. Deze ontwikkelingen lopen gelijk op met het opstellen van dit beheerplan. Het doel van het PAS is het verlagen van de stikstofdepositie en daarmee bijdragen aan het realiseren van doelen door op alle niveaus (van internationaal tot lokaal) en vanuit verschillende sectoren (landbouw, industrie en verkeer) te werken aan een verlaging van de stikstofemissies /deposities via generiek beleid.

verkeer en industrie. Dit niveau is bestuurlijk overeengekomen als een doelstelling te bereiken aan het eind van de 3^e beheerplanperiode (2027). Deze doelstelling zal intensief worden gemonitord. Bij het afwijken van de dalende depositielijn zullen extra maatregelen genomen worden;

2. Door die gezamenlijk te bereiken depositiereductie, ontstaat een garantie voor het realiseren van instandhoudingsdoelen op termijn, zodat flexibeler met Natuurbeschermingswet (Nb-wet)-vergunningverlening voor individuele veehouderijbedrijven omgegaan kan worden;
3. Eén van de aspecten van het flexibeler vergunningsstelsel is dat de administratieve lasten voor veehouders en provincies in het kader van vergunningverlening Nb-wet beperkt kunnen blijven.

Met de inzet van technische maatregelen kan een reductie van de stikstofdepositie gerealiseerd worden. Technische maatregelen kosten geld. Om deze investeringen te kunnen doen, hebben agrariërs ontwikkelingsruimte nodig. Deze is gevonden door een stelsel van saldering van stikstofdeposities. De provincies geven de randvoorwaarden en verdere uitwerking aan. Het convenant bestaat uit een aantal punten (zie letterlijk tekst in onderstaand kader). GS van Noord-Brabant hebben in mei 2010 de verordening stikstof en Natura 2000 Noord-Brabant vastgesteld. De verordening wordt naar verwachting nog voor de zomer van 2010 door PS vastgesteld. Hiermee geeft Noord-Brabant een uitwerking aan het convenant.

De 4 pijlers van de provinciale stikstofaanpak zijn:

1. **Toepassing extra emissiearme technieken, verdergaand dan huidige generieke regels (AmvB-Huisvesting en IPPC).** Deze extra technieken houden in: voor alle nieuwe intensieve veehouderijstallen een emissiereductie- % op basis van Best Beschikbare Technieken ++ afgeleid uit de handreiking IPPC. Voor de varkenshouderij betekent dat 85% reductie. Voor pluimveehouderij wordt dat een meer gedifferentieerd percentage. Voor nieuwe melkveestallen een emissiereductie-% van -40% bij weidegang en -70% voor permanent opstallen, zodra technieken daarvoor beschikbaar zijn en opgenomen zijn in de Regeling Ammoniak en Veehouderij. De reductiepercentages gelden t.o.v. traditionele stallen. Aan het eind van de derde beheerplanperiode (omstreeks 2027) dienen alle stallen op een bedrijfslocatie (zowel nieuw als oud) gemiddeld aan deze emissie-eisen te voldoen.
2. **Opheffen piekbelastingen:** bedrijven die een hoge depositie veroorzaken (in principe >200 mol N/ha/jr ten opzichte van de rand van het dichtstbijzijnde habitatype óf een hoge gemiddelde depositie) waarbij sprake is van meer dan 200 mol N/ha/jr of van een gemiddeld zeer hoge depositie op het Natura 2000-gebied zullen worden gesaneerd (d.m.v. technische maatregelen, verplaatsing, (gedeeltelijke) beëindiging) op basis van maatwerk en de specifieke situatie van het bedrijf. Aangezien niet alle bedrijven in één keer kunnen worden gesaneerd kan een tijdelijke vergunning van maximaal 5 jaar worden afgegeven. Het gaat in Noord-Brabant om in totaal 40-50 bedrijven die t.a.v. sanering in beeld zijn. In Limburg zijn dit naar schatting 25 tot 35 bedrijven in Noord- en Midden-Limburg en een onbekend aantal in Zuid-Limburg. Dit zijn vooral bedrijven die (heel) dicht bij randen van habitatypen gelegen zijn en ook voor het merendeel gelegen zijn, in de ecologische hoofdstructuur, in extensiveringsgebieden en Wav-zones. Uitvoering van de saneringsoperatie hangt onder meer af van de beschikbare middelen. Als deze niet voorhanden zijn, wordt de huidige situatie vergund.
3. **Depositiealdering door middel van een depositiebank:** bedrijven mogen ten opzichte van hun huidige depositieniveau groeien, mits de groei gecompenseerd wordt door uitruil van depositierechten met andere gestopte/stoppende veehouderijbedrijven. Deze uitruil is alleen toegestaan via de depositiebank. Bij saldering gelden de volgende regels:
 - Salderen is verplicht boven de depositie die veroorzaakt wordt bij het niveau van het emissieplafond op basis van uitvoering van de AMvB huisvesting.
 - Om ontwikkelingen dichtbij Natura 2000-gebieden te beperken, is het niet mogelijk voor bedrijven boven de 5 mol N/ha/jr om te salderen met gestopte bedrijven onder de 5 mol N/ha/jr. Andersom is wel toegestaan: bedrijven onder de 5 mol N/ha/jr mogen wel salderen met gestopte bedrijven boven de 5 mol N/ha/jr.
 - Salderingsvoorwaarden voor IV-bedrijven >5 mol N/ha/jr worden gefaseerd per beheerplanperiode aangescherpt.
 - Voor alle sectoren geldt dat er gesaldeer mag worden tot een niveau van maximaal 50 mol N/ha/jr. Uitzondering geldt voor bepaalde melkrundveehouderij, die onder nader uit te werken voorwaarden (o.a. beheerfunctie binnen het gebied) boven de 50 mol N/ha/jr hun bedrijf kunnen uitbreiden.
 - Voor gebieden met weinig veehouderijbedrijven is het de vraag of er wel depositierechten voorhanden zijn, aangezien het aantal gestopte bedrijven gering zal zijn. Voor deze gebieden zal worden bekeken of er een andere salderingsmethode toegepast kan worden, dan wel een andere oplossing gezocht kan worden.
 - De depositiebank gaat werken zodra daarin voldoende depositierechten voorhanden zijn. Partijen spannen zich in om – door een actief beleid van intrekking van vergunningen / melding bij gestopte bedrijven – de bank zo spoedig mogelijk te vullen.
 - Er zal nog naar een oplossing worden gezocht voor de interim-periode waarin de depositiebank nog onvoldoende gevuld is.
 - De depositiebank wordt gevuld met depositie van gestopte of gekrompen bedrijven, op basis van de depositie die bestond voor of op 7 december 2004. Voorwaarde is dat de bedrijven op genoemde datum nog actief waren.

Monitoringssysteem: er zal een monitoring van de voortgang van de depositievermindering per Natura 2000-gebied opgezet worden. Onderdeel van de monitoring is een systematiek van "hand-aan-de-kraan", waarbij bestuurlijk zal worden ingegrepen, dat indien ongewenste ontwikkelingen optreden die een te geringe afname of zelfs een toename van de depositie zouden betekenen. Bij een onvoldoende afname van de ammoniakdepositie zullen aanvullende maatregelen getroffen worden zodat de beoogde reductie wel wordt gerealiseerd (Convenant Stikstof en Natura 2000).

4.4.5 *Het beheer*

Het huidige beheer van de Peelgebieden wordt voortgezet. Daarnaast zijn een aantal aanvullende beheer- en inrichtingsactiviteiten nodig (zie Hoofdstuk 6 Maatregelen). Naast het instellen en bijregelen van de vereiste waterstanden is het beheer vooral gericht op het behoud van openheid in het gebied door begrazen, maaien, plagen en bestrijden van opslag van vooral berken. Plaatselijk moet bos verwijderd worden waarbij wel specifiek gelet zal worden op het behouden van voldoende broedgelegenheid voor struweelminnende soorten zoals de blauwborst. De recreatiezonering zal verbeterd worden door verplaatsing van enkele voorzieningen (Landinrichtingsplan).

Het beheer is er ook op gericht om de effecten van de nog niet optimale lucht en watersituatie tegen te gaan (denk daarbij aan het voorkomen van pijpenstrootje als indicator voor . Het is dus intensiever dan in een optimale situatie nodig zou zijn.

4.4.6 *Rust en ruimte voor vogels*

De Peelgebieden zijn een leefgebied voor veel broedvogels en trekvogels.

De Porseleinhoen is van oudsher een broedvogel die het ene jaar wel en het andere jaar niet in het gebied voorkomt. Een van de bepalende factoren voor een goed leefgebied voor de Porseleinhoen, is het voorkomen van plas-dras kruidenvegetaties. Met de maatregelen in dit beheerplan wordt tegemoet gekomen aan het doel om in de Groote Peel een situatie te creëren voor een populatie van tenminste 5 broedparen.

Voor dodaars, geoorde fuut, blauwborst en roodborsttapuit zijn de huidige leefgebieden voldoende in omvang en kwaliteit. Dit geldt ook voor de trekvogels toendrarietgans, taigarietgans, kolgans en kraanvogel.

Beschermingsmaatregelen (zoals het afsluiten van de gebieden gedurende de nacht) zijn nodig om de omvang en kwaliteit van de leefgebieden van deze vogelsoorten te behouden. De zonering, paden en de "natuurlijke" ontoegankelijkheid van de gebieden bieden voldoende waarborging voor rust overdag.

4.4.7 *Doelen Habitattypen voor Deurnsche Peel, Mariapeel en Groote Peel*

Doelstelling is uitbreiding en verbetering kwaliteit actieve hoogvenen (H7110_A)

Korte termijn doel (6 jaar):

- behoud en ontwikkeling van een open landschap;
- behoud van de aanwezige vegetaties met hoogveensoorten (bultvormende veenmossoorten en hogere planten zoals kleine veenbes, lavendelheide en witte snavelbies);
- behoud en ontwikkeling van initiële fasen van hoogveenvorming in het water met drijvende begroeiingen van waterveenmos.

Vervolgens komen daar op de **middellange termijn (10 - 20 jaar)** de volgende doelen bij:

- ontwikkeling van (bultvormende) hoogveenvegetaties op het maaiveld van uitgeveende terreindelen door het instellen van hoge, weinig fluctuerende waterstanden;
- doorontwikkeling van initiële fasen van hoogveenvorming in het water met drijvende begroeiingen van waterveenmos naar dikkere veenpakketten met meer specifieke hoogveensoorten zoals fraai veenmos en uiteindelijk bultvormende veenmossoorten zoals wrattig veenmos en hoogveen-veenmos.

Dit leidt uiteindelijk tot de **lange termijn doelstelling**:

Het ontwikkelen van een ecosysteem van levend hoogveen: een gebiedsdekkend lensvormig veenlichaam met gewelfd reliëf. De kern bestaat uit een patroon van bulten en slenken, langs de randen zijn veenplassen karakteristiek. Het is een open, vrijwel boomloos landschap met karakteristieke vegetaties van veenmossen en een kenmerkende fauna van libellen, vlinders en loopkevers.

Doelstelling is behoud en verbetering kwaliteit herstellende hoogvenen (H7120)

Korte termijn doel (6 jaar):

- behoud en ontwikkeling van een open tot half-open landschap;
- behoud en ontwikkeling van initiële fasen van hoogveenvorming in het water met drijvende begroeiingen van waterveenmos.

Vervolgens komen daar op de **middellange termijn (10 - 20 jaar)** de volgende doelen bij:

- doorontwikkeling van initiële fasen van hoogveenvorming in het water met drijvende begroeiingen van waterveenmos naar dikkere veenpakketten met meer specifieke hoogveensoorten zoals fraai veenmos en uiteindelijk wellicht op sommige plaatsen bultvormende veenmossoorten zoals wrattig veenmos en hoogveen-veenmos.

Dit leidt uiteindelijk tot de **lange termijn doelstelling**:

Behoud van een open landschap met een afwisseling van vegetaties van heide en pijpenstrootje met open water, berkenbosjes en wilgenstruwelen. Plaatselijk zal nieuwe hoogveenvorming plaatsvinden, voornamelijk in niet droogvallende kleinere wateren. De open terreindelen bieden overwinterende ganzen en trekkende kraanvogels een veilige slaapplek. De pleksgewijze begroeiing van berken en wilgen herbergt blauwborst en roodborsttapuit als broedvogels. De open en drogere terreindelen zijn leefgebied van de gladde slang.

Vestiging van de kraanvogel als broedvogel wordt nagestreefd, maar is geen Natura 2000-doel (het doel is het pleisteren van kraanvogels in beide Peelgebieden). Kraanvogels broeden in uitgestrekte hoogveenmoerassen. Inmiddels broedt de soort ook in Nederland, namelijk in het Fochteloërveen (gelegen op de grens van Friesland en Drenthe). De vestiging van de kraanvogel in de Peel zou een bevestiging zijn van de versterking van het hoogveenmilieu. In paragraaf 4.3.2 van het beheerplan (oude Nb-wet doelen) wordt genoemd: Het beschermen van kenmerkende watervogels en andere belangrijke en zeldzame broedvogels. De vestiging van de kraanvogel als broedvogel kan hieraan verbonden worden.

4.4.8 *Ruimtelijke uitwerkingen opgaven Deurnsche Peel en Mariapeel*

Op kaart 4 achter in het beheerplan is aangegeven waar de doelstellingen worden gerealiseerd. De doelstellingen kennen een ruimtelijke verspreiding in 4 zones. De zones staan ook op kaart 4 aangegeven;

Zone 1 Hier ontwikkelt zich op lange termijn het actieve hoogveen (H7110_A).

Zone 2 Gebieden met als doelstelling het herstellende hoogveen (H7120) wat bestaat uit lokale veenontwikkelingen, natte heiden met veenmos, broekbossen.

Zone 3 Minerale opduikingen die in een mozaïek met de andere type gebieden liggen, op deze minerale opduikingen kan zich het habitatype droge heide (H4030) ontwikkelen met de daaraan geboden fauna.

Zone 4 Gebieden die in de eerste plaats bedoeld zijn voor de hydrologische ondersteuning van de kerngebieden voor de hoogveenontwikkelingen. Door hun aard en ligging zullen deze gebieden onder andere (bloemrijke) graslanden blijven.

In zone 2, 3 en 4 worden de doelstellingen voor vogels gerealiseerd.

Een overzicht van de opgaven per zone staat in tabel 4.5.

Tabel 4.5 Opgaven Deurnsche Peel en Mariapeel.

Zone 1 (blauw) 879 ha	H7120 – Herstellende hoogvenen nu vlakdekkend aanwezig (m.u.v. kleine oppervlakten H7110_A) na uitvoering van geplande maatregelen: <ul style="list-style-type: none"> • het areaal blijft gelijk • kwaliteit gaat vooruit (totale kwaliteitsverbetering 80-90%) • op langere termijn overgang van een deel van het areaal naar H7110_A
	H7110_A – *Actieve hoogvenen nu op kleine oppervlakte aanwezig na uitvoering van geplande maatregelen: <ul style="list-style-type: none"> • op 15-20 % van het gebied (ca.150 ha) de vereiste watercondities (ref: ongepubl. informatie bij Nieuw Limburgs Peil. WPM, 2007). Dit is exclusief verbetering die door GGOR Noord-Brabant wordt gerealiseerd. • behoud areaal • verbetering kwaliteit (50 % goed ontwikkeld, 30 % matig ontwikkeld, 20 % geen H7110 waarschijnlijk wel H7120) • op langere termijn uitbreiding areaal ten koste van H7120
Zone 2 (groen) 537 ha	H7120 – Herstellende hoogvenen nu vlakdekkend aanwezig na uitvoering van geplande maatregelen: <ul style="list-style-type: none"> • areaal gelijkblijvend • kwaliteit gelijkblijvend
Zone 3 (paars) 99 ha	H4030 Droge heiden Nu vlakdekkend aanwezig, areaal en kwaliteit blijven gelijk
Zone 4 (grijs) 1219 ha	Diverse vegetatietypen, bossen en voormalige landbouwgronden

Voor de korte en middellange termijn (komende 3 beheerplanperioden) zijn de volgende opgaven aan de orde:

Zone 1 Actieve hoogvenen

In zone 1 wordt in eerste instantie gewerkt aan een goede hydrologische situatie waarop de initiële stadia van hoogveen zich kunnen ontwikkelen.

Een goede hydrologische situatie is het belangrijkste vereiste om hoogveenvorming op gang te krijgen. Binnen het beheergebied van Staatsbosbeheer worden hydrologische maatregelen genomen om water vast te houden. Om wegstroming van water naar de omgeving te verminderen zullen EHS gronden verworven en ingericht worden (conform landinrichting Peelvenen en afspraken in GGOR/NLP-traject). Naar verwachting zal verwerving en inrichting na 2 beheerplanperioden voltooid zijn en kan vervolgens de ontwikkeling van waterveenmos in een groter deel van het gebied plaats vinden. Ondertussen kunnen de lokaal al op gang gekomen veenmosontwikkelingen zich ook al in de eerste twee beheerplanperiodes verder uitbreiden. Dit leidt ertoe dat na 3 beheerplanperioden er condities aanwezig zijn waarin bultvormende veenmossoorten zich zouden kunnen ontwikkelen. De stikstofdepositie is dan ook verminderd tot gemiddeld 1200 - 1400 mol N/ha/jr.

Bij de ontwikkeling van waterveenmos is beschaduwning een beperkende factor. Beschaduwning door pollen pijpenstrootje en opslag van berken is het gevolg van een hoge stikstofdepositie. Bovendien verdampt er veel water via de berken en grote grassen,

waardoor deze de waterstanden negatief beïnvloeden. Om de veenmosontwikkelingen niet te stagneren zal de bosopslag moeten worden verwijderd. De beheersinspanning wordt moeilijker (en daarmee kostbaarder) naarmate de veenmosontwikkeling op gang is gekomen en er dikkere tapijten ontstaan.

Naast de ontwikkelingen in de waterveenmos oppervlakte moeten in deze zone de bestaande waarden worden behouden dan wel uitgebreid, dit geldt in het bijzonder voor de veenmosontwikkelingen in de veenputten (waar al bultvormende veenmossen aanwezig zijn) en voor de relictpopulaties van typische soorten.

Samengevat geldt voor zone 1: realiseren van de waterhuishouding is de eerste prioriteit samen met de afname van stikstofdepositie zodat na een 3-tal beheerplanperioden de situatie zodanig is dat het gewenste niveau bereikt is.

Zone 2 Herstellende hoogvenen

Voor de korte en middellange termijn zijn de volgende ontwikkelingen voorzien:

Zone 2 wordt momenteel gedomineerd door pijpenstrootje en berkenbos. De kwaliteitsverbetering van herstellende hoogvenen krijgt vorm door een omzetting van deze begroeiingen in natte heidesystemen, broekbossen en lokaal veenmosontwikkelingen. De herstellende hoogvenen kunnen een iets grotere schommeling van de waterstanden hebben. Ook voor deze habitattypen geldt dat ze negatief worden beïnvloed door beschaduwing en ook hier zal beheer moeten worden uitgevoerd om te zorgen dat het gebied open blijft. De beheersinspanning zal blijvend zijn, maar minder intensief naarmate de stikstofdepositie daalt. Begrazing blijft de inzet waar mogelijk.

Zone 3 Droge heide

Zone 3 bestaat uit droge heiden. Deze zijn te vinden op minerale opduikingen in mozaïek in zone 1 en 2. Beheer blijft noodzakelijk om de kwaliteit van de droge heiden te waarborgen. De intensiteit kan worden verminderd naarmate de stikstofdepositie lager is.

Zone 4 Ondersteunend landschap, het cement

Zone 4 bestaat uit een grote diversiteit aan vegetatietypen: bossen en voormalige landbouwgronden. De grondwaterstanden in zone 4 zorgen ervoor dat de afstroming van water uit zone 1 beperkt wordt. Het is dus een ondersteuning van de hydrologie om in zone 1 het actieve hoogveen te kunnen realiseren.

De verworven voormalige landbouwgronden binnen deze zone krijgen een passende inrichting (uitwerking EHS).

De ligging van deze gebieden is zodanig dat een stabiele waterhuishouding in deze gebieden zelf niet tot de mogelijkheden behoort. Ze dienen echter wel als hydrologische buffergebieden voor zone 1 (actief hoogveen). Een deel van deze gronden zijn voormalige landbouwgronden. In de eerste beheerplanperiode zal de inrichting (als hydrologische buffer) de belangrijkste activiteit zijn. De fosfaatgehaltes moeten worden verminderd.

Als na maximaal twee perioden ook de EHS gronden buiten de begrenzing ingericht zijn, zal de doelstelling als hydrologische buffer voor de kerngebieden invulling hebben gekregen.

Ook hier heeft de beheersintensiteit een directe relatie met de stikstofdepositie. Een vermindering van stikstofdepositie vermindert de beheerslast en daarmee de kosten.

Voor alle zones geldt dat er zeer zorgvuldig moet worden omgegaan met de nog aanwezige karakteristieke fauna. Beheer en inrichting vinden zodanig plaats dat de nog aanwezige (rest-) populaties behouden blijven.

Geplande maatregelen zijn de maatregelen die volgen uit de landinrichting, het Nieuw Limburgs Peil (NLP), het GGOR Noord-Brabant en de interne fijnregeling (optimalisatie van beheermaatregelen door Staatsbosbeheer). Met extra inspanningen kan op langere termijn de kwaliteit van H7120 herstellende hoogvenen in het hele huidige areaal (zone 1

en 2) verbeterd worden. Daarmee zullen ook de kansen voor H7110_A actieve hoogvenen vergroot worden – vooral in zone 1.

De kansrijkheid in zone 1 blijkt uit een vergelijking van recente vegetatiekaarten met die van 1995, waarin een begin van deze ontwikkelingen is te zien. Verder blijkt dit uit het hydrologisch model Ibrahim, waarmee de maatregelen uit het Landinrichtingsplan, het GGOR-Limburg en de interne fijnregeling zijn doorgerekend. Uit deze onderzoeken komt ook naar voren dat het niet realistisch is om actief hoogveen in de Bult te realiseren.

4.4.9 Ruimtelijke uitwerkingen opgaven Groote Peel

Op kaart 4 is aangegeven waar deze doelstellingen worden gerealiseerd. Ook hier zijn er drie zones onderscheiden waarop de beschrijvingen in onderstaande tabel 4.6 van toepassing zijn.

Tabel 4.6 Opgaven Groote Peel.

Zone 1 (blauw) 424 ha	H7120 Herstellende hoogvenen nu vlakdekkend aanwezig na uitvoering van geplande maatregelen: <ul style="list-style-type: none"> • kwaliteit gaat vooruit (60-70% goed ontwikkeld, 30-40% matig ontwikkeld) • het areaal blijft gelijk
Zone 2 (groen) 383 ha	H7120 Herstellende hoogvenen nu vlakdekkend aanwezig na uitvoering van geplande maatregelen: <ul style="list-style-type: none"> • areaal gelijkblijvend • kwaliteit gelijkblijvend
Zone 3 (paars) 115 ha	H4030 Droge heiden Nu vlakdekkend aanwezig, areaal en kwaliteit blijven gelijk
Zone 4 (grijs) 425 ha	Diverse vegetatietypen, bossen en voormalige landbouwgronden

Geplande maatregelen zijn de maatregelen die volgen uit de landinrichting, het Nieuw Limburgs Peil (NLP), GGOR- Noord-Brabant en de interne fijnregeling. Met extra inspanningen kan op langere termijn de kwaliteit van H7120 herstellende hoogvenen in het hele huidige areaal (zone 1 en 2) verbeterd worden.

De kansrijkheid in zone 1 blijkt uit een vergelijking van recente vegetatiekaarten met die van 1995, waarin een begin van deze ontwikkelingen te zien is. Verder blijkt dit uit het hydrologisch model Ibrahim, waarmee de maatregelen uit het Landinrichtingsplan, het GGOR-Limburg en de interne fijnregeling zijn doorgerekend.

In de Groote Peel zal in zone 1 op enkele plaatsen actief hoogveen aanwezig zijn als neveneffect van de kwaliteitsverbetering van het type herstellende hoogvenen.

De resultaten van de uitvoering van nu geplande maatregelen kunnen over zes jaar beoordeeld worden op het bereiken van de vereiste watercondities op de modelmatig berekende oppervlakte. Dan kan gezien worden of voor het volledig herstel van de vereiste watercondities in zone 1 aanvullende maatregelen nodig zijn. Het bereiken van de lange termijn doelstelling is daarnaast afhankelijk van verdere ontwikkeling van veenvorming. Hierbij speelt de factor tijd een rol, alsmede de afname van de stikstofdepositie.

4.4.10 Opgaven vogelsoorten

Voor de omschrijving van het doel per vogelsoort zoals opgenomen in het aanwijzingsbesluit, wordt verwezen naar Bijlage 2 Instandhoudingsdoelstellingen.

In tegenstelling tot de meeste andere aangewezen vogelsoorten komen het porseleinhoen en de nachtzwaluw niet wijd verspreid voor in de Natura 2000-Peelgebieden. Het porseleinhoen (A119) verkeert binnen Nederland in een slechte staat van instandhouding. Het doel is om in de Groote Peel te zorgen voor een uitbreiding van de omvang van het leefgebied en een verbetering van de kwaliteit van het leefgebied.

Ook de nachtzwaluw (A224) heeft een slechte staat van instandhouding. De neerwaartse trend is het gevolg van het ontginnen van halfopen heidegronden in het begin van de 20^e eeuw (SOVON-informatierapport 2005/09). Het doel voor de nachtzwaluw is om in de Deurnsche Peel en Mariapeel minimaal het oppervlak en de kwaliteit van het leefgebied te behouden, zie paragraaf 6.11 voor de beoogde resultaten van de maatregelen ten behoeve van deze soorten.

5 Beoordeling bestaande activiteiten

Zoals in hoofdstuk 3 te lezen is, gebruikt de mens de Peelgebieden en de omgeving ervan voor allerlei activiteiten. Om te beoordelen welke effecten dit heeft op de natuurdoelen, is voor dit beheerplan een toets uitgevoerd. Daaruit blijkt welke activiteiten mensen in en om de Peelgebieden zonder meer mogen uitoefenen, waarvoor aanvullende voorwaarden gelden en in welke gevallen een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 nodig is. Grofweg komt het er op neer dat huidige (legale) activiteiten die de rust in de natuurgebieden niet verder verstoren en de waterhuishouding en luchtkwaliteit niet verder verslechteren, op de huidige wijze kunnen worden voortgezet. Voor enkele activiteiten stelt het beheerplan voorwaarden die er vooral op neerkomen dat mensen zich niet buiten de wegen en paden mogen begeven zonder expliciete toestemming van Staatsbosbeheer. Bij andere activiteiten, en dan vooral de agrarische activiteiten, is al een groot aantal afspraken gemaakt; deze nemen de negatieve effecten van drainage, beregening en stikstofdepositie weg. Voor activiteiten die negatieve effecten hebben op de doelstellingen, is een vergunning nodig. In die vergunning kunnen nadere voorwaarden worden gesteld aan de betreffende activiteit.

Als er nieuwe activiteiten gepland zijn, die niet in het beheerplan zijn opgenomen, zullen deze opnieuw worden getoetst op de effecten voor de grondwaterstanden, stikstofdepositie en rust. Daarna kan worden beoordeeld wat de mogelijkheden zijn. Het is aan te bevelen dat de initiatiefnemer hierover in een vroeg stadium overleg heeft met het bevoegd gezag. Dit is in de meeste gevallen de provincie; zij informeren u verder over de procedure.

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden bestaande activiteiten die bij vaststelling van het beheerplan plaatsvinden in en om de Natura 2000-Peelgebieden getoetst op hun effect op de instandhoudingsdoelstellingen. In de eerste paragraaf wordt ingegaan op de uitwerking van het begrip bestaand gebruik en de wettelijke achtergrond. Vanaf paragraaf 5.3 vindt u de beoordeling van activiteiten en ander gebruik in en rond de Peelgebieden.

Activiteiten en ander gebruik worden in dit beheerplan getoetst om te bepalen in welke gevallen sprake is van positieve of negatieve effecten op de doelstellingen en ecologische functies van de Natura 2000-Peelgebieden.

In het beheerplan is geprobeerd zo duidelijk mogelijk op te nemen welke typen activiteiten zonder meer zijn toegestaan (omdat ze geen negatieve invloed hebben), welke typen activiteiten onder voorwaarden kunnen worden voortgezet en welke typen activiteiten zonder vergunning niet zijn toegestaan. Voor activiteiten die conform het beheerplan plaatsvinden, is - soms onder voorwaarden - geen vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 nodig.

5.2 Formeel Toetsingskader, uitwerking bestaand gebruik

5.2.1 *Uitwerking van het begrip bestaand gebruik*

Om een activiteit als niet vergunningplichtig in het beheerplan op te nemen, moet een inhoudelijke toets aan de naar ruimte en tijd uitgewerkte instandhoudingsdoelstellingen hebben plaats gevonden. Naast de instandhoudingsdoelstellingen voor habitattypen en soorten zijn er ook "verbrede" doelstellingen vanuit de "oude" natuurmonumenten. Denk hierbij aan bepaalde landschappelijke kenmerken zoals openheid of rust²⁷. Van de bestaande activiteiten is toetsbaar dat zij, gedurende de looptijd van het beheerplan, niet de kwaliteit van habitattypen kunnen verslechteren of soorten significant kunnen verstoren, al dan niet na toepassing van mitigerende maatregelen.

²⁷ Deze doelstellingen zijn in dit beheerplan niet expliciet verder uitgewerkt. De oude doelstellingen zijn in bijlage 5 opgenomen en hebben vaak een sterke relatie met de ecologische vereisten van de habitattypen en soorten. Bij de toetsing is met die elementen rekening gehouden.

Het kan dus zijn dat een activiteit alleen in combinatie met mitigerende maatregelen geen schade toebrengt aan de instandhoudingsdoelstellingen. In dat geval staan deze mitigerende maatregelen als voorwaarde in het beheerplan opgenomen. Gegarandeerd moet worden dat deze mitigerende maatregelen ook daadwerkelijk worden uitgevoerd, bijvoorbeeld door vastlegging middels een overeenkomst, een verordening of via andere plannen.

Hiermee rekening houdend kunnen na toetsing de volgende activiteiten als niet vergunningplichtig in het beheerplan worden opgenomen:

1. beheer en onderhoudsactiviteiten ten behoeve van de instandhoudingsdoelstellingen;
2. periodiek terugkerende activiteiten, waarvan vaststaat dat ze geen verslechterende of significant verstorende effecten hebben, ook als dat niet steeds op dezelfde wijze of locatie gebeurt, al dan niet met mitigatie;
3. continue plaatsvindende activiteiten en 'losse' activiteiten, waarvan vaststaat dat ze geen verslechterende of significant verstorende werking hebben (zoals verkeer resp. een excursie in een gebied), al dan niet met mitigatie.

Voor de volgende typen activiteiten geldt een vergunningplicht in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998:

1. activiteiten die mogelijk het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen (habitattypen of soorten) belemmeren, ook na uitvoering van mitigerende maatregelen;
2. activiteiten die mogelijk oorzaak zijn van of bijdragen aan de achteruitgang van soorten of habitattypen (dus ondanks dat de activiteit al plaatsvindt in het gebied, bijvoorbeeld mechanische kokkelvisserij in de Waddenzee);
3. uitbreiding of intensivering van bestaande activiteiten (zie §5.4);
4. nieuwe activiteiten (zie §5.4).

5.3 Uitwerking bestaande activiteiten voor de Peelgebieden

Voor dit beheerplan zijn alle activiteiten die bij vaststellen van het beheerplan in en buiten de Deurnsche Peel/Mariapeel en de Groote Peel plaatsvonden, beoordeeld en op basis daarvan in de tabellen als volgt ingedeeld:

- a. de bestaande activiteit kan worden voortgezet;
- b. de bestaande activiteit kan worden voortgezet onder voorwaarden;
- c. voor de bestaande activiteit is een vergunning ikv Natuurbeschermingswet 1998 vereist. In de vergunningprocedure kunnen ofwel voorwaarden gesteld worden ofwel de vergunning wordt niet verleend.

Methodiek

Allereerst is een overzicht gemaakt van de gevoeligheid van soorten en habitattypen voor diverse verstoringfactoren. De effectenindicator van de website van LNV is als basis gebruikt. De effectenindicator geeft een indruk van mogelijke gevoeligheden en effecten. De indicator is niet toegespitst op specifieke situaties. Dit is de reden waarom de uiteindelijke beoordeling in onderstaande tekst afwijkt van de effectenindicator.

De beoordeling van de bestaande activiteiten heeft in een voortoets plaatsgevonden en is gebaseerd op expert judgment in combinatie met de huidige stand van de wetenschap. De uitwerking van de beoordeling staat onder de tabel opgenomen.

Om te bezien in hoeverre de bestaande activiteiten het halen van de instandhoudingsdoelstellingen in de weg kunnen staan, wordt het bestaand gebruik (met name dat gebruik dat periodiek vergund moet worden) geconfronteerd met:

- huidig voorkomen van kwalificerende soorten en habitattypen (voor het halen van behoudsdoelen);
- potentieel voorkomen van kwalificerende soorten en habitattypen (voor het halen van uitbreidings- en verbeteringsdoelen);
- de ecologische vereisten zoals opgenomen in hoofdstuk 2.

Daarbij moet wel bedacht worden, dat de huidige waarden van grote delen van de Peelgebieden zich blijkbaar hebben kunnen ontwikkelen en in stand zijn gebleven ondanks de sinds jaar en dag aanwezige en deels ook intensiverende bestaande activiteiten. Dit impliceert dat niet a priori van alle bestaande activiteiten een verstorende invloed mag worden verwacht²⁸. Het gaat bij de toetsing met name om die vormen van bestaand gebruik die:

- a) sinds jaar en dag een aantoonbaar knelpunt vormen voor kwalificerende soorten en habitattypen;
- b) die de laatste jaren (sinds de aanwijzing/ aanmelding) in omvang en intensiteit zijn toegenomen;
- c) een belemmering vormen voor de ontwikkeling en of verbetering van de natuurwaarden/instandhoudingsdoelstellingen (IHD's) en daarmee een negatieve invloed hebben op de IHD's (bijvoorbeeld gebruik dat water op een bepaalde locatie wegneemt terwijl daar juist water gewenst is).
- d) Gebruik dat in cumulatie met andere activiteiten leidt tot een belemmering zoals onder c) bedoeld.

In dit beheerplan is bij de beoordeling van activiteiten die van invloed zijn op de waterhuishouding met cumulatie van effecten rekening gehouden. In de GGOR-processen is gebruik gemaakt van modellen waarin zowel de drinkwaterwinningen als de onttrekkingen vanuit de landbouw een plaats hebben gekregen.

Toelichting bij de tabellen

	Bestaande activiteit kan worden voortgezet	Bestaande activiteiten die geen negatief effect hebben op het realiseren en/of de handhaving van de instandhoudingsdoelstellingen van habitattypen en soorten in het gebied kunnen in het beheerplan worden opgenomen. In dat geval kunnen deze activiteiten zonder vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 voortgezet worden ²⁹ .
	Bestaande activiteit kan worden voortgezet onder voorwaarden (mitigerende maatregelen) en/of onder de huidige geldende wet- en regelgeving	In een aantal gevallen kunnen aan het gebruik voorwaarden worden verbonden om te voorkomen dat de activiteit negatieve gevolgen heeft voor het gebied. Voor zover mogelijk zijn deze voorwaarden vastgelegd in dit beheerplan. Het betreft hier vooral activiteiten die beperkte negatieve effecten hebben en waarvoor generieke voorwaarden gesteld kunnen worden. Afhankelijk van het type voorwaarde, zal daarbij een passende verankering gezocht worden (bijv. overeenkomst).
	De Natuurbeschermingswet 1998 (Nb-wet 1998) is van toepassing, een vergunning is vereist	Voor bestaande activiteiten die negatieve effecten hebben op het realiseren en/of de handhaving van de instandhoudingsdoelstellingen voor het gebied, is een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 nodig. In deze vergunning kunnen nadere voorwaarden worden gesteld aan de betreffende activiteit. Een andere uitkomst van de procedure kan zijn dat de vergunning geweigerd wordt.
	Activiteit komt niet voor	

De tabellen geven een beknopt overzicht van de beoordeling van de bestaande activiteiten die bij het vaststellen van dit beheerplan in de Peelgebieden plaatsvonden. In de tabellen worden de activiteiten per categorie verdeeld waarbij wordt aangegeven of de activiteit wel of niet toegestaan is binnen en/of buiten de begrenzing van het Natura

²⁸ Dit laat overigens onverlet, dat bestaande activiteiten alleen dan doorgang kan vinden wanneer aannemelijk kan worden gemaakt dat dit geen negatieve effecten heeft op die natuurwaarden waarvoor het Natura 2000-gebied is aangewezen.

²⁹ Artikel 19d, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998. Andere vergunningen kunnen wel nodig zijn.

2000-gebied. Met het Natura 2000-gebied wordt het in het aanwijzingsbesluit begrensde gebied bedoeld. Deze begrenzing staat op de kaart in hoofdstuk 1 Inleiding.

5.3.1 *Beheer en onderhoud in Natura 2000 gebied*

Zoals weergegeven in hoofdstuk 3 wordt er verstaan onder beheer en onderhoud-activiteiten:

- vegetatiebeheer (begrazing, bomenkap en bosomvorming);
- onderhoud Waterwegen en Kunstwerken;
- monitoring;
- onderhoud paden, wegen en voorzieningen;
- bestrijding trosbosbes.

In onderstaande tabel 5.1 is de beoordeling van de activiteiten in het kader van beheer en onderhoud opgenomen.

Tabel 5.1 Beoordeling bestaande activiteit beheer en onderhoud binnen het Natura 2000-gebied.

Activiteit binnen het Natura 2000-gebied	Toegestaan binnen de begrenzing van de Natura 2000-gebieden Deurnsche Peel, Mariapeel en Groote Peel
Vegetatiebeheer (begrazing, bomenkap en bosomvorming)	Ja
Onderhoud Waterwegen en Kunstwerken	Ja
Monitoring	Ja
Onderhoud paden, wegen en voorzieningen	Ja
Bestrijding van Trosbosbes	Onder voorwaarden

Toelichting beoordeling Beheer en Onderhoud activiteiten

Het bestaand beheer grijpt niet zodanig in op de ecologische vereisten dat dit kan leiden tot een negatief effect op de instandhoudingsdoelstellingen. Integendeel, het uitblijven van beheer zal ertoe leiden dat de doelen niet gehaald kunnen worden.

Het bestaand beheer en onderhoud bestaat uit een groot aantal activiteiten die gedurende het hele jaar plaatsvinden. Het bestaand beheer is gericht op het behouden en versterken van de natuurwaarden in de gebieden en het realiseren van goede randvoorwaarden zoals waterpeilen. Het kan daarbij soms noodzakelijk zijn om kwetsbare gedeelten te betreden, machines te gebruiken die verstoring kunnen opleveren van vogels of plaatselijk vegetaties kapotrijden. Voor het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen is dit niet essentieel, het gaat immers om het realiseren van de ecologische randvoorwaarden waardoor over een langere termijn de doelstellingen met betrekking tot het voorkomen van de habitattypen en soorten gerealiseerd kunnen worden en blijven.

Zoals gezegd, beheer en onderhoud is noodzakelijk maar kan op individuen van soorten en lokaal bij habitattypen wel effecten hebben. De Flora- en faunawet kent verbodsbepalingen ten aanzien van effecten op individuen van soorten. Een ontheffing van deze bepalingen is niet nodig als gewerkt wordt volgens door de minister goedgekeurde gedragscodes (bijvoorbeeld gedragscode Bosbeheer³⁰, Natuurbeheer³¹ en gedragscode

30 De gedragscode zorgvuldig bosbeheer zoals goedgekeurd door de Minister van LNV bij besluit van 12 april 2005, kenmerk DN 2005/1137.

31 De gedragscode natuurbeheer zoals goedgekeurd door de Minister van LNV bij besluit van 21 april 2009, kenmerk TRCDR 2009/970. De gedragscode Natuurbeheer richt zich op een breed scala van beheermaatregelen die regelmatig worden uitgevoerd bij het natuurbeheer. Inrichtings- en herstelmaatregelen zijn niet opgenomen. Indien zulke maatregelen kunnen leiden tot schade aan zwaardere beschermde soorten, dient hiervoor ontheffing te worden aangevraagd van de bepalingen van de Flora- en faunawet.

Flora- en faunawet voor waterschappen³²). Met het werken volgens een gedragscode is gewaarborgd dat er bij werkzaamheden zorgvuldig wordt omgegaan met flora en fauna en dus ook met de soorten en habitats die door de Nb-wet worden beschermd. Daarnaast geeft dit beheerplan aan waar welke doelstellingen gerealiseerd gaan worden en welke maatregelen daarvoor nodig zijn. Zowel de gedragscodes als het beheerplan vormen de basis voor de planning en uitvoering van werkzaamheden van Staatsbosbeheer, de waterschappen en anderen. Staatsbosbeheer heeft als beheerder van het overgrote deel van deze gebieden de taak om beheer- en onderhoudswerkzaamheden in het gebied af te stemmen op de aanwezige en gewenste natuursituatie.

Opgemerkt moet worden dat natuurbeheer en noodzakelijke instandhoudingsmaatregelen van een andere orde zijn dan "gewone" vormen van gebruik en na toetsing geen negatieve gevolgen kunnen hebben voor de instandhoudingsdoelstellingen. Het is mogelijk dat voor incidentele grootschalige beheeringrepen een aparte toetsing en vergunning nodig is om de effecten die optreden bij de uitvoering te beperken of voorkomen (dit valt onder nieuwe plannen of projecten).

Vegetatiebeheer

Naar aanleiding van de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen in dit beheerplan geeft Staatsbosbeheer een zodanige vorm aan het vegetatiebeheer dat het bijdraagt aan het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen. Daarnaast wordt uit voorzorg gehandeld volgens de gedragscode Natuurbeheer, gedragscode Bosbeheer en de gedragscode Flora- en faunawet.

Onderhoud en beheer Waterwegen en Kunstwerken

Het beheer draagt bij aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen. Alle oppervlaktewateren vallen onder het beheer van de waterschappen. Beheer van watergangen en bijbehorende voorzieningen kunnen bijvoorbeeld leiden tot verstoring van fauna of betreding van kwetsbare habitattypen. De omvang van de werkzaamheden zijn niet zo groot dat dit leidt tot significante verstoring of tot een verslechtering van de habitats. Ook worden de bodem en de waterkwaliteit niet grootschalig negatief beïnvloed. Daarnaast worden dit soort werkzaamheden uitgevoerd aan de hand van gedragscodes waarmee aan de zorgplicht van de flora en faunawet voldaan wordt en daarmee ook de soorten en habitats van de Nb-wet onder de aandacht zijn.

Monitoring

Er zijn in de Peelgebieden diverse monitoringsprogramma's. Deze programma's hebben tot doel gegevens te verzamelen om te beoordelen of de genomen maatregelen leiden tot de gewenste ontwikkelingen. Met andere woorden, de monitoringsprogramma's zijn noodzakelijk om te bekijken of de instandhoudingsdoelstellingen gehaald worden en om te beoordelen of en zo ja waar bijstelling van maatregelen nodig is. Het is daarbij soms onvermijdelijk dat kwetsbare gebieden betreden worden. De verstoring die daaruit voort kan komen is beperkt van omvang (incidenteel en korte perioden, geen luidruchtig gedrag) en gebeurt door deskundigen die op de hoogte zijn van de gevoeligheden van het gebied (zij herkennen en vermijden kwetsbare plekken zo veel mogelijk). Monitoring leidt niet tot significant negatieve effecten.

³² De gedragscode Flora- en faunawet voor waterschappen zoals goedgekeurd door de Minister van LNV bij besluit van 10 juli 2006, kenmerk DN 2006/2407.

Onderhoud van paden, wegen en voorzieningen

Staatsbosbeheer is verantwoordelijk voor de planning van het beheer en onderhoud van paden en wegen binnen de natuurgebieden. Het onderhoud van paden, wegen en voorzieningen vindt plaats in perioden waarin dit zo min mogelijk effect heeft op soorten. De effecten zijn in principe tijdelijk en van beperkte omvang ook omdat er weinig wegen en paden aanwezig zijn. De kans op het optreden van verstoring van fauna is afhankelijk van de periode waarin de werkzaamheden uitgevoerd worden, de wijze van uitvoering, het voorkomen van soorten en de gevoeligheid van deze soorten voor verstoring. Hieraan wordt via de gedragscodes en in overleg met Staatsbosbeheer voldoende aandacht besteed waardoor gegarandeerd is dat verstoring van soorten beperkt is.

De onderhoudswerkzaamheden leiden niet tot significante verstoring van soorten.

Bestrijding trosbosbes

De trosbosbes is een plant die voorkomt op zonnige tot licht beschaduwde plaatsen op matig voedselarme, vochtige tot natte, zure grond. De plant is te vinden op oevers van heidevennen, hoogveen en bosranden. Trosbosbesstruiken hebben een verdrogend effect op de veenputten, zorgen voor beschaduwing en door bladval ook voor toevoer van voedingsstoffen. Daarom is de aanwezigheid van deze soort beperkend voor het bereiken van de doelstellingen. De soort zal van binnenuit bestreden moeten worden, dat wil zeggen vanuit het gebied bij de veenputten. Welke maatregel uitgevoerd wordt en wat daarvan het effect is, zal indien nodig via een Nb-wetvergunning gereguleerd worden.

5.3.2 *Faunabeheer*

Faunabeheer kan zonder Nb-wetvergunning plaatsvinden indien aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan.

- Jacht

De jacht binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied is in het kader van de Flora- en faunawet niet toegestaan, omdat het gebied valt onder de Vogelrichtlijn (art 46 lid 3 sub c Flora- en faunawet).

- Schadebestrijding

Jacht is verboden maar schadebestrijding niet. Hiervoor kunnen Gedeputeerde Staten voor bepaalde soorten ontheffing verlenen op basis van de Ffwet. Daarnaast kan er sprake zijn van een landelijke of provinciale vrijstelling. Staatsbosbeheer is voor dit faunabeheer verantwoordelijk en handelt conform de interne Faunabeheerinstructie: alleen beheersjacht waar dat nodig is voor het bereiken van natuurdoelen en voor schadebestrijding. Zij stelt daarbij voorwaarden zoals hieronder is toegelicht bij de schadebestrijding van wilde zwijnen.

Staatsbosbeheer heeft als terreineigenaar in Noord-Brabant en Limburg toestemming gegeven voor de afschot van wilde zwijnen, onder de volgende voorwaarden:

- afschot mag alleen plaatsvinden buiten het broedseizoen en de kraanvogeltrek;
- de met de afschot samenhangende activiteiten moeten beperkt blijven tot de randzone van het gebied;
- de afschottaken mogen alleen vanuit een hoogzit worden uitgevoerd;
- de afschot moet uitgevoerd worden door daartoe door Staatsbosbeheer aangewezen leden van de Wildbeheereenheden.

Op deze manier heeft schadebestrijding geen negatieve invloed op het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen.

De jachthouder is Staatsbosbeheer. Dat betekent dat Staatsbosbeheer gerechtigd is toestemming te geven aan de jagende instantie (in dit geval de wildbeheereenheid Asten). Indien voldaan aan bovengenoemde voorwaarden is er geen vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 nodig, omdat het doden van wilde zwijnen geen (significant) effect heeft op de instandhoudingsdoelstelling. Op die locaties in de Peelgebieden waar gedurende het broedseizoen en het vogeltrekseizoen zich geen doelsoorten bevinden, is het mogelijk om de wilde zwijnen jaar rond te bestrijden. Op deze locaties is geen sprake van een effect op de instandhoudingsdoelstellingen.

Muskus- en beverrattenbestrijding

Voor een optimale ontwikkeling van het hoogveen is het essentieel om zoveel mogelijk water in het gebied vast te houden. Hiertoe zijn in de Peelgebieden diverse kades en andere waterkerende constructies aanwezig. Bestrijding van muskus- en beverratten is noodzakelijk om de kades en compartimentering van afwatering in stand te houden. Bij de bestrijdingswerkzaamheden worden negatieve effecten op de instandhouding van de Natura 2000 vogelsoorten en habitattypen voorkomen door de bestrijding op vastgestelde wijze uit te voeren. Vangmiddelen worden op locaties geplaatst waarbij het betreden van hoogveen voorkomen wordt. De aanwezigheid van bestrijders in de gebieden is beperkt tot een aantal dagen per jaar. De vangmiddelen worden gecontroleerd buiten het broedseizoen namelijk in twee perioden: tussen 1 december en 15 maart en tussen 15 juli en 15 oktober. Alleen als geconstateerd wordt dat er muskusratten voorkomen zal ook buiten deze perioden opsporing plaatsvinden. Dit altijd in overleg met de beheerder. Deze zal de afweging moeten maken welk belang voorrang heeft, het beperken van verstoring of het bestrijden van muskusratten. Een en ander zal afhankelijk zijn van het juist in die perioden op die bepaalde plek voorkomen van verstoringgevoelige soorten. Het beperkt aantal dagen en personen en de periode waarin de vangmiddelen gecontroleerd worden, zijn zo beperkt dat geen significante verstoring van trekvogels verwacht mag worden. Jaarlijks hebben bestrijders en beheerder overleg om te bepalen of er een aanpassing aan de werkwijze nodig is onder andere gezien vanuit de instandhoudingsdoelstellingen van de gebieden.

Met ingang van 1 januari 2008 handelt Waterschap Peel en Maasvallei volgens de landelijke gedragscode voor bestrijding van muskus- en beverratten. Hiermee wordt invulling gegeven aan de zorgplicht uit de Ff-wet. Om geen vergunning te hoeven aanvragen op basis van de Nb-wet zijn er 3 aanvullende criteria waaraan voldaan moet worden:

- geen verstoring van broedende vogels (dus buiten broedseizoen);
- geen verstoring pleisterende of overwinterende vogels (dus plaatsen mijden waar deze zich ophouden);
- geen betreding van kwetsbare vegetaties.

De conclusie is dat de bestrijding van muskus- en beverratten bijdraagt aan het vasthouden van water in het gebied en daarmee aan de instandhoudingsdoelstellingen. De eventuele verstoring van trekvogels door de bestrijders is zeer beperkt en leidt daarom niet tot significante verstoring van soorten waarvoor een Nb-wetvergunning noodzakelijk zou zijn.

5.3.3 Landbouw

In de Peelgebieden is nog landbouw aanwezig. In het zgn. Middengebied tussen Helenaveen en Griedtsveen is het grootste deel van die landbouwgronden verworven (EHS). De onderhandelingen om de overgebleven landbouwactiviteiten te beëindigen in het kader van het Landinrichtingsplan Herinrichting Peelvenen en daarmee de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur vorderen gestaag.

Ook de landbouw buiten de Peelgebieden is van invloed op het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen vanwege de depositie van ammoniak en de grondwateronttrekkingen voor beregening en drainage. Als de agrarische bedrijfsvoering onverminderd door zou gaan op de huidige manier, dan beperkt de depositie van ammoniak het bereiken van de doelstellingen.

In de onderstaande tabel staat bij een aantal activiteiten "ja". Hier wordt bedoeld dat het toegestaan is onder de voorwaarden die nu ook al gelden en derhalve geen Nb-wet vergunning is vereist. Onder de tabel 5.2 staat een toelichting op de bestaande landbouwactiviteiten.

Tabel 5.2 Beoordeling bestaand gebruik Landbouw.

Activiteit binnen en buiten het Natura 2000-gebied	Toegestaan binnen de begrenzing van de Natura 2000-gebieden Deurnsche Peel, Mariapeel en Groote Peel	Toegestaan buiten de begrenzing van de Natura 2000-gebieden Deurnsche Peel, Mariapeel en Groote Peel
Normale agrarische bedrijfsvoering op percelen met bestemming landbouw (m.u.v. wateronttrekking, veehouderij en ammoniak depositie)	Ja	Ja
Gebruik van teeltondersteunende voorzieningen (TOV)	Nee (komt niet voor)	Ja
Glastuinbouw; lichtuitstraling uit kassen en watergebruik	Nee (komt niet voor)	Ja
Activiteiten mbt water die genoemd zijn in het Nieuw Limburgs Peil en/of GGOR; grondwateronttrekkingen tbv landbouw en (peilgestuurde) drainage	Ja	Ja
Teelt van Trosbosbes	Nee (komt niet voor)	Ja

Toelichting beoordeling Landbouwactiviteiten

De meeste landbouwactiviteiten vinden buiten de Peelgebieden plaats. De belangrijkste negatieve effecten van landbouwactiviteiten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn het onttrekken van grondwater en het houden van vee waardoor ammoniak geëmitteerd wordt. Bij de beoordeling van landbouwactiviteiten maken we onderscheid in deze twee elementen en de overige activiteiten. In dit beheerplan worden alleen de essentiële onderdelen van landbouwkundig gebruik beoordeeld waarvan vooraf vermoed werd dat zij van invloed zijn op de abiotische randvoorwaarden of leiden tot verstoring / verslechtering. Voor de rest is de sectornotitie gevolgd, omdat die onderdelen geen invloed hebben op de ecologische randvoorwaarden (Quick Scan Bestaand gebruik (sectornotities), Steunpunt Natura 2000, april 2008). De volgende activiteiten zijn nader bekeken:

- normale agrarische bedrijfsvoering op percelen met bestemming landbouw;
- activiteiten mbt tot water die genoemd zijn in het GGOR; wateronttrekkingen en drainages;
- emitteren van stikstof;
- oprichten of gebruiken van teeltondersteunende voorzieningen (TOV);
- glastuinbouw; lichtuitstraling uit kassen en watergebruik;
- teelt van trosbosbes.

Normale agrarische bedrijfsvoering

Agrarische activiteiten zoals het bewerken van de bodem met machines, zaaien, beweiden en dergelijke leiden niet tot negatieve effecten op de natuurgebieden. De natuurwaarden hebben zich ontwikkeld terwijl deze activiteiten ook plaatsvonden. Door agrarische bedrijfsvoering die allemaal buiten de Natura 2000-gebieden plaatsvinden, zijn er geen veranderingen in de ecologische vereisten binnen de Natura 2000-gebieden (met uitzondering van de onttrekking van grondwater en de emissie van ammoniak). Het bestaand gebruik is daarom zonder vergunning toegestaan, hieronder wordt nog ingegaan op stikstof en beregening (Quick Scan Bestaand gebruik (sectornotities), Steunpunt Natura 2000, april 2008).

Activiteiten mbt tot water die genoemd zijn in het GGOR/NLP; wateronttrekkingen en drainages

De bestaande activiteiten, zonder het nemen van de GGOR/NLP maatregelen, zou ertoe leiden dat de doelen niet of onvoldoende bereikt kunnen worden. Onttrekken van water leidt er namelijk toe dat er niet voldoende water aanwezig is om de vorming van hoogveen te realiseren. Vooral de grote fluctuaties in het grondwater zijn een probleem, onttrekkingen ten behoeve van de landbouw dragen daar in droge perioden aan bij. Hoe groot die bijdrage is verschilt lokaal. Het stoppen van beregeningen leidt slechts tot een beperkte vermindering van het wegzakken van het grondwater in droge perioden en zeker niet tot grote verbeteringen van de grondwatersituatie (Bureau Taken, 2007). Stoppen van beregeningen leiden wel tot grote problemen in de agrarische sector.

Lopende afspraken zoals Nieuw Limburgs Peil, Landinrichting Herinrichting Peelvenen en het GGOR voor de Groote Peel, de Bult en de Deurnsche Peel zijn óók in dit beheerplan vastgelegd omdat zij mede ervoor zorgen dat de effecten van onttrekkingen teniet gedaan worden. Hieronder volgt een toelichting per provincie.

- Onttrekken van water Mariapeel en Groote Peel Limburg (bestaande activiteiten landbouw)

Bestaande activiteiten van het gebied ten behoeve van landbouwkundig gebruik bestaat in deze uit grondwateronttrekkingen, (peilgestuurde) drainage en oppervlaktewater-peilbeheer. Voor het totale pakket van maatregelen van het Nieuw Limburgs Peil heeft een habitattoets plaatsgevonden (Taken, 2007; Waterschap Peel en Maasvallei 2009). Uit deze habitattoets is komen vast te staan dat er door de combinatie van de voorgestelde maatregelen geen negatieve effecten zijn te verwachten op de Natura 2000-gebieden Mariapeel/Deurnsche Peel en Groote Peel aan de Limburgse zijde. Bij de habitattoets is gebruik gemaakt van een hydrologische modelstudie. Hierin zijn grondwateronttrekkingen (als opgenomen in het register van het WPM) betrokken en zijn alle landbouwgronden voorzien van een peilgestuurde drainage. In het model wordt bij alle grondwaterputten het vochttekort in een straal van 200 meter van de landbouwgronden weggenomen, rekening houdend met de geregistreerde capaciteit, en is het peilbeheer afgestemd op akkerbouw. De combinatie van grondwateronttrekkingen met peilgestuurde drainages en overige maatregelen van NLP/GGOR leiden tot een positieve bijdrage aan instandhoudingsdoelstellingen. Een NB-wetvergunning is dan ook niet nodig voor deze bestaande activiteiten.

De afspraken van het Nieuw Limburgs Peil, waaronder de bestaande activiteiten én de nog uit te voeren maatregelen, zijn geregeld in de Keur en bijbehorende algemene regels en het Integraal Waterbeheerplan van het waterschap (dd 22 december 2009). Maatregelen die een aanpassing vergen van de inrichting van gebieden zullen projectmatig worden uitgevoerd via de Reconstructie (aanbrengen schermen, verhogen stuwpeil in waterschapslossingen en aanpassing landgebruik laaggelegen percelen). Het NLP is een totaal pakket van maatregelen dat vrijwillig maar niet vrijblijvend is. Het uitvoeren van de maatregelen is noodzakelijk om de doelstellingen te bereiken. Een Nb-wetvergunning is voor de in NLP opgenomen maatregelen en activiteiten dan ook niet nodig.

- Onttrekken van water Deurnsche Peel, de Bult en Groote Peel Noord-Brabant (bestaand gebruik landbouw)

Waterschap Aa en Maas heeft in 2009 een GGOR vastgesteld voor het Brabantse deel van de Groote Peel en de Bult. Het GGOR voor de rest van de Deurnsche Peel is opgesteld. Het concept eindrapport is klaar. Oplevering van het definitieve eindrapport en goedkeuring door Waterschap Aa en Maas gebeurt in de 2^e helft van 2010.

Zowel voor de Groote Peel als voor het deelgebied de Bult en voor de Deurnsche Peel zijn hydrologische modelonderzoeken uitgevoerd in het kader van de ontwikkeling van een GGOR³³.

Uit deze onderzoeken zijn de volgende conclusies met betrekking tot het gebruik van water in de landbouw te trekken (zie tabel 5.3):

Tabel 5.3 Conclusies gebruik water door de landbouw in Groote Peel, de Bult en Deurnsche Peel.

	Groote Peel	De Bult	Deurnsche Peel
Beregeningen	Door het stopzetten van de beregeningen zijn in de bufferzone ten oosten van de Groote Peel grondwaterstands verhogingen (van de laagste grondwaterstand in 1996) te verwachten van 0 tot 10 cm. In het natuurgebied zelf blijven de effecten beperkt tot minder dan 5 cm.	Dragen max 5 cm bij aan de daling grondwaterstand (ref. GGOR de Bult, januari 2009).	Stopzetten van beregening heeft op het kerngebied voor hoogveenherstel een positief effect op 3,8 ha. De maatregelen uit het Landinrichtingsplan hebben een effect op 45,6 ha. De maatregelen in het Landinrichtingsplan mitigeren de negatieve effecten van bergening.
Drainage*	Verlaging van grondwaterstand afhankelijke van diepte van ligging buizen en de peilen. Met peilgestuurde drainage wordt gem. laagste grondwaterstand met 20-30 cm verhoogd.	Idem, met peilgestuurde drainage wordt de gem. laagste grondwaterstand met 10-30 cm verhoogd.	Verwijderen van drainage heeft op het kerngebied voor hoogveenherstel een positief effect op 2,5 ha. De maatregelen uit het Landinrichtingsplan hebben een effect op 45,6 ha. De maatregelen in het Landinrichtingsplan mitigeren de negatieve effecten van bergening.

* de modellen geven geen inzicht in de bijdrage die het volledig weghalen van drainage oplevert buiten de Peelgebieden. Dit is ook geen realistische maatregel gezien de afspraken uit de reconstructie en de wens om buiten de natuurgebieden een gezonde agrarische bedrijfsvoering mogelijk te maken. De conclusies zijn getrokken op basis van de uitkomsten van peilgestuurde drainage.

³³ In de studie van zowel de GGOR inrichtingsvisie voor de Groote Peel als de Bult van 21 januari 2009 zijn de door de provincie Noord-Brabant vergunde grondwateronttrekkingen meegenomen zoals opgenomen in het "Grondwaterregister van de provincie Noord-Brabant, categorie beregening" (zie kaarten bijlage 1 en 2). Hetzelfde geldt voor de GGOR-inrichtingsvisie Deurnsche Peel. Het betreft hier vergunde grondwateronttrekkingen met een capaciteit van 10 m³/uur of meer, gelegen zowel binnen als buiten de attentiezone en in het hele beheersgebied van het waterschap en zoals de provincie Noord-Brabant wettelijk verplicht is deze bij te houden. Het betreft een openbaar bestand dat is bijgewerkt tot 1 september 2005. De categorieën industrie en bronbemaling zijn buiten de studie gelaten. Reden hiervoor dat op basis van 'expert judgement' de inschatting is gemaakt dat de afstand en omvang van deze onttrekkingen van dien aard zijn dat geen noemenswaardige invloed op de modelresultaten werd verwacht. Verder zijn in de studie ook de in Limburg vergunde grondwateronttrekkingen in de modellering betrokken. De vergunde onttrekkingen in Limburg zijn gebaseerd op een bestand geactualiseerd tot 2007.

De maatregelenpakketten (zie hiervoor verder hoofdstuk 6) leiden ertoe dat zowel in de Groote Peel als in de Bult, de gem. laagste grondwaterstand 20-40 cm hoger komt dan in de situatie nu. Daarbij treedt geen substantiële verslechtering van de landbouwsituatie op, op sommige percelen zal de droogteschade beperkt worden. De maatregelen uit het GGOR, waarin de beregeningen door de landbouw zijn meegenomen, leiden tot een verbetering van de grondwaterstanden. De huidige beregeningsputten kunnen daarom gehandhaafd blijven zonder Nb-wetvergunning.

Voor de Groote Peel is het resultaat van de maatregelen:

- GHG en GVG gaan in het landbouwgebied rondom de Groote Peel en de randzone van de Groote Peel met 30 tot meer dan 50 cm omhoog.
- Binnen de Groote Peel gaan de GHG en GVG over het algemeen ongeveer 20 tot 30 cm omhoog. Direct achter het bodemscherm zijn stijgingen tot ongeveer 50 cm te verwachten.
- De toename van de GLG in het landbouwgebied direct rond de Groote Peel is over het algemeen ongeveer 20 tot 30 cm, en plaatselijk 30 tot 50 cm; binnen de Groote Peel is de toename van de GLG ongeveer 15 tot 50 cm.

Voor De Bult levert het maatregelenpakket het volgende op:

- GHG en GVG gaan in het landbouwgebied rondom De Bult en de randzone van De Bult met 20 tot maximaal 40 cm omhoog.
- Door de wateraanvoer gaat de GLG verder omhoog dan in de situatie zonder wateraanvoer: in de randzone tot 50 à 60 cm en in het centrale deel van De Bult tot 20 à 30 cm.

- GGOR Deurnsche Peel

Het GGOR voor de Deurnsche Peel bestaat uit de maatregelen die zijn opgenomen in het Landinrichtingsplan Herinrichting Peelvenen plus aanvullende maatregelen binnen en buiten de EHS. De watergerelateerde maatregelen in het Landinrichtingsplan Peelvenen hebben een positief effect op de doelstellingen. Dit is geconcludeerd in de uitgevoerde MER voor de Peelvenen. De landbouwactiviteiten maken deel uit van de hydrologische modelstudie ten behoeve van het Landinrichtingsplan Herinrichting Peelvenen. De berekeningen en afwegingswijze voor de grondwateronderdelen van het Landinrichtingsplan passen binnen de Brabantse provinciale kaders voor het GGOR en worden als zodanig aangemerkt als de invulling van het GGOR voor de Deurnsche Peel en Mariapeel. De watergerelateerde maatregelen in het Landinrichtingsplan zijn om bovenstaande redenen in dit beheerplan vrijgesteld van vergunningplicht ikv Nb-wet 1998.

Conclusie is dat met de watergerelateerde maatregelen uit het Landinrichtingsplan een positieve bijdrage geleverd wordt aan de instandhoudingsdoelstellingen. Echter dit is niet een compleet GGOR pakket. Toetsing van het complete pakket is nodig om uitspraken over de bestaande activiteiten in Brabant te kunnen doen. Als uit het GGOR blijkt dat de combinatie van bestaande activiteiten met watergerelateerde mitigerende maatregelen een positief effect heeft op de waterstanden is de bestaande activiteit (water onttrekken) vrijgesteld van vergunningplicht.

Recent is uit het GGOR proces duidelijk geworden dat ook hier een positieve ontwikkeling van de grondwaterstanden volgt waardoor de beregeningen en drainage (waarschijnlijk onder voorwaarde van peilgestuurde drainage) voortgezet kan worden. Met andere woorden, uit de toetsing van het GGOR pakket kunnen voorwaarden voortkomen waardoor vrijstelling mogelijk blijft.

Conclusie

Met het vaststellen en de uitvoering in de komende jaren van deze GGOR's in zowel Brabant als Limburg ontwikkelen de hydrologische randvoorwaarden voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen zich positief. Daarmee wordt aan één van de belangrijke 'knoppen' in de goede richting gedraaid.

Stikstof

Bij de beschrijving van de bestaande activiteiten is aangegeven dat de emissie van stikstof uit de landbouw voor meer dan 50% bijdraagt aan de depositie in de Peelgebieden. Eerder is ook beschreven dat dit betekent dat de realisatie van de doelstellingen beperkt wordt. Bij deze hoge depositiewaarden zullen een aantal hoogveensoorten (zowel planten als dieren) niet voor kunnen komen of niet duurzaam voor kunnen komen en zal het landschap steeds meer gedomineerd worden door bos en grassen.

Het is belangrijk een afname in depositie te krijgen in samenhang met een optimalisatie van de hydrologische situatie en het beheer (zie ook paragraaf 2.7.1 de rol van stikstof in het systeem). Daar is in dit beheerplan op ingezet en zal in de komende drie beheerplanperioden leiden tot een verbetering van de kwaliteit en omvang van de habitattypen.

Veehouderijen die sinds 7 december 2004 niet zijn toegenomen in depositie op de voor stikstof gevoelige habitattypen in het Natura 2000-gebied zijn niet vergunningplichtig³⁴ volgens de Natuurbeschermingswet 1998³⁵. Veehouderijen die wel zijn toegenomen in depositie ten opzichte van 7 december 2004 zijn dit wel.

Specifiek voor bedrijven in Brabant geldt het volgende:

Voor bedrijven die na 7 december 2004 een nieuwe stal hebben gebouwd geldt een meldingsplicht op basis van de "Verordening stikstof en Natura 2000 Noord-Brabant" (art. 6 lid 1 Verordening stikstof en Natura 2000 Noord-Brabant). Op basis van de melding wordt voor bedrijven die tussen 7 december 2004 en 25 mei 2010 een stal hebben gebouwd een voorziening getroffen. Voor deze bedrijven wordt onderscheid gemaakt in:

1. bedrijven die een depositie op het dichtbijzijnde voor stikstof gevoelige habitatype hebben van < 5 mol (ha/jr).

Op basis van de melding wordt de toename in stikstofdepositie ten opzichte van 7 december 2004 voor deze bedrijven gesaldeerd via de depositiebank waardoor de vergunningplicht vervalt. Ontwikkelingen na 25 mei 2010 moeten voldoen aan de "Verordening stikstof en Natura 2000 Noord-Brabant".

2. bedrijven die een depositie op het dichtstbijzijnde voor stikstof gevoelige habitatype hebben van > 5 mol (ha/jr). Voor deze bedrijven wordt per geval bekeken wat de situatie is en wat de mogelijkheden zijn om de stikstofdepositie terug te brengen tot op het niveau van 7 december 2004 of daarvoor te compenseren, waardoor de vergunningplicht vervalt. Ontwikkelingen na 25 mei 2010 moeten voldoen aan de "Verordening stikstof en Natura 2000 Noord-Brabant".

De provincie Limburg heeft voor de stikstofproblematiek nog geen provinciaal juridisch kader vastgesteld.

Gebruik van teeltondersteunende voorzieningen

- Teeltondersteunende voorzieningen zijn bijvoorbeeld het gebruik van tunnels, netten, ondersteunende kassen en dergelijke. TOV komen niet voor in het Natura 2000-gebied, maar wel in de omgeving.

Verder:

- teeltondersteunende voorzieningen zijn niet toegestaan in de GHS (zie verder Beleidsnota glastuinbouw 2006);
- permanente voorzieningen (o.a. bakken op stellingen, regenkappen, containervelden); alleen op bouwblok;
- tijdelijke voorzieningen (folies, insectengaas, hagelnetten etc.); afweging door gemeente. Voor tijdelijke voorzieningen in Agrarisch gebied met landschappelijke waarden of natuurwaarden geldt dat moet worden aangetoond dat het oprichten van

³⁴ Dat kan wel betekenen dat er op basis van andere effecten wel vergunningplicht is

³⁵ Artikel 19kd Nb-wet.

- deze voorzieningen geen onevenredige effecten heeft op de natuur- en/of landschapswaarden;
- overige TOV (bv . boomteelthekken); eveneens afweging door gemeente.

Het gebruik van teeltondersteunende voorzieningen is in Brabant niet toegestaan in natuurplek en dus ook niet in de Peelgebieden.

De teeltondersteunende voorzieningen kunnen leiden tot een vermindering van de infiltratie van water, aantasten van de landschappelijke schoonheid en beperking van het aantal foerageergebieden en migratieroutes van dieren. Deze effecten hebben de provincies in het verleden al onderkend. In de GHS³⁶, waar de Peelgebieden onder vallen, is het gebruik van nieuwe teeltondersteunende voorzieningen niet toegestaan. Permanente voorzieningen kunnen alleen op het bouwblok worden opgericht en voor tijdelijke voorzieningen dient de gemeente een op de natuur- en landschapswaarden gebaseerde afweging te maken.

Het huidige gebruik van TOV buiten de Peelgebieden leidt niet tot aanwijsbare negatieve effecten, dat voorzetting niet mogelijk zou zijn. Het bestaand gebruik is daarom zonder vergunning toegestaan.

Glastuinbouw

De lichtuitstraling van de glastuinbouw kan leiden tot verstoring van bioritme van zowel mensen als dieren. Landelijke afspraken (welke zijn opgenomen in het Besluit Glastuinbouw) leiden ertoe dat de uitstraling van licht door kassen recent is afgenomen. Vanaf januari 2008 houden alle kassen een donkerperiode van zes uur aan. Tuinders schermen dan het licht uit hun kassen voor 95 procent af, of zij gebruiken geen assimilatiebelichting (groeilicht). De donkerperiode in de maanden november t/m maart duurt van 18.00 uur tot 24.00 uur. In de maanden april, september en oktober duurt deze periode van 20.00 uur tot 02.00 uur. Na de donkerperiode wordt het scherm zoveel als mogelijk benut, echter dusdanig dat géén teelttechnische complicaties optreden. Hiertoe is een protocol opgesteld dat onder normale omstandigheden streeft naar een afscherming van 85 procent. Deze afspraken zijn opgenomen in het Besluit Glastuinbouw en krijgen hiermee een wettelijke status. De effecten van verlichting als gevolg van de bestaande glastuinbouw zijn dan zeer gering. Een Nb-wetvergunning is daarom niet nodig.

Voor wat betreft het waterverbruik is het zo dat direct onder de kas een verlaging van het grondwater optreedt. Echter de moderne kassen moeten waterneutraal gebouwd worden, dit is en wordt geregeld via de watertoets. Dit betekent dat minimaal de normale wateraanvulling van het grondwater gecompenseerd moet worden via waterinfiltratie. Daarmee wordt het negatief effect van de kas op het perceel zelf weer opgeheven. Aangezien in Limburg maar enkele kassen binnen de bufferzones aanwezig zijn, is het effect van deze verharde oppervlakten nihil op het grondwater.

Er zijn oudere kassen aanwezig die nog niet waterneutraal functioneren en soms zelfs een onderbemaling hebben. Een effect kan niet uitgesloten worden, echter de omvang is volgens deskundige inschatting beperkt. De GGOR maatregelen leiden ertoe dat geen sprake is van een negatief effect op de instandhoudingsdoelstellingen. De oudere kassen kunnen in het gebied blijven staan.

Teelt trosbosbes

In de Deurnsche Peel en Mariapeel is de aanwezigheid van trosbosbes een probleem bij de ontwikkeling van veen. In eerste instantie werd gedacht dat de zaadbron buiten de Deurnsche Peel en Mariapeel ligt, waar teelt van bessen plaatsvindt. Gedacht werd dat door de verspreiding van de bessenpitten door vogels, de trosbosbes ook voorkomt in het Natura 2000-gebied. Inmiddels is uit onderzoek gebleken dat er geen link is tussen de trosbosbesteelt (de blauwe bes) en de wilde trosbosbes in het Natura 2000-gebied. De

36 GHS: Groene Hoofdstructuur, de provinciale uitwerking van de Ecologische hoofdstructuur van de provincie Noord-Brabant.

huidige doorontwikkelde rassen in de bestaande kwekerijen zijn niet kiemkrachtig genoeg om op te kunnen komen in de Peelgebieden. De eigenschappen van de huidige blauwe bes sluit dan ook de mogelijkheid van verspreiding via vogels en vergelijkbare factoren uit. Dit is reden waarom er geen verband kan zijn tussen de huidige blauwe bessenteelt en de trosbosbes in de natuurgebieden. Dit laat onverlet dat de wilde trosbosbes in de natuurgebieden zelf nog wel kiemkrachtige vruchten zou kunnen bevatten. Vandaar de bestrijding van binnenuit die bij de maatregelen is opgenomen.

De officiële benaming voor de door ontwikkelde of gecultiveerde wilde trosbosbes is de blauwe bes.

De teelt van trosbosbes in de omgeving leidt niet tot negatieve effecten voor het realiseren van de doelen in Deurnsche en Mariapeel. De teelt kan daarom voortgezet worden en is niet Nb-wet-vergunningplichtig.

5.3.4 *Recreatie*

Vogels zijn gevoelig voor verstoring door de aanwezigheid van recreërende mensen. Er zijn veel studies die laten zien dat de padendichtheid invloed heeft op de vogels: effecten zijn er op aanwezigheid van vogels, het broedsucces, de functie van een foerageergebied of slaappleats (Krijgsveld et al., 2008). Dit wetende zijn er in het verleden regels ten aanzien van de recreatie opgesteld. Het Landinrichtingsplan Herinrichting Peelvenen heeft een aantal maatregelen in uitvoering/uitgevoerd. Een van de belangrijkste regels is dat in de Peelgebieden wandelen, fietsen en paardrijden alleen is toegestaan op wegen en paden. Als daar aanleiding³⁷ toe is worden de zoneringsmaatregelen uit het Landinrichtingsplan in de 1^e beheerplanperiode uitgevoerd. Daarnaast worden ook de recreatiemaatregelen uit het Beheers- & Inrichtingsplan Nationaal Park de Groote Peel uitgevoerd (zoning, voorzieningen en de natuurlijke gesteldheid van de Groote Peel zorgt voor de concentratie van recreanten in een klein deel van het gebied).

Momenteel gaat het goed met de meeste broedvogels in de Peelgebieden. De populaties zijn groot genoeg. Mocht er sprake zijn van verstoring als gevolg van recreatie dan heeft dit tot op heden niet geleid tot een daling van de broedvogelaantallen onder de instandhoudingsdoelstellingen.

Het porseleinhoen is matig gevoelig (afstand < 100 m) voor verstoring. De soort broedt in ontoegankelijk terrein, waarvan het areaal door de vernattingsmaatregelen toeneemt en dus niet bereikbaar is voor recreanten. Verstoring door recreanten is daarom niet te verwachten.

De slaappleatsfunctie voor de verschillende ganzen en kraanvogels wordt door recreanten niet beperkt, omdat tijdens de eerder genoemde perioden in paragraaf 3.4 de rustgebieden afgesloten zijn voor bezoekers.

De bestaande recreatievormen leiden dus niet tot negatieve effecten op het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen. De wegen, padenstructuur, de locatie van het bezoekerscentrum en andere voorzieningen en de toegangsbeperking³⁸ maken dat mensen op verschillende manieren van de natuur kunnen genieten zonder dat dit leidt tot negatieve effecten.

De handhaving van de opgestelde regels is in handen van de beheerders. Deze kan middels monitoring de invloed van het huidige gebruik van het gebied door recreanten op de instandhoudingsdoelstellingen voldoende in de gaten houden. Bovendien heeft de terreinbeheerder voldoende instrumenten om een effectieve zoning van het gebruik te realiseren.

37 Aanleiding kan zijn effecten op soorten of habitattypen.

38 Op de Deurnsche Peel, Mariapeel en Groote Peel is geen toegangsbeperkingsbesluit volgens de Nb-wet van toepassing. De toegangsbeperking in de Groote Peel, Deurnsche Peel en Mariapeel is op de terreinen van Staatsbosbeheer privaatrechtelijk geregeld via artikel 461 van Wetboek van Strafrecht; alleen toegankelijk voor wandelen op wegen en paden.

Recreatie in de toekomst

Recreatieve activiteiten zullen in de toekomst toenemen. Recreatie is alleen toegestaan als er geen schadelijke effecten optreden op de instandhoudingsdoelstellingen. Om dit te voorkomen zijn de gebieden nu al alleen opengesteld op wegen en paden en gelden toegangsbeperkingen in bepaalde delen en perioden. Vanwege de noodzakelijke rust tijdens het broedseizoen en in de winter voor met name overnachtende ganzen is het nodig om de toegang ook tijdens de nachtelijke uren naar tijd en plaats te reguleren. Staatsbosbeheer zal daarom geen algemene toegang meer verlenen tot haar terreinen tijdens de nachtelijke uren. Staatsbosbeheer zal in overleg met de provincie voor een beperkt aantal nachtelijke activiteiten toestemming kunnen verlenen als deze geen negatief effect hebben op de instandhoudingsdoelstellingen. Mits aan deze voorwaarden voldaan, kan recreatie plaatsvinden.

Tabel 5.4 Beoordeling bestaand gebruik recreatie.

Activiteit binnen Natura 2000-gebied	Toegestaan binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied Deurnsche Peel en Mariapeel	Toegestaan binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied Groote Peel
Aangespannen wagens/huifkartochten	Onder voorwaarden	Onder voorwaarden
Activiteiten in en om Bezoekerscentrum incl natuurtheater	Nee (niet aanwezig)	Ja
Activiteiten in en om Biologisch station	Onder voorwaarden	Nee (niet aanwezig)
Excursies (te voet)	Onder voorwaarden	Onder voorwaarden
Fietsen	Onder voorwaarden	Onder voorwaarden
Hond uitlaten	Onder voorwaarden	Onder voorwaarden
Kamperen	Nee (niet aanwezig)	Nee (niet aanwezig)
Kanovaart	Onder voorwaarden	Nee (niet aanwezig)
Paardrijden	Onder voorwaarden	Onder voorwaarden
Schaatsen	Ja	Ja
Vakantiewoning / Bed&Breakfast	Ja	Ja
Vissen	Onder voorwaarden	Nee (niet aanwezig)
Wandelen (incl. rolstoelgebruik; nachtelijke wandelingen en droppings)	Onder voorwaarden	Onder voorwaarden

Toelichting beoordeling recreatie activiteiten

Aangespannen wagens/ huifkartochten

Aangespannen wagens en huifkartochten kunnen gebruik maken van verharde en onverharde wegen waar dit is toegestaan volgens de Wegenverkeerswet en van sommige eigen wegen van Staatsbosbeheer met vergunning. Zolang het plaatsvindt volgens deze regels zijn er geen negatieve effecten te verwachten op de instandhoudingsdoelstellingen. Verstoring is door de beperkte hoeveelheid tochten en de ligging van de paden op afstand van de belangrijke leefgebieden niet aan de orde. Een vergunning in het kader van de Nb-wet is dan ook niet vereist.

Activiteiten in en om Bezoekerscentrum (Grote Peel) incl natuurtheater

Deze activiteiten worden gereguleerd door de terreinbeheerder zodanig dat er geen negatieve effecten zullen optreden op de instandhoudingsdoelstellingen. Een vergunning in het kader van de Nb-wet is dan ook niet vereist.

Activiteiten in en om Biologisch station (Mariapeel)

Deze activiteiten worden gereguleerd door de terreinbeheerder zodanig dat er geen negatieve effecten zullen optreden op de instandhoudingsdoelstellingen. Een vergunning in het kader van de Nb-wet is dan ook niet vereist.

Excursies (te voet)

Toegestaan op wegen en paden in opengestelde gebieden buiten het broedseizoen. Er vanuit gaande dat er geen schade wordt berokkend aan de instandhoudingsdoelstellingen, zijn excursies onder leiding van een deskundige gids in het gebied ook toegestaan buiten wegen en paden. De gids zorgt ervoor dat geen kwetsbare vegetaties vertrapt worden of dat vogels verstoord worden door de route zorgvuldig te kiezen. Een vergunning in het kader van de Nb-wet is dan ook niet vereist.

Fietsen

Op aangewezen fietspaden en wegen, waar dit is toegestaan volgens de Wegenverkeerswet en verder langs het Kanaal van Deurne, op de doorgaande onverharde route van Kerkuilenweg via biologisch station naar Griendtsveen, langs de Peelraamstelling en op het Jaagpad langs de Helenavaart.

De ligging van en intensiteit op de fietspaden en wegen leidt niet tot significante verstoring. Immers met het huidige gebruik is er in het gebied van de meeste vogelsoorten al een voldoende stabiele populatie ontstaan. Het porseleinhoen broedt in ontoegankelijk terrein. Verstoring door recreanten is daarom niet te verwachten. Een vergunning in het kader van de Nb-wet is dan ook niet vereist.

Hond uitlaten

Toegestaan aangelijnd en in opengestelde gebieden. Zolang het plaatsvindt op opengestelde paden zijn er geen negatieve effecten te verwachten op de instandhoudingsdoelstellingen. Alleen honden die loslopen kunnen vogels of andere dieren opjagen, wat een ongewenste situatie is. Een vergunning in het kader van de Nb-wet is niet vereist.

Kamperen

Kamperen binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied is niet toegestaan ikv de Nb-wet en komt niet voor. Buiten de begrenzing is kamperen gebonden aan voorwaarden. Onderwerpen met betrekking tot kamperen en campings zijn namelijk per 1 januari 2008 geregeld in het bestemmingsplan. De camping en de gebruikers zijn gebonden aan de daartoe geldende wet- en regelgeving en mogen geen negatieve gevolgen hebben op de instandhoudingsdoelstellingen van de Peelgebieden. Het organiseren van nieuwe activiteiten vanaf deze recreatieve voorzieningen is gebonden aan toetsing en gaat via het vergunningentraject in het kader van de Nb-wet. Dit geldt alleen voor activiteiten die van invloed zijn op de in hoofdstuk 2 genoemde ecologische vereisten of de in hoofdstuk 4 uitgewerkte doelen.

Het kamperen buiten de begrenzing van de Natura 2000-Peelgebieden heeft geen invloed op de instandhoudingsdoelen. Ook wandelen, fietsen en dergelijke vanaf de camping (voor zover in het gebied is toegestaan) leidt niet tot negatieve effecten. De campinghouders hoeven geen vergunning in het kader van Nb-wet aan te vragen.

Kanovaart

Waterschap Peel en Maasvallei heeft vaste trajecten vastgesteld waar met een kano gevaren kan worden. Hiervoor is een vergunning vereist ikv de Keur. Kanovaren is met deze vergunning toegestaan in Kanaal van Deurne en Helenavaart. Er hoeft geen vergunning in het kader de Nb-wet aangevraagd te worden, omdat de kanovaart niet plaatsvindt op locaties waar (verstoringsevoelige) vogels leven.

Paardrijden

Vanuit andere regelgeving is paardrijden nu slechts toegestaan langs Kanaal van Deurne (Keur Waterschap Aa en Maas) en openbare wegen (Wegenverkeerswet) en op een klein stukje eigen weg van Staatsbosbeheer in de Groote Peel (art. 461 Burgerlijk wetboek). Zolang het plaatsvindt volgens deze regelgeving en op opengestelde paden zijn er geen negatieve effecten te verwachten op de instandhoudingsdoelstellingen. Net als bij wandelen en fietsen is de verstoring van vogels of andere dieren niet zo groot dat dit de doelstellingen bedreigt. Paardrijden heeft ook geen invloed op andere ecologische randvoorwaarden. Een vergunning in het kader van de Nb-wet is dan ook niet vereist.

Schaatsen

Schaatsen is alleen aan de orde in vorstperioden en is dan niet zeer intensief. Het kan van invloed zijn op de overwinterende vogels. De staat van instandhouding van de ganzen is gunstig. Er zijn geen georganiseerde tochten. Incidenteel zullen mensen wel de grotere plassen opzoeken maar dit leidt niet tot grootschalige verstoring. De beheerder heeft in gevallen waarin dit wel dreigt de mogelijkheid om de rust te handhaven door het afsluiten van het gebied (maatregel reguleren toekomstig gebruik).

Vakantiewoning/Bed & Breakfast

De vakantiewoningen hebben een recreatieve bestemming in het bestemmingsplan. Voor terreinen die afgesloten zijn voor gemotoriseerd verkeer geldt dat het voor huurders is toegestaan om met de auto of motor langs de in de routebeschrijving opgenomen wegen naar en van de vakantiewoning te rijden. Voor de overige terreinengelden uiteraard de aangegeven ver- en geboden opgelegd door Staatsbosbeheer. Zolang de activiteiten van de huurders plaatsvinden volgens deze interne regelgeving zijn er geen negatieve effecten te verwachten op de instandhoudingsdoelstellingen. Immers het gebruik van de vakantiewoningen leidt niet tot een verandering in de ecologische vereisten zoals extra

depositie of wijziging van de grondwaterstand. Een vergunning in het kader van de NB-wet is dan ook niet vereist.

Vissen

Vanuit andere regelgeving toegestaan in Kanaal van Deurne en in Helenavaart. Zolang het plaatsvindt volgens deze regelgeving zijn er geen negatieve effecten te verwachten op de instandhoudingsdoelstellingen. Door recreatief vissen wordt niet zoveel vis weggevangen dat dit leidt tot een tekort aan voedsel voor de dodaars. Een vergunning in het kader van de Nb-wet is dan ook niet vereist.

Wandelen (incl rolstoelgebruik; droppings en nachtelijke wandelingen)

Wandelen is toegestaan in opengestelde gebieden op wegen en paden. De meeste vogels zijn min of meer gevoelig voor verstoring. Vooral voor de kraanvogel, die landelijk een slechte staat van instandhouding heeft, is rust tijdens de nachtelijke uren belangrijk. Voor het bereiken van de doelstellingen is recreatief gebruik op wegen en paden gedurende de dagperiode geen probleem.

Nachtelijke droppings

Toegestaan middels een privaatrechtelijke overeenkomst. Toestemming wordt verstrekt door Staatsbosbeheer (terreinbeheerder) op grond van art. 461 van het Burgerlijk Wetboek. Staatsbosbeheer toetst vooraf aan de doelstellingen en betreft daarbij ook de situatie van dat moment. Daarmee wordt verstoring van fauna voorkomen. Gezien de natte omstandigheden is het niet te verwachten dat men zich buiten de paden zal begeven.

5.3.5 *Overige bestaande activiteiten*

Activiteiten die niet onder te verdelen zijn bij Beheer en onderhoud, landbouw of recreatie zijn in onderstaande tabel 5.5 opgenomen. Ook deze activiteiten kunnen van invloed zijn op de instandhoudingsdoelstellingen.

Tabel 5.5 Beoordeling bestaand gebruik Overige Activiteiten.

Activiteit binnen, buiten en boven Natura 2000-gebied	Toegestaan binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied Deurnsche Peel en Mariapeel	Toegestaan buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied Deurnsche Peel en Mariapeel ³⁹	Toegestaan binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied Groote Peel	Toegestaan buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied Groote Peel ⁴⁰
Grondwater winningen tbv drinkwater-voorziening	Nee (niet aanwezig in het gebied)	Nb-wet 1998	Nee (niet aanwezig in het gebied)	Nb-wet 1998
Kalkzandsteen fabriek	Nb-wet 1998	Nb-wet 1998	Nb-wet 1998	Nb-wet 1998
Kleine luchtvaart	Onder voorwaarden	Onder voorwaarden	Onder voorwaarden	Onder voorwaarden
Laagvliegen militair	Nb-wet 1998	Nb-wet 1998	Nb-wet 1998	Nb-wet 1998
Verkeer (weg en rail)	Nee (niet aanwezig in het gebied)	Ja	Nee (niet aanwezig in het gebied)	Ja

Toelichting beoordeling overige bestaande activiteiten

Grondwaterwinningen tbv drinkwatervoorziening

Winning van grondwater tbv de drinkwatervoorziening is van invloed op de grondwaterstand. De Nb-wet 1998 bepaalt dat er voor bestaand gebruik passende maatregelen genomen moeten worden om eventuele negatieve effecten van bestaand gebruik op te heffen. Geconcludeerd kan worden dat afgelopen jaren diverse maatregelen zijn genomen om de waterstanden in de Peelgebieden te verbeteren. Zo heeft het WML tussen 1995 en 2003 de ondiepe en diepe winning van Graaf Hornelaan stopgezet. Uit berekeningen van het integrale effect van de winningen in de Roerdalslenk blijkt dat in de Peelgebieden een vernatting optreedt ten opzichte van 1989. De berekeningen zijn uitgevoerd met het door de provincie, waterschappen en WML ontwikkelde model Ibrahim, dat ook gebruikt wordt voor GGOR berekeningen en toetsing bij vergunningverlening. Daarnaast vinden diverse andere maatregelen in de Peelgebieden plaats die als doel hebben de waterstanden te verhogen. Hierbij kan gedacht worden aan het realiseren van de maatregelen genoemd in het NLP en GGOR en het realiseren van de EHS.

Daarmee achten we genomen maatregelen voldoende om de winningen van de WML en Waterschap Aa en Maas voort te kunnen zetten. De situatie in de Peel is immers aanmerkelijk verbeterd ten opzichte van het moment van aanwijzen van het gebied.

De actuele winningen zijn meegenomen in de berekeningen die voor de GGOR's zijn gedaan.

Hieronder wordt per winning nog een korte toelichting gegeven in aanvulling op bovenstaande algemene lijn.

De drinkwaterwinning Vlierden (waterschap Aa en Maas) heeft geen significant negatief effect op de Deurnsche Peel en Mariapeel door de slechte doorlatendheid van de Peelrandbreuk (Bron KIWA, 2007). Het bevoegd gezag heeft eerder al geoordeeld dat er geen Nb-wetvergunning voor deze winning nodig was.

De diepe winning van grondwater ten behoeve van de drinkwatervoorziening ter plaatse van Ospel (vergund 2 miljoen m³ per jaar, WML) veroorzaakt geen nadelige effecten op de

39 Hieronder vallen ook activiteiten, zoals (gebruik van) wegen die in het aanwijzingsbesluit van de begrenzing van de Natura 2000-gebieden zijn uitgezonderd, ook wel exclavering genoemd.

40 Hieronder vallen ook activiteiten, zoals (gebruik van) wegen die in het aanwijzingsbesluit van de begrenzing van de Natura 2000 gebieden zijn uitgezonderd, ook wel exclavering genoemd.

freatische grondwaterstand in de Peelgebieden. Voor deze winning is een grondwaterwinvergunning verleend door de provincie Limburg.

De winning Someren (Brabant Water) ligt op 10 km afstand van het gebied en heeft een nog kleiner niet significant verlagings-effect dan die van Ospel.

De freatische grondwaterwinning ten behoeve van de drinkwatervoorziening ter plaatse van Breehei (vergund 2 miljoen m³ per jaar, WPM) veroorzaakt geen nadelige effecten op de freatische grondwaterstand in de Peelgebieden. In Breehei wordt op grote diepte gewonnen. Breehei ligt ten oosten van de Tegelenbreuk, welke in de diepere ondergrond ondoorlatend is. Vanwege dit feit én vanwege de grote afstand tot de Peel wordt de beïnvloeding door de provincie Limburg verwaarloosbaar klein verondersteld.

De genoemde onttrekkingen hebben geen significant effect, de effecten die er wel zijn worden door de maatregelen uit de GGOR / NLP en dit beheerplan gemitigeerd. Het uiteindelijke effect van alle maatregelen is dat de grondwaterstand meer verhoogd wordt, dan dat ze door de onttrekkingen verlagen. Er is dus geen Nb-wetvergunning nodig.

Kalkzandsteenfabriek

De Kalkzandsteenfabriek heeft een Nb-wet vergunning. Er wordt zand gewonnen voor deze kalkzandsteenfabriek. Deze winning kan de stijghoogten in het watervoerende pakket verlagen.

Kleine luchtvaart

De kleine luchtvaart dient zich aan de eigen gedragscode te houden. Deze houdt in dat natuurgebieden in beginsel worden gemedend. Als dat niet mogelijk is, dient een vlieg-hoogte van minimaal 1.000 ft te worden aangehouden.

Laagvliegen (militair)

Laagvliegen is een activiteit die kan leiden tot verstoring van fauna en dus kan leiden tot verslechtering van de staat van instandhouding van broed- en trekvogels.

Laagvliegen vindt niet alleen boven de Peelgebieden plaats maar ook boven andere N2000-gebieden. De toetsing zal op landelijk niveau plaatsvinden.

Verkeer (weg en rail)

Wegverkeer kan op verschillende manieren invloed hebben op het Natura 2000-gebied. Zo leveren de uitlaatgassen die het verkeer uitstoot een bijdrage aan de totale depositie van voornamelijk stikstof. Verkeer draagt momenteel 8% bij aan de totale depositie van verzurende en vermestende stoffen op natuur in de Peelgebieden (Aben, 2010). Verkeer heeft in zijn algemeenheid door deze bijdrage aan de atmosferische stikstofdepositie een negatief effect op de instandhoudingsdoelen voor habitattypen die daar gevoelig voor zijn zoals (herstellend) hoogveen. Het terugdringen van de uitstoot van verkeer wordt in de eerste plaats door landelijk generiek beleid opgepakt met uitvoering van het zgn. Nationaal Samenwerkingsverband Luchtkwaliteit (NSL). Dit NSL omvat een uitgebreid pakket aan maatregelen ter verbetering van de luchtkwaliteit, waarmee tevens de uitstoot van stikstof ten gevolge van het verkeer wordt gereduceerd. Deze landelijke maatregelen voor industrie en verkeer zijn opgenomen in het op 1 juli 2010 aan de Tweede Kamer toegestuurde voorlopige Programmatische Aanpak Stikstof (vPAS). Hierin wordt de daarmee gepaard gaande aanzienlijke mate van daling van stikstof in de komende 2 decennia inzichtelijk gemaakt. Het verwachte effect is een reductie van 53% in 2030 ten opzichte van 2010. Hierbij is rekening gehouden met de autonome groei die het verkeer de komende decennia laat zien.

De A67 loopt door de Mariapeel en bevindt zich op ruim 3 km vanaf de Groote Peel. Voor wat betreft het aspect stikstof is van belang dat voor de habitattypen die zich in de nabijheid van de A67 bevinden sprake is van behoudoelstellingen voor wat betreft de habitattypen die gevoelig zijn voor stikstof. Met uitvoering van de maatregelen uit het NSL, zoals opgenomen in het vPAS, zal de depositie van stikstof vanaf de A67 bovendien ondanks de te verwachten autonome groei een dalende trend laten zien. Het bestaand

gebruik van de A67 alsmede de autonome groei van het verkeer staan om die reden niet in de weg aan het op termijn realiseren van de voor stikstof gevoelige instandhoudingsdoelstellingen, zoals deze in hoofdstuk 4 naar tijd en ruimte zijn uitgewerkt.

Daarnaast kan verkeer, zoals op de A67 bijvoorbeeld via geluid, licht en beweging leiden tot verstoring van fauna. De populaties vertonen geen negatieve trend onder invloed door verkeer. Bovendien is voor de meeste vogelsoorten sprake van een behouddoelstelling en in de praktijk een positieve trend. Het porseleinhoen, waarvoor in de Groote Peel een uitbreidingsdoelstelling geldt, is volgens de effectindicator niet gevoelig voor verstoring door geluid én broedt in delen van het gebied die langdurig plas-dras staan. Dat areaal wordt uitgebreid door de maatregelen uit dit plan. Ook de slaapplekken voor wintergasten worden niet negatief beïnvloed door het verkeer.

Het doel voor de nachtzwaluw is om in de Deurnsche Peel en Mariapeel minimaal het oppervlak en de kwaliteit van het leefgebied te behouden. Door in het beheer bij de kap van bossen enkele bomen te sparen ontstaan er voor deze soort meer mogelijkheden en staat ook de beperkte toename aan geluid door de autonome groei van het verkeer niet aan realisatie van de instandhoudingsdoelstelling voor de nachtzwaluw in de weg.

De bestaande verkeersbewegingen inclusief de autonome groei daarvan zijn daarmee dus niet vergunningplichtig. Verkeer blijft dus toegestaan op de openbare wegen; tevens geldt voor politie, brandweer, ambulance en beheervoertuigen toegang op de overige wegen en paden.

Wijzigingen aan bestaande wegen en de aanleg van nieuwe wegen dienen wel te worden getoetst aan de bepalingen van de Natuurbeschermingswet 1998 en zijn vergunningplichtig wanneer deze significante gevolgen kunnen hebben voor het Natura 2000-gebied. De aanleg van de A74 bij Venlo zal bijvoorbeeld leiden tot een verandering in de verkeersaantallen op de A67. Dit effect wordt betrokken in de besluitvorming voor de A74.

Railverkeer

De spoorlijn ligt aan de noordzijde van de Mariapeel. Zoals uit de kaart 'verspreiding kwalificerende soorten' in kaartbijlage 3 opgemaakt kan worden, komen met name de blauwborst en de roodborsttapuit zowel dicht langs het spoor als in de rest van het gebied voor. Voor beide soorten is een behouddoelstelling opgenomen en is dit doel ondanks de invloed van het treinverkeer met de huidige afspraken zonder meer te realiseren (zie tabel 4.3 in hoofdstuk 4). Hierbij is van belang dat andere factoren zoals voedselbeschikbaarheid en nestgelegenheid belangrijker zijn voor het succesvol voortbestaan van de vogels. Het gebruik van de spoorlijn staat het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen voor deze soorten niet in de weg. De andere vogelsoorten komen op grotere afstand van het spoor voor en zullen gezien de daarvoor geldende behouddoelstellingen en veelal positieve trend niet beperkt worden door railverkeer (analoog aan wegverkeer, zie hierboven).

Naast het regulier gebruik van de bestaande weg, alsmede het spoor, vindt hieraan ook periodiek beheer en onderhoud plaats. Hierbij moet gedacht worden aan periodiek wegdekonderhoud en renovatie, wegbermbeheer, gladheidbestrijding en beheer en onderhoud aan het wegmeubilair. Het onderhoud van het spoor bestaat uit onder meer periodiek onderhoud aan de spoorbaan, het ballastbed en de daarmee samenhangende systemen, alsmede het beheer van de bermen en slootkanten, het verwijderen van overhangende takken en onkruid in het ballastbed maar ook het regelmatig slijpen van de sporen. De daarmee gepaard gaande werkzaamheden kunnen vanwege het tijdelijke karakter daarvan met name via geluid, licht en beweging leiden tot verstoring van fauna. De populaties vertonen geen negatieve trend onder invloed van het reguliere beheer en onderhoud. Beheer en onderhoudsactiviteiten bij rijks-, provinciale en gemeentelijke

wegen zijn meestal lokaal en tijdelijk van aard waarbij gewerkt wordt onder de verplichtingen van de Flora- en faunawet. Beheer en onderhoud aan wegen en het spoor staan derhalve niet aan realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen in de weg en zijn daarmee dus niet vergunningplichtig.

5.4 Procedures toekomstige activiteiten

Voor toekomstige ontwikkelingen in gebruik van de Peelgebieden, die niet in het beheerplan zijn opgenomen, geldt dat eerst in kaart moet worden gebracht of deze activiteiten negatieve effecten kunnen hebben op het bereiken van de instandhoudingsdoelen. Bij toekomstige ontwikkelingen valt te denken aan functieverandering van agrarische bedrijfsvoering, uitbreiding van recreatieve en landbouwkundige activiteiten, uitbreiding van woonwijken of ingrijpende beheer- en inrichtingsmaatregelen door de terreinbeheerder of het waterschap, die niet direct verband houden of nodig zijn voor het beheer van een Natura 2000-gebied (voor maatregelen die wel nodig zijn voor het beheer van het Natura 2000-gebied bestaat geen vergunningplicht). Alle nieuwe activiteiten (toekomstige ontwikkelingen) die afwijken van de huidige situatie of van de situatie opgenomen of bedoeld in dit beheerplan dienen te worden getoetst. Bij het toetsen van activiteiten moet rekening gehouden worden met de knelpunten voor de habitattypen en soorten waarvoor de Peelgebieden zijn aanwezen als Natura 2000-gebied.

Vergunningprocedure

De eerste, aan te bevelen, stap in de beoordeling is een vooroverleg tussen initiatiefnemer en bevoegd gezag (oriëntatiefase). De hoofdvraag tijdens de oriëntatiefase is of er een kans op een (significant) negatief effect bestaat. Op deze vraag zijn drie antwoorden mogelijk:

1. Als het project of de handeling niet van invloed is op ecologische vereisten zoals beschreven in Hoofdstuk 2 (afzonderlijk of in combinatie met andere projecten) dan is er zeker geen negatief effect. Dit betekent dat er geen vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 nodig is.
2. Er is wel sprake van een negatief effect, maar dit is geen significant effect. Om zeker te zijn dat de negatieve effecten niet significant zijn, kan een aanvullende toetsing gevraagd worden in de vorm van een zogenaamde "verslechteringstoets". Indien sprake is van verslechtering van de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied die om regulering vraagt, kan vergunningverlening aan de orde zijn.
3. Er is een kans op een significant negatief effect. Dit betekent dat vergunningverlening aan de orde is. Omdat er een kans op een significant negatief effect bestaat, is een 'passende beoordeling' vereist. In een passende beoordeling worden alle gevolgen voor het gebied in kaart gebracht. Het bevoegd gezag kan een vergunning verlenen als uit de passende beoordeling blijkt dat er zekerheid is dat de natuurlijke kenmerken van het gebied niet zullen worden aangetast. Als deze zekerheid er niet is, dan kan er alleen een vergunning worden verleend als er aan de ADC-criteria (alternatieven, dwingende reden en compensatie) wordt voldaan: alleen als alternatieven ontbreken en de activiteit doorgang moet vinden om dwingende redenen van groot openbaar belang kan een activiteit alsnog doorgang vinden. Er kan dan een vergunning worden verleend onder de voorwaarde dat tijdig compenserende maatregelen worden getroffen.

In de onder 2 en 3 bedoelde gevallen volgt op de oriëntatiefase een vergunningaanvraag door de initiatiefnemer. De initiatiefnemer is verantwoordelijk voor het aanleveren van de informatie die het bevoegd gezag nodig heeft om de effecten te kunnen beoordelen en eventueel een vergunning te kunnen verlenen, inclusief een eventuele passende beoordeling. Het is aan het bevoegd gezag om te bepalen of de diepgang van het onderzoek van de initiatiefnemer naar de effecten voldoende is. Ook zal het bevoegd

gezag in gevallen waar wel effecten voorzien worden, maar onduidelijk is hoe groot deze zijn, de mogelijkheid hebben om een afweging te maken waarbij bijvoorbeeld het 'hand aan de kraan' principe wordt gehanteerd. Deze gevallen zijn nu niet op voorhand te beschrijven.

Bij de toetsing van nieuwe projecten of handelingen (art 19d) zal de vergunningverlener specifiek letten of aangetoond wordt dat het project of handeling het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen zoals in dit beheerplan uitgewerkt belemmerd. Dit gebeurt aan de hand van eventuele invloed op de ecologische vereisten die in hoofdstuk 2 zijn geformuleerd. Daarbij zal gebruik gemaakt worden van de meest recente informatie over de kwaliteit van de habitattypen en soorten in het gebied én de laatste stand van zaken met betrekking tot dosis-effectrelaties.

Landbouw

Bij nieuwe of verandering van agrarische bedrijfsvoering zal getoetst worden aan de voorschriften die in de provinciale verordeningen zijn vastgelegd (of wanneer deze ontbreekt aan het convenant of de landelijke afspraken uit de PAS)⁴¹. Daarnaast zal beoordeeld worden of er geen ingrepen in het hydrologisch systeem zijn die leiden tot een verlaging van de grondwaterstand of een sterkere fluctuatie van de waterstand.

Recreatie

Recreatie kan vooral van invloed zijn op het voorkomen van fauna. Vanwege de natte situatie in de Peelgebieden is de recreatie als vanzelf geconcentreerd op de wegen en paden. Bij verandering of uitbreiding van deze structuur zal vooral beoordeeld worden of er gevolgen zullen zijn voor fauna, bijvoorbeeld door verstoring van het broed- of rustgebied van de verschillende vogels of versnippering van het leefgebied van de gladde slang.

Verkeer en industrie

Ook bij de ontwikkeling in verkeer en industrie is een afname van de depositie van stikstof gewenst. Voor deze sectoren worden op landelijk niveau afspraken gemaakt in de Pragmatische Aanpak Stikstof. Bij nieuwe initiatieven zal daaraan voldaan moeten worden.

Bevoegd gezag

Het bevoegd gezag voor de verlening van vergunningen in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 is in principe Gedeputeerde Staten van de provincie waarin (het grootste gedeelte van) het Natura 2000-gebied ligt. Een uitzondering geldt als het effect hoofdzakelijk plaatsvindt in de andere provincie (dus de provincie waarin het kleinste gedeelte van het Natura 2000-gebied ligt). In dat geval zullen Gedeputeerde Staten van die laatste provincie bevoegd gezag zijn. In uitzonderlijke gevallen is de Minister van LNV het bevoegd gezag. De situaties waarin dat zo is, staan vermeld in het Besluit vergunningen Natuurbeschermingswet 1998.

Meer informatie

Meer informatie over de vergunningprocedure van de Natuurbeschermingswet 1998 is te vinden op de website van LNV (www.minInv.nl/natuurwetgeving). Via deze website zijn verschillende handreikingen en andere relevante informatie beschikbaar. Met name de 'Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998' van het Ministerie van LNV (september 2005) kan van nut zijn bij (de voorbereiding van) het aanvragen van een vergunning.

De website www.natura2000.nl biedt een checklist over de vergunningverlening.

⁴¹ Op het moment van schrijven van dit beheerplan is dit onderwerp nog sterk in ontwikkeling. De lijn is vastgelegd in het convenant, de uitwerking wordt zowel door de provincies als via de landelijke programmatische aanpak stikstof gerealiseerd. Op 9 juli 2010 is de Verordening stikstof en Natura 2000 Noord-Brabant vastgesteld.

Via de website van de provincie Noord-Brabant en Limburg, www.brabant.nl en www.limburg.nl/natuur (Groene wet- en regelgeving) is ook informatie beschikbaar over de vergunningverleningprocedure in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998.

Daarnaast kunt u bij provincie Noord-Brabant terecht bij Bureau Natuurverkenningen, Cluster Groene Wetten. Tel. (073) 681 21 38 e-mail: groenewetten@brabant.nl.

En bij de provincie Limburg bij cluster Natuur: tel. (043)389 78 57 e-mail: natuurbeschermingswet@prvlimburg.nl (voor aanwijzingsbesluiten, beheerplannen en toetsing van plannen); en de afdeling Vergunningen: tel. (043) 389 74 62 (voor vergunningverlening).

Vergunningsbesluiten kunnen worden geraadpleegd op: www.limburg.nl/vergunningen.

6 Maatregelen

De kern van dit beheerplan is dat de stikstofuitstoot en het waterpeil zodanig worden aangepast dat er volgens alle partijen een goede balans ontstaat tussen natuurbelangen en menselijke activiteiten. De betrokken partijen hebben daarvoor afgesproken om de vereiste condities over een periode van drie beheerplannen goeddeels te realiseren. Het bijbehorende maatregelenpakket is divers en bouwt voort op het Landinrichtingsplan Herinrichting Peelvenen. Ook het bestaande beleid zoals de realisatie van de EHS en de uitvoering van het Nationaal Bestuursakkoord Water (GGOR, NLP) dragen bij aan het realiseren van de doelstellingen voor Natura 2000. De belangrijkste maatregelen:

- **Water:** Komende jaren zullen de maatregelen worden voortgezet die ervoor zorgen dat het waterpeil in de Peelgebieden stabiel en hoger wordt. Voorbeeld is het (al bestaande) verbod op het slaan van nieuwe beregeningsputten en peilgestuurde drainage. Randvoorwaarde daarbij is dat het waterpeil rond woningen niet hoger wordt. Want het is niet de bedoeling dat bewoners te maken krijgen met wateroverlast.
- **Stikstof:** Er zijn verschillende sporen om de luchtkwaliteit te verbeteren, en zo de stikstofdepositie te beperken. Op nationaal niveau is er wetgeving om de emissies vanuit onder andere industrie en verkeer te reduceren. Voor de Peelgebieden en omgeving geldt het convenant 'Stikstof en Natura 2000' (zie hoofdstuk 4). Voor de agrarische sector komt het er op neer dat bedrijfsontwikkeling mogelijk blijft, terwijl de stikstofemissies toch dalen.
- **Beheer:** Staatsbosbeheer zal het beheer binnen de Peelgebieden (blijven) richten op de ontwikkeling van hoogveen- en heide. De maatregelen die daarbij horen zijn onder andere het compartimenteren van grotere plassen om afslag van veenmossen door golven te beperken en het lokaal verwijderen van bos. Op sommige plekken zullen proeven worden uitgevoerd met het stimuleren van hoogveenontwikkeling. Recreanten zullen hier niet al te veel van merken. Het uitgangspunt blijft dat mensen optimaal kunnen genieten van de prachtige natuur.
- **Recreatie:** Voor recreatie zullen de maatregelen worden uitgevoerd, die zijn beschreven in het Landinrichtingsplan Herinrichting Peelvenen en het Beheers- & Inrichtingsplan Nationaal Park de Groote Peel. Het gaat hierbij om bijvoorbeeld het aanleggen van rustpunten, informatiepanelen en visvoorzieningen en het lokaal wijzigen van de routes. Nachtelijke bezoeken zullen niet langer worden toegestaan, omdat deze verstorend werken voor bijvoorbeeld ganzen en kraanvogels.

Door de uitvoering van de maatregelen ontstaat er op middellange termijn in Mariapeel en Deurnsche Peel op meer plekken hoogveen. De kwaliteit van de het hoogveen-landschap en de droge heiden neemt in alle gebieden toe. Ook de vogelsoorten zullen profiteren van een beter leefgebied.

6.1 Inleiding

Dit hoofdstuk bevat de maatregelen, de verantwoording en onderbouwing waarom de maatregelen zullen leiden tot het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen. Deze maatregelen en activiteiten worden uitgevoerd in de **eerste beheerplanperiode** ten behoeve van de instandhoudingsdoelstellingen. De keuze voor de maatregelen is gebaseerd op de ontwikkelstrategie die in het hoofdstuk doelen uiteengezet is. Paragraaf 6.2 geeft een samenvatting van de kansen en knelpunten. Daarna wordt er uitgebreider ingegaan op de maatregelen.

6.2 Kansen en knelpunten voor de instandhoudingsdoelstellingen

Uit voorgaande hoofdstukken is een tweeledig beeld naar voren gekomen. Ten eerste het positieve beeld dat er in de afgelopen jaren al diverse maatregelen genomen zijn om de achteruitgang van natuurwaarden verder te voorkomen. Uit vegetatiekarteringen blijkt dat dit lokaal al geleid heeft tot een vooruitgang. Ten tweede het beeld dat er in het huidige systeem een aantal knelpunten nog steeds aanwezig zijn.

Kansen en knelpunten komen voort uit het ecologische systeem zelf (bijv. ondoorlatende bodemlagen) en uit de invloed van menselijke activiteiten op het systeem (bestaande activiteiten).

Deze paragraaf gaat in globale zin in op de kansen en knelpunten. De subparagrafen gaan gedetailleerd in op de hydrologische knelpunten in de verschillende gebieden. De andere knelpunten worden niet verder locatiespecifiek uitgewerkt.

6.2.1 Kansen

Tijdens het opstellen van dit beheerplan is voortgebouwd op het fundament dat tijdens de landinrichting Peelvenen gelegd is. Dit fundament bestaat zowel uit een aantal ruimtelijke en hydrologische maatregelen als ook uit de wens in de streek om de Peelgebieden te behouden. Ook vanuit het provinciale en landelijke beleid liggen er kansen zoals de realisatie van de EHS en het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW) dat verplicht tot het opstellen van een Gewenst grond en oppervlaktewater regime (GGOR, voor Limburg Nieuw Limburgs Peil). Beide instrumenten dragen bij aan het verbeteren van de ruimtelijke en hydrologische situatie in en rond de Peel.

De langere doorlooptijd van het opstellen van dit beheerplan heeft er ook toe geleid dat er op het vlak van landbouw en stikstof kansen zijn gecreëerd voor zowel de agrariërs als de natuur (zoals beschreven in paragraaf 4.4).

Het beheerplan laat zien dat het uitvoeren van het soortbeschermingsplan voor de gladde slang ook een verbetering van de mogelijkheden voor hoogveenvorming tot gevolg heeft.

6.2.2 Knelpunten

Voor alle gebieden geldt dat de grootste knelpunten het gevolg zijn van de watersituatie en de depositie van stikstof. Daarnaast zijn er knelpunten in het beheer en als gevolg van recreatie.

Het belangrijkste hydrologische knelpunt is de te grote fluctuatie van het grondwater. Er is een sterke relatie tussen de grondwaterpeilen in de natuurgebieden en de afwatering in de omgeving. Kortgezegd door ontwatering van landbouwgronden, de aanleg van kanalen en geforceerde onttrekking van grondwater, wordt het grondwater naar de omgeving 'weggetrokken'. Daarnaast is de interne waterhuishouding niet op orde. Voor de Groote Peel is de aanwezigheid van relatief grote oppervlakten open water negatief voor de waterhuishouding (onttrekking als gevolg van verdamping).

Het knelpunt 'depositie van stikstof' wordt veroorzaakt door een groot aantal bronnen in de regio (vooral veehouderij) en daarbuiten (industrie, verkeer, buitenland). Behalve de beperking in de vitaliteit van habitattypen levert een te hoge depositie van stikstof ook een hoge beheerlast op. Immers het verwijderen van berken en tegengaan van vergrassing is zeer arbeidsintensief terwijl het wel nodig is om ook voor de vogels voldoende open ruimte te hebben en hoogveenvorming mogelijk te maken.

Bossen zorgen voor veel verdamping van water en beperken de mogelijkheid tot het ontstaan van hoogveen. Het beheer is daar momenteel onvoldoende op toegesneden. Een ander aspect is het bestrijden van trosbosbes. Voor veenvorming is momenteel onvoldoende CO₂ vorming in open water aanwezig. Ook het vrijkomen van fosfaat bij verdere vernatting kan een knelpunt opleveren.

Aandachtspunt in het beheer is het reguleren van de recreatie (vooral in de toekomst). Enerzijds mag zo veel mogelijk genoten worden van de natuur, anderzijds zal op sommige plaatsen de rust behouden moeten worden omdat er anders een knelpunt ontstaat door verstoring van vogels.

6.2.3 *Hydrologische kansen en knelpunten Deurnsche Peel, Mariapeel en de Bult*

Met name in de Mariapeel is het oppervlak van herstellende hoogvenen (H7120) de afgelopen jaren toegenomen als gevolg van de inspanningen die zijn verricht. Dit biedt op de lange termijn potentie om actief hoogveen (H7110_A) te ontwikkelen. Daarvoor zijn nog wel maatregelen nodig die de ontwatering in de omliggende landbouwgebieden verminderen. In de Deurnsche Peel zijn recent geen herstelmaatregelen uitgevoerd. In de Deurnsche Peel zijn veenmossen plaatselijk sterk toegenomen na de grootschalige vernatting van de Mariapeel (KIWA, 2007).

Een belangrijk aandachtspunt blijft het tegengaan van verdroging en sterke grondwaterfluctuaties waarvoor inmiddels in het Nieuw Limburgs Peil (NLP) en de GGOR afspraken zijn gemaakt. Het gebied is namelijk sterk verdroogd door de diepe ontwatering in de omliggende gebieden. Door de ontwatering treden ook grote waterstandfluctuaties op. Naast genoemde ontwatering beïnvloeden grondwateronttrekkingen voor beregening ook het fluctuerende peil.

Voor de Deurnsche Peel is de hydrologische situatie nog niet voldoende op orde om een gunstige situatie voor herstellend hoogveen te hebben (KIWA, 2007). Daar treedt namelijk een sterke wegzijging op door de hoge ligging van de Deurnsche Peel ten opzichte van de omgeving, met name ten opzichte van het westelijk gelegen landbouwgebied. De wegzijging is momenteel te groot voor de vorming van actief hoogveen. Door de grote wegzijging treden er nog te grote fluctuaties in de waterstand op. Dit wordt versterkt doordat de omgeving sterk is ontwaterd met gegraven en verdiepte waterlopen.

Hier kan geconcludeerd worden dat het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen voor de habitattypen in de Deurnsche Peel en Mariapeel een duidelijke relatie heeft met de bestaande activiteiten.

De belangrijkste knelpunten in relatie tot bestaand gebruik voor de hydrologische situatie zijn:

Verlaging en toename fluctuatie grondwaterstand door:

- ontwatering buiten Natura 2000-gebied;
- grondwateronttrekkingen voor beregening langs vooral de oostzijde van de Mariapeel en rond (delen van) de Deurnsche Peel;
- verdamping door toename bosoppervlak;
- ontwatering binnen het Natura 2000-gebied (het gebied langs Helenavaart tussen Deurnsche Peel en Mariapeel in);
- waterkwaliteit.

De knelpunten worden aangepakt via het NLP / GGOR, waaronder het standstillbeleid voor grondwateronttrekkingen ten behoeve van de landbouw en regels met betrekking tot (peilgestuurde) drainage van de waterschappen, inrichtingsmaatregelen en de uitvoering van het Landinrichtingsplan Herinrichting Peelvenen. Aanvullende maatregelen op het Landinrichtingsplan voor de berekening van het voorkeursscenario voor het GGOR zijn het dempen van de Soeloop, verdergaande compartimentering met aanpassing peilen en het dempen van sloten. Voor de onderbemalingen bij de bebouwing in het middengebied worden de peilen overgenomen, zoals die in 2008 door de Grontmij zijn berekend.

6.2.4 *Hydrologische kansen en knelpunten Groote Peel*

Het belangrijkste doel voor de Groote Peel is het verbeteren van de kwaliteit van het habitatype herstellend hoogveen (H7120). Het habitatype komt in een zeer klein deel van het gebied goed ontwikkeld voor en in een groot deel van het gebied matig. Wanneer herstel van de waterhuishouding plaatsvindt, zijn er goede potenties voor herstel van de kwaliteit (KIWA, 2007).

In de Groote Peel zijn relatief grote oppervlakten open water. Door verdamping via dit open water wordt veel water onttrokken aan de Peel. Door de aanwezigheid van een dik,

goed doorlatend watervoerend pakket is de hydrologie van het gebied ook afhankelijk van de drainagebasis in het omliggende gebied. Beide aspecten dragen bij aan de verdroging van de Groote Peel. De wegzijging binnen het natuurgebied is groot als gevolg van verdamping, doorgraving van veen en de diepe ontwatering (landbouwgebied en de Aa) in de omgeving. Hierdoor treden grote waterstandsfluctuaties op. De wegzijging wordt momenteel 3 tot 5 maal zo hoog geacht dan de grenswaarde voor actief hoogveen. Voor het significant beperken van de wegzijging zijn omvangrijke maatregelen nodig in de waterhuishouding van de randzone binnen en buiten het Natura 2000-gebied. In de grote plassen treedt beperking op van submerse veenmosgroei en –verlanding, door te sterke golfslag in het oppervlaktewater. De vernatting die de laatste jaren is opgetreden met herstel van veenmos wordt toegeschreven aan compartimentering⁴² die voor 1989 is uitgevoerd (Bron: KIWA, 2007).

De belangrijkste knelpunten in relatie tot bestaand gebruik voor de hydrologische situatie zijn:

De verlaging van de grondwaterstand door:

- ontwatering in de randzone van het gebied en buiten Natura 2000- gebied;
- grondwateronttrekkingen voor kunstmatige beregening in de landbouw;
- als gevolg van verdamping door toename bosoppervlak.

Een ander knelpunt is de verlaging van de grondwaterstand voor doorgraven van veen.

Conclusie is dat de knelpunten worden geminimaliseerd door het uitvoeren van de Nieuw Limburgs Peil maatregelen aan Limburgse zijde van de Peelgebieden. Aan Brabantse zijde worden met name maatregelen getroffen binnen de Natura 2000-begrenzing, de GGOR maatregelen worden verder geconcretiseerd in inrichtingsmaatregelen van het waterschap. Door de maatregelen uit het NLP en GGOR zal de grondwaterstand verbeteren (Taken, 2007).

Voor beide Natura 2000-gebieden geldt dat er door het treffen van maatregelen kansen gecreëerd worden ter verbetering van het ecologisch functioneren van de gebieden.

6.2.5 *Vogelsoorten*

Voor de vogelsoorten zijn er geen grote knelpunten, de doelstellingen van Natura 2000 en de oude NB-wet doelen worden (ook met de maatregelen uit dit beheerplan) gerealiseerd voor alle soorten. De kansen voor de verschillende vogelsoorten komen voort uit de maatregelen die voor het verbeteren van de kwaliteit en vergroten van het oppervlak van actieve en herstellende hoogvenen voortkomen. Dit geldt niet alleen voor de hydrologische maatregelen maar ook voor het behoud van de openheid en mozaïek van verschillende vegetaties.

De maatregelen dragen bij aan het in stand houden van:

- voldoende slaap- en foerageergebied;
- voldoende openheid ganzen- en weidevogelgebied;
- voldoende rust en stilte overdag en 's nachts;
- voldoende omvang oppervlakte water;
- weinig fluctuaties in waterpeil.

Het behoud van rust is een belangrijk aandachtspunt dat ook in de toekomst gewaarborgd moet zijn om knelpunten te voorkomen.

6.3 **Maatregelen, een introductie**

De volgende paragrafen geven een gedetailleerde opsomming van de maatregelen. Allereerst worden de maatregelen weergegeven, die partijen in het verleden met elkaar overeengekomen zijn (inclusief het Akkoord van Venlo, juni 2007) en/of in het Nieuw Limburgs Peil (GGOR) zijn opgevoerd.

Tijdens het opstellen van dit beheerplan heeft het Waterschap Aa en Maas ook een GGOR proces doorlopen voor de Groote Peel en de Bult waarin samen met de streek onderzocht

⁴² Door compartimentering wordt water langer vastgehouden en kunnen schommelingen in de waterpeilen beter opgevangen worden.

is op welke wijze het grond- en oppervlaktewater zodanig geregeld kan worden dat daarmee ook de natuurdoelen dichterbij komen.

In hoofdstuk 4 (§4.4.4) is al ingegaan op de maatregelen om de stikstofdepositie op de Peelgebieden te verminderen. In hoofdstuk 5 (§5.3.3) worden de resultaten van de maatregelen voor de Groote Peel weergegeven en voor de volledigheid worden deze teksten in dit hoofdstuk nogmaals herhaald.

Het reguliere beheer (begrazing, maaien, plaggen, branden, tegengaan berkenopslag, waterbeheer (verondiepen open wateren, onderhoud poelen en vennen)) moet worden voortgezet om de gewenste waterpeilen en de openheid van het gebied in stand te houden, evenals het onderhoud van waterhuishoudkundige voorzieningen.

Voor Natura 2000 zijn geen aparte financiële middelen voorhanden. De maatregelen zijn merendeels gedekt via reguliere middelen van het Rijk, beheersvergoedingen die Staatsbosbeheer ontvangt en middelen van bij de waterschappen voor de hydrologische randvoorwaarde scheppende ingrepen.

6.4 Landinrichtingsplan Herinrichting Peelvenen

De Herinrichting neemt maatregelen ten behoeve van natuur, maar neemt geen maatregelen in bestaande natuurgebieden.

Landinrichtingsplan Peelvenen wordt geheel conform plan uitgevoerd. Reeds uitgevoerd zijn de deelprojecten "natuurontwikkeling 't Molentje in gemeente Meijel (2004), natuurontwikkeling "De Ankers" in gemeente Horst en gemeente Deurne (2005) en de realisatie van "vier bemalingsvlakken Nieuw Kanaal, Boven, Helenahoeve en Enclave v.d. Berg" in gemeente Horst en gemeente Deurne (2006). Vanaf het jaar 2008 is de realisatie van "bemalingsvlak Koolweg" opgepakt in gemeente Deurne (2008), realisatie jaagpad/kadeherstel fase 1 in gemeente Deurne (2008) en realisatie project "Halte" in gemeente Deurne (2008).

Algemene uitgangspunten zijn:

- Scheiding van waterlopen met landbouwfunctie en natuurfunctie. Op enkele plaatsen worden bemalingen aangelegd om te voorkomen dat landbouwwater door natuurgebieden stroomt.
- Waterpeil in natuurgebied (compartimenten) wordt zodanig opgezet/ vastgehouden en afgevoerd met een zo gering mogelijke fluctuatie dat er in de natuurgebieden kansen voor o.a. hoogveenvorming en natte heide ontstaan.
- Huidig peil van de Helenavaart wordt gehandhaafd.
- Inundatie van nieuw verworven natuur in het Middengebied (de voormalige landbouwgronden langs de Helenavaart). Dit water dient als voorraad voor droge zomerperioden.
- Het voorkomen van interne drainage en afstromen van water via het oppervlak. Onder deze maatregel vallen zeer uiteenlopende werken van interne fijnregeling. Het kan om zeer kleinschalige aanpassingen gaan, zoals bij vernatting water over het maaiveld of door laagtes laten wegstromen. Het kan ook gaan om het waterdicht maken van diepe watergangen die in de zandondergrond snijden. Aan de rand van het gebied kan plaatselijk een ondergronds scherm noodzakelijk zijn als er aan de buitenkant geen mogelijkheid is om het peil voldoende te verhogen. Waterlopen die na de herinrichting van landbouwgronden tot nieuwe natuur niet meer nodig zijn, moeten worden gedempt of verondiept (bijv. Soeloop).

In het voorkeursalternatief van het voorontwerpplan/MER Herinrichting Peelvenen onderdeel Deurnsche Peel – Mariapeel worden de volgende maatregelen genomen:

Woningen Middengebied

- Uitgangspunt is dat bij de woningen het waterpeil niet verandert. Er worden bemalingsvakken aangelegd om het peil te garanderen en er worden waterkerende kades aangelegd om te voorkomen dat water vanuit de natuur richting bebouwing loopt. Deze kades lopen grotendeels ook langs de laanbomen langs de Soemeersingel.

EHS Middengebied

- Verhogen peil van de Soeloop.
- In het zuidelijk deel wordt het winterpeil gelijk aan het zomerpeil.
- Om voldoende drooglegging voor de huizen langs de Helenavaart te realiseren wordt voor de bebouwing langs de Soemeersingel en Koolweg een apart peil aangehouden. Het peil wordt zodanig opgezet (langzaam en weinig) dat er geen overlast ontstaat bij de laanbomen. In de laagste delen wordt een peil van 30.60 m + NAP gerealiseerd.

6.5 Akkoord van Venlo⁴³

- De autonome ontwikkeling van de landbouw wordt gemonitord om te kijken of de gewonnen hoeveelheden ten behoeve van beregening groter worden als gevolg van het uitbreiden van intensieve teelten.
- De provincie wijzigt de Verordening Waterhuishouding Limburg om per 1 januari 2008 een gebiedsdekkend standstill via algemene regels voor beregening in te voeren in Noord- en Midden-Limburg en om de vergunningplicht voor onttrekkingen in de peelrestanten en peelvenen op te heffen.
- De provincie besluit dat vergunningverlening in het kader van de Nb-wet niet nodig is.
- De vergunningplicht voor onttrekkingen in de overige prioritaire verdroogde natuurgebieden en de daaromheen gelegen bufferzones wordt, gekoppeld aan de totstandkoming van het GGOR van de waterschappen, gefaseerd opgeheven.
- De waterschappen wijzigen nog dit jaar de Keur t.b.v. het instellen van standstill voor traditionele buisdrainage en het vervangen van aanwezige drainage door peilgestuurde drainage binnen een periode van 10 jaar.
- Provincie en waterschappen heroverwegen de afspraken gemaakt bij het delegatiebesluit grondwatertaken en de daarvoor beschikbare gestelde financiële compensatie; daarbij worden ook de handhavingstaken betrokken.
- De gebiedscommissies werken het GGOR uit in inrichtingsplannen. De provincie bewaakt daarbij de voortgang en de integraliteit van de plannen. De waterschappen voeren de daarin opgenomen maatregelen uit die zij binnen dat kader zelfstandig kunnen uitvoeren, Dienst Landelijk Gebied en onder meer de natuurbeherende instanties voeren de overige maatregelen uit, waar landinrichting en subsidies in het geding zijn onder goedkeuring van de provincie.
- Inzet van het wettelijk instrumentarium is in beginsel aanvaardbaar voor de laatste 10 % waarvan geen vrijwillige medewerking is verkregen en nadat daarover vooraf overleg met de streek is gevoerd. De begeleidingscommissie die een inrichtingsplan opstelt en van oordeel is dat uitvoering op basis van vrijwilligheid niet binnen 2 jaar tot het gewenste resultaat leidt, doet daarvoor voorstellen aan Gedeputeerde Staten.
- LNV/DLG wordt gevraagd de GGOR-maatregelen op te nemen in de beheerplannen Natura 2000 voor Mariapeel, Groote Peel, de provincie doet dat voor Sarsven en de Banen.
- WPM voert een studie uit naar de kwaliteitsaspecten van de maatregelen voor de peelvenen en peelrestanten. In toekomstige GGOR-voorstellen zullen de kwaliteitsaspecten geïntegreerd zijn.

In 2010 wordt de balans opgemaakt van de uitvoering van maatregelen en de gerealiseerde effecten en zo nodig overgegaan tot aanpassing van de maatregelen. Wanneer tussentijds nieuwe inzichten ontstaan (bv. n.a.v. het onderzoek naar de invloed van de waterkwaliteit) wordt in overleg met de betrokkenen bezien of bijstelling van de maatregelen nodig is.

⁴³ Het Akkoord van Venlo is een benaming gegeven aan afspraken die zijn gemaakt tijdens het bestuurlijk overleg van 2 juli 2007 in Venlo, tussen Waterschap Peel en Maasvallei, Provincie Limburg, terreinbeheerders, LLTB, Werkgroep Behoud de Peel (heeft niet ingestemd met dit akkoord) en DLG over de te nemen maatregelen naar aanleiding van de uitkomsten van het Nieuw Limburgs Peil GGOR onderzoek. Terreinbeheerders verklaren dat er in het verleden al veel beloofd is, maar nog weinig uitgevoerd. De partijen hebben een inspanningsverplichting, de voorgestelde maatregelen moeten voor borging zorgen. Monitoring maakt hier onderdeel van uit.

6.6 Hydrologische maatregelen Deurnsche Peel, Mariapeel en de Bult

6.6.1 *Nieuw Limburgs Peil Mariapeel*

In juli 2009 is het gebiedsdekkend Nieuw Limburgs Peil aangeboden aan het bestuur. Deze heeft het Nieuw Limburgs Peil in haar vergadering van 11 november 2009 akkoord verklaard en vrijgegeven. De definitieve vaststelling zal in 2010 plaatsvinden. Het gebiedsdekkend Nieuw Limburgs Peil is voorzien van een habitattoets voor alle Natura 2000-gebieden. In het Nieuw Limburgs Peil zijn de maatregelen van het Landinrichtingsplan Herinrichting Peelvenen één op één overgenomen. Daarnaast zijn maatregelen toegevoegd om de waterhuishouding verder te optimaliseren.

Maatregelen die niet opgenomen zijn in bestaande plannen worden in dit beheerplan toegevoegd en zijn ten behoeve van het NLP doorerekend, zoals:

- de aanleg van kades tot de ondoorlatende ondergang langs het Defensiekanaal en bij Grauwveen;
- het afdichten van watergang de Hoofdwijk met klei om drainerend effect op te heffen. (Ingrijpende maatregel; onderzoek is mogelijk naar de hoeveelheid veen er werkelijk zit en op welke diepte; indien nodig kan deze maatregel in eerste beheerplanperiode aangepast worden).

Daarnaast zijn in het natuurgebied nog aanvullende maatregelen toegevoegd:

- aanwijzing beheersgebied bij Mariapeel en Heidsche Peel;
- huidige berekening handhaven (peildatum 2006);
- ont- en afwatering verwijderen uit bestaande en nieuwe natuur;
- verhogen overloopeil of stuwipeil in de Mariapeel, Heidsche Peel en Rouwkuilen;
- verhogen van de drempel Broemeerkanaal;
- dempen van watergangen langs de Horsterdriehoek en Mariaveen (is nieuwe natuur);
- verwijderen gemaal Grauwveen.

Tevens zijn in het landbouwgebied rond de Mariapeel maatregelen opgenomen zoals het aanbrengen en beheren van stuwen in boerensloten en watergangen en het ombouwen en/of aanleggen van peilgestuurde drainage, het een en ander conform de Keur van het waterschap en bijbehorende algemene regels (dd 22 december 2009). Het Nieuw Limburgs Peil is voor de Peelgebieden vastgesteld. Het gebiedsdekkend Nieuw Limburgs Peil zal in 2010 worden vastgesteld, dit is dan inclusief de Peelgebieden. Het Nieuw Limburgs Peil wordt verankerd in het waterbeheerplan van het waterschap. Juridische uitwerkingen hebben of vinden plaats in de Keur van het waterschap. Het Nieuw Limburgs Peil is getoetst door middel van een habitattoets aan de Natuurbeschermingswet 1998 en Flora- en Faunawet (Taken, 2007; Waterschap Peel en Maasvallei, 2009).

6.6.2 *GGOR Deurnsche Peel Noord-Brabant*

Het Waterschap Aa en Maas is in 2008 gestart met het opstellen van het GGOR voor de Deurnsche Peel, waar ook de omgevingsfactoren in worden meegenomen. Het einddoel is het OGOR, overeenkomend met de ecologische vereisten zoals opgenomen in dit beheerplan. Belangrijk is evenwel hier te constateren dat uit de modellering blijkt dat het effect van de grondwateronttrekkingen door de landbouw in combinatie met de te nemen maatregelen geen significant negatief effect veroorzaken. Tot die tijd geldt voor de Deurnsche Peel het Landinrichtingsplan Peelvenen. Gesteld moet worden dat het Landinrichtingsplan Peelvenen niet gelijk is aan het GGOR Deurnsche Peel, omdat in het Landinrichtingsplan geen onderzoek is gedaan naar de effecten buiten het plangebied (in het Landinrichtingsplan zijn onvoldoende maatregelen opgenomen voor het gebied buiten de EHS en is geen plan gemaakt voor de Heitrakse Peel en 't Zinkske). Een GGOR moet gebiedsbreed worden opgesteld. Het huidige beheerplan is de eerste fase van maatregelen en hiervoor is het huidige Peelvenenplan voldoende. Maatregelen, die in het voorkeursscenario zijn opgenomen, zijn het dempen van de Soeloop, verdergaande interne compartimentering en peilopzet, het dempen van sloten en het vervangen van het gemaal Schoolwijk door 2 of 3 gemaaltjes, die op de Helenavaart afwateren. De kosten voor de interne compartimentering zijn globaal begroot op € 3.000.000,-. Deze

kostenraming dient echter in samenhang met het Landinrichtingsplan beschouwd te worden (Witteveen + Bos, 2010).

6.6.3 *GGOR de Bult Noord-Brabant*

Waterschap Aa en Maas is in 2008 gestart met het opstellen van een GGOR voor De Bult. De zorgvuldige aandacht voor het gebiedsproces met de gebiedspartijen en de modelmatige onderbouwing van de hydrologische en natuureffecten van de GGOR-maatregelen heeft meer tijd gevraagd dan aanvankelijke gedacht. Daarom zijn de GGOR-maatregelen en effecten voor De Bult in 2009 beschikbaar gekomen.

Voor de Bult zijn de volgende maatregelen voorzien:

- het dempen van randsloten rondom de Bult, alsmede een aantal sloten binnen de Bult. Om de bermsloot langs de Bultweg te kunnen dempen moet mogelijk de functie van de weg omgezet worden;
- om uitzakking van grondwater in de zomer tegen te gaan wordt voorgesteld om water vanuit de Karweise Loop door de bufferzone rondom de Bult te leiden. Het water komt niet in het natuurgebied;
- peilgestuurde drainage in combinatie met streefpeilverhoging van watergangen in de omgeving. Deze zal uitgevoerd worden als er consensus is met betrokkenen, aangezien deze maatregel niet in lijn is met de Cork-afspraken⁴⁴.

6.7 **Hydrologische maatregelen Groote Peel uit GGOR proces**

6.7.1 *Nieuw Limburgs Peil Groote Peel*

In juli 2009 is het gebiedsdekkend Nieuw Limburgs Peil (GGOR) aangeboden aan het bestuur. Deze heeft het Nieuw Limburgs Peil in haar vergadering van 11 november 2009 akkoord verklaard en vrijgegeven. De definitieve vaststelling zal in 2010 plaatsvinden. Het gebiedsdekkend Nieuw Limburgs Peil is voorzien van een habitattoets voor alle Natura 2000-gebieden (Waterschap Peel en Maasvallei, 2009). De Groote Peel maakt hier deel van uit.

In het GGOR-pakket van maatregelen zijn zowel interne als externe maatregelen opgenomen.

Voorbeelden van interne maatregelen zijn:

- compartimentering;
- aanleg kade tot op de ondoorlatende laag in het zuidwestelijk deel van de Groote Peel;
- het dempen van een aantal sloten in het gebied, m.n. in de randzone;
- omleiden van watergangen.

Als externe maatregelen zijn onder andere opgenomen:

- het dempen van een aantal sloten op de grens met het natuurgebied;
- aanpassen van het peilbeheer in het overige landbouwgebied;
- het beheersgebied onder permanent grasland leggen;
- huidige beregening handhaven (peildatum 2006).

Een aanvullende maatregel is dat er laggzones (plas-dras, moeras) worden aangelegd in onder meer de Mussenbaan.

De modeluitkomsten voor de maatregelen laten in de depressies in het zuidwesten een stijging van de GLG zien van 15 – 20 cm als gevolg van de genomen maatregelen. Naar het noorden neemt de stijging af tot 10 – 15 cm. Op de hogere delen is de stijging van de GLG beperkt tot 5 – 10 cm.

⁴⁴ Uitgangspunt voor de verdrogingsbestrijding in de natte natuurgebieden in Noord-Brabant is het akkoord van Cork, gemaakt in het kader van de Reconstructieplannen. In dit akkoord is vastgelegd dat voor het hydrologisch herstel van de natte natuurgebieden maatregelen kunnen worden genomen binnen de begrenzing van de natte natuurgebieden. Deze maatregelen kunnen uitstraling hebben tot in het omliggende landbouwgebied.

Voor de GLG, die berekend kan worden uit achtereenvolgende vegetatiekarteringen, zit het ontwikkelpotentieel met name in de depressies. Hier is de toestand al vrij redelijk a.g.v. de maatregelen die de afgelopen jaren genomen zijn. De NLP/GGOR-maatregelen doen hier dus nog een schepje bovenop. De relatief hogere delen blijven ondanks de verhoging van de GLG te droog en de regeneratie van het aangetaste hoogveen blijft daar dus modelmatig gezien beperkt.

Het Nieuw Limburgs Peil (GGOR plan Limburg) is aan de natuurbeschermingswet 1998 en Flora- Faunawet getoetst aan de hand van een habitattoets. Hieruit is vast komen te staan dat uitvoering van dit plan niet alleen geen negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van de gebieden heeft, maar dat er daarentegen positieve effecten zullen zijn.

6.7.2 *GGOR Groote Peel Noord-Brabant*

Waterschap Aa en Maas is in 2008 gestart met het opstellen van een GGOR voor de Groote Peel. De zorgvuldige aandacht voor het gebiedsproces met de gebiedspartijen en de modelmatige onderbouwing van de hydrologische en natuureffecten van de GGOR-maatregelen heeft meer tijd gevraagd dan aanvankelijke gedacht. Daarom zijn de GGOR-maatregelen en effecten voor de Groote Peel in 2009 beschikbaar gekomen.

Voor de Groote Peel zijn de volgende maatregelen voorzien:

- het dempen van twee waterlopen langs de noordrand van de EHS en waterlopen aan de westkant binnen de EHS;
- plaatsen van een bodemscherm aan de noordwest kant van de Groote Peel over een lengte van 4200 meter.
- een optimalisatie van de compartimentering;
- peilgestuurde drainage in combinatie met streefpeilverhoging van watergangen in de omgeving. Deze zal uitgevoerd worden als er consensus is met betrokkenen, aangezien deze maatregel niet in lijn is met de Cork-afspraken.

6.8 **Maatregelen ter beperking van de stikstofdepositie**

De huidige luchtkwaliteit voldoet niet. De stikstofbelasting is te hoog voor de realisatie van actief hoogveen en een goede kwaliteit van herstellend hoogveen en droge heiden. Zoals in hoofdstuk 2 uiteengezet is, is deze belasting van verschillende bronnen afkomstig zowel lokaal/ regionaal als (inter)nationaal. Het verbeteren van de luchtkwaliteit en daarmee terugdringen van de stikstofdepositie gebeurt via verschillende sporen. De industrie wordt via de Nederlandse emissierichtlijn lucht gestimuleerd om de hoeveel stoffen die uitgestoten worden te verminderen. Schonere motoren en aanpassen van de rijstijl zorgen er ook voor dat de uitstoot van stikstofoxiden uit het verkeer af zal nemen. Dit zijn twee voorbeelden van nationale regelgeving. Al deze ontwikkelingen kosten tijd. Het is daarom niet mogelijk om binnen één beheerplanperiode een optimale situatie te bereiken. Tijdens het opstellen van dit beheerplan is een strategie ontwikkeld om in Limburg en Noord-Brabant een haalbare en betaalbare reductie binnen 3 beheerplanperiodes te realiseren. Dit is vastgelegd in een convenant (zie Hoofdstuk 4 § 4.4.4) en door de provincie Noord-Brabant in een verordening gevat. Daarnaast wordt op nationaal niveau gewerkt aan de Programmatische aanpak stikstof (PAS)⁴⁵.

Met de inzet van technische maatregelen kan een reductie van de stikstofdepositie gerealiseerd worden. Technische maatregelen kosten geld. Om deze investeringen te kunnen doen, hebben agrariërs ontwikkelingsruimte nodig. Deze is gevonden door een systeem van saldering van stikstofdeposities. De provincies geven de randvoorwaarden en verdere uitwerking aan. Deze bestaan uit een aantal punten en voor de tekst van het convenant zie kader in hoofdstuk 4, §4.4.4).

⁴⁵ De Programmatische aanpak Stikstof is in ontwikkeling. Deze ontwikkelingen lopen gelijk op met het opstellen van dit beheerplan. Het doel van het PAS is het verlagen van de stikstofdepositie en daarmee bijdragen aan het realiseren van doelen door op alle niveaus (van internationaal tot lokaal) te werken aan een verlaging van de stikstofemissies /deposities via generiek beleid.

6.9 Inrichtings- en beheermaatregelen

Opgemerkt moet worden dat met het treffen van maatregelen ten behoeve van de instandhoudingsdoelstellingen eveneens andere vegetaties en soorten hiervan zullen profiteren. Dit geldt met name voor de soorten die typerend en van belang zijn voor de Peelgebieden, zoals genoemd in bijlage 3.

Inrichting EHS Middengebied en EHS aan de buitenkant van de Deurnsche Peel/Mariapeel

In het Landinrichtingsplan is een onderscheid gemaakt tussen het noordelijke en het zuidelijke deel van het Middengebied.

In het zuidelijke deel blijven in de zone langs de Soemeersingel de cultuurhistorische waarden gehandhaafd en worden maatregelen getroffen ten behoeve van de ontwikkeling van natuur. In het noordelijke deel ligt het accent op de natuurdoelen. De inmiddels geheel verworven gronden worden volledig ingericht voor natuurdoeleinden. Het waterpeil van de in te richten percelen en van de Soeloop wordt ter plekke afgestemd op de instandhoudingsdoelstellingen (hoogveenontwikkeling).

Om de woonfunctie in het Middengebied veilig te stellen, vindt de aanleg van bemalingsvlakken plaats in de zone met bebouwing langs de Soemeersingel, Koolweg en Kaasweg. Op de grens van deze vlakken en het gebied met natuurpeil wordt een waterkerende kade gerealiseerd. De afwatering van het woongebied wordt zoveel mogelijk gescheiden van het waterstelsel van de natuurgebieden.

De wijken vormen een belangrijk onderdeel van het hoogveenontginningslandschap. De wijken worden deels hersteld, met zo weinig mogelijk (beheers)ingrepen, om ze zichtbaar en herkenbaar te maken en te behouden. Dit geldt voor het zuidelijk deel van het Middengebied en in het noordelijk deel voor de aanzetten van de wijken vanaf de Soemeersingel tot en met de dwarsarmen. Alleen waar dat voor de waterhuishouding van de natuurgebieden vereist is, worden de wijken afgedamd.

De EHS gronden in het Grauwveen aan de Limburgse kant zijn al vrijwel geheel aangekocht. Hetzelfde geldt voor de EHS in Mussenbaan bij de Groote Peel. Voor de te verwerven en in te richten EHS nieuwe natuur ten zuiden en ten westen van de Deurnsche Peel is destijds niet voor gekozen voor grondverwerving op basis van onteigening. Inmiddels heeft de provincie Noord-Brabant een beleid ontwikkeld voor het herstel van prioritaire natte natuurplekjes in de hele provincie waarbij een projectmatige aanpak wordt gevolgd. Gezien de instandhoudingsdoelstellingen van de Peelgebieden en vanwege de natuurdoeltypen van de nieuwe natuur kwalificeert de Deurnsche Peel zich in zijn geheel voor een dergelijke projectmatige aanpak. Vanwege de reeds lopende landinrichting is dit gebied niet apart opgegeven voor het opstellen van een aankoopplan. De provincie Noord-Brabant heeft inmiddels besloten tot het opstellen van een aankoopplan (of maatregelen met een gelijk resultaat) voor dit deel van de EHS, zodat een versnelde realisatie van de EHS mogelijk wordt.

De verantwoordelijke instanties zijn de provincies en de maatregelen worden gefinancierd uit het ILG (Investeringsbudget Landelijk Gebied). Per project worden deze ILG middelen aangevraagd bij de provincie.

Grotere plassen met hoogveenpotentie compartimenteren

De ontwikkeling van veenmossen in de grotere plassen met diep water in de Groote Peel (zoals bijv. Aan het Elfde, Steltlopersven) wordt nu beperkt door golfslag en mogelijk ook door onvoldoende methaan- of koolzuurontwikkeling. Door aanleg van dijkjes en/of verondieping wordt het negatief effect van golfslag verminderd. Bij nieuwe plassen wordt peilverhoging geleidelijk doorgevoerd om tevens gebruik te kunnen maken van pollenbuffering (pollen van bijv. pijpenstrootje voorkomen golfslag en waterstromingen). Voorwaarde is dat de ganzenpopulaties over voldoende slaapplekken in de Peelgebieden blijven beschikken.

De verantwoordelijke instantie is Staatsbosbeheer.

Bos verwijderen op enkele locaties

In de komende beheerperiode is het nodig om aan de zuidzijde van de Mariapeel en andere locaties bos te verwijderen om de veenvorming in oude veenputten te bevorderen. In eerste instantie zal eerst bos verwijderd worden rondom de veenputten omdat daar de grootste natuurwaarden liggen en deze bedreigd worden door bosvorming.

De verantwoordelijke instantie is Staatsbosbeheer en de maatregelen worden gefinancierd middels regulier beheer.

Maatregelen uit soortbeschermingsplan gladde slang uitvoeren

Maatregelen hebben betrekking op omvorming van bos naar heide, het maken van corridors door en langs bos, het open kappen van peelbanen, aanpassen van begrazing, aanleg van houtstapels en aanpassing maaibeheer. Deze maatregelen zijn gericht op verbetering biotoop en uitwisselingsmogelijkheden van de gladde slang en andere dieren en plantensoorten. De gladde slang wordt hier apart genoemd, omdat deze behoort tot de oude Nb wet doelen (zie § 4.3.2). De maatregelen dragen bij aan realisatie van de verbetering van de habitattypen actieve hoogvenen en herstellende hoogvenen doordat ontbossing de verdamping beperkt en dus bijdraagt aan stabielere grondwaterstanden.

De verantwoordelijke instantie is Staatsbosbeheer. De maatregelen worden gesubsidieerd door de reguliere beheersgelden, mogelijk aangevuld met specifiek budget. In geval van de gladde slang kan dit o.a. de soortbeschermingssubsidie zijn van de provincie Noord-Brabant (per 1-1-2008 via het pMJP⁴⁶). Bij de Groote Peel kan mogelijk gebruik gemaakt worden van medefinanciering vanuit het Nationaal Park.

Zwartveen storten in enkele dode veenputten t.b.v. CO2 ontwikkeling

Opdrijven van veenmossen is essentieel voor een verdergaande ontwikkeling in het proces van hoogveenvorming in open water. Dit opdrijven wordt veroorzaakt door de aanwezigheid van methaangas in het water; CO2 in het water is nodig voor de groei van veenmossen. Deze rottingsprocessen kunnen wellicht worden gestimuleerd door restveen in het water te deponeren. Daarom moeten in de eerste beheerplanperiode hiermee proeven worden gedaan.

De verantwoordelijke instantie is Staatsbosbeheer.

Proef met ijzerchloride uitvoeren bij Ankers ter vastlegging fosfaat

De aanwezigheid van fosfaat in voormalige landbouwgronden kan - zeker als er sprake is van vernatting - eutrofiëring tot gevolg hebben in het aangrenzende natuurgebied en in waterlopen. Bovendien wordt de ontwikkeling van natuurwaarden in deze voormalige landbouwgebieden nadelig beïnvloed. IJzerchloride bindt fosfaat en kan worden gebruikt om het fosfaat onschadelijk te maken. De proef is bedoeld om te kijken of dit niet alleen op laboratoriumschaal, maar ook op landschapsschaal technisch mogelijk is. Voor deze activiteit is reeds een Natuurbeschermingswet vergunning verleend en wordt in de eerste beheerplanperiode uitgevoerd.

De verantwoordelijke instantie is Staatsbosbeheer met begeleiding door OBN deskundigenteam nat zandlandschap.

Trosbosbes verwijderen

De vestiging en uitbreiding van de trosbosbes is een knelpunt in de realisering van de Natura 2000-doelen in Mariapeel en Deurnsche Peel. Dit geldt met name in het zuidoostelijke deel van de Mariapeel, waar veenputten voorkomen met bijzondere hoogveenvegetaties. Het is momenteel één van de weinige plekken waar het habitatype actief hoogveen voorkomt. De struiken groeien doorgaans op de randen van veenputten, maar komen regelmatig ook in goed ontwikkelde putten voor. Trosbosbesstruiken hebben een verdrogend effect op de peelpotten, zorgen voor beschaduwing en door bladval ook voor toevoer van voedingsstoffen. In mindere mate geldt dit ook voor andere locaties waar de trosbosbes zich in het natuurgebied heeft gevestigd. Hier is in het algemeen sprake van het habitatype herstellende hoogvenen. Er zijn verschillende mogelijkheden om de trosbosbes te bestrijden, alleen ze hebben allemaal hun eigen voor- en nadelen.

46 Het provinciaal Meerjarenprogramma.

De struiken kunnen niet volledig verwijderd worden omdat daarmee de veenbodem aangetast wordt. Het afzagen van struiken biedt ook onvoldoende soelaas omdat de struiken snel weer uitlopen. De maatregel is daarom 'afzagen en de zaagsnede insmeren' met een middel dat de wortels doodt. Deze maatregel wordt alleen uitgevoerd als uit onderzoek blijkt dat het middel géén nadelige gevolgen heeft voor vegetatie en fauna in peelputten. Mocht er geen bestrijdingsmiddel toegepast kunnen worden, dan zal er gezocht worden naar alternatieven. Een en ander zal via de weg van de Nb-wetvergunning met de betreffende provincie in overeenstemming met de andere provincie worden vastgelegd (provincie Limburg of Noord-Brabant; afhankelijk van in welke provincie het probleem zich voordoet). De verantwoordelijke instantie is Staatsbosbeheer.

Schadebestrijding

Indien daar aanleiding toe is, om ecologische redenen of andere redenen uit de Flora- en faunawet, dan is het mogelijk dat Staatsbosbeheer en de Faunabeheereenheden samen besluiten om een bepaalde diersoort te bestrijden of te beheren. Hierbij wordt met name gedacht aan invasieve exoten, zoals de nijlgans of de Canadese gans. Ingrijpen ten opzichte van invasieve exoten dient onder meer mogelijk te zijn om in bepaalde gevallen de instandhoudingsdoelstellingen van het beheerplan Peelgebieden te waarborgen.

6.10 Recreatiemaatregelen

Uitvoeren recreatiemaatregelen uit Landinrichtingsplan Herinrichting Peelvenen

Het Landinrichtingsplan stelt de volgende voorwaarden aan recreatief medegebruik van de natuurgebieden:

- Activiteiten mogen geen nadelig effect hebben op toekomstige hydrologische omstandigheden;
- Openheid van ganzen- en weidevogelgebieden mogen niet worden aangetast;
- Huidige rust en stilte mogen niet worden aangetast door extra verkeersstromen.

Maatregelen zijn het aanleggen van enkele rustpunten en informatiepanelen ten behoeve van wandelaars en fietsers en van visvoorzieningen langs het Deurnsch Kanaal. Drie fietspaden worden verbeterd, maar niet verhard: over de Grauwveenweg en Bospeelweg vanaf de St. Vincentiusstraat tot de Veenpluisweg; tussen de Driehonderd Bunders en de Horsterdriehoek langs de Hoofdwijk; oostelijk van het Defensiekanaal vanaf de Kerkuilenweg naar Zwarte Plakweg.

De verantwoordelijke instanties zijn de provincies en de maatregelen worden gefinancierd uit het budget van de Landinrichting Peelvenen, dat wordt opgebracht door rijk, provincies, waterschappen en gemeenten.

Uitvoeren van recreatiemaatregelen uit het Beheers- & Inrichtingsplan Nationaal Park de Groote Peel.

De zonering, voorzieningen en natuurlijke gesteldheid van de Groote Peel zorgen ervoor dat de recreatie geconcentreerd is in een klein deel van het totale natuurgebied. Deze situatie wordt zorgvuldig in stand gehouden en ook de publieksvoorlichting is hierop gericht.

De Groote Peel is bij uitstek een gebied dat geschikt is voor beleving te voet. In de randen van het gebied zijn routes voor fietsen en paardrijden, en nog een wandelroute van het Simonshoeksebos langs de Vossenbergh en de Kalispeel. Daarnaast is het gebied van de paardenbegrazing opengesteld als "struingebied". Dit vormt een goede aanvulling op de overige voorzieningen in De Groote Peel, maar mag qua voorzieningen en uitstraling niet verder het Nationaal Park binnendringen.

De verantwoordelijke instantie is Staatsbosbeheer en de gemeente Asten. De maatregelen worden gefinancierd middels een jaarlijks budget van het ministerie van LNV (Dit jaarlijks budget is bedoeld voor de (extra) doelstellingen van een Nationaal Park boven middelen voor het normale natuurbeheer, zoals die uit de normale financiering van Staatsbosbeheer of uit Programma Beheer (Gem. Asten)).

Geen openstelling Peelgebieden tijdens de nachtelijke uren

De Peelgebieden zijn van groot belang als overnachtingsplaats van pleisterende en broedende ganzen en trekkende kraanvogels. Nachtelijke verstoringen werken sterk negatief. Dat geldt in wisselende mate ook voor broedvogels. Om het broeden van kraanvogels mogelijk te maken moet nachtelijke verstoring uitgesloten worden. De terreinen van Staatsbosbeheer binnen de Peelgebieden zullen derhalve niet meer opengesteld zijn tussen zonsondergang en zonsopgang. De Deurnsche Peel is de plek die het meeste kans maakt op broedende kraanvogels. De fysieke gesteldheid van dit gebied garandeert rust, omdat het gebied onbegaanbaar is buiten de paden en wegen. Toch is betreding van het gebied gebonden aan de ge- en verbodsbepalingen van Staatsbosbeheer. De verantwoordelijke instantie is Staatsbosbeheer.

6.11 Beoogd resultaat van de maatregelen

Met het huidige beheer en de ingezette maatregelen zullen de doelstellingen naar verwachting op de lange termijn (in ieder geval na de eerste beheerplanperiode van 6 jaar) binnen bereik komen. Hieronder staat aangegeven welke maatregelen bijdragen aan de instandhoudingsdoelstellingen.

6.11.1 Resultaten van de maatregelen voor de Habitattypen

Bijdrage Landinrichtingsplan Herinrichting Peelvenen

De watergerelateerde maatregelen in het Landinrichtingsplan Peelvenen hebben een positief effect op de instandhoudingsdoelstellingen. Met een grond- en oppervlaktewater model zijn de effecten van de maatregelen bepaald op het grondwater en op het peil in de compartimenten. De maatregelen resulteren in hogere grondwaterstanden en een hoger peil in de compartimenten. Door de waterhuishouding van landbouwgebieden en natuurgebieden te scheiden zijn er positieve gevolgen voor de waterkwaliteit. Daarmee dragen ze bij aan de instandhoudingsdoelstellingen. Daarom zijn deze maatregelen vrijgesteld van vergunningplicht in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998.

Voor de Deurnsche Peel zijn alleen de maatregelen uit de landinrichting in het model ingevoerd. Met name rond de Soeloop treedt een stijging van zowel de GHG als de GLG op van 40 - 45 cm. Daarbuiten stijgen zowel GHG als GLG met 1-10 cm.

De modeluitkomsten van de landinrichting laten met name langs de randen van de Mariapeel een stijging van de GLG zien van 25 cm of meer. In het centrale deel treedt een GLG-stijging op tussen 5 en 20 cm. Dit betekent dat de drainerende werking richting landbouwgebied afneemt. In de Horsterdriehoek, Driehonderd Bunders en de rand van de Mariapeel stijgt de GLG met 5 - 15 cm. In de rest van het gebied stijgt de GLG 1 - 5 cm.

De reeds uitgevoerde en nog geplande projecten uit het Landinrichtingsplan dragen bij aan de doelstellingen "Voldoende water op de juiste plaats" (inrichting EHS nieuwe natuur, verdrogingsbestrijding), "verbetering water- en milieukwaliteit in de bestaande natuur" en "rust en ruimte t.b.v. flora en fauna".

Bijdrage Nieuw Limburgs Peil (GGOR) Limburg aan de doelstellingen

Naar het totale pakket van maatregelen van het NLP heeft een uitgebreide habitattoets plaatsgevonden (Taken, 2007; WPM, 2009). Uit deze habitattoets is vast komen te staan dat er door de combinatie van de voorgestelde maatregelen geen negatieve effecten zijn te verwachten op de Natura 2000-gebieden Mariapeel/Deurnsche Peel en Groote Peel. Tevens is door de habitattoets vast komen te staan dat de maatregelen in voldoende mate bijdragen aan de beoogde instandhoudingsdoelstellingen voor de eerste beheerplanperiode en de duur van het GGOR (2015) (Taken, 2007).

Meer specifiek zijn de volgende conclusies in de habitattoets getrokken (Taken, 2007; WPM, 2009):

- de staat van instandhouding van het habitatype actieve hoogvenen in de Deurnsche Peel en Mariapeel is matig ongunstig. Hierin komt geen wezenlijke verandering door het uitvoeren van de GGOR-maatregelen⁴⁷;
- de staat van instandhouding van het habitatype herstellende hoogvenen in de Deurnsche Peel en Mariapeel is eveneens te kwalificeren als 'matig ongunstig'. De GGOR-maatregelen hebben een zodanig positief effect dat de staat van instandhouding verschuift naar 'gunstig';
- de staat van instandhouding van het habitatype herstellende hoogvenen in de Groote Peel is te kwalificeren als 'gunstig'. De effecten van de GGOR-maatregelen zijn positief en daarmee wordt ook in de toekomst de gunstige staat van instandhouding gegarandeerd;
- voor de kwalificerende vogelsoorten geldt voor zowel de Deurnsche Peel en Mariapeel als de Groote Peel, dat de GGOR-maatregelen geen significant effect hebben op de staat van instandhouding die in de huidige situatie in het algemeen gunstig is.

De eerste conclusie van de habitattoets dient iets genuanceerd te worden. In de huidige situatie wordt actief hoogveen in een aantal geïsoleerde veenputjes aangetroffen. De GGOR-maatregelen hebben geen effect op de waterstand in deze putjes. Wel worden elders in het gebied gunstige hydrologische omstandigheden geschapen voor de ontwikkeling van actief hoogveen. Dit komt op die locaties nu nog niet voor. Door stabielere grondwaterstanden draagt het GGOR bij aan uitbreiding van actief hoogveen op deze locaties.

De lange termijn effecten van de GGOR-maatregelen zijn getoetst en er zijn geen negatieve effecten te verwachten. Daarom is op dit vlak geen aanvullende NB-wet vergunning nodig. Wel dient nog van maatregel tot maatregel bekeken te worden of de uitvoering ervan zodanige negatieve effecten met zich mee zou kunnen brengen dat de uitvoering ervan het doel voorbijstoot. Dit kan pas duidelijk worden als de wijze van uitvoering van de maatregelen en de precieze locaties duidelijk zijn (NB-wet toets).

Bijdrage GGOR Noord-Brabant aan de doelstellingen

Voor de Groote Peel en de Bult is het GGOR in 2009 vastgesteld. Zowel voor de Groote Peel als voor de Bult wordt de hydrologische situatie verbeterd ten opzichte van de huidige situatie. Daarmee kan de behoudsdoelstelling van herstellende hoogvenen gerealiseerd worden. Zoals bij de uitwerking van de doelen is aangegeven, is het niet de bedoeling om in deze gebieden te streven naar actieve hoogvenen.

Voor de Groote Peel is het resultaat van de maatregelen:

- GHG en GVG gaan in het landbouwgebied rondom de Groote Peel en de randzone van de Groote Peel met 30 tot meer dan 50 cm omhoog.
- Binnen de Groote Peel gaan de GHG en GVG over het algemeen ongeveer 20 tot 30 cm omhoog. Direct achter het bodemscherm zijn stijgingen tot ongeveer 50 cm te verwachten.
- De toename van de GLG in het landbouwgebied direct rond de Groote Peel is over het algemeen ongeveer 20 tot 30 cm, en plaatselijk 30 tot 50 cm; Binnen de Groote Peel is de toename van de GLG ongeveer 15 tot 50 cm.

Voor De Bult levert het maatregelenpakket het volgende op:

- GHG en GVG gaan in het landbouwgebied rondom De Bult en de randzone van De Bult met 20 tot maximaal 40 cm omhoog.
- Door de wateraanvoer gaat de GLG verder omhoog dan in de situatie zonder wateraanvoer: in de randzone tot 50 à 60 cm en in het centrale deel van De Bult tot 20 à 30 cm.

De grondwaterstanden in De Bult komen daardoor dichterbij de optimale waarden te liggen, maar met name in de zomersituatie (GLG) blijven de afwijkingen ten opzichte van het optimale grond- en oppervlaktewaterregime (OGOR) groot.

⁴⁷ Andere genoemde maatregelen in dit beheerplan leiden wel tot een verbetering.

Voor de Deurnsche Peel worden de maatregelen uit het Landinrichtingsplan overgenomen in het GGOR, hier geldt ook dat door de landinrichting een bijdrage wordt geleverd aan het verbeteren van de hydrologische situatie. In de huidige situatie voldoet 84 ha aan de standplaatsvereisten voor herstellend hoogveen. Als gevolg van de maatregelen van het Landinrichtingsplan neemt dit areaal met 45 ha toe binnen het kerngebied (zone 1). In de totale EHS neemt het areaal met 70 ha toe. Door het voorkeursscenario neemt het areaal in het kerngebied dat aan de standplaatsvereisten voor herstellend hoogveen met 78 ha extra toe (totaal 123 ha). Binnen de hele EHS neemt het areaal met 168 ha extra toe (totaal 367 ha).

6.11.2 Resultaten van de maatregelen voor de (vogel)soorten

Porseleinhoen

Deze soort heeft ondiep water nodig (niet dieper dan 15 cm). De soort is erg gevoelig voor fluctuaties in het waterpeil. Zowel te droge jaren als te natte jaren beperken de populatie. Door de waterhuishoudkundige maatregelen (intern, NLP) zal er een grotere stabiliteit ontstaan van de waterpeilen in de Groote Peel. Dit zal ten goede komen aan de mate van voorkomen van deze soort.

Nachtswaluw

In het beheer worden bij de kap van bossen enkele bomen gespaard voor de nachtswaluw. Door deze maatregel ontstaan er meer mogelijkheden voor deze soort. Het doel wordt daarom waarschijnlijk wel gehaald.

Dodaars en geoorde fuut

Bij verdere uitvoering van vernattingsmaatregelen (intern, GGOR) zal het oppervlakte-water nog in omvang gaan toenemen. Verwacht mag worden dat genoemde soorten hiervan zullen profiteren. Aangezien voor deze soorten een behoudsdoel is gesteld zal monitoring uitwijzen of de maatregelen leiden tot een positieve of negatieve trend.

Blauwborst en roodborsttapuit

Het is niet geheel duidelijk hoe de beheer- en inrichtingsmaatregelen zullen uitwerken voor deze soorten. Er is sprake van zowel negatieve gevolgen (meer oppervlaktewater) als van positieve gevolgen (vermindering dicht bos).

Niet-broedvogels

Aangenomen wordt dat vergroting van de openheid in de beheerplangebieden positief is voor de aangewezen niet-broedvogels (taigarietgans, toendrarietgans, kolgans en kraanvogel). Daarnaast draagt de beperking in de openstelling gedurende de nacht en de zonering van de recreatie in de Groote Peel bij aan de rust in de gebieden.

6.12 Sociaal-economische gevolgen van de maatregelen

Zoals aangegeven in Hoofdstuk 1 is de visie voor de Peelgebieden dat natuurbehoud samen moet gaan met economische activiteiten in de omgeving waarbij een vitaal platteland essentieel is én mensen de gelegenheid hebben om van deze prachtige gebieden te genieten.

In overleg met de partijen in de streek is de keuze gemaakt om ervoor te zorgen dat de randvoorwaarden op het gebied van water en luchtkwaliteit over een periode van 3 beheerplannen goeddeels gerealiseerd gaan worden. Met deze ontwikkelstrategie wordt de stabilisatie van het grondwaterpeil en de vermindering van de depositie vormgegeven. Het bijbehorende maatregelenpakket is divers en bouwt voort op de fundamenteën die zijn gelegd bij de landinrichting Peelvenen. Ook het bestaande beleid, zoals de realisatie van de EHS en de uitvoering van het Nationaal Bestuursakkoord Water (GGOR, NLP), dragen bij aan het realiseren van de doelstellingen voor Natura 2000.

In deze paragraaf wordt kort verwoord wat de belangrijkste (sociaal-economische) gevolgen zijn van de maatregelen voor de gebruikers van het gebied en wordt richting gegeven aan de ontwikkeling in de toekomst. Voor diegene die nieuwe activiteiten willen

ontwikkelen in of rond de natuurgebieden, staat in paragraaf 5.4 de procedure en de aandachtspunten van de toetsing vermeld.

6.12.1 Het gevolgde proces

Het beheerplan is in goed overleg met de maatschappelijke organisaties, gemeenten en waterschappen opgesteld. Onder leiding van een onafhankelijk voorzitter hebben de betrokken partijen (in de adviesgroep) samengewerkt met respect voor elkaars belangen en standpunten. Uitgangspunt hierbij waren de bestaande plannen en afspraken zoals het Landinrichtingsplan 'het onverenigbare verenigd' voor de Deurnsche Peel en de afspraken over water (bijv. Nieuw Limburgs Peil). Naast de betrokkenen uit de streek is ook de hulp ingeroepen van deskundigen op het gebied van stikstofdepositie en waterhuishouding. Dit heeft er toe geleid dat er een gedragen maatregelenpakket is opgesteld waarmee de betrokken organisaties zich akkoord hebben verklaard. Het convenant Stikstof en Natura 2000 heeft de basis gelegd voor de landelijke aanpak van de stikstofproblematiek.

6.12.2 Landbouw

De (voorgenomen) maatregelen zorgen er voor dat het waterpeil in de Peelgebieden stabiel en hoger wordt. De GGOR-processen zijn gedeeltelijk versneld uitgevoerd zodat nu duidelijk is wat de maatregelen zijn vanuit dat spoor. Voor de agrarische sector betekent dit dat de huidige grondwateronttrekkingen als bestaand gebruik kunnen worden gezien en kunnen worden voortgezet. Evenals voor de overige grondwateronttrekkingen het geval is, wordt vastgesteld dat door de te nemen watermaatregelen uit dit beheerplan de vereiste grondwaterstandverhogingen in gang gezet worden, ondanks de beperkte invloed op het grondwater. Het slaan van nieuwe beregeningsputten is uitsluitend mogelijk na een afweging in het kader van een vergunningtraject zowel in het kader van het provinciale waterbeleid als de Natuurbeschermingswet. Overigens is dit geen nieuwe maatregel, maar is dit al enige jaren beleid in beide provincies.

Het verminderen van de depositie van stikstof vanuit de landbouw is de andere belangrijke peiler. Het convenant 'Stikstof en Natura 2000' (zie ook Hoofdstuk 4) is de uitkomst van intensief overleg tussen alle betrokkenen. Voor de agrarische sector in Noord-Brabant en Limburg betekent dit convenant (en de uitwerking in provinciale verordeningen) dat bedrijfsontwikkeling onder bepaalde voorwaarden mogelijk blijft terwijl de stikstofemissies dalen. Voor een aantal bedrijven die dicht tegen de natuurgebieden aanliggen en daar een hoge depositie veroorzaken, is de doelstelling deze te verplaatsen of beëindigen. De eerste beheerplanperiode zal hier meer duidelijkheid over komen. Het grootste deel van deze bedrijven ligt in de EHS waarvoor uitplaatsing al voorzien was.

De afspraken uit het convenant zijn door de provincies(-s) doorvertaald in een provinciale verordening. Met deze verordening wordt helderheid geboden over de eisen die aan de veehouderijen worden gesteld en welke mogelijkheden er bestaan voor uitbreidingen en nieuwvestigingen. Belangrijk onderdeel bij deze verordening is de instelling van een door de provincie beheerde salderingsbank. Dit kan leiden tot een beperking van de administratieve en financiële lasten voor de individuele agrariër. De voorwaarden die gesteld worden aan een uitbreiding van een bedrijf zijn vooral van technische aard, zoals plaatsen van luchtwassers. Dit vraagt om investeringen. De overheid stimuleert emissiebeperking door bijvoorbeeld subsidies te verstrekken voor bepaalde stalsystemen (GLB regeling).

6.12.3 Recreatie

Staatsbosbeheer zal binnen de gebieden het beheer aanpassen, bijvoorbeeld door het peilbeheer van bepaalde vakken aan te passen. Voor recreanten zal dit niet leiden tot grootschalige veranderingen in toegankelijkheid en belevingswaarde. Het Landinrichtingsplan voorziet in het wijzigen van enkele routes, maar het uitgangspunt blijft dat mensen optimaal kunnen genieten van de natuurgebieden.

Het bewaren van de rust voor (broed)vogels is een belangrijke voorwaarde. Daarom kan men alleen tussen zonsopgang en zonsondergang in de Peelgebieden recreëren. De bestaande zonering van het Landinrichtingsplan draagt daaraan ook bij. Staatsbosbeheer

kan in perioden waarin vogels niet gevoelig zijn voor verstoring incidenteel toestemming geven om ook na zonsondergang in het gebied aanwezig te zijn. Dit zijn echter geen veranderingen ten opzichte van de huidige situatie.

De voorgenomen maatregelen leiden niet tot beperking van bestaande recreatievoorzieningen. Door de ontwikkeling van de natuurwaarden is het gebied in de toekomst aantrekkelijker voor bezoekers die houden van rust, openheid en flora en fauna. De groei van het aantal bezoekers is een landelijke trend die naar verwachting niet voor problemen zal zorgen. Bij de uitbreiding van bestaande voorzieningen of de aanleg van nieuwe voorzieningen in en in de directie omgeving van de beide Natura 2000-gebieden zal beoordeeld dienen te worden of er sprake is van negatieve invloed op de beschermde natuurwaarden.

6.12.4 Drinkwaterwinning

De waterbedrijven hebben een wettelijke verplichting tot het leveren van schoon drinkwater. De maatregelen uit het GGOR / NLP leiden (inclusief de huidige onttrekkingen) tot een gewenste verhoging van de grondwaterstand.

Bij toekomstige uitbreiding van winningen zal modelmatig inzicht gegeven moeten worden in de effecten.

6.12.5 Wonen & werken

Voor bewoners (zonder agrarisch bedrijf) in en rond de Peelgebieden zijn geen beperkende maatregelen in dit beheerplan opgenomen. Het eerder vastgestelde Landinrichtingsplan bevat maatregelen waarbij het waterpeil bij woningen in het middengebied bij de Deurnsche en Mariapeel niet verandert maar in de natuurgebieden wel.

Toekomstige ontwikkelingen op het gebied van wonen en werken worden vooral via de ruimtelijke ordening gereguleerd. Als er grootschalige ontwikkelingen voorzien worden, dan zal vooral gelet worden op de invloed op de waterhuishouding.

7 Uitvoeringprogramma

Gebruikers, ondernemers, omwonenden, maatschappelijke organisaties en overheden: iedereen moet goed op de hoogte zijn van de maatregelen die worden getroffen, van het belang ervan én van de betekenis voor hen. Bovendien moeten alle betrokkenen weten waar ze terecht kunnen voor informatie en vragen. Alleen zo ontstaat er draagvlak voor het actief uitvoeren van de maatregelen in het beheerplan. Daarom speelt communicatie een centrale rol bij het uitvoeringprogramma. Een goede manier om draagvlak te krijgen voor de bijzondere natuur van de Peelgebieden, is door mensen het gebied 'zelf te laten ervaren'. Mensen kunnen bijvoorbeeld in grote delen van het gebied vrij wandelen of fietsen (op wegen en paden), deelnemen aan een excursie of een bezoek brengen aan het bezoekerscentrum Mijl op Zeven van de Groote Peel. Het nationaal park De Groote Peel organiseert bovendien informatiebijeenkomsten met omwonenden over het nationaal park, waarbij ook Natura 2000 en de gevolgen van het beheerplan ter sprake komen.

De provincies Noord-Brabant en Limburg zijn verantwoordelijk voor de communicatie over het proces van de vergunningverlening op grond van de Natuurbeschermingswet. Deze provincies geven hierover informatie via nieuwsbrieven, folders en via de provinciale websites.

Als maatregelen zijn uitgevoerd, is het natuurlijk belangrijk om te weten of ze effectief zijn voor de beschermde habitattypen en soorten, voor de waterhuishouding en voor de kwaliteit van water en lucht. Monitoring en evaluatie van deze aspecten zijn dan ook essentieel. Dit kan leiden tot aanpassing en/of bijstelling van de maatregelen. Na 3 jaar wordt de balans opgemaakt, samen met de partijen die ook bij het opstellen van dit beheerplan zijn betrokken. Over ongeveer zes jaar, wanneer de geldigheid van dit beheerplan eindigt, zullen het ministerie van LNV en de beide provincies evalueren of het beheerplan voor een volgende planperiode voldoet. Als dat zo is, dan kan het met zes jaar verlengd worden.

Voor wat betreft de financiering van de maatregelen geldt dat de waterdoelen in dit beheerplan onderdeel zijn van het Gewenste Grond- en Oppervlaktewater Regime (GGOR). Het waterschap is daarmee verantwoordelijk voor het uitvoeren van de voorgestelde maatregelen en de kosten ervan behoren tot de reguliere financiële verplichtingen van het waterschap. Hierover zijn bindende afspraken gemaakt in het huidige Bestuursakkoord Water, alsmede in het Landinrichtingsplan Peelvenen.

De kosten die verbonden zijn aan de uitvoering van het convenant 'Stikstof en Natura 2000' komen vooral voort uit het uitplaatsen of afbouwen van een aantal agrarische bedrijven die op het natuurgebied een belasting van >200 mol veroorzaken. Dit kan worden gefinancierd via het reguliere Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG-budget) en aanvullende provinciale regelingen. Bedrijven die willen uitbreiden zullen daarvoor investeringen moeten doen om schonere stallen te bouwen die deels door de overheid gesubsidieerd worden (GLB-regeling).

Het beheer van de Peelgebieden door Staatsbosbeheer worden gefinancierd uit de reguliere middelen. Maatregelen voor het regelen van waterpeilen in het natuurgebied zijn opgenomen in het ILG-budget en de budgetten van de Waterschappen.

De uitvoering zal aansluiten bij de dynamiek van beleidsombuigingen die momenteel door de overheden worden voorbereid.

7.1 Uitvoering maatregelen: verantwoordelijkheden en kosten

In het vorige hoofdstuk, waarin de maatregelen beschreven zijn, is aan het einde van elke maatregel aangegeven wie de betreffende maatregel uitvoert en middels welk instrument de maatregel gefinancierd wordt. Een uitgebreide kosten baten analyse kan niet gemaakt worden, omdat de hoogte van de kosten van elke maatregel nog niet bekend is.

7.2 Communicatie: verantwoordelijkheden (voor uitvoering) en kosten

Voor het behalen van de doelen van het beheerplan is het van belang dat gebruikers, ondernemers, omwonenden, maatschappelijke organisaties en overheden op de hoogte zijn van het belang van het Natura 2000-gebied en de mogelijke gevolgen die het beheerplan voor hen heeft. Om draagvlak voor de maatregelen uit het beheerplan te creëren en medewerking aan de uitvoering te krijgen is communicatie van groot belang.

7.2.1 Doelstellingen voor de communicatie

Het Natura 2000-gebied biedt ruimte aan de natuur en recreatie en in de onmiddellijke omgeving is ruimte voor wonen en bedrijvigheid. Aan de betrokkenen moet duidelijk worden gemaakt dat dit verenigbaar is met de Natura 2000-doelstellingen en moet worden aangegeven wat de regelgeving uit het beheerplan betekent voor de verschillende activiteiten en de verschillende doelgroepen.

De doelstellingen van communicatie rond het beheerplan zijn:

- alle doelgroepen onderschrijven het belang van het Natura 2000-gebied;
- doelgroepen hebben inzicht in de gevolgen van het beheerplan voor de eigen situatie. Zij hebben begrip voor de gekozen maatregelen in het beheerplan. Zij weten waar ze terecht kunnen voor informatie en met vragen;
- alle betrokkenen bij de uitvoering van het beheerplan kennen nut en noodzaak van de maatregelen en werken actief mee aan de realisatie van die maatregelen.

De toegankelijkheid van het gebied is de belangrijkste manier waarop betrokkenheid bij het gebied wordt gestimuleerd en zo het belang duidelijk wordt gemaakt aan de gebruikers. In het gebied zijn fiets- en wandelroutes uitgezet. Langs fiets- en wandelpaden staan informatiepanelen die de bezoekers informeren over het gebied. Naast de vrije toegang tot delen van het gebied wordt het belang van het gebied uitgedragen door het bezoekerscentrum Mijl op Zeven van de Groote Peel, en organiseert de werkgroep educatie en voorlichting van het nationaal park De Groote Peel excursies, themadagen en schoolprojecten. Ook wordt op de website van het nationaal park en op de websites van de bij het nationaal park betrokken organisaties, informatie gegeven over het gebied.

De provincies zijn bevoegd gezag voor het verlenen van vergunningen op grond van de Natuurbeschermingswet. Als zodanig is voor hen een centrale rol weggelegd bij het communiceren van de gevolgen van het beheerplan met betrekking tot de vergunningverlening aan de betrokkenen. De beide provincies werken de communicatie rond dit aspect nog verder uit. In ieder geval worden betrokkenen geïnformeerd met nieuwsbrieven, folders en de provinciale websites. Ook kunnen gebruikers van het gebied terecht bij de provincies. In de aanloop naar het vaststellen van het beheerplan zijn al informatiebijeenkomsten georganiseerd voor betrokkenen.

Naast de provincies speelt ook het ministerie van LNV een rol. In de communicatie van het ministerie ligt de nadruk op de bekendheid van Natura 2000 in het algemeen. Communicatiemiddelen die het ministerie gebruikt zijn de eigen website, folders en andere schriftelijke publicaties.

Het nationaal park De Groote Peel organiseert informatiebijeenkomsten met omwonenden over het nationaal park, waarbij ook Natura 2000 en de gevolgen van het beheerplan ter sprake komen.

Aan de realisatie van de laatste doelstelling is al tijdens de voorbereiding van het beheerplan het meeste werk verricht. Het beheerplan is opgesteld door de bevoegde gezagen in samenwerking met de organisaties die zijn betrokken bij de uitvoering. Deze hebben bijgedragen aan de inhoud en onderschrijven de beschreven maatregelen. Binnen de organisaties worden deskundigheid en betrokkenheid bevorderd door bijvoorbeeld trainingen en bijeenkomsten. Voor Staatsbosbeheer geldt het beheerplan als leidraad voor het terreinbeheer.

7.2.2 *Rolverdeling in communicatie en educatie*

Het ministerie van LNV zorgt voor de algemene informatievoorziening rond Natura 2000, de Natuurbeschermingswet en is als voortouwnemer het aanspreekpunt voor het beheerplan. Staatsbosbeheer geeft als belangrijkste beheerder van het gebied publieksvoorlichting over het gebied en over beheer- en inrichtingsmaatregelen (zie ook nationaal park De Groote Peel).

De provincies verzorgen de communicatie over de specifieke gevolgen van het beheerplan voor de gebruikers van het gebied en de vergunningverlening op grond van de Natuurbeschermingswet. Ook vervullen de provincies een regierol in de afstemming van de communicatie tussen de verschillende actoren. De provincies zijn verder verantwoordelijk voor communicatie rond de inrichtingsmaatregelen die voortvloeien uit het Landinrichtingsplan Peelvenen.

De waterschappen zijn verantwoordelijk voor de communicatie rond de inrichtings- en beheermaatregelen die zij uitvoeren aan de watergangen.

De werkgroep educatie en voorlichting van het nationaal park De Groote Peel, waarin zitting hebben IVN, Staatsbosbeheer en het Natuurhistorisch museum, verzorgen de uitvoering van publieksvoorlichting en educatie rond de Groote Peel.

7.3 Monitoring en evaluatie instandhoudingsdoelstellingen en maatregelen

Om te kunnen bepalen of de maatregelen ten behoeve van de instandhoudingsdoelstellingen wel effectief zijn, zal monitoring en evaluatie plaatsvinden. De monitoring geeft inzicht in de staat van instandhouding van de soorten en habitattypen waarvoor de Peelgebieden zijn aangewezen. Daarmee wordt tevens de effectiviteit van de maatregelen bepaald. Evaluatie van de monitoringsresultaten kan leiden tot aanpassing en/of bijstelling van de maatregelen in het volgende beheerplan.

7.3.1 *Monitoring van het beheerplan*

Dit beheerplan beschrijft in voorgaande hoofdstukken wat de doelen zijn voor de Peelgebieden en hoe ze bereikt worden. Om te kunnen bepalen of deze maatregelen effectief zijn, zal monitoring en evaluatie plaatsvinden, waarbij wordt uitgegaan van bestaande monitoringsprogramma's. De monitoring geeft inzicht in de staat van instandhouding van de soorten en habitattypen waarvoor het gebied is aangewezen. Evaluatie van de uitkomsten van de monitoring kan leiden tot aanpassing en/of bijstelling van de maatregelen in het volgende beheerplan. Zo nodig kan op grond van monitoringsresultaten tussentijdse bijsturing van maatregelen plaatsvinden. Ook kunnen de resultaten gebruikt worden om op landelijk niveau het bereiken van de gewenste doelstellingen door Nederland aan Brussel te rapporteren.

De ontwikkeling van de hoogveendoelen en voortgang van de maatregelen en vergunningverlening worden aan het einde van de beheerplanperiode (na 6 jaar) geëvalueerd.

De adviesgroep wil betrokken blijven bij de uitvoering van dit beheerplan en wil gezamenlijk een 'vinger aan de pols' houden. Tussentijds zal op initiatief van de voortouwnemer gezamenlijk gekeken worden of de maatregelen die in dit beheerplan zijn vastgelegd ook uitgevoerd worden.

7.3.2 *Verantwoordelijkheden van de bevoegde gezagen*

Het Rijk faciliteert de monitoring van de instandhouding van soorten en habitattypen op landelijk niveau in verband met de verplichte rapportage aan de EU.

Staatsbosbeheer en de provincies Limburg en Noord-Brabant zijn verantwoordelijk voor het monitoren van hun maatregelen in dit beheerplan en de effectiviteit daarvan, van veranderingen in het gebied en het gebruik in en om het gebied. Staatsbosbeheer is uitsluitend verantwoordelijk voor de inventarisatie en monitoring welke is afgesproken c.q. passend is in de offerte tussen LNV en Staatsbosbeheer.

7.3.3 *Taakverdeling en opzet monitoring*

Uitgangspunt bij de monitoring is om zo veel mogelijk gebruik te maken van bestaande monitoringsprogramma's en gegevens. Bij de monitoring wordt aandacht besteed aan de staat van instandhouding van beschermde habitattypen en soorten, waterkwaliteit en -kwantiteit, ammoniak, maatregelen, vergunningen en regelgeving en ten slotte recreatie.

Monitoring ten behoeve van doelbereik

Voor het bepalen van het doelbereik ten aanzien van de habitattypen zijn vier kwaliteitsaspecten van belang;

- vegetatietypen
- abiotische randvoorwaarden
- voorkomen typische soorten
- kenmerken van structuur en functie.

De ecologische vereisten van de habitattypen, waarin per aspect de gewenste situatie is beschreven, staan beschreven in §2.7 ecologische vereisten. De huidige oppervlakte en verdeling in kwaliteit van de habitattypen staat weergegeven in tabel 2.2 in §2.4.

De monitoring van de abiotische randvoorwaarden is sterk afhankelijk van de ecologische vereisten van het habitatype, het gebiedsafhankelijk systeem en de gewenste sturing van de abiotische factoren. Alleen de abiotische factoren die van belang zijn, zijn in de monitoring opgenomen (deze factoren staan beschreven in hoofdstuk 4).

De aanwezigheid van typische soorten is een indicator van de kwaliteit van het habitatype en kan dus ook een indicatie zijn voor de kwaliteit van het leefgebied van de aangewezen soorten. De monitoring hiervan bestaat uit het waarnemen van de aan- of afwezigheid van de typische soort in het habitatype. Deze monitoring kan gebeuren door middel van het opnemen van de typische soort in bestaande meetnetten indien dit slechts een geringe extra inspanning vergt, of kan plaatsvinden op basis van expert judgement.

De monitoring van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen wordt gevolgd aan de hand van de omvang van de populatie en de kwaliteit van het leefgebied. Het uitgangspunt bij de grootte van de populatie zijn de eenheden zoals vermeld in het aanwijzingsbesluit. De eisen ten aanzien van de kwaliteit van het leefgebied zijn soortspecifiek. De volgende aspecten zullen gemonitord moeten worden; de omvang, kwaliteit en draagkracht van het gebied⁴⁸. Aspecten die hieronder vallen zijn de mate van geschiktheid van het biotoop, foerageermogelijkheden en de aanwezigheid van voldoende rust. De ecologische vereisten zoals beschreven in het beheerplan zijn hierbij leidend.

Monitoringsprogramma's voor de Peel

Een aandachtspunt bij de monitoring is dat gegevens door de jaren heen op gelijksoortige wijze verzameld worden, zodat er een goede vergelijking van de ontwikkelingen gemaakt kan worden. In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de bestaande monitoringsprogramma's en in welke mate deze programma's voorzien in de benodigde monitoring van het doelbereik. Op deze wijze wordt de koppeling tussen de monitoring enerzijds en de (concrete) instandhoudings- en ontwikkelingsdoelen (soorten, oppervlakte habitattypen) weergegeven.

De abiotische factoren die van belang zijn voor de drie aangewezen habitattypen in de Peel en gemonitord dienen te worden, zijn;

- zuurgraad van bodem en oppervlaktewater;
- hydrologie (vochttoestand, bij actieve en herstellende hoogvenen ook gemiddeld laagste grondwaterstand);
- voedselrijkdom van bodem en oppervlaktewater.

In tabel 7.1 staan de bestaande monitoringsprogramma's voor de Peel genoemd. Door middel van deze programma's kunnen de ontwikkeling van de gestelde instandhoudingsdoelstellingen in de toekomst in voldoende mate worden geëvalueerd. In bijlage 7

⁴⁸ Vooralsnog is er geen eenduidige invulling van het begrip leefgebied en draagkracht van een leefgebied.

Synopsistabel staat aangegeven welke instandhoudingsdoelen middels welk monitoringsprogramma gemonitord worden. De Kraanvogel is niet opgenomen binnen de bestaande meetnetten. Inschattingen van de aantallen kunnen gemaakt worden door middel van vrijwilligers op het moment dat de kraanvogel in de Peelgebieden gesignaleerd wordt.

Tabel 7.1 Monitoringsprogramma's Peelgebieden.

Soort onderzoek	Verantwoordelijke instantie	Frequentie	Doelbereik								
			Soorten				Habitattypen				
			Omvang populatie	Omvang leefgebied	Kwaliteit leefgebied	Draagkracht leefgebied	Oppervlakte	Vegetatietypen	Abiotische randvoorwaarden	Typische soorten	Vegetatiestructuur
Bestaande monitoringsprogramma's											
Vegetatiekartering	Staatsbosbeheer	1 x per 10 jaar					X	X		X	X
Vegetatiekartering	Provincie Limburg	1 x per 10 jaar					X	X		X	X
Peilschalennetwerk Peilbuizen	Staatsbosbeheer	2x per maand							X		
OGOR-meetnet	Provincie Limburg	1 x per 2 jaar							X		
Meetnet verdroging	Provincie Brabant	1 x per 4 jaar							X		
Meetnet aandachtssoorten flora	Provincie Brabant	1 x per 2 jaar					X	X		X	
NEM-LMF	Provincie Brabant	1 x per 4 jaar					X	X		X	X
Meetnet waterkwaliteit	Waterschap	Eens in de 3 jaar 4 x per jaar							X		
Meetnet kwantiteit	Waterschap	2 x per maand							X		
Broedvogelkartering	Staatsbosbeheer	1 x per 10 jaar	X	X		X				X	
Broedvogelkartering	Provincie Limburg	Jaarlijks / 1 x per 10 jaar	X	X		X				X	
Broedvogelmonitoring	Provincie Brabant	Jaarlijks	X	X		X				X	
NEM-Wat	Provincie Brabant	Jaarlijks	X	X		X				X	
NEM-LSB	Provincie Brabant	Jaarlijks	X	X		X				X	
Expert Judgement					X					X	

Toelichting bestaande monitoringsprogramma's

- Staatsbosbeheer voert elke 10 jaar een gebiedsdekkende vegetatiekartering uit. Hiermee worden de ontwikkelingen van de vegetaties gevolgd, met speciale aandacht voor actieve hoogveenvorming.
- Het is het beste om de cyclus van de vegetatiekarteringen aan te passen aan de looptijd van het beheerplan en de kartering 2 jaar voor het einde van de looptijd uit te voeren.
- Om in de tussentijd de ontwikkeling vast te leggen zal er gewerkt worden met meetplots in het gebied. De boswachter Inventarisatie en Monitoring is hiervoor verantwoordelijk. De analyse van de gegevens kan bijvoorbeeld leiden tot wijziging van beheer.
- Staatsbosbeheer inventariseert en monitort middels een peilschalennetwerk, peilbuizen en de Broedvogelkartering 1x/10 jaar. Hierbij is er speciale aandacht voor het voorkomen van vogelrichtlijnsoorten en de ontwikkeling van de abiotische

randvoorwaarden voor hoogveenvorming. Het aantal peilbuizen wordt nog verder uitgebreid in de nabije toekomst.

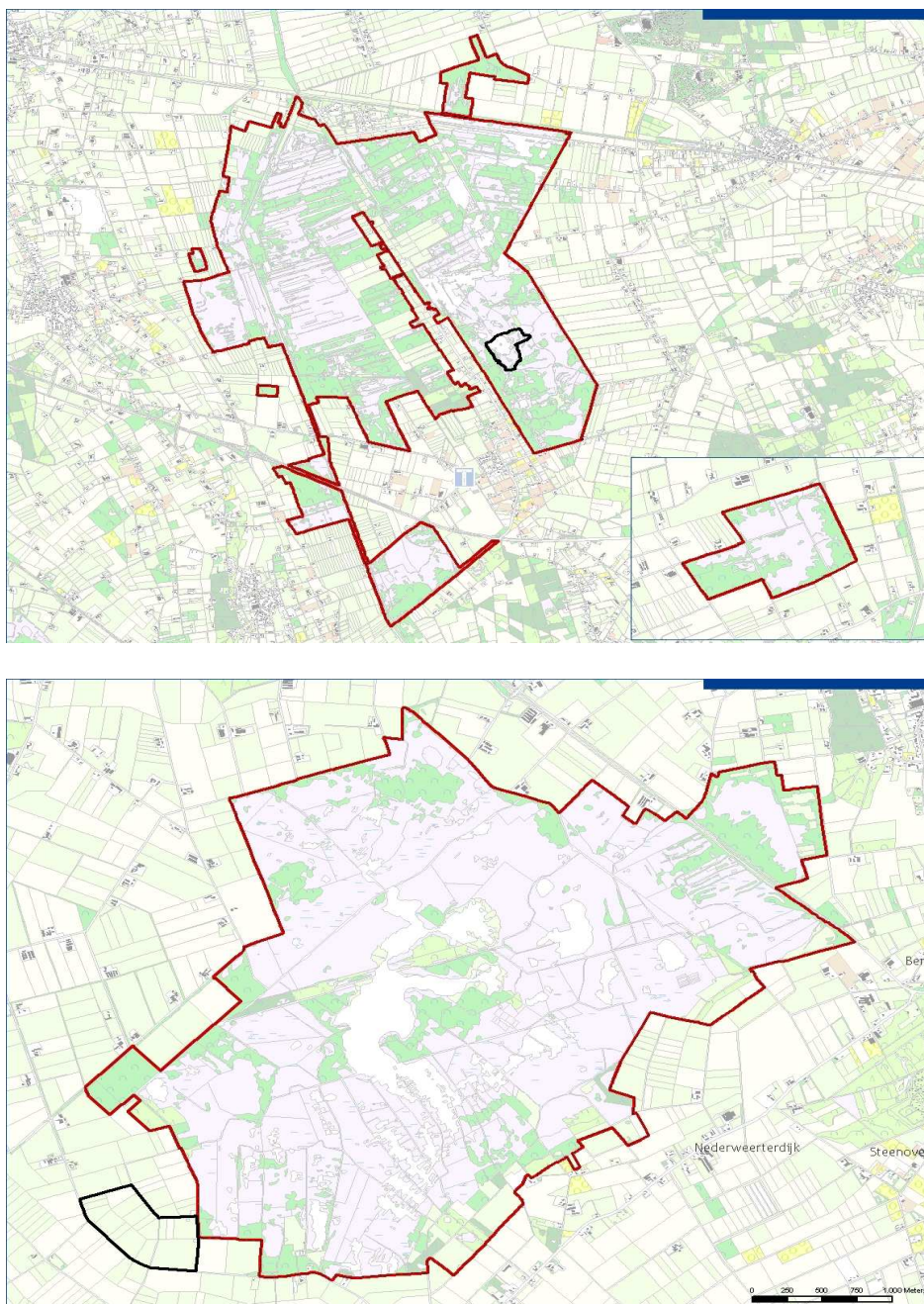
- Naast deze basiskarteringen zal na 5 jaar een tussentijdse kartering plaatsvinden gericht op indicatieve / typische plant en diersoorten (Staatsbosbeheer).
- Provincie Limburg heeft een proefvlak in de Mariapeel en een proefvlak in de Groote Peel. Deze worden jaarlijks gekarteerd op de aanwezige broedvogels.
- Provincie Limburg heeft ook een circa 10 jaarlijkse vlakdekkende inventarisatie van vegetatie en broedvogels.
- Provincie Limburg heeft een OGOR-meetnet operationeel in beide gebieden.
- Provincie Brabant heeft de volgende beleidsmeetnetten operationeel:
 - Meetnet verdroging voor zowel Deurnsche Peel als Groote Peel.
 - Meetnet aandachtsoorten flora dat sinds 1995 1 x per 2 jaar wordt opgenomen.
 - Proefvlakken van het NEM-LMF (Netwerk Ecologische Monitoring – Landelijk Meetnet Flora), sinds 1999 1x per 4 jaar opgenomen.
 - Steekproefgebieden in broedvogelmonitoring, sinds 2004 jaarlijks.
 - o Het betreft de gebieden Groote Peel (A: 59, B: 3, C: 1), 't Zinkske (A: 34, B: 1 Heitrakse Peel B: 1), Deurnsche Peel (A: 102, B: 7, C: 1) en De Bult (A: 21, B: 1).
 - NEM-Wat (Watervogels); de rietgans en kolgans worden beiden meegenomen in dit meetnet, dit geeft voldoende informatie om te bepalen of het instandhoudingsdoel voor deze soorten gehaald wordt.
 - NEM-LSB (Landelijk Soortenonderzoek Broedvogels).

Water

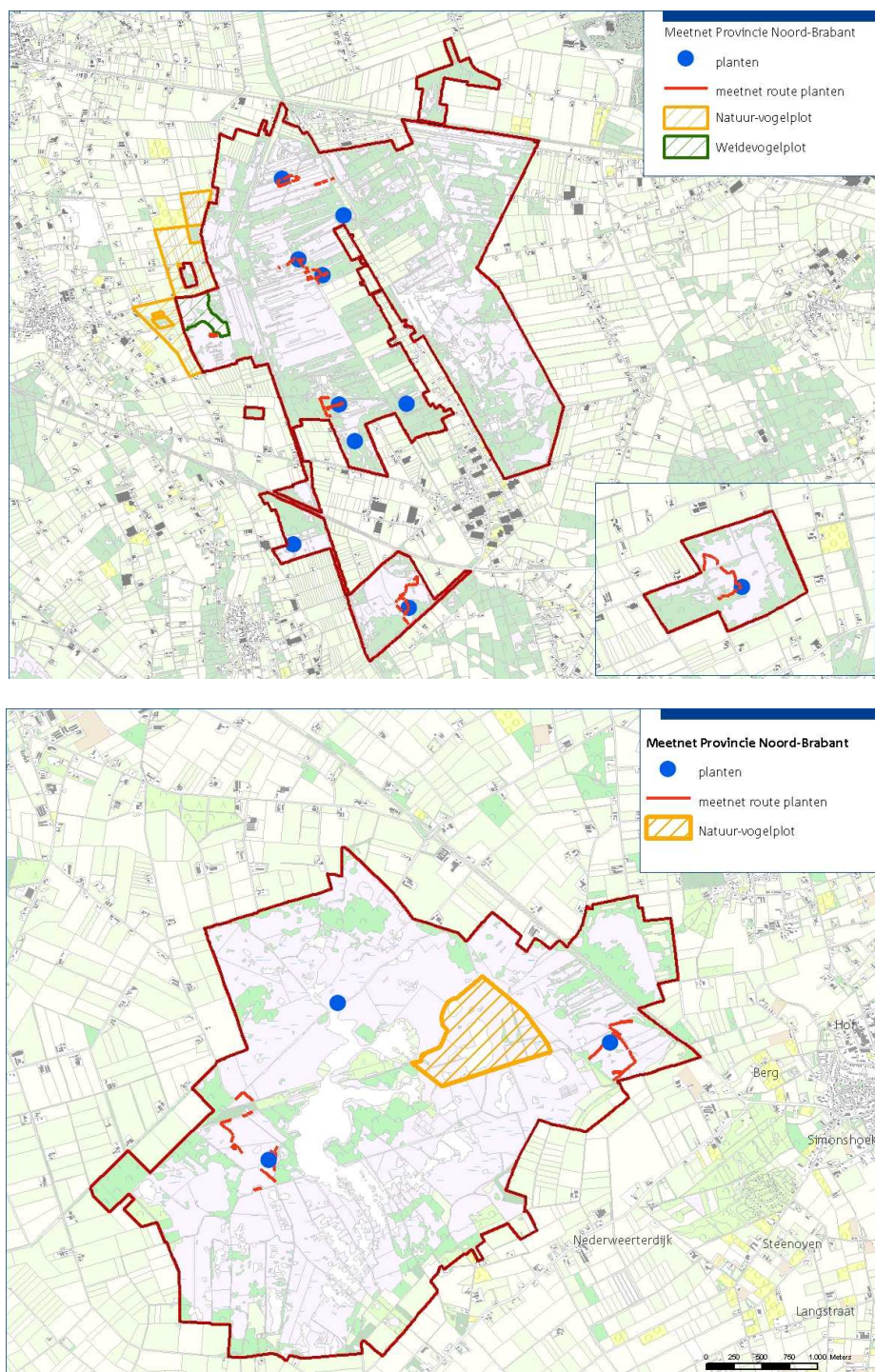
In de Deurnsche en Mariapeel is een meetnet voor waterkwaliteit en –kwantiteit opgezet (TNO, 2006). De waterschappen zijn verantwoordelijk voor het beheer van het meetnet en het verzamelen en verwerken van de meetgegevens. In het kader van de monitoring van het Natura 2000-beheerplan zijn de waterschappen verantwoordelijk voor het leveren van de gegevens over waterkwaliteit en –kwantiteit. Het meetnet is in 2008 geëvalueerd, de resultaten hebben geleid tot aanpassing van het monitoringsnetwerk.

Sinds 2003 beheert de provincie Limburg het OGOR-meetnet. Dit meetnet meet het verloop en de kwaliteit van het grondwater in Limburgse natuurgebieden, en zet de gemeten gegevens af tegen de gestelde doelen met de zogeheten "GGOR-toets". Om bijtijds te zien hoever de actuele grondwaterstanden en grondwaterkwaliteit van de streefdoelen afstaan, rapporteert de provincie Limburg tweejaarlijks de gemeten gegevens en toets deze per meetlocatie aan een vooraf gekozen vegetatietypen. De meetlocaties betreffen representatieve locaties aan Limburgse zijde, waarmee uitspraken kunnen worden gedaan over de verdrogingstoestand van de betreffende vegetatietypen (figuur 7.1). Aangezien dit type als meest kritisch is getypeerd voor het betreffende gebied, geeft dit eveneens een indruk van de verdrogingstoestand van het gehele gebied. Voor de Mariapeel zijn 15 locaties operationeel: op 10 locaties wordt getoetst op het vegetatietype Hoogveen, op vier op Veenmosrijke dophei en op 1 locatie op berken-elzenbroek. Voor de Groote Peel zijn 5 locaties operationeel: 4 op Veenmosrijke dophei en 1 op Gewone dophei.

Sinds 2004 heeft de provincie Noord-Brabant een beleidsmeetnet verdroging operationeel voor zowel Deurnsche Peel en Mariapeel. Het doel van dit verdrogingsmeetnet is het in beeld brengen van de mate van verdroging van natuurterreinen en het toetsten van de antiverdrogingsdoelstelling. Per gebied wordt met een verdrogingsmeetlat de mate van verdroging aangegeven. Voor de Deurnsche Peel en Mariapeel bestaat het meetnet uit 4 grondwatermeetpunten met in totaal 8 filters en daarnaast 2 oppervlakte peilschalen. Voor de Groote Peel bestaat het meetnet uit 4 grondwatermeetpunten met in totaal 13 meetfilters en 3 oppervlakte peilschalen. De provincie evalueert de gegevens 4 jaarlijks (zie figuur 7.2).

Figuur 7.1 Beleidsmeetnet van provincie Limburg (meetpunten voor vogels en planten in de zwart omliggende gebieden) in de Deurnsche Peel en Mariapeel (boven) en Groote Peel (onder).

Figuur 7.2 Beleidsmeetnet van provincie Noord-Brabant in de Deurnsche Peel en Mariapeel (boven) en Grootte Peel (onder).

Ammoniak

Het Milieu- en natuurplanbureau en het Rijksinstituut voor volksgezondheid en milieu beheren een landelijk meetnet ammoniak in natuurgebieden dat 14 meetpunten heeft in de Peelgebieden. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het afgeven van milieuvergunningen aan veehouderijbedrijven, waarin een emissienorm voor ammoniak wordt opgenomen. De provincie Noord-Brabant houdt een bestand bij waarin de vergunde emissie van alle landbouwbedrijven worden bijgehouden. Voor Noord- en Midden-Limburg gebeurt dit eveneens.

In het kader van de monitoring van het Natura 2000-beheerplan leveren de verantwoordelijke provincies de beschikbare gegevens over ammoniak ten behoeve van de

evaluatie. Bovendien is een van vier pijlers van het convenant stikstof en Natura 2000 het monitoringssysteem, zie de tekst van het convenant in het kader in § 4.4.4.

Maatregelen, vergunningen en regelgeving

De betrokken overheden bundelen informatie over de door hen genomen maatregelen, de door hen afgegeven vergunningen en de veranderingen in relevante plannen en wet- en regelgeving. De wijze waarop de bundeling van informatie plaats zal vinden, wordt landelijk vastgesteld. Het doel van de bundeling van afgegeven vergunningen is enerzijds ten behoeve van de handhaving van de vergunningen en anderzijds ten behoeve van monitoring van effecten van ingrepen en beoordeling van de kans op cumulatie van effecten.

De monitoring van de maatregelen maakt onderdeel uit van de inspanningsverplichting die partijen aangegaan zijn door het Akkoord van Venlo (zie Hoofdstuk 6). Het akkoord van Venlo is de uitkomst van een overleg tussen Waterschap Peel en Maasvallei, provincie Limburg, terreinbeheerders, LLTB, Werkgroep Behoud de Peel en Dienst Landelijk Gebied over de te nemen maatregelen naar aanleiding van de uitkomsten van het Nieuw Limburgs Peil GGOR onderzoek (WBdP heeft echter niet ingestemd met het akkoord). Terreinbeheerders verklaren dat er in het verleden al veel beloofd is, maar nog weinig uitgevoerd. De partijen hebben een inspanningsverplichting, de voorgestelde maatregelen moeten voor borging zorgen. Monitoring maakt hier onderdeel van uit. In 2010 wordt de balans opgemaakt van de uitvoering van maatregelen en de gerealiseerde effecten en zo nodig overgegaan tot aanpassing van de maatregelen. Wanneer tussentijds nieuwe inzichten ontstaan (bv. n.a.v. het onderzoek naar de invloed van de waterkwaliteit) wordt in overleg met de betrokkenen bezien of bijstelling van de maatregelen nodig is.

De voortgang van het uitvoeren van de maatregelen wordt door de gezamenlijke partijen na 3 jaar bekeken.

Recreatie

Staatsbosbeheer is als belangrijkste beheerder van het gebied uitvoerder van de monitoring van recreatief gebruik en de effecten daarvan op het gebied. De recreatie monitoring zal primair gericht zijn op een vaststelling van het aantal bezoekers en een kwaliteitsmeting ten aanzien van het voorzieningenniveau. Daarmee wordt ook sturing gegeven aan de recreatieve macrozonering voor de Peelgebieden.

7.3.4 *Evaluatie van het beheerplan*

Het beheerplan heeft een geldigheid van zes jaar. Tegen het einde van deze planperiode evalueren de bevoegde gezagen (het ministerie van LNV en de beide provincies) het beheerplan om te bepalen of het voor de volgende planperiode nog voldoet. De evaluatie gaat in op de mate van realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen en de mate van realisatie van de in het plan opgenomen maatregelen. Inhoudelijk worden daarin de onderwerpen gevolgd zoals in de handreiking beheerplannen vermeld staan (LNV 2005).

De evaluatie is de onderbouwing voor de volgende generatie beheerplannen. Als uit de evaluatie blijkt dat het beheerplan nog steeds actueel is, dan kan het met nog eens zes jaar verlengd worden. Voor de evaluatie wordt gebruikgemaakt van de resultaten van de monitoring zoals hiervoor beschreven. In de evaluatie zal de staat van instandhouding worden gerelateerd aan de overige te monitoren aspecten.

De ontwikkeling van de staat van instandhouding van natuurwaarden is een kwestie van lange termijn. Daarom worden er gedurende de looptijd van het beheerplan over de staat van instandhouding geen tussentijdse evaluaties gehouden.

7.4 Financiering van gehele uitvoering beheerplan

Voor de Peelgebieden worden in dit plan een aantal maatregelen voorgesteld die nodig zijn om (op termijn) de instandhoudingsdoelen te realiseren. In de hoofdstukken 6 en 7 zijn deze maatregelen nader uitgewerkt. Uitgangspunt is en blijft dat Natura 2000 zich richt op de realisatie van de instandhoudingsdoelen. Op zich zelf vraagt dit geen nieuwe interne beheerstrategieën, immers het beheer is al jaren gericht op de hoogveen- en heide ontwikkeling in de Peelgebieden.

Wel wordt aangegeven dat Natura 2000-randvoorwaarden stelt aan een aantal externe ontwikkelingen. Het gaat dan om de waterhuishouding als om de uitstoot van Stikstof.

Voor het Peelgebied kunnen we daarom een drietal categorieën maatregelen onderscheiden:

7.4.1 *Interne terreinbeheermaatregelen*

Het reguliere terrein beheer zoals het bosbeheer, de begrazing en de overige beheermaatregelen, worden voorgezet. Deze kosten worden binnen de reguliere beheerbudgetten van het Staatsbosbeheer gedekt. De interne fijnregeling van waterpeilen zijn inrichtingsmaatregelen die in het ILG-budget zijn opgenomen (onder andere via het Bestuursakkoord Water).

7.4.2 *Extern hydrologisch beheer*

Wanneer het gaat om de hydrologie, vormen de instandhoudingsdoelen een onderdeel van het (brede) maatschappelijke kader voor het GGOR. Hiermee behoort het uitvoeren van de voorgestelde maatregelen tot de algemene uitvoeringsopgave van het waterschap en dus ook tot de reguliere financiële verplichtingen van het waterschap. In het huidige Bestuursakkoord Water, alsmede in het Landinrichtingsplan Peelvenen, zijn daarvoor bindende afspraken gemaakt over de verdeling van de kosten, ten laste van het ILG en de reguliere bijdragen voor de waterschappen. Het gaat hierbij om de volgende kostenraming:

Detailtering kosten maatregelen water (GGOR, NLP en Landinrichtingsproject)

GGOR De Bult		
Peilgestuurde drainage	€ 750.000	
Dempen greppels en sloten	€ 25.280	
Wateraanvoer	€ 93.100	
Diversen	€ 35.000	
Totale investering		€ 1.505.000

GGOR Groote Peel		
Peilgestuurde drainage	€ 5.350.000	
Dempen greppels en sloten	€ 65.750	
Compartimentering	€ 434.625	
Grondaanvoer voor dempen sloten en aanleg kades	€ 3.090.000	
Diversen	€ 100.000	
Totale investering		€ 15.681.000

GGOR Deurnsche Peel*

Dempen watergangen	€ 164.000
Aanleg kade	€ 20.000
Regelbare stuwen	€ 720.000
Bouw 3 gemalen en afbreken huidig gemaal	€ 620.000

NLP Groote Peel

Dempen en verondiepen sloten	€ 198.000	
Aanleg kade	€ 720.000	
Compartimentering	€ 1.250.000	
Aanleg watergang	€ 750.000	
Wateraanvoer	€ 3.060.000	
Gemalen	€ 200.000	
Functiewijziging	€ 715.000	
Totale investering		€ 10.341.000

NLP Peelvenen

Dempen en verondiepen sloten	€ 350.000	
Aanleg kade	€ 1.071.000	
Aanleg watergang	€ 544.000	
Gemalen	€ 200.000	
Terreinmaatregelen	€ 248.000	
Totale investering		€ 3.755.000

Landinrichtingsproject Peelvenen (prijspeil 2004)**Middengebied provincie Noord-Brabant**

Compenserende maatregelen	€ 6.436.135	
Maatregelen opzetten water EHS	€ 1.064.300	
Maatregelen landbouwgebieden	€ 942.725	
Natschade landbouw	€ 102.500	
Natschade woningen	€ 100.000	
Totale investering		€ 8.645.660

Middengebied provincie Noord-Brabant

Compenserende maatregelen	€ 97.600	
Maatregelen opzetten water EHS	€ 140.425	
Maatregelen landbouwgebieden	€ 78.750	
Natschade landbouw	€ 80.000	
Natschade woningen	€ 100.000	
Totale investering		€ 496.775

In het overzicht zijn alleen de kosten voor de maatregelen gespecificeerd. Naast de maatregelen zijn er nog extra kosten zoals bijvoorbeeld bestekskosten. Deze zijn niet in het overzicht opgenomen, maar zijn wel berekend in het totale investeringsbedrag.

*Het betreft een globale kostenraming opgenomen voor het realiseren van de compartimentering zoals voorgesteld in het voorkeurscenario van de GGOR Deurnsche Peel (Witteveen+Bos (2010), "GGOR inrichtingsvisie Deurnsche Peel", Deventer). Het betreft alleen de kosten voor de aanvullende maatregelen ten opzichte van het landinrichtingsplan. De kostenraming dient echter in samenhang met het landinrichtingsplan beschouwd te worden, omdat het landinrichtingsplan ook onderdeel uitmaakt van het voorkeurscenario. Er is dus een grote samenhang in de uit te voeren werkzaamheden. Mogelijk kan het bedrag van EUR 3.000.000,-- (voor een deel) worden gedekt door de middelen die reeds zijn gereserveerd voor realisatie van het landinrichtingsplan.

7.4.3 Uitvoering Stikstofbeleid

Met betrekking tot het uitvoeren van het stikstofbeleid zijn de contouren bekend (zie hoofdstuk 4). Op dit moment worden hiervoor de beleidsregels uitgewerkt door de provincies. Dit geeft extra financiële consequenties omdat het hier gaat om met name uitplaatsing/ afbouwen van een aantal agrarische bedrijven die op het natuurgebied een belasting van >200 mol veroorzaken. Daarnaast zullen de andere aanwezige bedrijven een Nb-wet vergunning dienen aan te vragen bij de provincies. In de vergunning kunnen aanvullende technische eisen worden gesteld welke voor de ondernemers leiden tot extra investeringen.

De uitvoering van het stikstofbeleid ligt bij de provincies. Zij geven vorm aan een beleidsmatige verankering en uitvoering van het convenant. De hier genoemde aantallen bedrijven geven een indicatie van de kosten, het uiteindelijke plaatje is afhankelijk van de provinciale uitwerking waaronder bijvoorbeeld ook een fasering hoort.

Via de reguliere ILG-budgetten en de aanvullende provinciale regelingen kunnen deze verplaatsingen/beëindigingen worden gefinancierd. Voor vrijwillige verplaatsing is ILG-budget beschikbaar voor intensieve veehouderijen. Voor grondgebonden bedrijven waarvan meer dan 50 % gelegen in de EHS bestaat een verplaatsingsregeling.

Het gaat hier om 10 bedrijven waarvoor ILG-budget in principe beschikbaar is. Voor 1 bedrijf is echter geen budgettaire dekking.

Tabel 7.2 Overzicht aantallen bedrijven met depositie >200 mol op grens meest gevoelige habitattypen.

Gebied	Aantal bedrijven > 200 mol*	Soort bedrijven			Ligging bedrijven		
		Intensieve Veehouderij	Melkvee	Overig grondgebonden	binnen EHS	Buiten EHS	Verwevingsgebied
Noord-Brabant							
De Bult	0						
Groote Peel	3	1	2	0	3	0	0
Deurnsche Peel & Mariapeel	8	2	6	0	7	0	1
Limburg							
Deurnsche Peel & Mariapeel	0						
Totaal	11	3	8	0	10	0	1

* Gegevens zijn afkomstig uit het vergunningen bestand van de provincies Limburg en Noord-Brabant. De gegeven aantallen zijn bepaald binnen een cirkel van 3 km rond de Natura 2000 gebieden (gegevens provincies Noord-Brabant en Limburg).

De overige bedrijven die stikstofdepositie veroorzaken hebben een berekende depositie die kleiner is dan 200 mol/ha/jr. Deze bedrijven zullen conform het convenant / de beleidsregels wel of geen vergunning nodig hebben.

7.5 Handhaving

In het beheerplan staat hoe de instandhoudingsdoelstellingen gerealiseerd moeten worden. Behalve door fysieke maatregelen is dat door regulering, vaak met het vergunning-instrument, van projecten en activiteiten die een significant negatief effect kunnen hebben op de instandhoudingsdoelen. Regulering is alleen effectief als er toezicht is op de naleving van de regels en er zonodig repressief handhavend wordt opgetreden in het geval van niet-naleving.

Handhaving⁴⁹ is geen doel op zich, maar een middel ter bereiking van een goede staat van instandhouding. De noodzaak van repressief optreden is te verminderen door goede communicatie en voorlichting; onderdeel daarvan is een adequate bebording. Voorlichting en toezicht dienen ertoe repressief optreden zo min mogelijk nodig te doen zijn.

In het gebied hebben diverse instanties bevoegdheden met betrekking tot toezicht en handhaving. Te denken valt aan de provincie, gemeenten, waterschappen, maar ook aan de reguliere politie en de Algemene Inspectiedienst. Ook de terreinbeherende instanties hebben hierin een rol, als eigenaar van het gebied en als werkgever van Bijzondere opsporingsambtenaren (BOA's).

Om de doelen van dit beheerplan zo goed en zo efficiënt mogelijk te realiseren, zullen verschillende bevoegde gezagen afspraken maken hoe en in welke gevallen de toekomstige bevoegdheden het best kunnen worden ingezet.

De provincie is bevoegd gezag voor de vergunningverlening in het kader van de Nb-wet. Toezicht en handhaving in deze zal zich met name richten op het toezien op verleende vergunningen en het opvolgen van meldingen over mogelijke vergunningplichtige activiteiten.

Voor het toezicht binnen de gebieden, zijn de BOA's van de terreinbeheerders de aangewezen personen. Zij kunnen ook als oog en oor dienen voor (grotere) activiteiten buiten de terreinen die mogelijk vergunningplichtig zijn.

Gezien de aard van het gebied, ligt het voor de hand dat de voornaamste rol bij de provincie en terreinbeheerders ligt.

In tabel 7.3 is aangegeven wie op grond waarvan in en om het gebied toezicht en handhaving zal bedrijven, en welke accenten door betrokkenen gelegd worden.

Tabel 7.3 Toezicht- en handhavingsorganisatie.

Wie	welk aspect	welke wetgeving
Provincie	Vergunningregime	NB-wet
	"Grote" onttrekkingen	Waterwet
Terreinbeherende organisaties (Staatsbosbeheer)	Gedrag bezoekers	461 Strafrecht (verboden toegang)
AID	Verontrusten fauna	Flora en faunawet
Waterschappen	Onttrekkingen	Waterwet
	waterkwaliteit	WVO
Gemeente	Afgraven	Bestemmingsplan aanlegvergunning
	Illegale drainages	Bestemmingsplan
Reguliere politie		Alle wetgeving

Het betreft hier wet- en regelgeving die activiteiten reguleert die mogelijk ook invloed hebben op de instandhoudingsdoelstellingen. Doel en strekking van deze regelgeving is anders dan de Nb-wet. Dit betekent dat een overtreding van onderstaande wetgeving niet per se een overtreding van de Nb-wet vormt, noch dat een overtreding van de Nb-wet tevens een overtreding van onderstaande regelgeving vormt. Hiermee wordt tevens aangegeven dat bevoegdheden op grond van deze wetgeving slechts aanvullend kunnen zijn.

⁴⁹ Onder handhaving wordt verstaan: Alle activiteiten gericht op het bereiken van beleidsdoelen door naleving van regels te bevorderen en overtredingen te beëindigen.

Literatuur

Aben J. en A. van Pul (2010), 'Herkomst en ontwikkeling van de stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden, voorlopige rapportage (mei 2010)', Planbureau voor de Leefomgeving.

Aggenbach, C.J.S. en Jalink, M.H., bewerkt door M.J. Nooren (1998), 'Serie indicatorsoorten voor verdroging, verzuring en eutrofiëring. 4 Hoogvenen', VEWIN/ IKC Natuurbeheer/ Kiwa/ Staatsbosbeheer, Driebergen.

Altenburg, W., W. Molenaar en J. Vogel (1996), 'De vegetatie van de Deurnse Peel in 1995', Ecologisch onderzoek Buro Altenburg & Wymenga, Veenwouden.

Alterra/ECN rapport (2007), 'Onderzoek naar de ammoniakdepositie op 5 habitatgebieden ten behoeve van het interum toetsingkader Natura 2000 en Ammoniak: een scenariostudie naar de ammoniakdepositie op habitatgebieden volgens de ontwikkeling van de veehouderij tot 2015 bij een gemaximaliseerde depositie (drempelwaarde) per bedrijf', E. Gies en A. Bleeker, Alterra-rapport 1491, Wageningen.

Arcadis, 2010, 'Beschermd Natuurmonumenten in de Natura 2000-Peelgebieden, Kennisdocument', Provincie Noord-Brabant.

Boom, B.W.A.F.H. van den, e.a. (2006), 'Vegetatiekartering van de Deurnse Peel en de Mariapeel in 2005', Staatsbosbeheer, Driebergen.

Boom, van den, B.W.A.F.H., Ph. Bossenbroek en J. Holtland (2007), '10 jaar hoogveenregeneratie in de Peel', De Levende natuur, 108, 4, 155-161.

Bureau Hemmen (2002), 'Water en Vuur: Beheers- en inrichtingsplan Nationaal Park De Groote Peel', Overlegorgaan Nationaal Park De Groote Peel, Maastricht.

Bureau TAKEN Landschapsarchitectuur & Ecologie (2007), 'Habitattoets t.b.v. afstemming GGOR-Natura 2000, Peelvenen en peelrestanten', Eindconcept versie 18 juni 2007, nr. 1870-A, in opdracht van Waterschap Peel en Maasvallei, Blerick.

Bureau Waardenburg (2007), 'De heikikker met sprongen vooruit! Soortbeschermingsplan voor de heikikker in Noord-Brabant', R. van Eekelen, G.F.J. Smit, F.L.A. Brekelmans, M. Japink en L.S.A. Anema, in opdracht van Provincie Noord-Brabant, 's Hertogenbosch.

Daniels, P. (2007), 'Vegetatiekartering Groote Peel & Molenbeekdal 2006', Buro Bakker adviesburo voor ecologie B.V., Assen.

DLG Roermond (2005), 'Het onverenigbare verenigd, Landinrichtingsplan herinrichting Peelvenen onderdeel Deurnsche Peel-Mariapeel', Landinrichtingscommissie De Peelvenen.

Dobben, van, H. en A. van Hinsberg (2008), 'Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en Natura-2000-gebieden', Alterra-rapport 1654, Alterra, Wageningen.

Essentietabel Natura 2000-gebied 139. Deurnsche Peel & Mariapeel, Ministerie van LNV, www.minlnv.nl gebiedendatabase.

Essentietabel Natura 2000-gebied 140. Groote Peel, Ministerie van LNV, www.minlnv.nl gebiedendatabase.

Herinrichting Peelvenen onderdeel Deurnsche Peel – Mariapeel Het onverenigbare verenigd Voorontwerpplan MER (2003).

Herinrichting Peelvenen onderdeel Deurnsche Peel – Mariapeel Het onverenigbare verenigd Achtergronddocument water.

Holtland, J. (2007a), 'Iteratioanalyse Deurnse Peel en Mariapeel', Staatsbosbeheer, Driebergen.

Holtland, J. (2007b), 'Iteratioanalyse Groote Peel, Staatsbosbeheer', Driebergen

KIWA Water Research/EGG-consult (2007a), 'Knelpunten- en kansenanalyse Natura 2000-gebied 139 – Deurnsche Peel & Mariapeel, Kansen en Knelpunten Analyse', Nieuwegein.

KIWA Water Research/EGG-consult (2007b), 'Knelpunten- en kansenanalyse Natura 2000-gebied 140 – Groote Peel, Kansen en Knelpunten Analyse', Nieuwegein.

Knotters M., S.P.J. van Deftl ea. (2008), 'Evaluatie monitoring Deurnsche Peel en Mariapeel, Kwantificering van effecten van maatregelen en advies over het monitoringsplan', Alterra rapport 1717, Alterra, Wageningen

Koninklijke Nederlandse Vereniging voor Luchtvaart (2004), Gedragscode Verantwoord Vliegen.

Krijgsveld, K.L., R.R.Smits en J. van der Winden (2008), 'Verstoringsgevoeligheid van vogels, Update literatuurstudie naar de reacties van vogels op recreatie', Bureau Waardenburg, Culemborg, Vogelbescherming Nederland, Zeist.

Molenaar, W., J. Vogel en W. Altenburg (1996), 'De vegetatie van de Mariapeel in 1995', Ecologische onderzoek Buro Altenburg & Wymenga, Veenwouden.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (2005), 'Handreiking beheerplannen Natura 2000-gebieden', Den Haag.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (2006a), 'Natura 2000 gebied 139 – Deurnsche Peel & Mariapeel, Natura 2000 gebiedendocument – werkdocument Natura 2000 aanwijzingsbesluit', Den Haag.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (2006b), 'Natura 2000 gebied 140 – Groote Peel, Natura 2000 gebiedendocument – werkdocument Natura 2000 aanwijzingsbesluit', Den Haag.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (2006c), 'Natura 2000 doelendocument', Versie 1.1, Den Haag.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (2008), 'Natura 2000 profielendocument', Versie 1 september 2008, Den Haag.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (2009a), 'Besluit Natura 2000 gebied Deurnsche Peel & Mariapeel', Programmadirectie Natura 2000, PDN/2009-139, Den Haag.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (2009b), 'Besluit Natura 2000 gebied Groote Peel', Programmadirectie Natura 2000, PDN/2009-140, Den Haag.

PBL (2009), 'Vermestende depositie 1981-2007', Milieu- en NatuurCompendium, PBL, Bilthoven, CBS, Den Haag en WUR, Wageningen, Verzurende Depositie, beschikbaar via <http://www.milieuennatuurcompendium.nl>, bekeken mei 2010.

Poelman, A. (2003), 'Hydrologisch modelonderzoek Landinrichtingsgebied Deurnse Peel & Mariapeel', Grontmij Advies & Techniek B.V., Houten.

Schaaf, van der, S. en J.G. Streefkerk (2002), 'Conservation and restoration of raised bogs, Hoofdstuk 7', Staatsbosbeheer, Driebergen.

Seggelen, van, C. (1999), 'Vogels van de Groote Peel. Een eeuw avifauna in een veranderd hoogveenlandschap', Natuurhistorisch genootschap, Maastricht.

- Seggelen, van, C., M. Verbeeten, J. Vereijken en P. Zegers (1998), 'Broedvogels van het Nationaal Park Groote Peel in 1997', Staatsbosbeheer & Vogelwerkgroep "De Peel", Helenaveen.
- Slaats, J. (2003), 'Libelleninventarisatie Groote Peel 2002', Eigen uitgave.
- Slaats, J. (2004), 'Libelleninventarisatie Deurnese Peel complex 2003', Eigen uitgave.
- Smolders, A.J.P., H.B.M. Tomassen, J. Limpens, G.A. van Duinen, S. van der Schaaf en J.G.M. Roelofs (2004), 'Perspectieven voor hoogveenherstel in Nederland. Duurzaam natuurherstel voor behoud van biodiversiteit', 15 jaar effectgerichte maatregelen in het kader van het Overlevingsplan Bos en Natuur (eds G.A. van Duinen e.a.): 71 - 108. Expertisecentrum LNV, Ede.
- SOVON & CBS (2005), 'Trends van vogels in het Nederlands Natura 2000 netwerk', SOVON-informatierapport 2005/09, SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- SOVON (2006), 'Soortbeschermingsplan Nachtzwaluw Noord-Brabant', A. van Kleunen, H. Sierdsema, M. van der Weide, C. van Turnhout en R. Vogel, SOVON-onderzoeksrapport 2005/09, SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- Staatsbosbeheer (2007), 'Vertaallijst Habitattypen-Staatsbosbeheertypen', versie 2007.
- Stichting Bargerveen (2009), Redeneerlijn voor de Peel, Ella de Hullu, ongepubliceerd.
- Stichting RAVON (2006), 'Wie is er bang voor de gladde slang?', Beschermingsplan voor de gladde slang in Noord-Brabant', J.J.C.W. van Delft en A.C. van Rijsewijk, Nijmegen.
- Steunpunt Natura 2000 & Arcadis (2008), 'Quick Scan Bestaand gebruik & Natura 2000, Sectornotities'.
- Swaay van, C.A.M. en M.F. Wallis de Vries (2001), 'Beschermingsplan veenvlinders 2001-2005', Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 's -Gravenhage.
- Taminiau, N., G. Roelofs & F. Verdonshot (2007a), 'Nieuw Limburg Peil Eindrapportage Pilot GGOR Peelrestanten Midden-Limburg', Waterschap Peel en Maasvallei, Blerick.
- Taminiau, N., G. Roelofs & F. Verdonshot (2007b), 'Nieuw Limburg Peil Eindrapportage Pilot GGOR Peelvenen Noord-Limburg', Waterschap Peel en Maasvallei, Blerick.
- Taken (2007), 'Habitattoets t.b.v. afstemming GGOR-Natura 2000 Peelveen en Peelrestanten (Samenvatting)', Waterschap Peel en Maasvallei, Blerick.
- Tomassen, H.B.M., A.J.P. Smolders, J. Limpens, G.A. van Duinen, S. van der Schaaf, J.G.M. Roelofs, F. Berendse, H. Esselink en G. van Wirum (2002), 'Onderzoek ten behoeve van herstel en beheer van Nederlandse hoogvenen', Eindrapportage 1998-2001, Expertisecentrum LNV, Rapport EC-LNV nr. 2002/139, Ede.
- Toorn, van den, J.C. (1967), 'Toelichting bij de Geologische kaart van Nederland 1:50.000, Blad Venlo West (52W)', Rijks Geologische Dienst, Haarlem.
- Vereijken, J. en P. Zegers (2005), 'Broedvogels Nationaal Park Groote Peel in 2002-2004', Staatsbosbeheer, Tilburg.
- Vereijken, J. en M. Verbeeten (2000), 'Broedvogels van de Deurnsche Peel in 1998', Staatsbosbeheer, Roermond.
- Vogel, J., W. Molenaar en W. Altenburg (1996), 'De vegetatie van de Groote Peel in 1995', Ecologische onderzoek Buro Altenburg & Wymenga, Veenwouden.

Waterschap Peel en Maasvallei (2009a), 'Ontwerp eindrapport Nieuw Limburgs Peil', Blerick.

Waterschap Peel en Maasvallei (2009b), 'Habitattoets Natura 2000-gebieden', Blerick.

Wing & IAR (red.) (2008a), 'Eindadvies Plan van aanpak reductie ammoniakdepositie op de Peelvenen', Einddocument, In opdracht van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Wing, Wageningen.

Wing (2008b), 'Natuurontwikkeling door Landbouwontwikkeling, Reductie van de Ammoniakdepositie op de Peelvenen, Oplossingsrichtingen', Wageningen.

Witteveen + Bos (2009), 'Deurnsche Peel Geohydrologische modellering', Deventer.

Witteveen + Bos (2010), 'GGOR inrichtingsvisie Deurnsche Peel concept 02 d.d. 28 juni 2010', Deventer.

Bijlage 1 Organisatiestructuur Beheerplanproces

Stuurgroep

Ministerie van LNV	Directeur Directie Regionale Zaken, Vestiging Zuid	Dhr. J.	Gosse
Ministerie van LNV	Directie Regionale Zaken, Vestiging Zuid	Dhr. A.L. de	Kok †
Provincie Noord-Brabant	Gedeputeerde	Dhr. O	Hoes
Provincie Limburg	Gedeputeerde	Dhr. G.H.M.	Driessen
Waterschap Peel en Maasvallei	Dijkgraaf	Dhr. H.A. van	Alderwegen
Waterschap Aa en Maas	Dijkgraaf	Dhr. L.H.J.	Verheijen
Gemeente Deurne	Burgemeester	Dhr. J.G.M.	Daandels
Voorzitter Adviesgroep Natura 2000		Dhr. J.S.	Huys
Staatsbosbeheer	Bureauhoofd	Dhr. H.	Hekhuis
Dienst landelijk Gebied	Accountmanager	Dhr. J. van	Rheenen
Dienst landelijk Gebied	Accountmanager	Dhr. N.	Bosmans
Dienst landelijk Gebied	Teamhoofd regio zuid	Dhr. E.	Dijkman
Dienst landelijk Gebied	Secretariaat		

Adviesgroep

Voorzitter	Dhr. Servaas	Huys
ZLTO	Dhr. Helm	Verhees
ZLTO	Dhr. Jan van der	Zwaan
Provincie Noord-Brabant	Dhr. Alfred van	Mameren
Provincie Limburg	Dhr. Thijs	Castenmiller
Gemeente Deurne	Dhr. Henk	Kerkers
Gemeente Sevenum	Dhr. Huub	Dinghs
Gemeente Asten	Dhr. Theo	Martens
Waterschap Aa en Maas	Dhr. Ernest de	Groot
Waterschap Peel en Maasvallei	Dhr. Frans	Verdonschot
Natuur- en milieuorganisaties	Dhr. Chris	Bartels
Natuur- en milieuorganisaties	Dhr. Leo	Wijlaars
Staatsbosbeheer	Dhr. Arjan van der	Zee
Overlegorgaan Nat. Park Groote Peel	Dhr. Jac	Pouw
ABM/LLTB	Dhr. Jan	Classens
LLTB	Dhr. Leon	Moonen
ZLTO	Mw. Ankie	Wijnen
LNv	Dhr. Sjoerd	Sibbing
TOP	Dhr. Peter van der	Tol
Dienst Landelijk Gebied	secretariaat	

Agendaleden

Waterschap Aa en Maas	Dhr. Tim	Smit
Waterschap Aa en Maas	Dhr. Albert	Vrielink
Waterschap Peel en Maasvallei	Dhr. Otto	Plantema
Staatsbosbeheer	Dhr. Philip	Bossenbroek
Staatsbosbeheer	Dhr. Jac	Hendriks
Staatsbosbeheer	Dhr. Martin	Carree
Gemeente Deurne	Dhr. Chris	Biemans
Gemeente Deurne	Dhr. Gerard	Daandels
ZLTO	Dhr. Herman	Litjens
SRE	Dhr. Marco	Peeters
WBdP	Dhr. Wim van	Opbergen
WBdP/BMF	Dhr. Frans	Swinkels
IVN	Dhr. Jan	Kluskens
RECRON	Dhr. Thijs	Vossen
TOP	Dhr. Erik van	Nuland
LLTB	Dhr. Harry	Kager
Natuur- en milieuorganisaties	Dhr. Marten	Salverda
Natuur- en milieuorganisaties	Dhr. Raymond	Pahlplatz
SML	Dhr. Robert	Bibo
Ministerie van LNV Directie Regionale Zaken, Vestiging Zuid	Dhr. Ton de	Kok †

Projectteam

Provincie Limburg	Dhr. Leon	Janssen
Provincie Limburg	Dhr. Guido	Verschoor
Provincie Noord-Brabant	Dhr. Edwin	Wieman
Min LNV DRZ regio Zuid	Dhr. Sjoerd	Sibbing
Staatsbosbeheer	Dhr. Jac	Hendriks
Dienst Landelijk Gebied		

Bijlage 2 Instandhoudingsdoelstellingen

<u>Habitattypen</u> (habitatrictlijn)	<u>Instandhoudingsdoel</u>	<u>Deurnsche Peel</u> <u>en Mariapeel</u>	<u>Groote Peel</u>
H7110_A Actieve hoogvenen*	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit actieve hoogvenen, <i>hoogveenlandschap</i> (subtype A).	X	-
H7120 Herstellende hoogvenen	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.	X Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype H7110_A actieve hoogvenen, <i>hoogveenlandschap</i> (subtype A), is toegestaan.	X
H4030 Droge heiden	Behoud oppervlakte en kwaliteit	X	X
<u>Broedvogels</u> (Vogelrichtlijn)	<u>Instandhoudingsdoel</u>	<u>Deurnsche Peel</u> <u>en Mariapeel</u>	<u>Groote Peel</u>
A004 Dodaars	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie	van ten minste 35 paren	van ten minste 40 paren
A008 Geoorde fuut	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie	-	van ten minste 40 paren
A119 Porseleinhoen	Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie	-	van ten minste 5 paren
A224 Nachtzwaluw	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie	van ten minste 3 paren	-
A272 Blauwborst	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie	van ten minste 350 paren	van ten minste 200 paren
A276 Roodborsttapuit	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie	van ten minste 120 paren	van ten minste 80 paren

<u>Niet-broedvogels</u> <u>(Vogelrichtlijn)</u>	<u>Instandhoudingsdoel</u>	<u>Deurnsche Peel</u> <u>en Mariapeel</u>	<u>Groote Peel</u>
A039 Taigarietgans	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied (ten behoeve van behoud populatie).	-	X
A039 Toendrarietgans	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied (ten behoeve van behoud populatie).	X	X
A041 Kolgans	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied (ten behoeve van behoud populatie).	X	X
A127 Kraanvogel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied (ten behoeve van behoud populatie).	X	X

- X = Soort of habitatype is wel aangewezen als instandhoudingsdoel voor de Deurnsche Peel, Mariapeel en/of Groote Peel
- = Soort of habitatype is niet aangewezen als instandhoudingsdoel voor de Deurnsche Peel, Mariapeel en/of Groote Peel
- * actief hoogveen is een prioritair habitatype

Doel en toelichting habitatypen:

Actieve hoogvenen (H710_A)

Doel Uitbreiding en verbetering kwaliteit

Toelichting Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit actieve hoogvenen, *hoogveenlandschap* (subtype A). Het habitatype actieve hoogvenen, *hoogveenlandschap* (subtype A) is nu in eerste aanzet aanwezig, maar kan (verder) hersteld worden vanuit habitatype H7120 herstellende hoogvenen. Herstel van het zeer bedreigde habitatype is nodig. De Deurnsche - en Mariapeel leveren in Zuid-Nederland een zeer belangrijke bijdrage aan dit doel.

Herstellende hoogvenen (H7120)

Doel behoud en verbetering kwaliteit

Toelichting Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit. Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype H710_A actieve hoogvenen, *hoogveenlandschap* (subtype A), is toegestaan. Er zijn goede mogelijkheden om een zodanige kwaliteitsverbetering van het habitatype herstellende hoogvenen te bereiken, dat een deel kan overgaan in habitatype H710_A actieve hoogvenen, *hoogveenlandschap* (subtype A). De heidevegetaties en bossen op het verdroogde hoogveen worden niet tot habitatypen H4010 vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A), H4030 droge heiden en H91D0 hoogveenbossen gerekend, maar maken onderdeel uit van herstellende hoogvenen.

Droge heiden (H4030)

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit Droge heiden. (H4030)

Toelichting Het habitatype droge heiden komt voor op zandruggen in het veenlandschap. De vegetaties die vallen onder dit habitatype zijn niet geschikt voor hoogveenherstel en worden daarom niet tot het habitatype herstellende hoogvenen (H7120) gerekend. Het habitatype draagt bij aan de voor de fauna belangrijke gradiënten in het gebied, in het bijzonder als leefgebied voor de roodborsttapuit.

A004 Dodaars

- Doel** Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 35 paren.
- Toelichting** De dodaars is een karakteristieke broedvogel van veengebieden met kleine waterpartijen en als zodanig een regelmatige broedvogel in dit gebied.
- Tellingen in 1990 en 1998 leverden 16 paren op. Voor de periode 1999-2003 wordt het aantal paren geschat op gemiddeld 33 paren. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Brabants-Limburgs grensgebied ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A224 Nachtzwaluw

- Doel** Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 3 paren.
- Toelichting** Aangezien de nachtzwaluw meer een broedvogel is van drogere heidevelden is de soort in dit gebied schaars. Jaarlijks broeden hier enkele paren, met als maximum 7 paren in 1996. De soort verkeert landelijk in een matig ongunstige staat van instandhouding. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Brabants-Limburgs grensgebied ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A272 Blauwborst

- Doel** Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 350 paren.
- Toelichting** Van oudsher is de blauwborst een broedvogel in de Brabants-Limburgse hoogveengebieden met een dieptepunt van het aantal paren begin jaren tachtig; daarna zette een herstel in. Tellingen in 1990 en 1998 leverden respectievelijk 200 en 352 paren op. Daarmee lag in 1998 het aantal paren al ver boven het gewenste niveau voor een sleutelpopulatie. In de periode 1999-2003 wordt het aantal paren geschat op gemiddeld 350. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende.

A276 Roodborsttapuit

- Doel** Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 120 paren.
- Toelichting** Met de achteruitgang van de broedpopulatie in het agrarisch cultuurlandschap trad een sterke toename in aantallen broedparen op in natuurgebieden, met name in heide- en hoogveengebieden. Tellingen in 1983, 1990 en 1998 leverden respectievelijk 10, 26 en 40 broedparen op. Voor de periode 1999-2003 wordt het aantal paren op gemiddeld 120 geschat. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A039 Toendrarietgans

- Doel** Behoud omvang en kwaliteit leefgebied.
- Toelichting** Aantallen toendrarietganzen zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als slaappleats. Trendgegevens zijn niet beschikbaar. Handhaving van de huidige situatie is voldoende, want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

A041 Kolgans

- Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied.
- Toelichting Het gebied heeft voor de kolgans met name een functie als slaappleats. Trendgegevens zijn niet beschikbaar. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende.

A127 Kraanvogel

- Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied.
- Toelichting Aantallen kraanvogels zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als slaappleats. De landelijke staat van instandhouding is zeer ongunstig vanwege de afname van het aantal pleisterplaatsen en van het landelijk aantal pleisterende vogels. In Natura 2000-gebieden lijken de aantallen stabiel, zodat een herstelopgave van de populatie in de aangewezen gebieden niet aan de orde is.

*Doel en toelichting soorten in Groote Peel***A004 Dodaars**

- Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 40 paren.
- Toelichting De dodaars is een karakteristieke broedvogel van veengebieden met kleine waterpartijen en als zodanig een regelmatige broedvogel in dit gebied.
Tellingen sinds 1999 leverden steeds tenminste 40 paren op, hetgeen voldoende is voor een sleutelpopulatie (maximaal 44 paren in 2000 en 2003). Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende.

A008 Geoorde fuut

- Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 40 paren.
- Toelichting Het eerste broedgeval werd vastgesteld in 1933. Daarna is de geoorde fuut lang een onregelmatige broedvogel in kleine aantallen gebleven (minder dan 5 paren). Vanaf begin jaren negentig broedt de geoorde fuut jaarlijks in dit gebied en zijn de aantallen sterk toegenomen tot maxima van 42 paren in 1999 en 49 in 2003. Dit niveau ligt boven het gewenste aantal van een sleutelpopulatie en wijst erop dat er voldoende habitat aanwezig is. Jaarlijks zouden er ten minste 40 broedparen moeten zijn. Gezien de gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende.

A119 Porseleinhoen

- Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 5 paren.
- Toelichting Het porseleinhoen is van oudsher een onregelmatige broedvogel in dit gebied, die in menig jaar ontbreekt en waarvan in goede jaren meer dan 5 paren worden vastgesteld. Maximaal werden 9 paren geteld in 1991. De sterke fluctuaties duiden op een niet jaarlijks voorhanden zijn van plas-dras kruidenvegetaties van voldoende omvang. Het porseleinhoen kan profiteren van de maatregelen die getroffen worden om de kwaliteit van herstellende hoogvenen (H7120) te verbeteren. Het gebied draagt hiermee tevens bij aan de landelijke uitbreidingsdoelstelling voor het porseleinhoen. Het betreft een relatief geïsoleerde broedplaats.

A272 Blauwborst

- Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 200 paren.
- Toelichting De blauwborst is van oudsher een broedvogel in de Brabants-Limburgse hoogveengebieden met een dieptepunt van het aantal paren begin jaren tachtig, daarna zette een herstel in. Tellingen in 1992-1993 leverden in totaal 316 paren voor het hele gebied op. Op basis van tellingen uit deelgebieden komt een geringe afname na deze topjaren naar voren. Voor de periode 1999-2003 wordt het bestand op gemiddeld 200 paren geschat. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A276 Roodborsttapuit

- Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 80 paren.
- Toelichting Met de achteruitgang van de broedpopulatie van het agrarisch cultuurlandschap trad een sterke toename in aantallen broedparen op in natuurgebieden; met name in heide- en hoogveengebieden. Vanaf 1980 namen de aantallen van jaar op jaar toe tot 129 paren in 1997, een niveau ruim boven het gewenste aantal voor een sleutelpopulatie. Voor de periode 1999-2003 wordt het gemiddelde bestand iets lager ingeschat: 80 paren. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende.

A039 Taigarietgans

- Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied.
- Toelichting Aantallen taigarietganzen zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort onder andere een functie als slaappleaats. Trendgegevens zijn niet beschikbaar. Handhaving van de huidige situatie is voldoende, want de landelijke staat van instandhouding is gunstig en de internationale populatieomvang is stabiel.

A039 Toendrarietgans

- Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied.
- Toelichting Aantallen toendrarietganzen zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als slaappleaats. Het gebied levert één van de grootste bijdragen binnen het Natura 2000-netwerk. Trendgegevens zijn niet beschikbaar. Handhaving van de huidige situatie is voldoende, want de landelijke staat van instandhouding is gunstig en de internationale populatieomvang is stabiel.

A041 Kolgans

- Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied.
- Toelichting Het gebied heeft voor de kolgans met name een functie als slaappleaats. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende.

A127 Kraanvogel

- Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied.
- Toelichting Aantallen kraanvogels zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als slaappleaats. De landelijke staat van instandhouding is zeer ongunstig vanwege de afname van het aantal pleisterplaatsen en het landelijk aantal pleisterende vogels. De aantallen in de Natura 2000-gebieden lijken echter stabiel, zodat een herstelopgave van de populatie in de aangewezen gebieden niet aan de orde is.

Bijlage 3 Beschrijving habitattypen en soorten

Beschrijving habitattypen actieve hoogveen, herstellende hoogvenen en droge heiden

***Actieve hoogvenen (H7110_A)**

Status

Prioritair op Habitatrictlijn Bijlage I (inwerkingtreding 1994).

Voorkomen

Het Habitatype komt alleen voor in Mariapeel/Deurnsche Peel. Het gaat hierbij om enkele plekken voor in de zuidoostzijde van de Mariapeel en in de Liesselse Peel. De totale oppervlakte bedraagt 1,06 ha.

Kenschets

Het habitatype betreft hoogveensystemen waar sprake is van een goed functionerende toplaag (acrotelm) met actieve hoogveenvorming. Actieve hoogveenvorming houdt in dat er meer organisch materiaal wordt gevormd en opgeslagen dan afgebroken. Het levende hoogveen houdt veel regenwater vast en in het natte zure hoogveen milieu verteren afgestorven plantendelen heel erg langzaam. Het systeem groeit dus omhoog. Kenmerkend zijn dominantie van veenmossen, een reliëf met bulten en slenken en permanent hoge waterstanden.

De veenmossen domineren zowel in de slenken als op de bulten. De bulten vallen extra op doordat ze meestal zijn getooid met een begroeiing van dwergstruiken zoals gewone dophei (*Erica tetralix*). De begroeiingen van de bulten maken deel uit van het verbond *Oxycocco-Ericion*, die van de slenken worden tot het *Rhynchosporion* gerekend. De ecologische omstandigheden veranderen langs de laag-hoog gradiënt van het open water naar de hoge bulten. In sommige hoogvenen is het onderscheid tussen slenken en bulten moeilijk te maken vanwege geleidelijke overgangen. Van de bultbewonende dwergstruiken kan vooral kleine veenbes (*Oxycoccus palustris*) ver omlaag doordringen tot in de slenken, terwijl een in beginsel slenkbewonende plant als de witte snavelbies (*Rhynchospora alba*) tot hoog in de bulten weet stand te houden.

Een actief hoogveen onderscheidt zich van een herstellend hoogveen (habitatype H7120) doordat er een veenmoslaag aanwezig is (de acrotelm) die ervoor zorgt dat het hoogveensysteem functioneert (de laag draagt sterk bij aan de stabiliteit van de waterhuishouding). De actieve hoogvenen van het habitatype kunnen voorkomen op landschapsschaal of op kleinere schaal.

Een compleet levend hoogveen is een groot systeem met een stabiele waterhuishouding in een hoogveenlandschap. Het heeft een markante lensvorm met aan de randen een zogenoemde laggzone. Het vertoont een patroon met afwisseling van bulten en slenken en het systeem wordt bovendien gekenmerkt door dystrofe poelen (meerstallen) en complexe patronen van geulen en laagten die water afvoeren naar de lagg-zone. In de lagg-zone domineren schijngrassen en de begroeiing bevat kenmerkende bijzondere soorten zoals veenbloembies (*Scheuchzeria palustris*). Binnen dit habitatype worden twee subtypen onderscheiden. De indeling is gebaseerd op de verschillende schaalniveaus van het actief hoogveen. In het gebied Mariapeel/Deurnsche Peel gaat het om: Subtype A. Actieve hoogvenen (*hoogveenlandschap*): Levend hoogveen, in het hoogveenlandschap

Typische soorten

In het Natura 2000 profielendocument (Ministerie van LNV, 2008) is een aantal typische soorten aangegeven voor het hoogveenlandschap. Typische soorten zijn van belang voor het beoordelen van de staat van instandhouding. Met betrekking tot Blauwborst, Sprinkhaanzanger, Levendbarende hagedis en Venwitsnuitlibel mag worden aangenomen dat deze soorten regelmatig of zelfs jaarlijks in het habitatype actieve hoogvenen territoria hebben. Voor watersnip en wintertaling gaat het om toevaltreffers. Aan de hand van deze soorten kan dus actief hoogveen gemonitord worden.

Tabel 1 Voorkomen typische soorten *Actieve hoogvenen (H7110_A).

Nr.	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Soortgroep	Categorie ⁵⁰	Voorkomen
1	Veenbesblauwtje	<i>Plebeius optilete</i>	Dagvlinders	E	Nee
2	Veenbesparelmoervlinder	<i>Boloria aquilonaris</i>	Dagvlinders	E	Nee
3	Veenhooibeestje	<i>Coenonympha tullia</i> ssp. <i>tullia</i>	Dagvlinders	E	Nee
4	Hoogveenglanslibel	<i>Somatochlora arctica</i>	Libellen	E	Nee
5	Venwitsnuitlibel	<i>Leucorrhinia dubia</i> ssp. <i>dubia</i>	Libellen	Cab	Ja
6	Hoogveenlevermos	<i>Mylia anomala</i>	Mossen	K	Nee
7	Hoogveenveenmos	<i>Sphagnum magellanicum</i>	Mossen	K	Ja
8	Rood veenmos	<i>Sphagnum rubellum</i>	Mossen	K	Nee
9	Veengaffeltandmos	<i>Dicranum bergeri</i>	Mossen	K	Nee
10	Vijsvrijig veenmos	<i>Sphagnum pulchrum</i>	Mossen	E	
11	Wrattig veenmos	<i>Sphagnum papillosum</i>	Mossen	Cab	Ja
12	Levendbarende hagedis	<i>Lacerta vivipara</i> ssp. <i>vivipara</i>	Reptielen	Cab	Ja
13	Eenarig wollegras	<i>Eriophorum vaginatum</i>	Vaatplanten	Cab	Ja
14	Kleine veenbes	<i>Vaccinium oxycoccos</i>	Vaatplanten	K + Cab	Ja
15	Lange zonnedaauw	<i>Drosera anglica</i>	Vaatplanten	K	Nee
16	Lavendelhei	<i>Andromeda polifolia</i>	Vaatplanten	K	Ja
17	Veenorchis	<i>Dactylorhiza majalis</i> ssp. <i>sphagnicola</i>	Vaatplanten	K	Nee
18	Witte snavelbies	<i>Rhynchospora alba</i>	Vaatplanten	Ca	Ja
19	Blauwborst	<i>Luscinia svecica</i> ssp. <i>cyanecula</i>	Vogels	Cab	Ja
20	Sprinkhaanzanger	<i>Locustella naevia</i> ssp. <i>naevia</i>	Vogels	Cab	Ja
21	Watersnip	<i>Gallinago gallinago</i> ssp. <i>gallinago</i>	Vogels	Cab	Ja
22	Wintertaling	<i>Anas crecca</i> ssp. <i>crecca</i>	Vogels	Cab	Ja

Herstellende hoogvenen (H7120)

Status:

Habitatrichtlijn Bijlage I (inwerkingtreding 1994)

Voorkomen:

Het Habitatype komt verspreid voor in zowel Groote Peel als Mariapeel/Deurnsche Peel.

In de Groote Peel gaat het om een oppervlakte van: 659 ha

In Mariapeel/Deurnsche Peel bedraagt de totale oppervlakte 1042 ha: 531 ha in Deurnsche Peel, 412 ha in Mariapeel en 99 ha in De Bult

Kenschets

Dit habitatype betreft hoogveenrestanten waar nog een veenpakket aanwezig is en hoogveenherstel gaande is of tenminste naar verwachting mogelijk is. Naar de kleur is de veenbodem te beschrijven als zwartveen of witveen. Witveen is lichter gekleurd omdat deze veenbodem in geringere mate is gehumificeerd. Het biedt een beter uitgangssituatie voor het herstel dan zwartveen.

Het type H7120 heeft betrekking op herstellende hoogvenen in ruime zin, op landschapsschaal. De herstellende hoogvenen kunnen zowel aangetast hoogveen omvatten als aangrenzende (veenmosrijke) begroeiingen van natte heiden en restanten van droge heide op gedraineerde veenruggen.

⁵⁰ Ca = constante soort goede abiotische toestand; Cb = constante soort goede biotische structuur; Cab = constante soort goede abiotische toestand en goede biotische structuur; K = karakteristieke soort; E = exclusieve soort

Het aangetaste hoogveen bestaat uit vergraven hoogveen met de daarbij horende landschappelijke elementen zoals veenputten met veenmos en ander relief als gevolg van de ontginningen.

Van nature komen geen bossen op hoogveen voor. Op (in het verleden) verdroogde hoogveenbodem kunnen echter wel bossen voorkomen, ze vallen dan eveneens binnen de definitie van habitatype H7120. Bossen in de randzones van de oorspronkelijke lenshoogvenen (laggzones) moeten worden gerekend tot habitatype 91D0.

Soms liggen kleine restanten levend of nagenoeg onaangetast hoogveen midden in de herstellende hoogvenen van habitatype H7120. Die levende hoogveenrestanten worden gerekend tot habitatype H7110, subtype A. Binnen het habitatype H7120 herstellende hoogvenen worden geen subtypen onderscheiden. Een groot aantal vegetatietypen worden gerekend tot het Habitatype. In de Peelgebieden gaat het voor een belangrijk gedeelte om typen behorende tot de Klasse van Hoogveenslenken.

Typische soorten

In het Natura 2000 profielendocument (Ministerie van LNV, 2008) is een aantal typische soorten aangegeven voor het hoogveenlandschap. Typische soorten zijn van belang voor het beoordelen van de staat van instandhouding. Aan de hand van deze soorten kan dus herstellend hoogveen gemonitord worden.

De typische soorten van H7120 komen overeen met de typische soorten van actieve hoogvenen met uitzondering van wrattig veenmos en eenarig wollegras. Ook voor dit habitatype geldt dat Blauwborst, Sprinkhaanzanger, Levendbarende hagedis en Venwitsnuitlibel regelmatig of zelfs jaarlijks in het habitatype territoria hebben. Voor watersnip en wintertaling gaat het om toevaltreffers. Aan de hand van deze soorten kan dus herstellende hoogvenen gemonitord worden.

Tabel 2 Voorkomen typische soorten Herstellende hoogvenen (H7120).

Droge heiden (H4030)

Nr.	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Soortgroep	Categorie ⁵¹	Voorkomen
1	Veenbesblauwtje	<i>Plebeius optilete</i>	Dagvlinders	E	Nee
2	Veenbesparelmoervlinder	<i>Boloria aquilonaris</i>	Dagvlinders	E	Nee
3	Veenhooibeestje	<i>Coenonympha tullia ssp. tullia</i>	Dagvlinders	E	Nee
4	Hoogveenglanslibel	<i>Somatochlora arctica</i>	Libellen	E	Nee
5	Venwitsnuitlibel	<i>Leucorrhinia dubia ssp. dubia</i>	Libellen	Cab	Ja
6	Hoogveenlevermos	<i>Mylia anomala</i>	Mossen	K	Nee
7	Hoogveenveenmos	<i>Sphagnum magellanicum</i>	Mossen	K	Ja
8	Rood veenmos	<i>Sphagnum rubellum</i>	Mossen	K	Nee
9	Veengaffeltandmos	<i>Dicranum bergeri</i>	Mossen	K	Nee
10	Vijfrijig veenmos	<i>Sphagnum pulchrum</i>	Mossen	E	Onbekend
11	Levendbarende hagedis	<i>Lacerta vivipara ssp. vivipara</i>	Reptielen	Cab	Ja
12	Kleine veenbes	<i>Vaccinium oxycoccos</i>	Vaatplanten	K + Cab	Ja
13	Lange zonnedauw	<i>Drosera anglica</i>	Vaatplanten	K	Nee
14	Lavendelhei	<i>Andromeda polifolia</i>	Vaatplanten	K	Ja
15	Veenorchis	<i>Dactylorhiza majalis ssp. sphagnicola</i>	Vaatplanten	K	Nee
16	Witte snavelbies	<i>Rhynchospora alba</i>	Vaatplanten	Ca	Ja
17	Blauwborst	<i>Luscinia svecica ssp. cyanecula</i>	Vogels	Cab	Ja
18	Sprinkhaanzanger	<i>Locustella naevia ssp. naevia</i>	Vogels	Cab	Ja
19	Watersnip	<i>Gallinago gallinago ssp. gallinago</i>	Vogels	Cab	Ja
20	Wintertaling	<i>Anas crecca ssp. crecca</i>	Vogels	Cab	Ja

⁵¹ Ca = constante soort goede abiotische toestand; Cb = constante soort goede biotische structuur; Cab = constante soort goede abiotische toestand en goede biotische structuur; K = karakteristieke soort; E = exclusieve soort

Status:

Habitatrichtlijn Bijlage I (inwerkingtreding 1994)

Voorkomen:

Het habitattypen droge heiden (H4030) komt voor op veldpodzolgronden in het oosten en zuiden van het Natura 2000-gebied de Groote Peel, onder andere nabij "Aan den Berg" waar een zandrug boven het veen uit komt.

Op een zandrug (veldpodzol), in het verder uit venige bodems bestaande gebied, is in het middendeel van de Mariapeel het habitattypen droge heiden (H4030) aanwezig.

Kenschets

Het habitattypen droge heiden komt voor op zandruggen in het veenlandschap. De vegetaties die vallen onder dit habitattypen zijn niet geschikt voor hoogveenherstel en worden daarom niet tot het habitattypen herstellende hoogvenen (H7120) gerekend. Het habitattypen draagt bij aan de voor de fauna belangrijke gradiënten in het gebied, in het bijzonder als leefgebied voor de roodborsttapuit en nachtzwaluw (de nachtzwaluw komt alleen voor in Deurnschepeel en Mariapeel).

Nr	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Soortgroep	Categorie	Voorkomen
1	Groentje	<i>Callophrys rubi</i>	Dagvlinders	Cb	Ja
2	Heideblauwtje	<i>Plebeius argus ssp. argus</i>	Dagvlinders	Cab	Ja
3	Heivlinder	<i>Hipparchia semele ssp. semele</i>	Dagvlinders	K	Ja
4	Kommavlinder	<i>Hesperia comma</i>	Dagvlinders	K	Onbekend
5	Vals heideblauwtje	<i>Plebeius idas ssp. idas</i>	Dagvlinders	K *	Nee
6	Kronkelheidestaartje	<i>Cladonia subulata</i>	Korstmossen	Ca	Onbekend
7	Open rendiermos	<i>Cladonia portentosa</i>	Korstmossen	Ca	Onbekend
8	Rode heidelucifer	<i>Cladonia floerkeana</i>	Korstmossen	Ca	Onbekend
9	Gekroesd gaffeltandmos	<i>Dicranum spurium</i>	Mossen	K	Nee
10	Glanzend tandmos	<i>Barbilophozia barbata</i>	Mossen	K	Nee
11	Kaal tandmos	<i>Barbilophozia kunzeana</i>	Mossen	K	Nee
12	Levendbarende hagedis	<i>Lacerta vivipara ssp. vivipara</i>	Reptielen	Cab	Ja
13	Zandhagedis	<i>Lacerta agilis ssp. agilis</i>	Reptielen	K	Nee
14	Blauwvleugelsprinkhaan	<i>Oedipoda caerulea</i>	Sprinkhanen & krekels	K	Ja
15	Wrattenbijter	<i>Decticus verrucivorus</i>	Sprinkhanen & krekels	K	Nee
16	Zadelsprinkhaan	<i>Ephippiger ephippiger ssp. vitium</i>	Sprinkhanen & krekels	K	Nee
17	Zoemertje	<i>Stenobothrus lineatus</i>	Sprinkhanen & krekels	K	Nee
18	Klein warkruid	<i>Cuscuta epithymum</i>	Vaatplanten	K	Onbekend
19	Kleine schorseneer	<i>Scorzonera humilis</i>	Vaatplanten	K	Nee
20	Kruipbrem	<i>Genista pilosa</i>	Vaatplanten	K	Nee
21	Rode dophei	<i>Erica cinerea</i>	Vaatplanten	K	Nee
22	Stekelbrem	<i>Genista anglica</i>	Vaatplanten	K + Ca	Nee
23	Boomleeuwerik	<i>Lullula arborea ssp. arborea</i>	Vogels	Cab	Ja
24	Klapekster Lanius	<i>excubitor ssp. excubitor</i>	Vogels	K	Nee
25	Roodborsttapuit	<i>Saxicola torquata ssp. rubicola</i>	Vogels	Cb	Ja
26	Veldleeuwerik	<i>Alauda arvensis ssp. arvensis</i>	Vogels	Cab	Ja

52 Ca = constante soort goede abiotische toestand; Cb = constante soort goede biotische structuur; Cab = constante soort goede abiotische toestand en goede biotische structuur; K = karakteristieke soort; E = exclusieve soort. * = in Rode Lijst opgenomen als verdwenen (VN).

Beschrijving beschermde soorten van belang voor de Peelgebieden

Soorten uit de oude Nbwet doelen (beschermde –en Staatsnatuurmonument)

Heikikker

De biotoop van de heikikker bestaat uit vochtige heidegebieden, vennen, hoogvenen, natte graslanden, laagveen- en moerasgebieden. Dat zijn dus voornamelijk vochtige, (matig) voedselarme en zure milieus.

Staat van instandhouding in Groote Peel, Deurnsche Peel/Mariapeel:

De Peelvenen zijn belangrijke kerngebieden voor de heikikker. De soort komt waarschijnlijk frequenter voor dan huidige waarnemingen aangeven (RAVON, 2005). In de Deurnsche Peel komt de heikikker wijdverspreid voor. Specifieke maatregelen worden niet voorgesteld (Bron: soortbeschermingsplan Heikikker Noord-Brabant).

Poelkikker

Poelkikkers leven in kleine, vaak geïsoleerde wateren met een rijke watervegetatie. Zo zijn ze aan te treffen in heidevennen, hoogvenen, laagveenmoerassen, poelen, sloten en natte graslanden.

Staat van instandhouding in Groote Peel, Deurnsche Peel/Mariapeel:

De soort komt lokaal voor in Mariapeel/Deurnsche Peel. Er zijn geen recente waarnemingen in de Groote Peel.

Gladde Slang

(Databank minInv, 2007)

In Nederland komen ze voor op droge zandgronden, langs bosranden, houtwallen, in heide en in droge delen van veengebieden.

Staat van instandhouding in Groote Peel, Deurnsche Peel/ Mariapeel:

(Ravon, 2006):

In het onderzoeksgebied worden regelmatig grote aantallen Gladde slang gezien. De Gladde slang kan soms op erg vochtige terreindelen worden aangetroffen, zoals op drijftillen en op oevers van turfgaten en plassen. Een bepaalde periode van het jaar is de soort echter aangewezen op droge plekken.

Vleermuizen

Alle vleermuissoorten zijn opgenomen in annex II en IV van de Habitatrichtlijn. Oude bomen met holten zijn van grote waarde als verblijfplaats voor vleermuizen. Verbindende landschapstructuren of lijnvormige landschapselementen zijn belang voor oriëntatie.

Staat van instandhouding in Deurnsche Peel en Mariapeel:

(L. Verheggen et al. 1991):

Recente informatie ontbreekt m.b.t. vleermuizen. Oudere inventarisaties (rond 1990) maken melding van Watervleermuis, Franjestaart, Rosse vleermuis, Laatvlieger, Dwergvleermuis en Ruige dwergvleermuis. Bij Watervleermuis, Franjestaart, Laatvlieger en Dwergvleermuis werden vrij veel gesignaleerd. Het middengebied tussen Mariapeel en Deurnsche Peel heeft een grote waarde voor vleermuizen.

In de Groote Peel zijn aangetroffen: meervleermuis, watervleermuis, dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis.

Middelst groene kikker

De middelste groene kikker komt in allerlei biotopen voor, van poel, ven, pas gegraven water, beek, sloot, e.d.

Staat van instandhouding in Groote Peel, Mariapeel/Deurnsche Peel:

Soort is vrij algemeen.

Bruine kikker

Deze soort komt algemeen voor in het onderzoeksgebied.

Bunzing

De soort komt verspreid voor.

Geslacht wolfsklauw

De grote wolfsklauw is bij de vegetatiekartering in 1995 nog waargenomen in de Mariapeel. Tijdens de kartering van 2005 is deze soort niet meer waargenomen. In de Deurnsche Peel is de soort niet waargenomen. Grote wolfsklauw komt nog wel voor in de Groote Peel (mondelinge informatie W. Cruysberg, 2006)

Rendiermos (div. soorten)

Rendiermos (*Cladina* spec.) komt verspreid voor in het onderzoeksgebied. Het gaat hierbij om enkele plaatsen in de Horsterdriehoek en enkele heideterreintjes in de Deurnsche Peel. Rendiermos komt ook op verscheidene plaatsen voor in de Groote Peel.

Bijlage 4 De rol van klimaat

Het klimaat verandert, zowel wereldwijd als ook in Nederland. Wetenschappelijk is vastgesteld dat de huidige opwarming van de aarde vooral veroorzaakt wordt door een toename van zogenaamde 'broeikasgassen'. Opwarming is niet het enige gevolg: voor de 21ste eeuw wordt niet alleen een toename van de temperatuur verwacht, maar tevens een toename van extreme weersomstandigheden. Een stijgende zeespiegel, afnemende rivierafvoeren in de zomer, langduriger droogteperioden en indringend zout water via de rivieren en het grondwater zetten de zoetwatervoorziening van het land onder druk. Een grotere stormfrequentie en meer periodes met grotere neerslaghoeveelheden, belasten de afvoer in de winter.

Toch is het moeilijk precieze uitspraken te doen, de klimaatmodellen geven alleen uitkomsten over grotere gebieden en grotere tijdsperioden aan. Ze hebben hun beperkingen om de exacte effecten van klimaatsverandering te voorspellen voor een klein land als Nederland. Niettemin wijzen ze erop dat zelfs zeer verregaande maatregelen voor de beperking van broeikasgassen niet voldoende zullen zijn om de verdere klimaatsverandering tegen te gaan. We moeten ons dus naast de inspanningen voor de reductie van broeikasgassen, richten op adaptatiemaatregelen om Nederland klimaatbestendig te maken. Daarom wordt in de verschillende nota's zoals de Nota Ruimte en in het Nationaal Waterplan, gezocht naar opties voor flexibele gebiedsgerichte inrichtingsmaatregelen. Recent heeft daarover de Delta Commissie in 2008 een rapport uitgebracht ('Samen werken met water').

Klimaatbestendigheid is een lastig begrip, en daarom richt men zich over het algemeen op 'weerstand' (het vermogen om extreme omstandigheden te weerstaan zonder al te grote gevolgen voor mens, maatschappij en omgeving); 'veerkracht' (het vermogen van een verstoring te kunnen herstellen); en 'aanpassingsvermogen' (het verschil tussen de gewenste en ongewenste toestand).

Binnen de Beheerplannen van Natura 2000 is nu alle inspanning gericht op het definiëren van de instandhoudingsdoelen en de invloed van het bestaand gebruik erop, en de maatregelen die nu genomen moeten worden. Bij de komende generaties beheerplannen zullen de effecten van klimaatverandering in beeld moeten gaan komen vanuit het oogpunt van de klimaatbestendigheid van onze natuur. Daarbij is het van belang om te zien of bepaalde grond- en regenwaterafhankelijke instandhoudingsdoelen in de droogste klimaatscenario's ook kunnen overleven. Ook zal gekeken moeten worden of populaties meer ruimte nodig hebben om te overleven en duurzaam voort te kunnen bestaan. Met name een netwerk van natuurgebieden, dat samenhangt door middel van groene verbindingen, is hierbij essentieel. In de volgende beheerplannen zal daarom gebruik worden gemaakt van de basis die gelegd is in dit voorliggend beheerplan en het wetenschappelijk onderzoek dat uitgevoerd wordt naar de precieze gevolgen en de benodigde maatregelen ten behoeve van de veranderingen in de leefwereld van plant, dier en mens.

Bijlage 5 Beschermd Natuurmonumenten

139 Deurnsche Peel & Mariapeel

Deurnse Peel (BN 1980/ SN 1981)

Het voormalig beschermde natuurmonument Deurnse Peel is aangewezen op 11 december 1980 (NLB/N-43947). Het voormalige staatsnatuurmonument Deurnse Peel is aangewezen op 8 mei 1981 (NLB/BB/GA-41654).

Het doel van de aanwijzingen is het bevorderen en instandhouden van de natuurwetenschappelijke betekenis en natuurschoon van dit complex van fragmenten levend hoogveen, regenerend hoogveen, heide op rustend hoogveen en minerale gronden, opgaand loof- en naaldbos, gras- en bouwlanden en open water, zeldzame plantengemeenschappen en zeldzame hoge en lagere plantensoorten.

Een compleet overzicht van de natuurwetenschappelijke waarde en landschappelijke kwalificaties die zijn opgenomen in het aanwijzingsbesluit. Deze zijn de grondslag geweest voor de aanwijzing. Dit voormalige beschermde natuurmonument en staatsnatuurmonument is thans onderdeel van het Natura 2000-gebied Deurnsche Peel & Mariapeel (ontwerp-aanwijzingsbesluit gepubliceerd op 9 januari 2007). Het Natura 2000-gebied bestaat uit het Vogelrichtlijngebied Deurnse Peelgebieden (J.927234, Stcrt. 1992, nr. 94), het Vogelrichtlijngebied Mariapeel (J.4755, Stcrt. 1986, nr. 214) en het Habitatrichtlijngebied Mariapeel en Deurnse Peel (aangemeld in Brussel onder nummer NL1000026).

De indeling van het overzicht geeft inzicht hoe de waarden van het beschermde natuurmonument en staatsnatuurreservaat zich verhouden tot de instandhoudingsdoelstelling van het Natura 2000-gebied: waarden die samenvallen (gelijk) met het de Natura 2000-doelen, waarden die aanvullend zijn (niet/deels overlappend) en waarden die niet door Natura 2000 worden afgedekt, maar als ondergeschikt moeten worden beschouwd (ondergeschikt) en landschappelijke waarden.

1. BN-waarden die geen extra aandacht behoeven:

A) Natuurwaarden en ontwikkeldoelen die worden afgedekt door Natura 2000 doelen (gelijk);

- Habitattypen Deurnse Peel: levend hoogveen in voormalige "eendagsputten", enkele afgesloten wijken en op een aantal gedeeltelijk afgegraven percelen (*Actief hoogveen H7110), vochtige representanten heidevegetaties (deels herstellend hoogveen H7120).
- Vogels: blauwborst, roodborsttapuit⁵³, kraanvogel⁵⁴ rustplaats.

B) Natuurwaarden die (evident) niet worden afgedekt door Natura 2000 doelen, maar die als ondergeschikt aan de Natura 2000 moeten worden beschouwd (ondergeschikt);

- Otter⁵⁵
- In de heidevegetaties wordt veel opslag van ruwe berk, zachte berk, verschillende wilgensoorten en zomereik aangetroffen⁵⁶ (geen waarde).

2. BN-waarden waar wél apart rekening mee gehouden moet worden:

C) Natuurwaarden die niet (reeds bestaand) of maar ten dele (overlappend) worden afgedekt door Natura 2000 doelen (meenemen);

- Vegetaties: drogere en vochtige heidevegetaties, bossen (loofhout en naaldhout).

⁵³ De speciale beschermingszone voor de Roodborsttapuit staat in het ontwerpbesluit als trekkende vogelsoort, terwijl in de oude NB-wet aanwijzing sprake is van broedvogel. In de toelichting wordt de soort wel als broedvogel vermeld.

⁵⁴ Vooruitlopend op de toevoeging van de kraanvogel als instandhoudingsdoel in het definitieve aanwijzingsbesluit.

⁵⁵ De otter is een karakteristieke soort voor voedselrijk en visrijk water en daarom geen geschikte doelsoort voor een hoogveenecosysteem.

⁵⁶ Hoewel er gestreefd wordt naar een open en boomloos of boomarm hoogveen, vormt de opslag wel een leefgebied voor een deel van de onder B genoemde vogels.

- Broedvogels: sprinkhaanrietzanger^{57, 58}, roerdomp, wintertaling⁵⁹, watersnip, wespandief, bruine kiekendief, boomvalk, korhoen⁶⁰, waterral, tureluur, wulp, visdief, velduil⁶¹, ijsvogel, paapje, geelgors en wielewaal.
- Plantensoorten: lavendelhei⁶², veenbes, witte snavelbies, eenarig wollegras, kleine zonnedaauw, ronde zonnedaauw, moeraswolfsklauw, klein blaasjeskruid en veenpluis.
- Lagere plantensoorten veenmossoorten en korstmossen. Enkele tientallen kenmerkend voor hoogveen.
- Een groot aantal diersoorten. Ruim tienduizend vogelparen, verdeeld over ongeveer honderd soorten.
- Amfibieën: merendeel van in Nederland inheemse soorten. Wat insecten betreft voor hoogveengebieden kenmerkende libellensoorten.
- Zoogdieren: hermelijn en wezel.

D) Landschappelijke kwaliteiten en abiotische kenmerken die meegenomen moeten worden (meenemen);

- Het natuurmonument is vooral door zijn uitgestrektheid en afwisseling uit een oogpunt van natuurschoon van grote betekenis.
- complex van fragmenten levend hoogveen, regenerend hoogveen, heide op rustend hoogveen en minerale gronden, opgaand loof- en naaldbos, gras- en bouwlanden en open water.
- Invloed van het vroegere cultuurpatroon: uitgebreid stelsel van kanalen en wijken.

⁵⁷ In besluit beschermde natuurmonument staat oude naam Sprinkhaanrietzanger.

⁵⁸ Typische soort van H7120.

⁵⁹ Typische soort van H7110 en H7120.

⁶⁰ Het Korhoen is hier inmiddels als broedvogel verdwenen.

⁶¹ De Velduil is hier als broedvogel verdwenen.

⁶² Typische soort van H7110 en H7120.

Beschermd natuurmonument Grauwveen (BN 1984)

Het beschermde natuurmonument Grauwveen is aangewezen op 26 maart 1984 (NLB/GS/GA-586).

Het doel van de aanwijzingen is het bevorderen en in stand houden van de natuurwetenschappelijke betekenis en natuurschoon van dit complex van fragmenten levend hoogveen, beginstadië van regenerend hoogveen, droge en vochtige heide, moeras en opgaand loofbos. Behalve de biologische waarden en natuurschoon ook de voor de fauna noodzakelijke rust, geologische en geomorfologische structuur, de hydrologie en de waarde voor archeologische en paleobotanisch onderzoek.

Een compleet overzicht van de Natuurwetenschappelijke waarde en landschappelijke kwalificaties die zijn opgenomen in het aanwijzingsbesluit. Deze zijn de grondslag geweest voor de aanwijzing. Dit voormalige beschermde natuurmonument en staatsnatuurmonument zijn thans onderdeel van het Natura2000-gebied Deurnsche Peel & Mariapeel (ontwerp-aanwijzingsbesluit gepubliceerd op 9 januari 2007). Het Natura 2000-gebied bestaat uit het Vogelrichtlijngebied Deurnese Peelgebieden (J.927234, Stcrt. 1992, nr. 94), het Vogelrichtlijngebied Mariapeel (J.4755, Stcrt. 1986, nr. 214) en het Habitatrichtlijngebied Mariapeel en Deurnesepeel (aangemeld in Brussel onder nummer NL1000026).

De indeling van het overzicht geeft inzicht hoe de waarden van het beschermde natuurmonument en staatsnatuurreservaat zich verhouden tot de instandhoudingsdoelstelling van het Natura 2000-gebied: waarden die samenvallen (gelijk) met het de Natura 2000-doelen, waarden die aanvullend zijn (niet/deels overlappend) en waarden die niet door Natura 2000 worden afgedekt, maar als ondergeschikt moeten worden beschouwd (ondergeschikt) en landschappelijke waarden.

1. BN-waarden die geen extra aandacht behoeven:

A) Natuurwaarden en ontwikkeldoelen die worden afgedekt door Natura 2000 doelen (gelijk);

- Habitattype: fragmenten levend hoogveen en herstellend veen in turfgraten (*H7110 en H7120).
- Vogels: blauwborst (A272).
- Zoogdieren: marter⁶³, ree, wezel, vos.

B) Natuurwaarden die (evident) niet worden afgedekt door Natura 2000 doelen, maar die als ondergeschikt aan de Natura 2000 moeten worden beschouwd (ondergeschikt);

- Berkenbos en adelaarsvaren en in onderlaag dominantie pijpenstrootje en pitrus (geen waarde).

2. BN-waarden waar wél apart rekening mee gehouden moet worden:

C) Natuurwaarden die niet (reeds bestaand) of maar ten dele (overlappend) worden afgedekt door Natura 2000 doelen (meenemen);

- Vegetaties: vochtige heiden met dophei, pijpenstrootje en struikheide, begroeiing van berk en adelaarsvaren, berkenbos.
- Broedvogels: goudvink, kramsvogel, sperwer, spotvogel, tuinfluiter en zwartkop.
- Plantensoorten: eenarig wollegras⁶⁴, dopheide, pijpenstrootje, struikheide, berk⁶⁵, adelaarsvaren, geoorde wilg, lijsterbes, ratelpopulier, vlier, vuilboom, zomereik en diverse bramensoorten, pitrus.
- Diverse veenmossoorten en sikkelmos⁶⁶.
- Amfibieën: gewone pad, groene kikker, bruine kikker⁶⁷, heikikker, levendbarende hagedis.

⁶³ In de toelichting wordt niet vermeld of het hier de steenmarter of de boommarter betreft.

⁶⁴ Typische soort van H7110 en H7120.

⁶⁵ In het besluit beschermd natuurmonument wordt niet aangegeven of het om Zachte berk (*Betula pubescens*) of om Ruwe berk (*Betula pendula*) betreft. Vermoedelijk beide soorten present.

⁶⁶ Soort niet vermeld. Het betreft vermoedelijk vensikkelmos (*Drepanocladus fluitans*).

D) Landschappelijke kwaliteiten en abiotische kenmerken die meegenomen moeten worden (meenemen).

- Door variatie in begroeiingstypen van betekenis uit een oogpunt van natuurschoon.
- Voor de fauna noodzakelijke rust.
- Geologische en geomorfologische structuur, de hydrologie, en de waarde voor het archeologisch en paleobotanisch onderzoek.

⁶⁷ Deze amfibieënsoorten zijn algemeen in Nederland en niet karakteristiek voor dit gebied. Heikikker is wel een karakteristieke soort voor veengebieden.

Mariapeel (SN 1976)

Het voormalige staatsnatuurmonument Mariapeel is aangewezen op 21 september 1976 (NLB/N-22663).

Een compleet overzicht van de Natuurwetenschappelijke waarde en landschappelijke kwalificaties die zijn opgenomen in het aanwijzingsbesluit. Deze zijn de grondslag geweest voor de aanwijzing. Dit voormalige beschermde natuurmonument en staatsnatuurmonument is thans onderdeel van het Natura2000-gebied Deurnsche Peel & Mariapeel (ontwerp-aanwijzingsbesluit gepubliceerd op 9 januari 2007). Het Natura 2000-gebied bestaat uit het Vogelrichtlijngebied Deurnese Peelgebieden (J.927234, Stcrt. 1992, nr. 94), het Vogelrichtlijngebied Mariapeel (J.4755, Stcrt. 1986, nr. 214) en het Habitatrichtlijngebied Mariapeel en Deurnesepeel (aangemeld in Brussel onder nummer NL1000026).

De indeling van het overzicht geeft inzicht hoe de waarden van het beschermde natuurmonument en staatsnatuurreservaat zich verhouden tot de instandhoudingsdoelstelling van het Natura 2000-gebied: waarden die samenvallen (gelijk) met het de Natura 2000-doelen, waarden die aanvullend zijn (niet/deels overlappend) en waarden die niet door Natura 2000 worden afgedekt, maar als ondergeschikt moeten worden beschouwd (ondergeschikt) en landschappelijke waarden.

1. BN-waarden die geen extra aandacht behoeven:

A) Natuurwaarden en ontwikkeldoelen die worden afgedekt door Natura 2000 doelen (gelijk);

- Habitattypen: extreem voedselarme milieus, op sommige plaatsen karakter hoogveen bewaarde gebleven (*H7110, H7120).
- Soorten: geen soorten vermeld.

B) Natuurwaarden die niet (reeds bestaand) of maar ten dele (overlappend) worden afgedekt door Natura 2000 doelen (meenemen);

- De overgang van voedselrijk naar voedselarm verloopt geleidelijk waardoor een veelheid aan biotopen is ontstaan. In verband daarmee is het natuurmonument niet alleen botanisch, maar ook zoologisch, ornithologisch, entomologisch en hydrobiologisch van betekenis.

2. BN-waarden waar wél apart rekening mee gehouden moet worden:

C) Natuurwaarden die (evident) niet worden afgedekt door Natura 2000-doelen, maar die als ondergeschikt aan de Natura 2000 moeten worden beschouwd (ondergeschikt);

- Geen waarden die ondergeschikt worden geacht aan Natura 2000-doelen.

D) Landschappelijke kwaliteiten en abiotische kenmerken die meegenomen moeten worden (meenemen);

- Mariapeel vormt het meest zuidelijk gelegen hoogveengebied in de laagvlakte van Europa.
- Natuurwetenschappelijke waarde Mariapeel: grote mate van rust.
- Karakteristiek waterregime voor hoogveen.
- Landschap kenmerkt zich door een rijke afwisseling van vochtige heideterreinen en moerasachtige gedeelten, open en gesloten bossen, veenputten, wijken en open water.

140 Groote Peel

Groote Peel (SN 1990/BN 1990)

Het voormalige staatsnatuurmonument Groote Peel is aangewezen op 13 november 1990 (NMF 90-8848). Het voormalig beschermde natuurmonument Groote Peel is aangewezen op 13 november 1990 (NMF 90-8848).

Het doel is gericht op het in stand houden c.q. ontwikkelen van levend hoogveen en de (oligotrofe) water- en moeraslevensgemeenschappen. Algemeen uitgangspunt bij het streven naar een hoge en stabiele waterstand is het verkrijgen van een stand-still-situatie, zodat stabilisatie van de wegzijging gaat optreden.

Een compleet overzicht van de Natuurwetenschappelijke waarde en landschappelijke kwalificaties die zijn opgenomen in het aanwijzingsbesluit. Deze zijn de grondslag geweest voor de aanwijzing.

Dit voormalige beschermde natuurmonument en staatsnatuurmonument is thans onderdeel van het Natura 2000-gebied de Groote Peel (ontwerp-aanwijzingsbesluit gepubliceerd op 9 januari 2007). Het Natura 2000-gebied bestaat uit Vogelrichtlijngebied Groote Peel (J.4755, Stcrt. 1986, nr. 214; NL3009012) en Habitatrichtlijngebied Groote Peel (aangemeld in Brussel onder nummer NL1000025).

1. BN-waarden die geen extra aandacht behoeven:

A) Natuurwaarden en ontwikkeldoelen die worden afgedekt door Natura 2000 doelen (gelijk);

- Aan de oorspronkelijke hoogvenen verwante vegetaties in en langs de veenputten met soorten als witte snavelbies, veenbes en lavendelheide en diverse soorten veenmos waaronder *Sphagnum papillosum*. Als broedvogel wintertaling en sprinkhaanrietzanger. Typische soorten habitatype herstellend hoogveen (H7120).
- Vogelrichtlijnsoorten: porseleinhoen, blauwborst, geoorde fuut, dodaars, roodborsttapuit.
- Rust en fourageerplaats van kraanvogel.

B) Natuurwaarden die (evident) niet worden afgedekt door Natura 2000 doelen, maar die als ondergeschikt aan de Natura 2000 moeten worden beschouwd (ondergeschikt);

- Een aantal soortenrijke graslanden.

2. BN-waarden waar wél apart rekening mee gehouden moet worden:

C) Natuurwaarden die niet (reeds bestaand) of maar ten dele (overlappend) worden afgedekt door Natura 2000 doelen;

- Ronde en kleine zonnedauw⁶⁸.
- Aan de oorspronkelijke hoogvenen verwante vegetaties in en langs de veenputten.
- Ca. 350 ha moerasvegetaties veelal gedomineerd door pijpestrootje en/of pitrus.
- Enigszins gestoorde oorspronkelijk oligotrofe milieus met veenmossen, eenarig wollegras, veenpluis en diverse zeggesoorten. Daarnaast rietvegetaties met wilgenopslag en moerasstruwelen met vuilboom, grauwe en geoorde wilg.
- Belangrijk vogelgebied. Aantal soorten broedvogels thans 95. Kokmeeuw ruim 4000 broedpaar, vele watervogels: fuut, wilde eend, zwarte stern, zomertaling, slobbeend en moerasvogels roerdomp, waterral, kleinst waterhoen, kleine karekiet.
- Andere belangrijke en zeldzame broedvogels zijn grutto, scholekster, rietgors, bruine kiekendief, wulp, ransuil, paapje, pijlstaart, buizerd, tureluur, boomvalk en havik.
- Talrijke soorten zoogdieren, reptielen en amfibieën waaronder gladde slang en heikikker. Grote rijkdom aan insecten, met name vlinders en libellen.

D) Landschappelijke kwaliteiten en abiotische kenmerken die meegenomen moeten worden;

- Het oorspronkelijke hoogveenreliëf is door het afgraven grotendeels gewijzigd. Brabantse deel nagenoeg geheel vergraven. Limburgse deel talrijke veenputten. Op een klein aantal weinig of niet vergraven peelvelden en peelbanen komt nog jong

⁶⁸ Beide beschermde soorten zijn karakteristiek voor hoogveen- en natte heidevegetaties.

veenmosveen (grauwveen) voor. Geologisch en geomorfologisch zeer waardevol. Bijna volledige oorspronkelijke veenopbouw aanwezig. Groote Peel gedomineerd door hoger gelegen wijkdijken en peelbanen met de uitgeveende laagten ertussen. In het Limburgse deel de kenmerkende kleinschalige structuur van de veenputten.

- Het natuurmonument de Groote Peel is door de variatie in begroeiingstypen, de uitgestrektheid en de landschappelijke openheid van betekenis uit oogpunt van natuurschoon.
- Voor de fauna noodzakelijke rust.
- Waarde voor het archeologisch en paleo-oecologisch onderzoek.

Bijlage 6 Relevante plannen en regelgeving

Hieronder zijn de belangrijkste wetten, regelgeving en beleidsdocumenten opgenomen die van belang zijn voor de gebruiksmogelijkheden en de bescherming van de natuur in de Peelgebieden. De maatregelen in voorliggend beheerplan zijn met deze bestaande plannen en regelgeving afgestemd.

Internationale verdragen en richtlijnen

Europese Vogel- en Habitatrichtlijn

Europese kaderrichtlijn Water

Richtlijn voor Strategische Milieubeoordeling

IPPC-richtlijn

Nationale wetgeving

Natuurbeschermingswet 1998

Flora- en faunawet

Wet op de ruimtelijke ordening

Reconstructiewet

Wet milieubeheer

Toetsingskader Ammoniak voor agrarische bedrijven

Wet Ammoniak en Veehouderij

Besluit m.e.r.

Boswet

Beleidsplannen

Nota ruimte (2005)

Provinciale plannen provincie Noord-Brabant

Provinciale plannen provincie Limburg

Reconstructieplannen Noord-Brabant

Reconstructieplannen Limburg

Landinrichtingsplan herinrichting Peelvenen

Streekplan Noord-Brabant

Gemeentelijke bestemmingsplannen

Nationale Parken

Nieuw Limburgs Peil (NLP)

Keur Waterschap Peel en Maasvallei

Verordening Waterhuishouding Limburg

Intergraal waterbeheersplan (IWBP) Waterschap Peel en Maasvallei

De Europese verdragen en richtlijnen moeten in de nationale wet- en regelgeving geïmplementeerd worden. Hieronder staat vermeld welke Europese regelgeving in de nationale wet- en regelgeving is vertaald.

Europese wet- en regelgeving	Nederlandse regelgeving
Vogel- en Habitatrichtlijn	Natuurbeschermingswet 1998 en Flora- en faunawet
IPPC	Wet milieubeheer en de Wet ammoniak en veehouderij (Wav) en straks ook het Besluit huisvesting
Strategische milieubeoordeling	Wijziging Wet Milieubeheer en wijziging van het Besluit m.e.r.
Kaderrichtlijn water	Verschillende plannen van Rijk, provincie en gemeente zoals 4 ^e Nota Waterhuishouding, provinciaal waterhuishoudingplan, stroomgebiedbeheerplan van waterschappen en bestemmingsplannen

Bijlage 7 Synopsistabel

Synopsistabel t.b.v. Natura 2000 beheerplannen

Om op landelijk- en gebiedsniveau een overzicht te krijgen welke maatregelen in relatie tot de doelen in de eerste beheerplanperiode (6 jaar) worden genomen, is onderstaande tabel opgesteld. De maatregelen-doelen tabel biedt inzicht in de geplande maatregelen in het gebied en het kwalitatieve en kwantitatieve effect van deze maatregelen op de doelen voor de habitattypen en soorten.

De tabel is een samenvatting van de uitgebreide beschrijving van de maatregelen in hoofdstuk 6 Maatregelen.

De tabel is tevens een hulpmiddel voor de rapportageverplichting aan de Europese Commissie. Hiervoor stellen de lidstaten elke zes jaar een verslag op over de in het kader van de richtlijn genomen maatregelen, alsmede een beoordeling van het effect van die maatregelen op de staat van instandhouding (artikel 17).

Naam gebied:	Deurnsche Peel & Mariapeel (139) Groote Peel (140)
Bevoegd gezag:	Ministerie van LNV, provincie Noord-Brabant, provincie Limburg

Synopsistabel Deurnsche Peel & Mariapeel

		Habitatype			Broedvogels				Niet-broedvogels		
		Droge heiden (H4030)	*Actieve hoogvenen (hoogveenlandschap) (H7110A)	Herstellende hoogvenen (H7120)	Dodaars (A004)	Nachtzwaluw (A224)	Blauwborst (A272)	Roodborsttapuit (A276)	Toendrarrietgans (A039b)	Kolgans (A041)	Kraanvogel (A127)
Maatregelen											
Landinrichtings-plan Herinrichting Peelvenen	Aanleg bemalingen		•	•							
	Opzetten/vasthouden waterpeil		•	•							
	Handhaven huidig peil Helenavaart		•	•							
	Inundatie van nieuw verworven natuur		•	•							
	Voorkomen van interne drainage en waterafstroom		•	•							
	Aanleg bemalingsvlakken en waterkerende kades		•	•							
	Verhogen peil Soeloop		•	•							
	Winterpeil gelijk houden aan zomerpeil (in zuidelijk deel)		•	•							
	Peilopzet Helenavaart langs Soemeersingel en Koolweg		•	•							
Nieuw Limburgs Peil Mariapeel	Aanleg kades langs Defensiekanaal en bij Grauwveen		•	•							
	Afdichten watergang de Hoofdwijk		•	•							
	Aanwijzing beheersgebieden		•	•							
	Handhaven huidige beregening		•	•							
	Verwijderen ont- en afwatering		•	•							
	Verhogen overloop- of stuwpeil		•	•							
	Verhogen uitstroom Bromeerkanaal		•	•							
	Dempen watergangen		•	•							
GGOR De Bult	Verwijderen gemaal Grauwveen		•	•							
	Dempen randsloten			•							
	Omleiden water uit Karweise Loop			•							
	Peilgestuurde drainage i.c.m. streefpeilverhoging			•							
GGOR Deurnsche Peel	Compartimentering			•							
	Dempen Soeloop			•							
	Dempen sloten			•							
	Bouw 3 gemalen en afbreken huidig gemaal			•							
Inrichtings- en Beheer- maatregelen	Stikstof convenant	•	•	•							
	Regulier vegetatie- en waterbeheer	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
	Afstemming waterpeil op instandhoudingsdoelstellingen	•	•	•							
	Realiseren waterkerende kade		•	•							
	Afdammen wijken		•	•							
	Versnellen realisatie EHS ten zuiden en westen van de Deurnsche Peel	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
	Verwijderen bos		•	•							
	Uitvoeren maatregelen soortbeschermingsplan gladde slang			•		•	•				
	Restveen in water deponeren			•							
	Proef bij Ankers met ijzerchloride ter vastlegging fosfaat	•	•	•							
	Verwijderen wilde trosbosbes		•	•							

Synopsistabel Deurnsche Peel & Mariapeel (vervolg)

		Habitattype			Broedvogels				Niet-broedvogels		
		Droge heiden (H4030)	*Actieve hoogvenen (hoogveenlandschap) (H7110A)	Herstellende hoogvenen (H7120)	Dodaars (A004)	Nachtzwaluw (A224)	Blauwborst (A272)	Roodborsttapuit (A276)	Toendrarrietgans (A039b)	Kolgans (A041)	Kraanvogel (A127)
Recreatie-maatregelen	Uitvoeren maatregelen uit Landinrichtingsplan Herinrichting Peelvenen	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
	Geen openstelling peelgebieden tussen zonsondergang en zonsopgang				•	•	•	•	•	•	•
Doelen in aanwijzings-besluit	Doel oppervlakte	=	>	= (<)	=	=	=	=	=	=	=
	Doel kwaliteit	=	>	>	=	=	=	=	=	=	=
	Draagkracht aantal paren				35	3	350	120			
	Kernopgaven		7.02 W 7.03 W	7.02 W							7,02 W
Huidige oppervlakte (ha) en huidige kwaliteit in het gebied	Huidige oppervlakte (ha), aantal paren (broedvogel), aantal exemplaren (niet-broedvogel)	98	1,06	915	33	?	350	120	6000	4000	
	Huidige kwaliteit (Gunstig, Matig, Ongunstig)	G - M	G	G-M	G	O	G	G	G	G	G
Doel op lange termijn	Oppervlakte totaal (ha)	99	Zone 1 & 2 1416 ha								
	Kwaliteit (Gunstig, Matig, Ongunstig)	G - M	G	G	G	M	?G	?G	G	G	G
Monitoring van de staat van instandhouding (art. 11 HR)	Soort onderzoek (door wie en frequentie):										
Bestaande monitoring	Vegetatiekartering (SBB, 1 x per 10 jaar)	•	•	•							
	Vegetatiekartering (Prov. Limburg, 1 x per 10 jaar)	•	•	•							
	Peilschalen-netwerk (SBB)		•	•							
	Peilbuizen (SBB, 2 x per maand)		•	•							
	OGOR-meetnet (Prov. Limburg, 1 x per 2 jaar)		•	•							
	Meetnet verdroging (Prov. Brabant, 1 x per 4 jaar)		•	•							
	Meetnet aandachtssorten flora (Prov. Brabant, 1 x per 4 jaar)		•	•							
	NEM-LMF (Prov. Brabant, 1 x per 4 jaar)		•	•							
	Meetnet waterkwaliteit en kwantiteit (Waterschap)		•	•							
	Broedvogelkartering (SBB, 1 x per 10 jaar)				•	•	•	•			
	Broedvogelkartering (Prov. Limburg, jaarlijks / 1 x per 10 jaar)				•	•	•	•			
	Broedvogelmonitoring (Prov. Brabant, jaarlijks)				•	•	•	•			
	NEM-Wat (Prov. Brabant)				•				•	•	
	NEM- LSB (Prov. Brabant)				•	•	•	•	•	•	

Synopsis tabel Groote Peel

		Habitat-type		Broedvogels						Niet-broedvogels			
		Droge heiden (H4030)	Herstellende hoogvenen (H7120)	Dodaars (A004)	Geoorde fuut (A008)	Porseleinhoen (A119)	Blauwborst (A272)	Roodborsttapuit (A276)	Taigarietgans (A039a)	Toendrarietgans (A039b)	Kolgans (A041)	Kraanvogel (A127)	
Maatregelen													
Nieuw Limburgs Peil Groote Peel Maatregelen uit GGOR-pakket	Compartimentering		•										
	Aanleg kade in zuidwestelijk deel		•										
	Dempen sloten in het gebied		•										
	Omleiden watergangen		•										
	Dempen sloten op de gebiedsgrens		•										
	Aanwijzen beheersgebied langs de AA en instellen beekpeil		•										
	Aanpassen peilbeheer overig landbouwgebied		•										
	Beheersgebied onder permanent grasland leggen		•										
	Handhaven huidige berekening		•										
GGOR Groote Peel Noord-Brabant	Aanleggen laagzones		•										
	Dempen waterlopen		•										
	Plaatsen bodemscherm		•										
	Optimalisatie compartimentering		•										
	Peilgestuurde drainage i.c.m. streefpeilverhoging		•										
Inrichtings- en Beheer- maatregelen	Stikstof convenant	•	•										
	Regulier vegetatie- en waterbeheer	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	
	Afstemming waterpeil op instandhoudingsdoelstellingen	•	•										
	Realiseren waterkerende kade		•										
	Afdammen wijken		•										
	Aanleg dijkjes en verondiepen grotere plassen		•										
	Geleidelijke peilverhoging nieuwe plassen		•										
	Uitvoeren maatregelen soortbeschermingsplan gladde slang		•				•	•					
	Restveen in water deponeren		•										
	Proef bij Ankers met ijzerchloride ter vastlegging fosfaat	•	•										
	Uitvoeren maatregelen uit Beheers- en Inrichtingsplan Nationaal Park de Groote Peel	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	
	Geen openstelling peelgebieden tussen zonsondergang en zonsopgang			•	•	•	•	•	•	•	•	•	

Synopsistabel Groote Peel (vervolg)

		Habitat-type		Broedvogels					Niet-broedvogels			
		Droge heiden (H4030)	Herstellende hoogvenen (H7120)	Dodaars (A004)	Geoarde fuut (A008)	Porseleinhoen (A119)	Blauwborst (A272)	Roodborsttapuit (A276)	Taigarietgans (A039a)	Toendrarietgans (A039b)	Kolgans (A041)	Kraanvogel (A127)
Doelen in aanwijzingsbesluit	Doel oppervlakte	=	=	=	=	>	=	=	=	=	=	=
	Doel kwaliteit	=	>	=	=	>	=	=	=	=	=	=
	Draagkracht aantal paren			40	40	5	200	80				
	Kernopgaven		7.02 W									
Huidige oppervlakte (ha) en huidige kwaliteit in het gebied	Huidige oppervlakte (ha), aantal paren (broedvogel), aantal exemplaren (niet-broedvogel)	115	647	40	49	7	200	80	100	11000	6000	120
	Huidige kwaliteit (Gunstig, Matig, Ongunstig)	G	M	G	G	G	M	G	G	G	G	G
Doel op lange termijn	Oppervlakte totaal (ha)	115	807									
	Kwaliteit (Gunstig, Matig, Ongunstig)	G	G	G	G	G	?G	?G	G	G	G	G
Monitoring van de staat van instand-houding (art. 11 HR)	Soort onderzoek (door wie en frequentie):											
Bestaande monitoring	Vegetatiekartering (SBB, 1 x per 10 jaar)	•	•									
	Vegetatiekartering (Prov. Limburg, 1 x per 10 jaar)	•	•									
	Peilschalen-netwerk (SBB)		•									
	Peilbuizen (SBB, 2 x per maand)		•									
	OGOR-meetnet (Prov. Limburg, 1 x per 2 jaar)		•									
	Meetnet verdroging (Prov. Brabant, 1 x per 4 jaar)		•									
	Meetnet aandachtsssoorten flora (Prov. Brabant, 1 x per 4 jaar)		•									
	NEM-LMF (Prov. Brabant, 1 x per 4 jaar)		•									
	Meetnet waterkwaliteit en kwantiteit (Waterschap)		•									
	Broedvogelkartering (SBB, 1 x per 10 jaar)			•	•	•	•	•				
	Broedvogelkartering (Prov. Limburg, jaarlijks / 1 x per 10 jaar)			•	•	•	•	•				
	Broedvogelmonitoring (Prov. Brabant, jaarlijks)			•	•	•	•	•				
	NEM-Wat (Prov. Brabant)			•	•				•	•	•	
	NEM- LSB (Prov. Brabant)			•	•	•	•	•	•	•	•	

Kaarten

De volgende kaarten van respectievelijk Deurnsche Peel & Mariapeel en Groote Peel staan hierna opgenomen in het beheerplan:

- Kaart 1 Toponiemen
- Kaart 2 Huidige ligging habitattypen
- Kaart 3 Verspreiding kwalificerende (vogel)soorten
- Kaart 4 Opgaven instandhoudingsdoelstellingen
- Kaart 5 Bodem en grondwatertrappen
- Kaart 6 Geomorfologie
- Kaart 7 Bestaand gebruik

Kaart 1 Toponiemen

Kaart 2 Huidige ligging habitattypen

De habitatkaart (huidige situatie) voor zowel de Deurnsche Peel en Mariapeel als voor de Groote Peel is in een aantal stappen vervaardigd:

1. Uitgangspunt is de meest recente vegetatiekartering van de Peelgebieden door Staatsbosbeheer: de terreinen zijn gekarteerd in 2005 (Mariapeel en Derunsche Peel), 2006 (Groote Peel) (B. van den Boom, 2006 en P. Daniëls, 2007)
2. Deze kaart is met de vertaaltabellen dd september 2008, zoals het Steunpunt die heeft vastgesteld, op standaardwijze vertaald in een habitatkaart, compleet met kwaliteitsaanduiding. Waar nodig zijn kaartvlakken handmatig en vlakje voor vlakje, en conform de vertaaltabel, beoordeeld op de onderdelen "beperkende criteria" en "mozaïek".
3. De kaart is gecorrigeerd door gebruikmaking van kennis van P. Schipper en M. Nieuwelink, medewerkers Staatsbosbeheer, die het terrein al heel lang en goed kennen.
4. De vlakken die coderen voor het habitatype Actief hoogveen zijn los van bovenstaande nog eens nagelopen in 2009, ook in het veld, door P. Schipper, M. Nieuwelink en P. van den Munckhof (allen SBB) om te beoordelen in hoeverre het habitatype ook buiten de boerenputjes voorkomt en of er daar sprake is van een acrotelm. Het gaat erom dat deze habitats een zelfstandige regulatie van het waterpeil hebben verkregen, in plaats van dat ze bijvoorbeeld drijven op de waterschommelingen in een boerenput. De kaart is met deze bevindingen gecorrigeerd. Zo komt het habitatype daarom dus niet voor in de Liesselse Peel, maar wel in de Mariapeel op meerdere plekken. De betreffende vlakken zijn overigens niet volledig gevuld, maar slechts voor een zeker percentage (genoemd in de achterliggende tabel).
5. De kaart en het genoemde proces is besproken en goedgekeurd in de Adviescommissie voor de Peelgebieden (zie bijlage 1).

Op de definitieve kaart (habitats – huidige situatie) is opgenomen:

- a) de begrenzing van het Natura 2000-gebied in een rode contourlijn;
- b) binnen deze begrenzing de ligging van de kwalificerende habitats, zoals genoemd in de concept-aanwijzing voor de Peelgebieden. Elk habitatype een eigen kleur;
- c) geen kwaliteitsaanduiding voor de habitats. Deze is wel besproken in de tekst;
- d) aanduiding van het overig gedeelte van het Natura 2000-gebied als "Overig Natura 2000-gebied (H0000)" met een neutrale kleur (grijs). Het is wel natuur, maar kwalificeert zich niet voor de hier relevante habitats;
- e) er zijn slechts kleine gedeelten van de kaart voor de Peelgebieden waarover geen uitspraak kon worden gedaan (H9999);
- f) De ligging van bestaande en nieuwe natuur, samen de EHS, buiten de Natura 2000-gebieden ter aanduiding van de inbedding van het Natura 2000-gebied in ruimere context.

Kaart 3 Verspreiding kwalificerende (vogel)soorten

Kaart 4 Opgaven instandhoudingsdoelstellingen

Op kaart 4 is aangegeven waar de doelstellingen worden gerealiseerd. De doelstellingen kennen een ruimtelijke verspreiding in 4 zones.

Zone 1 Hier ontwikkelt zich op lange termijn het actieve hoogveen (H7110_A).

Zone 2 Gebieden met als doelstelling het herstellende hoogveen (H7120) wat bestaat uit lokale veenontwikkelingen, natte heiden met veenmos, broekbossen.

Zone 3 Minerale opduikingen die in een mozaïek met de andere type gebieden liggen, op deze minerale opduikingen kan zich het habitatype droge heide (H4030) ontwikkelen met de daaraan geboden fauna.

Zone 4 Gebieden die in de eerste plaats bedoeld zijn voor de hydrologische ondersteuning van de kerngebieden voor de hoogveenontwikkelingen. Door hun aard en ligging zullen deze gebieden onder andere (bloemrijke) graslanden blijven.

De zones staan verder uitgewerkt in § 4.3.8 en 4.3.

Kaart 5 Bodem en grondwatertrappen

Kaart 6 Geomorfologie

Kaart 7 Bestaand gebruik

Dienst Landelijk Gebied

Prof. Cobbenhagenlaan 125, 5037 DB Tilburg
Postbus 1180, 5004 BD en Tilburg
Telefoon (013) 595 0 595
Fax (013) 595 0 500